

ZA STAROU PRAHU

VĚSTNÍK PRO OCHRANU PAMÁTEK

ROČNÍK XX.

V PRAZE, V BŘEZNU 1936.

ČÍSLO 1.

President republiky dr. Edvard Beneš o budoucnosti hlavního města Prahy.

Dne 27. ledna t. r. vykonal pan president oficiální návštěvu staroměstské radnice. Otiskujeme z »Věstníku hl. města Prahy« jeho řeč, kterou proslovil po přivítání panem primátorem dr. K. Baxou, z něhož citujeme tento výňatek a závěr:

»Zákon o Velké Praze zahrnul do jejího obvodu ohromné teritorium, ale již tenkrát bylo zřejmo, že není možno, aby hlavní město svými obmezenými finančními prostředky stačilo na provedení všech úkolů, které znamenají důstojnou výstavbu hlavního města národa a státu. Proto se počítalo s tím, že bude vydán zvláštní finanční zákon výhradně pro potřeby města Prahy. Ale marně na něj čekáme celých šestnáct let. Stejně čeká Praha marně na vydání nového moderního stavebního řádu, zákona regulačního, expropriačního, náhradového a zákona o ochraně nemovitých historických památek. Rovněž marně usilujeme o vydání zákona o stavební úzávěře, z důvodů hospodářských a hlavně zdravotních tak nutného.«

Pane presidente! Jsem přesvědčen o tom, že budete věnovati rozvoji svého sídelního města co největší péči, při čemž musím otevřeně říci, že doposud vlády naší republiky nevěnovaly našemu městu, jež z provinciálního města se stalo hlavním a sídelním městem, tu péči a lásku, kterou si právem zaslouží a jaké jsou údělem jiných hlavních měst v jiných státech. Jak jinak se starají vlády po převratu o vybudování na př. Bělehradu, Moskvě, Říma, Rígy.

Pan první president republiky říkal, že Praha má být zrcadlem republiky. Je to správné, ale aby Praha se skutečně mohla státi zrcadlem republiky, musí se jí dostati bezpodmínečné podpory státu. Vláda naší republiky si musí uvědomiti zvláštní postavení hlavního města, jeho ohromných úkolů, musí si uvědomiti, že takových úkolů nemá žádné jiné město ve státě a že proto pro Prahu jsou nutna zvláštní finanční i jiná zá-

konná opatření, aby hlavní město republiky se skutečně mohlo reprezentovati jako takové i jako sídelní město presidenta a vlády.

Při našich rozmluvách jsem seznal, pane presidente, že máte pochopení pro zvláštní postavení našeho krásného města a proto si Vás dovoluji požádati jménem veškerého občanstva, abyste věnoval naší obci svoji plnou přízeň a abyste napomohl k tomu, aby vláda si uvědomila své povinnosti k městu Praze.

Dovoluji si Vám již předem za Vaši přízeň poděkovati a přeji Vám, aby se Vám podařilo přivést naši republiku do šťastné budoucnosti a abyste se s námi těšil z plného rozkvětu naší Prahy.

Pan president dr. Edvard Beneš odpověděl:

Pane primátore, dámy a pánové!

Děkuji Vám srdečně za Vaše laskavé přivítání. Přišel jsem rád mezi Vás, zástupce našeho hlavního města, města, jež musí míti rád každý Čechoslovák pro jeho krásu, pro jeho historii, pro jeho veliké poslání a pro vše to, co vůbec Praha našemu státu a národu znamená.

Praha se stala z provinciálního města v krátké době naší samostatnosti vskutku důstojným a krásným hlavním městem státu, městem, jímž se právem před světem honosíme. Její správa vykonala dílo veliké a záslužné. Rád konstatuji, že se při tom osvědčil též demokratický režim, kterým je vedena i naše republika, jak jste to sám, pane primátore, naznačil. Je to dokladem jeho úspěšnosti a pobídkou, abychom si ho vážili. Práce, kterou vedení Prahy vykonalo, zaslouhuje tím většího uznání, že veliká část její spadá do doby těžké hospodářské krise. V této době dovedla Praha — opírajíc se o porozumění všech stran — zachovat rovnováhu ve svém hospodářství a při tom zmoci problém nezaměstnanosti, úspěch to, který pro horkou půdu velkoměsta má tak veliký význam.

Rekl jste, pane primátore, že Praha není ještě dobudována. Skutečně, čekají na ní ještě velké úkoly. Otázka zásobení vodou při našich zvláštních poměrech je problém těžký a naléhavý. Je to životní otázka zdraví lidu, čistoty města a kulturní jeho úrovně. Dobrá správa našich obecních komunikací je velikým požadavkem sociálním, stejně jako problémy bytové a otázky nemocniční, v nichž jste se už opravdu o mnoho pokusili.

Když přemýšlíme o souhrnu všech těchto potřeb a řady jiných, o nichž jste se, pane primátore, zmínil, dostaneme se nezbytně před otázku, v čem máme hledat dobudování Prahy. Praha bude v krátké době městem milionovým. Řeknu něco o tom, ač se to snad bude někomu z Vás zdát kacířstvím. Zdá se mi, že velikost hlavního města musí zůstat v určitém poměru k velikosti národa a státu. Rozloha území města Prahy je velká, a kdyby celé toto území, jak si to lidé často představují, mělo být zastavěno, porušil by se, podle mého soudu, zdravý poměr mezi velikostí hlavního města, národa a státu. Veliké město má své výhody i nevýhody. Praha s jedním milionem obyvatel nám stačí. Její vzrůst dosavadním tempem by ztížil její správu, měl by nepříznivý vliv na poměry sociální, znesnadnil by situaci státu v případě mezinárodního konfliktu. Musíme záměrně hledět vytvořit několik větších center po republice, rozdělit lidi i hmotné statky stejnoměrně do více míst. To tedy znamená dobudovat Prahu víc intenzivně než extenzivně, jít více do hloubky než do šířky, jít více za kvalitou nežli za kvantitou. Víte sami, co to znamená po stránce kulturní, sociální i hospodářské, po stránce zdraví a blahobytu obyvatelstva. Víme ostatně, že takto se už všeobecně chápe moderní výstavba měst. Dnešní technika si to vy-
nucuje.

Mluvil jste, pane primátore, o Vašem vztahu k vládě. Jsou mi známy různé ty stížnosti s obou stran. Víte, že často jsem už dříve v těch věcech Vám pomáhal a chtěl bych přispívat i v budoucnosti k tomu, aby byly redukovány na míru nejmenší. V jedné věci pan ministr financí Vám závidí: že finanční stav města Prahy je příznivější než finanční stav státu. A z toho pak dělá tak často svůj závěr. Ale město Praha spíše nežli finanční pomoci od státu potřebuje účelné organizace, aby ve svém vlastním rámci dosáhla nutných svých prostředků. A to ovšem nemůže udělat bez zákonodárné a admini-

strativní pomoci státu. Souhlasím, že po této pomoci Praha právem volá.

Zmínil jste se, pane primátore, vedle řady jiných potřeb, o potřebě zákona na ochranu nemovitých historických památek. Stará Praha jest hodnotou ještě nedoceněnou, bude vždy vábit cizince víc než Praha moderní, a potřebuje proto zvláštní péče, zejména zmíněného zákona. Zladit Prahu starou s novými tendencemi bez přehnaností s jedné i druhé strany, bude vždy velikým uměleckým a sociálním — a ne snadným — úkolem. Ostatně dovedli jsme si vytvořit mimo zákon, svépomocí, orgán, který se osvědčil, vybavili jsme jej kompetencí téměř úřední, a dobrovolně jsme se podrobovali jeho autoritě. Dnes je nutná definitivní úprava této i ostatních podobných otázek. Ale i takto, co bylo zachráněno, svědčí o naší vyspělosti a lásce k nevyrovnatelným krásám Prahy.

Vstupuje do těchto síní, byl jsem si vědom, čím Praha je a byla našemu státu a národu. Historie našeho státu začíná legendou o Praze, největší množství historických událostí státních a národních v rozsahu dvaceti století upoutává se přímo na Prahu, politický a kulturní vývoj národa, jeho řeč, literatura, umění výtvarné, architektura, hudba — to vše srostlo s Prahou, vnitřní Praha dvacátého století zachovala si tolik historických památek a tolik umělecké krásy, že každý takíka kámen, na nějž v ulicích starých čtvrtí šlápneme nebo kol něhož jdeme, to hlasitě volá a hrdě hlásá; Praha prožila s sebou všechny úspěchy a všechny triumfy tohoto státu a národa a protřpěla s sebou všechny jeho porážky, všechny jeho strasti a všechny jeho bolesti. Praha bývala synthesou státu, bývala symbolem národa a jeho historie; a čím byla Praha celému státu, bývala staroměstská radnice celé Praze. Ve chvíli, kdy prezident republiky, byv Vámi pozván, má tu čest učiniti Vám oficiální návštěvu, je snad dobře všechno toto si připomenouti a s radostí si to říci.

Proto měla Praha v historii našeho národa vždy tak veliké poslání. Bývá to dost častý případ hlavních měst vůbec — vzpomeňme na příklad Paříže — ale není to vždy a zřídka kdy je to tak výrazné jako v případě Prahy. A poslání hlavního města státu se vždy měří velikostí poslání státu a národa samého.

Poslání našeho státu v Evropě dvacátého století je nadmíru významné. Jsme v srdci Evropy, Evropy nově organizované, ve velkém revolučním přerodu jsoucí a s úplně novou strukturou středoevropskou. Máme mezinárodně nadobytou důležitou geografickou polohu, jsme dotčeni každou větší událostí v celém svém okolí a vůbec v Evropě, jsme v sousedství tří velmocí, Itálie, Německa a sovětského Ruska, a jsme tím jedním z podstatných činitelů mírové stavby evropské. Mír Evropy závisí také od toho, zdali budeme pevní, silní, rozvázní a zároveň rozhodní, vnitřně solidní, vyhybající se nerozvážnostem a výstřednostem, trvající však s pevnou vůlí a s odvahou na svém a dělající vědomě se svými přáteli politiku míru a klidné spolupráce navenek, a politiku spolupráce, sociálního pokroku, národnostní spravedlnosti a respektu všech nás navzájem uvnitř.

Doposud jsme to dělali, a myslím, v celku dost dobře. V revolučním víru evropském zachovali jsme si stabilitu, vyvarovali jsme se rozvratu, zachovali demokracii a právní řád pokrokový, s evolučními tendencemi podle ducha doby a potřeb širokých vrstev lidu, ukázali jsme dost politického smyslu a rozvahy v době, kdy kolem nás vše vřelo, vše se rozbíhalo a politicky i duchovně zpěrvracelo; a můžeme si klidně říci, že při všech svých dnešních bolestech a obtížích, jichž nepodceňujeme, jsme si dobře vědomi, že to je u nás lepší a že bychom s velikou většinou ostatních po této stránce neměnili. A dodává: nejen my, ale i ostatní Evropa je si toho vědoma, uznává to a hodnotí to jako veliké evropské plus. Svědčí o tom i celý náš systém spojení a přátelství, jenž je dobrou garancí naší bezpečnosti pro budoucnost.

Jako velikou evropskou duchovní hodnotu oceňuje svět fakt, že jsme v dnešním revolučním chaosu myšlenkovém, v době autoritativních tendencí, zachovali u nás jako v nejvyspělejších státech světa režim politické svobody, myšlenkového svobodného vývoje, kulturního a náboženského nespoutaného života, národnostního respektu a rovnosti. Jsme státem, o němž ví svět, že dává pravé místo v celém světě počinání hodnotám duchovním a mravním. A stát takový má vždy základy pevné a zdravé.

Jde však ještě o to, abychom v dalším svém vývoji postavili se na roven vyspělým státům západoevropským také ve všech obo-

rech technických, v oboru veřejné správy, v oboru komunikací, veřejné a soukromé hygieny, v kultuře bytové, v stavění měst, v sociální politice lokální, městské a obecní, v moderním komfortu vůbec — krátce v tom, čemu říkáme veškeru moderní technické a civilizační úsilí.

Přiznám se, že toto jest a bude pro mne, jako presidenta, jedním z podstatných úsilí politických. Neboť i my politikové musíme si uvědomit, že vedle dobré všeobecné politiky, vedle úspěšné diplomacie a silné, vyspělé armády, i tyto věci — a vysoká kulturní úroveň národa vůbec — dnes neměně zaručují bezpečnost, trvanlivost a nedotknutelnost států a respekt ostatních národů před nimi.

A zdůrazňují-li to dnes, zde při návštěvě města Prahy, je to proto, že chci tím činit apel na všechny veřejné činitele u nás, na všechna města a obce republiky, ukázat jim na jejich veliké národní a kulturní úkoly také v tomto smyslu a zdůraznit, v čem je především také veliké poslání Prahy a v čem má kráčet v čele všech. I v tom musí býti pravdou — *Praga caput rei publicae*. A společně s republikou musí ve všem Praha státí plně na úrovni nejvyspělejších států západní Evropy. Vezměme si to všichni za svůj životní úkol!

Neboť, vážení pánové, já opravdu nezdolně věřím v úspěch našeho národa a našeho státu, v úspěch jeho poslání mezinárodního, i v úspěch jeho vnitřní práce kulturní a civilizační: jsme jako národ dost početní, silní a schopní, od nikoho nic nechceme, proti nikomu nic zlého nepodnikáme, ale proti cizímu útoku se budeme hájit neústupně a do posledních sil, chceme klid a mír se všemi, upřímnou spolupráci s druhými národy a zejména se sousedy a ke všem zachováváme dobrou vůli. Proto jsme klidní — a klid znamená sílu. Proto máme dobré svědomí — a to znamená zase sílu. Proto se nebojíme — a to je opět síla.

Já doufám a věřím, že nejkritičtější doby poválečné máme už za sebou a že nastává pro nás doba pohenáhlého vzestupu. Věřím v možnost zachránění míru v Evropě a v nový vzmach demokracie — a tudíž ve vítězství našich plánů, cílů a snah státních a národních. Ale byt by se dělo cokoli kolem nás, proti našemu očekávání, my za všech okolností vydržíme. I o tom jsem pevně přesvědčen.

V tom všem Praha musí jíti v první řadě. Dobře, se světovým rozhledem spravována,

na vysoké úrovni mezinárodního stojící, pevná a klidná, vzor mírné spolupráce různých stran, směřující k národnosti, vzor politické rozvahy a vyspělosti, odolávající všem excessům a přehnanostem, vzor starostlivity o sociálně slabé — tím vším bude nám Praha stát v čele, to vše jistě bude jejím programem.

Vím, že všechno to jste se usilovně snažili dělat a že máte pevnou vůli jítí touto cestou k dalším úspěchům. Blahopřeji Vám k tomu a děkuji Vám za to.

Slibuji Vám, že pokud sáhá v rámci mé ústavní kompetence můj vliv, vynasnažím se Vaše oprávněné požadavky podporovat.

Dosavadní Vaše záslužná práce, kulturní vyspělost obyvatele Prahy a jeho politická zralost jsou mi zárukou dalšího rozkvětu našeho hlavního města. Přeji Vám všem ve Vaší odpovědné práci pro blaho krásné Prahy opravdový zdar!

Projev pana prezidenta byl přerušován potleskem a když pan prezident skončil, ozval se neutuchající potlesk celého shromáždění.

Valná hromada Klubu dne 29. března t. r. usnesla se, aby byla panu prezidentovi vyslovena vděčnost za jeho projev, který učinil jako jeden ze svých prvních veřejných projevů a na tak významném místě.

Několik slov k opravě malby staroměstského orloje.

Jedním z nejceněnějších klenotů mezi historickými památkami pražskými jest zajiště staroměstský orloj. Tyto překrásné hvězdářské hodiny zhotovil kolem roku 1490 slovutný orlojník Hanuš, rodák z Hradce Králové. V roce 1865 ozdobil a s neobyčejným pochopením doplnil Hanušovo mistrovské dílo malíř Josef Manes. Malba orloje, vrcholné dílo Manesovy tvorby, se stala nešťastným osudem umělcovým také jeho dílem závěrečným. Díky rozvaze rozhodujících činitelů byl nám originál Manesovy malby zachován uschováním v galerii. Na orloji byl pak nahrazen přesnou kopií.

Kopie Manesovy malby na orloji je provedena na měděné desce olejovými barvami. Bohužel olejová malba na kovovém podkladě nemůže na místě tak exponovaném nikterak vzdorovat účinkům povětrnosti. Restaurováním, které bylo již snad vícekrát podniknuto obvyklým v dnešní praxi postupem technickým, bylo docíleno jenom krátce trvajícího oživení barevného dojmu malby. Avšak tím docílená barevná mladistvost toho díla byla rázu jen rychle přechodného. V krátké době zase již byla malba ve špinavě hnědém a neprůhledném závoji. Výsledek takové restaurace je tedy nade vše pochybnost nevyhovující. Příčiny jsou každému odborníku jasné. Měděná deska, na níž je malba provedena, jest příliš dobrý vodič tepla, roztahuje se a smršťuje velmi prudce a velmi často, zvláště je-li orloj vystaven prudkým slunečním paprskům. Tento neustálý pohyb podkladové vrstvy obrazu má za následek velmi rychlé roztrhání barevné vrstvy. Druhou nevýhodou jsou olejové barvy. Vlivem vlhkosti ovzduší se roz-

leptává vrstva olejových barev velmi rychle a tím se také velmi rychle malba zakaluje. Třetí příčinou je měkký pokost, neboť olejové barvy nesnesou pokostové vrstvy větší tvrdosti, než jsou samy. K tomu všemu pak se připojují saze a špína.

Je samozřejmé, že problém správného restaurování této skvělé památky není prostý. Zaslouhuje jistě dobrého uvážení, jakým způsobem by se dala malba orloje obnoviti a zajistiti na dobu trvalou.

Je zde dána jasná podmínka: restaurování orloje, které by zaručovalo dobrý stav malby a svěžest jejích barevných tónů.

Jedním z náhledů, o kterém se v interestovaných kruzích mluví, je provedení kopie malby v emailu. Na první pohled zdál by se ten nápad uskutečnitelným. Promyslíme-li však návrh blíže, shledáme mnoho nevýhod tohoto řešení. Emailová technika malířská není vhodná k přesnému vystižení kopie tak dokonalého malířského díla, jako je Manesův orloj. Rozměry malby nutily by provedení emailové kopie, sestavené v menších dílech a pak zmontované. Konečně email na kovu by rovněž neměl dlouhého trvání. Obávám se, že by rozpraskal na prudkém výsluní ještě rychleji než malba.

Jiní opět mluvili o mosaice. Ani toto řešení by se mi nezdálo vyhovující. Manesova malba je příliš jemná a detailní. Musila by tedy její kopie býti provedena také tak jemnou, skoro mikroskopicky drobnou mosaikou. Nemyslím, že by se našel u nás umělec, který by byl schopen provést tento úkol, a provedení v cizině vyžadovalo by si enormního nákladu. Konečně záruka trvanlivosti této drobné mosaiky také není žádná. Pokud vím,

dávají drobné mosaiky pouze do interiérů (oltářní obrazy). Drobnozrná mosaika je zasazována do měkkého tmele a na venek se nehodí.

Je tedy třeba vrátit se přece jen zase k malbě. Je možno malířskou technikou provést kopii Manesovy malby, která by vyhovovala daným podmínkám? Je možno zaručit dobrý stav malby a svěžest jejích barevných tónů na dobu trvalou?

Teoreticky můžeme tuto otázku směle zodpovědět kladně. Její praktické provedení záleží na správnosti jejího technického řešení, a to ve smyslu chemickém, řemeslném a uměleckém.

Tím chci říci, že malířskou technikou je možno provést kopii Manesovy malby orloje tak, aby se zachovala na exponovaném místě nyníšším bez porušení na dobu trvalou (za jistých podmínek ovšem, viz zakončení mého článku). K tomu úkolu ovšem není možno přistoupití povrchně připraven, zde je potřebí technika ve všech směrech jistého. Jsou totiž při této práci všechny její složky stejně důležitý a musí se jim věnovat stejná pozornost.

Pokusím se nyní podati krátký návrh postupu práce, která by zaručovala takový trvalý výsledek.

Na jakém materiálu by se kopie musila provést? Měď nebo jakýkoliv jiný kov pro příliš dobrou vodivost tepla musíme tedy vyloučiti. Deska, na níž by se kopie měla provést, musila by tedy být zhotovena z takového materiálu, který by byl úplně odolný proti vlhku (nerezavějící, nehnišící, nerozkládající se atd.) a který by byl co nejpřípustnějším vodičem tepla. Dnešní moderní technika dává nám velmi dobré materiály toho druhu, t. j. materiály, které opravdu vyhovují všem těmto podmínkám. Použití takového materiálu jako desky k malbě kopie Manesova orloje zaručovalo by jistý a nehybný podklad a tím i trvanlivost provedeného obrazu.

Zašepsování této desky musilo by být velmi tvrdé a dobře lnuoucí k desce i k barevné vrstvě.

Barevná vrstva sama musila by být provedena polomastnou temperou zvláštního složení, které by se chemickou cestou mohlo dodati co největší tvrdosti. Tato veliká tvrdost barevné vrstvy by byla hlavní podmínkou trvanlivosti provedené malby, dala by nám totiž možnost použití moderního, velmi tvrdého brusného pokostu. Je totiž třeba zachovati zákon každé malby: spodní

vrstva musí být vždy tvrdší než svrchní vrstva přemalovací, jinak malba praská.

Na takovou speciálně tvrdou malbu mohli bychom pak směle použití dnešního brusného pokostu nitrocellulosevého, který má vynikající pevnost.

Tento pokost by se nastříkal na povrch malby asi v tloušťce 3 mm a pak by se vybrousil do mdlé plochy, takže by povrch malby neměl větší lesk než velmi mdlé pokostovaný olejový obraz. Možno docílití lesku zcela mírného, asi jako hedvábí.

Takto provedená kopie malby orloje by se mohla podle potřeby omývat vodou třeba každých čtrnáct dní, a neškodilo by to průzračnosti malby. Tyto moderní pokosty zaručují trvanlivost na vzduchu, na dešti a na slunci nejméně 15 let. Ovšem zde je třeba říci: za jistých podmínek. Neboť i tyto pokosty se dobou rozrušují, t. j. větrají, lidově řečeno práškovatí na svém povrchu. Podmínkou by tedy bylo vždy asi po 10 letech mírně povrch pokostové vrstvy přebrousiti a opět přestříkati novou vrstvou brusného pokostu. Obraz by při tom však zůstával trvale nedotčen.

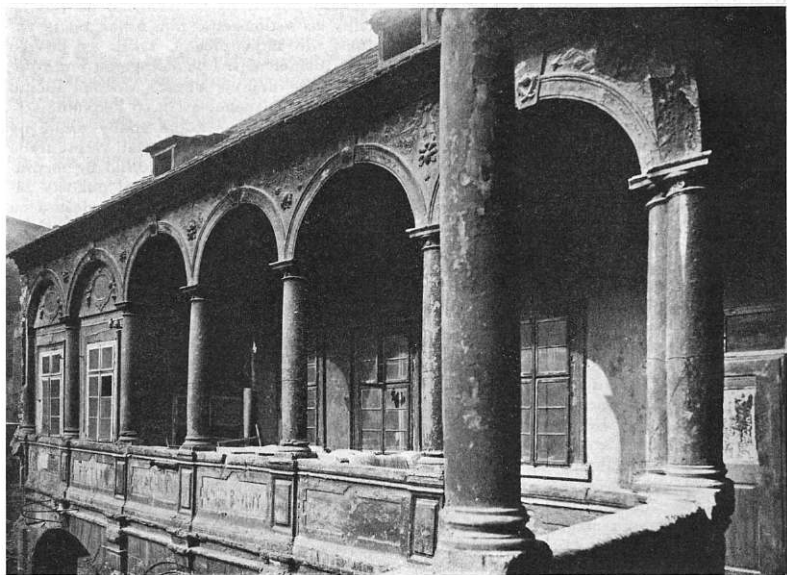
O bližších podrobnostech, na př. o složení a přípravě speciální desky k malbě a o složení a chemickém utvrzení speciální tempery jediné vhodné k tomuto účelu, byl bych ochoten dáti umělecké komisi města Prahy přesnější informace.

Se stanoviska estetického vyžaduje staroměstský orloj provedení barevné dekorace Manesovy opět způsobem malířským, a to tak, aby se kopie opět shodovala v celkovém barevném dojmu s původním návrhem Manesovým. Lesklý povrch jistě by velmi nevhodně porušil celkové sladění této umělecké památky. Proto je třeba opět provést dílo Manesovo na orloji technikou malířskou. Malba, provedená svrchu uvedeným způsobem, byla by opět přesnou kopií Manesova originálu. Silná vrstva pokostu, o níž jsem se svrchu zmínil, nepůsobila by nikterak rušivě, protože by její lesk speciálním broušením byl skoro neznatelným. Pevnost této ochranné vrstvy by dovolovala časté mytí obrazu, takže by se na malbě nemohla usaditi žádná vrstva sazí a špíny. Obraz by byl trvale čistý. Občasné regenerování pokostové vrstvy (v intervalech asi 10 let) přebroušením a přestříkáním novým pokostem, nebylo by nikterak nákladné a provádělo by se na orloji samém, t. j. bez odmontování desky s malby, která by při tom zůstávala trvale nedotčena. Bylo by tedy pro-

vedení restaurace Manesova orloje způsobem svrchu naznačeným se stanoviska estetického nejvhodnější. Ale i se stanoviska finančního bylo by toto řešení nejpřístupnější. Náklad s tím spojený záležel by v jednorázovém ho-

noráři za novou kopii obrazu (svrchu zmíněnými tvrdými temperovými barvami) a pak v občasných honorářích za přebroušení a přepokostování ochranné vrstvy.

František Petr.

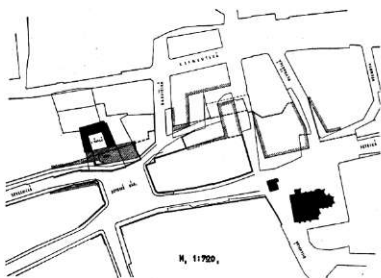

Dům u Čapků,

účtyhodný svědek staré měšťanské vzdělanosti, sice nedokončený zlomek, avšak stavební dílo, které by činilo čest i arkádově přebohaté Boloni. Stavba o dvě pokolení mladší nežli královský Belveder, věnovaný hrám, tudíž domácnější, měšťanská, avšak neméně vkusná (dr. Václav Hrudka v »Lidových listech«).

Ačkoliv hlavní představitelé veřejné moci mají vesměs kladný vztah k ochraně památek, nezabezpečuje dosud administrativa její důsledné provádění. V Petřské čtvrti hrozí zkáza domu »U Čapků«, který je proslulý svým dvorem s patrovou renesanční logií, jakých je vůbec málo, a zvláště na Novém městě. Dům byl znehodnocen nejen hospodářským úpadkem čtvrti v nedávné minulosti, ale i novou regulací, která sice zdán-

livě nevylučuje zachování jeho krásného dvora, ale odřezává od něj z velké části uliční trakt a ničí tím rentabilitu a životní schopnost celku. Prodlužuje přímo přes něj úzkou Soukenickou ulici do Petřského náměstí průlomem téměř dvojnásobné její šíře. Tento průlom je dopravně zbytečný, protože má býti rovnoběžný a stejně široký se starou spojkou podle zvonice sv. Petra, několik desítek kroků vzdálenou, a má navázati na jediné její pokračování na Těšnov. Aby však mohl vůbec vyústiti, bylo by třeba vykoupiti a zbourati 4 činžovní domy, jejichž plochou by se zvětšilo náměstí bez jakéhokoliv užitku a spíše ke své škodě na vzhledu i na dopravní přehlednosti. Obec si nebude jistě moci dovoliti tento přepych pouze proto, aby zřídila komunikaci, která nejenže

Regulace Petrského náměstí.

Oficiální návrh čárkován, opravný návrh Památkového sboru šrafován. Chráněné části značeny černě.

by mohla zhoršit dopravní poměry ve svém okolí, ale rozhodně by zhoršila poměry zdravotní v přilehlých blocích, stísněných na její účet. Proto také každý náběh k ní, i když zůstane zlomkem, stane se překážkou opravdu moderního vybudování čtvrti. Jest nutné

Stavební úprava pražského hradu a jeho okolí.

Přednáška prof. Engla v Českém učení pro vědy politické dne 28. února byla nejen kritikou dosavadních úprav, projektovaných i provedených, ale i podnětným výkladem vlastních názorů, třebaže v mnohých směrech příliš subjektivní platnosti.

Proto přinášíme o ní tento podrobný referát.

Hrad jest objekt definitivní v architektonickém vztahu k původnímu území pražskému, a to i se svou malostranskou podnoží, až na některé nedostatky v jejích pobřežních partiích. Není však vybudován jeho vztah k nově vzniklé městské čtvrti v severozápadním sektoru Velké Prahy, ani esteticky, ani dopravně, ačkoliv jest naznačen její severojižní osou, procházející Podbabskou třídou a Vítězným námě-

stavití se důrazně proti tomuto regulačnímu nedopatření, aby nebyly k vůli němu ničeny nenahraditelné památkové hodnoty, které mimo svou vlastní cenu udržují též příznivý starý poměr zastavění a svým zachováním brání neprozíravému vykořisťování plochy a jejím znehodnocení. Obrácíme se proto veřejně na odpovědné činitele, aby bez ohledu na mechanismus úředního postupu a prestižní zřetel využili všech možností řešení a postarali se včas, aby nebezpečí bylo odstraněno.

(Tento projev zaslal Klub za starou Prahu dennímu tisku.)

tím a mířící s nepatrným zalomením do mezery mezi arcibiskupským palácem a hradem. Tato osa tvoří základ komunikačního řešení, které nejenže by hrad nerozrušovalo, ale s výtvarnou logikou by jej spojovalo s novým územím. Plečník, který ve svém návrhu zanedbal tento vztah, došel proto k nesprávným formálním výsledkům. Navázal podélnou osu svého řešení na nedořešenou západovýchodní magistrálu, vycházející od Štefánikova mostu a vedoucí po jižním okraji letenské pláně. (Její nedostatečnost však ukázal již tím, že navrhl násilnou pomocnou rampu od mostu Mánesova.) Správně sice zdůraznil její průsek s nástupem do hradu monumentálním prostorem před Matheyho jízdárnou, ale tento nástup, zavrtávající se do hmoty hradu, nesituoval správně, protože je úplné divergentní s osou celého území. Ostatní pravitkové řešení prostoru nad Jelením příkopem není dosti cit-

livé k daným hodnotám, ačkoliv je třeba zdůraznit jeho reprezentativní charakter. V území zásobovací zahrady jest plně oprávněno jeho monumentální rozvinutí: Náspyp napříč Jeleního příkopu je třeba odstranit a nahradit mostem. Restituci původního stavu byl by zde vytvořen nejoriginálnější radiální zelený pás velkých rozměrů. Most od Belvederu na Opě, jehož potřeba je velmi problematická a vyústění naprosto nemonumentální, by však naprosto porušil jedinečný hradní a pevnostní ráz pohledu na hrad od východu, na kterém lze pouze v detailech opravovat, na příklad odstranění požárních štítů nového prapoštění.

U provedených úprav hradu vyniká Plečnickova individualita formální rafinovanosti, která je zde přednášejícím vitanější než formální nihilismus zdejších architektů. Nesnadnost řešených úloh způsobila, že v I. nádvoří, kde bylo třeba vytvořit reprezentativní vestibul, byla zalomena osa vstupu a Matyášova brána ztratila tak svou dispoziční logiku, a v III. nádvoří, kde bylo třeba zaopatřit neobyčejně historicky ceněné vykopávky, byl chrám sv. Víta připraven ztrátou rampy a změnou úrovně o svůj stylobat. Dlážba a nová situace sochy sv. Jiří zde monumentalizuje osu vstupní markýzy. Obelisk, kterému chybí prostor, promítá se však na průčelí budov a vyvolává tak nepřiznivá srovnání. Sochu sv. Jiří ve svém sousedství měřítkově deklaruje.

Při úpravách ve vladislavském křídle vládl přímo archeolog nad stavitel, bez zasažení tvůrčí individuality architektovy. Památkový názor, strážící dochovaný stav, může vésti při svém neomezeném uplatnění ke stejným důsledkům jako památkový purismus. Úpravy přemyslovského traktu mají negativní vztah k estetickému dojmu. K tomu, aby byla památka zachována pro budoucnost, je třeba kromě technických zákroků konservačních i renovace. Připustnost změn jest však otázkou nejen architektonickou a historickou, ale i ideovou. S myšlenkou panovníckou, která vytvořila hrad, není demokracie kontinuitní svým požadavkem nenařaditelnosti zájmů a veřejné kontroly. Ta má své kladné i záporné stránky, zvláště v možnosti diletantské kritiky. Proti ní bude případně třeba i chránit výstavbu hradu zachování jakéhosi výsadního postavení, třebaže ne v dosavadní formě, a vytvořením sboru odborníků, který by převzal úkol řádné kontroly. JM.

Nový návrh petřínské komunikace

uveřejňuje arch. Hruška v 2. čísle Sřavbys, r. XIII. Podobá se návrhu dra Chochola volbou východiska od Štefáníkových kasáren a malou šířkou komunikace, přimykající se k terénu bez serpentín a rozsáhlých výkopů a náspypů. Na rozdíl od něho dělí ji však na dvě úplně samostatné trasy, a to jednu pro elektrickou dráhu, druhou pro soukromou místní dopravu. Lobkovickou zahradu podchází tunelem, společným pro obě komunikace. Podstatným přínosem jeho návrhu je však vyústění veřejné dopravy novým tunelem pod Strahovem na Dlačačův. Tím se vyhýbá historickému prostoru Pohofelce, na který vyvádí

pouze osobní komunikací způsobem, obvyklým v starších návrzích.

Jeho řešení jest cenný doklad proti oficiálnímu návrhu a brutálnímu serpentínům. Nejen svou technickou obratností ve vedení trasy a v přičlenění profilu, rozdělením na dvě tělesa po 6 m místo jednoho o 15 m. Hlavně tím, že jest k němu v naprotem protikladu v předpokladech i složkách. Proti části pomyslného okruhu zavádí radiál, místo automobilové komunikace pro místní dopravu, o které autor zjistil již dříve, že není nezbytná (sřstyle, 1933) a kterou řeší jen jako vedlejší možnost, zdůrazňuje hromadnou dopravu elektrickou drahou, místo na most Legii navazuje na most Jiráčkův, místo na Pohofelci vyúsťuje až na Dlačačův.

Přes to však jeho řešení nemůže ještě býti dosti průkazné, i kdyby byly přijaty jeho předpoklady, potřeba komunikace na stadión a do rostoucího území břečnovského (a nechána stranou otázka, zda nákladných investic bude dostatečně využito dopravou o sletech, jednou za šest let, a o několika davových sportovních podnicích několikrát do roka na několik čtvrtin, anebo zda vybudováním této zkratky nebude bržděna kvalitativní a zvyšována kvantitativní výstavba břečnovského území a překrýván pražský atfed).

Chybí mu průkaznost proto, že stále ještě řeší Petřín jako p f c k á ž k u lokálním účelům, které by mohly býti problematické, a třebaže se aniž, co možná nejméně uskodit, nevychází z jeho vlastních potřeb, naprosto neproblematických potřeb sadového prostoru světového měřítka, esteticky i rekreačně nenahraditelného pro Prahu uvažovanou jako celek i jako část Evropy. JM.

Sadové řešení vrchu Žižkova.

Dne 6. března sešli se členové domácí rady Klubu za starou Prahu spolu s delegáty příbuzných korporací, zástupcem Sboru pro zřízení Památníku osvobození a arch. Zázvorkou na staroměstské radnici s členy stavebního úřadu hl. m. Prahy, odb. IV., aby si prohlédli plány nové sadové úpravy vrchu Žižkova. Po referátu ing. Profouse, v němž zdůraznil zachování starého sadu v západní části kopce v dřívější úpravě a upozornil na možnost celkového řešení sadu za budovou Pantheonu a na svazích k Žižkovu až po uvolnění pozemků Sokolem, rozvinula se debata, již se účastnila většina přítomných pánů. Porada však neuzavřena a rozhodnuto, aby delegáti korporací navštívili společně v příštím měsíci vrch Žižkov a přesevěřili se o úpravě přímo na místě samém.

Kladným výsledkem schůzky je navázání bližších styků památkových korporací s úřadem, který, jak doufáme, přispěje k uplatnění klubových intercí i po této stránce úpravy hlavního města. J. Č.

Cykhus přednášek o Praze,

který byl právě ukončen, bude vydán nákladem Štencovým za účasti Klubu, Přednáška p. odb. předn. Wirtha z tohoto cyklu bude rozeslána členům Klubu jako premie.

Novinová sazba povolena výnosem řed. pošt a telegrafů č. 262.114-VII-1934. — Podací pošt, úřad Praha 8.

OBSAH ČÍSLA I.: President republiky dr. E. Beneš o budoucnosti hlav. města Prahy. — František Petr: Několik slov k opravě malby staroměstského orloje. — Dům u Čapků. — Stavební úprava pražského hradu a jeho okolí. — Nový návrh petřínské komunikace. — Sadové řešení vrchu Žižkova. — Cyklus přednášek o Praze.

Odpovědný redaktor Ing. Jan Mannsbarth, Praha II., Lublaňská 48. — Redakční rada: A. Carek, J. Carek, R. Hlubinka, Z. Wirth, za venkovské odbory J. Vepřek. — Otiskování článků dovoleno s udáním pramene. Vydává Klub za starou Prahu, Praha III., Mostecká 56. — Tiskem Grafie dělnické knižkárny v Praze II., Myslíkova. — Do roka vychází deset čísel Věstníku.

ZA STAROU PRAHU

VĚSTNÍK PRO OCHRANU PAMÁTEK

ROČNÍK XX.

V PRAZE, V KVĚTNU 1936.

ČÍSLO 2.

Úprava okolí Břevnovského kláštera v Praze.

Důležitý vstup od západu do Prahy tvoří nově vyrůstající část Břevnova kolem Hvězdy a Vypichu k Břevnovskému klášteru po obou stranách Bělohorské třídy. Není tu — bohudík — továrních staveb a velké volné plochy jsou v regulačním plánu již vyřešeny. Zastavění je zde většinou rodinnými domy a nízké řadové domy vroubí široké komunikace. Bydlení je zde zdravé a tak se rozvíjí v této oblasti čilý stavební ruch. Břevnovský klášter tvoří pohledovou dominantu tohoto vstupu.

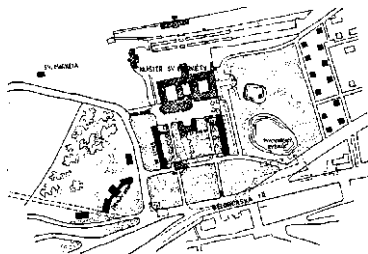
Dispozice celé klášterní skupiny s kostelem je čistě barokní z let 1708—1715 Guariniovského směru vynikajících uměleckých hodnot. Budovy, které klášter zakrývají, pro nepotřebnost ztratily svůj význam a budou svým nepěkným vzhledem čím dále, tím více rušit pohled na klášter a město. Úplné oproštění od okolních staveb by však klášteru nijak neposloužilo.

Území kláštera je sice regulačně chráněno, není však dosud ani historicky prozkoumáno, ani výtvarně vyřešeno. Oba tyto předpoklady bude třeba splnit, aby se všechny jeho hodnoty mohly plně a důstojně uplatnit, zvláště v novém prostředí, a nebyly potlačovány na jedné straně udržováním odumřelých složek na úkor ostatních, na druhé straně případnými nesoustavnými a nehodnotnými adaptacemi a přístavbami. Prvním z nich ovšem bude muset být historický průzkum, který může vésti k neobyčejně cenným výsledkům, vzhledem k bohaté historii kláštera, založeného r. 993 Bo es. a e... II.

Na jeho podkladě bude možno teprve přikročit k detailnímu vyřešení, jehož výtvarné i hospodářské možnosti naznačuje tato studie.

Přiložený ideový náčrt z roku 1933—34 ukazuje, jak pomýšlel klášter sám k úpravě přistoupit. Jižní prostranství před klášterním areálem, které se novou zvýšenou Bělohorskou třídou octlo pod jejím nivoem, má se celé uvolnit, sadově upravit a tvořit přechod k vlastnímu klášternímu pozemku. Východní volné plochy s 2 rybníčky se mají taktéž přebudovat na sad. Na východním okraji má být několik malých rodinných domů volně stojících, jako přechod k jádru města skupinově zastavěného. S této strany jsou vlastně pohledy na klášter nejpříznivější, kde klášterní skupina s hlavním průčelím jest vyvýšena nad terénem a volná.

Hlavní osa vstupu od Bělohorské třídy na sever jest dána barokní branou ve stěně jižních, přízemních hospodářských staveb, vede směrem k postrannímu, ale architektonicky

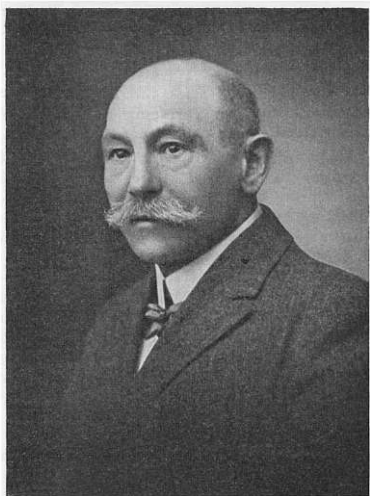
zdůrazněnému vchodu kostela a zůstává zachována. Pro uzavření vlastního, velkého nádvoří, též sadově upraveného, navržena jest místo jmenovaných hospodářských budov architektonicky řešená stěna.

Na východní a západní straně nádvoří se mají na místě řad hospodářských budov vystavěti budovy pro klášterní účely, jako internát, školy, administrace. Výškové zastavění na straně západní (nyní sýpky) zůstává stejné ve výšce dvoupatrové budovy. Křídlo východní odpovídá západnímu.

Uvnitř takto vytvořeného monumentálního nádvoří by se odstranily ostatní stavby, až na budovu z konce XVII. století, stojící

před kostelem, která jest zbytkem staršího založení a chráněna Památkovým úřadem.

Klášter hodlal část jihozápadních pozemků před klášterem, směrem k Bělohorské třídě, přenechatí Deylovu ústavu pro slepé, který byl připraven, jak v náčrtku vyznačeno, zde vystavěti v nízkých pavilonech svůj ústav v parku, ve výměře 10.000 čtv. sáhů. Státní regulační komise však se stavbou nesouhlasila, neboť v regulačním plánu jest v tomto místě vyznačen také zelený pás. Celkové řešení okolí kláštera se tím z hospodářských důvodů odsunulo, avšak doporučuje se využití času k vyřešení tak důležitého úkolu. Arch. E. H n i l i č k a.

ZIKMUND REACH,
knihkupec a antikvář pražský.

patřil k nejstarším členům Klubu za starou Prahu a celou životní činností osvědčoval, že jeho zájem o minulost Prahy a její zachování byl vždy nejvyšší poctivý a srdečný.

Byl rodák pražský (* 19. března 1859) a žil v Praze po celý život. Již před založením Klubu všiml si jako člen Společnosti přátel starožitností boje o starou Prahu a soukromě opatroval si vědomosti o Praze a její historii po celou dobu, kdy byl zaměstnán v knihkupectví Hynkově, jehož obchodní zájem platil jiným oborům. Po světové válce, již se zúčastnil činně jako rakouský důstojník, teprve mohl využití svých schopností a staropražských zkušeností k samostatné existenci. Zřídil ve Skořepce ústřední závod pro starou Prahu, v němž (sice bez moderních racionálních metod, ale obratně) shromažďoval pomůcky k poznání staré Prahy, literaturu a ikonografii v nejšířším toho slova smyslu. Byl záhy znám nejen Pražanům, ale i cizincům, a stal se v určitém směru nezbytným rádcem a prostředníkem, jsa nejvyšší iniciativní a podivuhodně houževnatý v heuristické práci. Zemřel 1. prosince 1935 a jeho odchodu ze života bylo vzpomenu celou žurnalistikou. Klub mu zachová čestnou památku. Z. W i r t h.

• Opevnění královského města Nymburka.

Napsal ing. dr. tech. h. c. E m i l Z i m m l e r.

Nejpodstatnější podmínkou, aby mohla býti o s a d a povýšena králem na m ě s t o, bylo u nás v kolonisačním období za Přemysla Otakara II. a Václava II. o p e v n ě n í, fortifikace m ě s t a.

Z příkladů takových podniků, v ohledu technickém i finančním na tehdejší dobu velikých a znamenitých, jest dožnos o p e v n ě n í k r á l. m ě s t a N y m b u r k a n a L a b i.

sto tvořilo stře o ranné čáry, tera od Mělníka k Hradci Králové i ke Dvoru chránila přechody, hrady a mosty středního Labe.

Máme za to, že Nymburk obzvláště byl určen za útočiště královo při nepokojích, jimiž byla občas zmítána Praha. Bylť poloha Nymburka ze všech měst okolí Prahy k tomu nejzpusobilejší, rychle dosažitelná, rozměrů pro větší posádku postačujících, spolehlivého občanstva z kolonistů nizozemských.

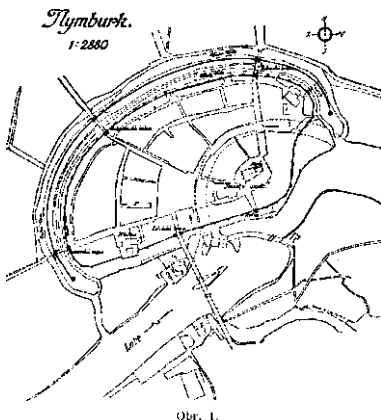
Určení za pevnost jest vyjádřeno jasně a významně i v městském znaku, který zobrazuje mohutnou věž, bráněnou vztyčeným, vpravo se sápacím a ji hájícím dvouocasým lvem českým.

Osada původní, Ústí nebo Vícemilov (obr. 1), rozkládala se na malém pahorku skály opukové, na němž obráží Labe dodnes svůj tok ze směru severozápadního velmi zřetelně na směr západní. Osada, seskupená kolem kaple, byla utvořena jediným pořadím domů a obehnutá as ramenem Labe se strany východní, severní a západní, na straně jižní pak hlavním tokem labským, a ohrazena as dřevěným »plotem« nebo srubem. Teprve v 13. věku v době kolonisační rozšířeno město tak, že na západní stranu staré osady přimknuto náměstí čtvercovitého tvaru a kolem něho a staré osady ovinuty od západu k severu a východu obloukem dvojce řady bloků stavebních, takže povstalo městiště, vnější formy oválovité, s ulicemi soustřednými, obloukovitě založenými i radiálními, navrženými geniálním lokátorem tak, že měly všechny parcely stavební fronty slunečné polohy. Město mělo čtyři brány výpadní a obvyklou »fortnu« k Labi, a kupilo se nyní kolem mohutného chrámu rané gotiky sv. Mikuláše, vedle něhož zbudován v městě i klášter Dominikánů (obr. 1).

Tímto svým půdorysem, jehož technické vyšetření nám podává nový důkaz o velké dovednosti mistra stavitele měst 13. věku, vyznamenává se Nymburk mezi městy naší republiky dodnes, neboť bohudík byl zachován před bezohlednou »regulací«, která se uplatnila jen v předměstích mimo okruh starého města.

Městiště starého města bylo, jak doposud jest možno pozorovati, hrazeno neobyčejně pevně.

Víme, že Přemysl Otakar II. vydal řád na opevnění měst českých, který se nám za-

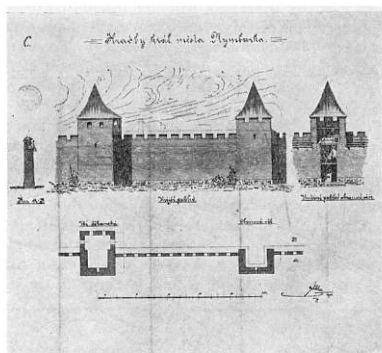
Obr. 1.

choval v knize formulí jeho kancléře Henryka Italica.

Ve smyslu tohoto řádu jest Nymburk ochráněn nejprve dvěma příkopy, obepínajícími obloukovitě celé město na straně pozemní, které dnes v záměně hradebních zdí jmenuje obecenstvo »valy«.

Tyto příkopy odbočují společným náhonem z Labe nad městem a v jisté malé vzdálenosti od vtoku dělí se na vnitřní či »malé valy« a na vnější či »velké valy«, načež po obeplutí celého města spojují se zase v jedno »hrdlo«, kterým pod městem ústí opět do řečiště labského.

Jejich dno založeno tak, že voda vzdutá jezem je vhnána do obou »valů« tak mocně, že »velký val« svou vydatností 5m³/vteř. dal v 19. století podnět k postavení »mlýnku«, který dosud stojí. Dříve plynula tudy voda volně. Hloubka příkopů »valů«, měřeno od dnešní výšky území města, jest průměrně 10 loket staročeských, tedy asi 6 m. Svahy mají dosti prudký spád 1:1, jsou porostlé stromy a křovím, u Velkých valů jsou částečně podepřeny náhřežní zdi, vystavěnou v 19. století, u Malých valů upraveny uměle v trati od brány bobnické k svatojirské při zřízení kynety betonové na dně tohoto příkopu v letech 1933—1935. Šířka Velkých valů v hladině vodní měří asi 32 l. = 19 m, mezi korunami svahů 36—42 l. = 21—25 metrů, u Malých valů ve dně asi 11 l. = 6.5 m, v hladině vodní dříve 15 l. = 8 m, nyní regulovanou kynetou as 3 m, mezi ko-

Obr. 2.

Puristická rekonstrukce Lábléřova.

runami břehů asi 34 l. = 20 m. Délka příkopů měří 1300 m a 1100 m, čili úhrnem asi 80 provazců Přemysla Otakara. Zřízení tak mohutných příkopů bylo na tehdejší dobu, kdy se opevnění zřizovalo, asi od roku 1288 do roku 1355, dle velmi významným. Stačí totiž uvážiti, že oba tak mocné příkopy jsou vlastně průkopy skálou o pukovou, která jest jen málo kryta vrstvou měkké, humusovitou, a jílem vzniklým ze zvětrání opuky.

Počet ukazuje, že bylo nutno vykopati a odvéztí asi tyto kubatury:

Valy (příkopy)	hmoty sypké	opuky	celkem kubických metrů
Velké . . .	85.050	41.580	126.630
Malé . . .	67.620	24.780	92.400
Celkem . . .	152.670	66.360	219.030

tedy skoro čtvrt milionu m³ výkopu, čili jeden milion kubických loktů.

Uvážíme-li, že práce tak značná provedena bez pomůcek moderní doby, musíme se úsilí a výkonu tomu oddivovati, tím spíše, že vykopání příkopů bylo asi první prací opevňovací a musilo býti tedy provedeno urychleně.

Tohoto výkopu se užilo k zasypání starého příkopu (nebo ramene Labe), který obepínal nejstarší část osady u kostela, k vyrovnání městiště nového a nejspíše i k zřízení hráze valů na vnější straně velkého příkopu, kterým bylo město prozatím chráněno. Hráz či val ten byl rozvezen, když

vznikaly v předměstí budovy hlavně hospodářské.

Druhou částí opevnění byly hradby, hradební zdi, vystavěné v období 1288 až 1335. Byly dvojí: První, zvaná »zeď bílá«, postavena na pruhu území, který zbyl mezi příkopy na t. zv. »parhánech«, šla od parhánu Zimmerlova, kde počínala až do 19. století zachovanou kulatou věží, kolem celého města a končila pod městem stejnou věží na parhánu Votavově. Byla vystavěna z opuky, asi v příkopech dobytých. Její směr je znatelný podle zdí zadních průčelí domků na Malých valech, které jí užily za dvorní zeď obydelních budov. Zeď byla dlouhá asi 1100 m a neměla věží.

Píseň z roku 1683, popisující město Nymburk a jeho opevnění, ovšem uvádí, že tato zeď měla »bašty široké, přistrojené k střelbě velké«. Bašty ty musily by býti později přistaveny, když dělostřelba byla zdokonalena a zeď měla vzdorovati jejímu útoku, jako se stalo v třicetileté válce při dobývání Nymburka Švédy a Sasy roku 1631 a 1634.

Dnes ovšem není valných stop ani po této zdi ani po »baštách«.

Vnitřní zeď »červená« s obložněním cihelným obepínala na rozdíl od zdi »bílé« celé městiště »kolem do kola«, tedy i podél břehu Labe na jižním kraji města, kde tvořila část ohrázení kláštera Dominikánského podle nařízení Přemysla Otakara II. (Při studiu půdorysů měst českých shledáváme polohu klášterů na hradbě městské nápadně často.) Tato zeď hradební byla osazena věžemi, asi 5 m širokými, 11 m výšky, šíř kolmo na hradbu 8 m, které vystupují dodnes o 3 m před zeď, jsou ze tří stran na tři poschodí plně vyzděné (obr. 2, 3), dovnitř města však otevřené, patrně aby bylo možno vniknuvšího nepřítele i z města potírat. Byly kryty vysokými střechami a kůrkami, dnes šindelem, a opatřeny střílnami.

Měly zvláštní pojmenování, na př. věž »Hořice«. Na straně k Labi nebylo ani věží. Celkem lze počítati, že jich na ostatních frontách kolem města bylo 41 (prof. Kulhánek mluví o 50) a byly rozestaveny od sebe na vzdálenost 25 m při dostřelu kuší asi 50 m, prachem asi 180 m. Délka zdi byla asi 1600 m, tedy znamenitá.

Obě líce této zdi jsou obloženy cihlami, jež svou červenou barvou se velmi malebně odrážejí od zeleně parhanů. Cihly mají velký formát cihel gotických, asi 260×80×120 mm, na spodní ložní straně jsou rýhovány,

jinak ku podivu hladké, velmi důkladně zpracované a vypálené, tedy velmi pevné.

Hrany věží ze století XIII. jsou dnes ještě ku podivu ostré. Základy stojí na pískovcových kvádrech, patrně k ochraně proti podkopání.

Vnitřek zdi jest zhotoven z jakéhosi opukového betonu, obloženého cihlami, s velmi hojnou maltou neobyčejně tvrdou a mastnou na písek říční.

Spáry jsou široké, 17 mm, plně vytřeny maltou.

Nejdůležitější urbanistické problémy pražské.

»Style, č. 11—12, roč. XIX.:

Bohumil Hübschmann publikuje projekt řešení petřínských sadů. »Výšeit petřínskou komunikaci jest tolik, jako vyřešit petřínské sady, které nemůžeme považovat za hotový sad, veřejným potřebám vyhovující. Obětování sadového rázu a ploch vzbudilo jednomyšlný odpor proti projektu petřínské komunikace, ke kterému se připojila dokonce i rada města Prahy. Ochrana sadových ploch nesmí ovšem bránit jejich scelení v jedinečný veřejný sad. O to se pokouší tento návrh. Pata Petřina vybudována na vodorovnou proměnnou základnu s prospektem sv. Víta. Nejvhodnější středová plocha, seminářská zahrada, stane se nástupem pro pěší návštěvníky. Petřínská komunikace je nevyhnutelná součástí budoucí sjednocovací úpravy v zájmu sadů samotných, nejen proto, že se jí nelze vyhnouti. Není nutné, aby sady ničily, jako tomu bylo při široké třídě dvojitými zákrutami vnutě, navržené regulačním plánem. Sjednocení sadů vyžaduje i připojení lemately klínu zahrady lobkovické. Architektonický díl její by zůstal jako nedělitelná součást paláce. Kóta její horní aleje jest horní mez, již nutno dosáhnouti z Újezda. Rozdíl úrovně lze zmocit přímoú trasou, ježliže nástup započne ještě před zahradou Kinakého. Při vniku na území lobkovické zahrady lze umístit náhradu za nepostačující restauraci petřínskou, terasy petřínské. Ty jsou zároveň ukončením architektonického prostoru naboru stoupajícího. (Zde je třeba opatrnosti, aby tato výrazná osová kompozice na svém dolním vyhledisku nezdůrazňovala příliš zadní frontu Karmelitské ulice, a její případně výtvárné ukončení v tomto místě aby si nekonkurovalo s monumentalitou pražského panoramatu.) Architektonické prostory jsou pro rozsáhlý sad nepostradatelné středisko. Trasa silnice, těsně přimknutá k terénu, nevyžaduje velkých přesunů hmot. Doprava pěší je z ní vyloučena, jde o souběžné sady v určité vzdálenosti a překračuje silnici mimo úroveň. Příkrý terén u Hladové zdi nesnáší nášpy a zářezy, proto silnice vyvedena viaduktovitě na terasu v ose Vítězné třídy. Sloupová síň pod ní tvoří pozadí pomníku Tyrše a Fügnera. (Tento pomník by mohl býti ohrožen ve svém účinku vozidly, kmitajícími se na viaduktu nad jeho pozadím, jako ukazuje příklad nynějšího Mozartova pomníku v Teplicích.) Pokračování lobkovickou a strahovskou zahradou má se lišit od dřívějších autorových projektů jen těsnějším přimknutím k terénu.

Náčrt na úpravu pozemků na Mariánských hradbách. »Mohutná tělesa hradeb jest nutno vklínit do celkové úpravy, aby se stala platnou složkou, nikoliv elementem zbytkovým. Není možné jenom kus po

Flouščka zdi na spodku měří asi 118 až 125 cm = 2 l, na vrcholu 60 cm = 1 l.

Zdi pod krenelováním mají díry, jimiž se prostrkovaly vodorovně trámce, nesoucí ochoz pro stráž i branný lid, který dnes ovšem schází. Vnější průčelí jest na půl výšky svislé, zadní po celé výšce svislé.

Nejdůležitější součástí hradeb byly brány, pojmenované: Bobnická, Boleslavská, Svatojirská (či Pražská), a Mostecká (či Zálabská) a Fortna u kostela.

Pokračování.

kuse hradby ubourávati a nerozhodnouti o jejich osudu vcelku. Tyto mohutné stavby mohou poskytnouti mnoho příležitostí k zajímavým úpravám parkovým i vyhlídkovým. Podmínkou správného řešení komunikacího není jejich odtěžení. Správný požadavek přímé trasy nové avenue kolem Hradu nemůže být vykládán tak ztrnule, že by přímá trasa musela začínat u Bílkovy vily, nebo u Bruské brány. Může začínati od Prašného mostu a přecházeti tažným obloukem do další části. Zakončení avenue na t. zv. Masarykově pozemku nemůže být mohutné. Budova menších, zde přípustných rozměrů nezvládá by trasu příliš dlouhou. Náměstí na křižení směru k západu a k jihu považuje autor za nejvhodnější vytvořiti jako sadové rozbočení dvou tříd. Rozdělení těchto dvou tříd je provedeno již vlastní u Lumbeho zahrady a střední plocha mezi nimi jest utvořena v travnatý parter jako sadový a prostorový kontrast. Pevné zakončení hradeb jest možné pouze tak, aby se neporušil útvar bastionu. Prodloužení osy Prašného mostu až k nové třídě nemá účelu, neboť zde nelze počítati s budovou tak hmotnou, která by mohla ovládnout velkou osovou dispoziční, sahající až k Podbabě. Například jest v zájmu neporušeného panoramatu od severní strany nutné, zabrániti jakémukoli hmotnější budově na výši hradeb. Avenui lemovanou stromovými alejemi provází široký pruh sadový na hradbách. Sadové úpravy na bastionech nutno přizpůsobiti tvaru hradeb, a lze právě proto očekávati účinky, k nimž by jinak nemohlo dojiti.

Podél kadetky jest vedena nová vozovka v úrovni existujícího chodníku, kdežto aleje dnešní jsou vyhrazeny pěší promenádě a trati elektrické dráhy, takže zásah do pozemku kadetky jest nejmenší. Před letohrádkem Belvedere vytvořena jest nová terasa vodorovná, která zakončuje toto promenádní stromořadí a vytváří vodorovnou basí pro tento architektonický klenot (v jeho podélné ose). Dosavadní vozovky lze použiti v době recepce jako parkingu a příjezdu ke Hradu.

Trasa k jihu od Keplerovy ulice z náměstí pouze odbočuje. Pomníkové zachycení osy dispoziční, zakončující opavně, snáze zvládne prostorové luštění než přímé pokračování třídy v ose, které má za následek dvojité křižení po sobě následující.

Památkový sbor hl. města Prahy tento návrh příznivě posoudil a doporučil, jelikož dává hradbám pevné místo v celkovém řešení regulačním i sadovým a chrání je tak před pokusy, ke kterým láká každý neukončený stav. Nečiní tak na úkor složek jiných a vyhovuje úkolu komunikačnímu právě tak dokonale, jako úkolu úpravy parkové celého území, jehož dosavadní pustota v těsné blízkosti Hradu tím více zaráží.

Polemicky vystupuje architekt Hübischmann proti samostatně vydané přednášce prof. Engla v Masarykově akademii práce, který se v ní postavil za řešení letenské průkopu jako nejnaléhavějšího komunikačního problému Prahy. »V této otázce se vystřídalo mnoho různých studií, nannoz protichůdných. Státní regulační komise nemohla po- pítí závažnost této přímé komunikace, dotvrzenou Englovými gravitačními schémata, ale chovala obavu, že by její velká průbojnost vedla v budoucnu k radi- kálnímu vybudování transversální skrze Staré město. Město existující by mělo ustoupit komunikaci ne- existující, nevyhovující a porušující dopravní systém. Nebylo to heslo »neporušená pláň«, které rozhodlo proti průkopu, ač i to není lhostejné, jestli skoro tře- tina regulovaného území padne v obět jenom komu- nikaci, nýbrž celopražská základní idea komunikační, t. j. přivedení komunikací od severozápadu k oběma koncům obvodového čtverťáku, Národnímu divadlu a Štefáníkovu mostu. Protože připojení k Národnímu divadlu existuje Chotkovou silnicí, jde jen o druhý konec okruhu. Právě v nepostačitelnosti Chotkovy silnice, jako jediného připojení na tento okruh, vězí jádro věci.

Jest neústečné vésti k téměř bodu, Národnímu divadlu, ještě jednu komunikaci průkopem. Ten vede ve svých důsledcích k prodloužení Václavského ná- městí a tudíž také k neřešitelné křižovatce na Můstku, kde již dnešní prosté odbočování radiálů z okruhu způsobuje uzel, jakých je málo v Evropě. Ostatní radiály, narážející dále na čtverťáku komunikačního obvodu, žádaly by si dále prodloužení k téměř stře- du, Staroměstskému náměstí. I kdyby tedy byly při- neseny oběti, neměly by ozdravující vlivu po komu- nikační síti, naopak výsledkem by byl zhoubný jak pro Staré město, tak pro okružní komunikaci, která by byla znemožněna stálými křižovatkami. Kromě průkopu jest ztráta jasně průběžnosti jedině skutečně velkoryse založené obvodní třídy, Belcrediho. Rovněž pokus o zkrácení okliky od průkopu po nábreží k Po- řičí, nový průlom u Milosrdných, není orientačně přesvědčivý a měl by za následek jen zbourání ha- šalské čtvrti. Byl by to pokus o paprkové rozběhnutí komunikací od Čechova mostu, šli od dalšího stře- diska komunikačních směrů na Starém městě.

Prof. E. vytýká ovšem správné, že plány leten- ských úprav jsou měněny a nemají jasných ideí za podklad. Schválený návrh, shodný s autorovým v komu- nikačním schématu, byl opuštěn na přání parla- mentního předsednictva, umístiti parlamentní budovu v ose Čechova mostu. Rozhodující kruhy však upu- stily od úmyslu parlament vybudovati a přistit plán počítal již na tomž místě s fotbalovou arenou.

Kolísání od jednoho maximalismu k druhému je neespíráv. Buď je třeba připravit na Letné místo pro 70 veřejných budov, nebo jest ponechat ji svému osudu, nezařazovanu. Avšak kdykoliv bude v Praze třeba rozáhlejší budovy, bude třeba hledati pro ni pozemek v největší blízkosti, to jest na Letné. Kous- kovitě řešení, které takto vznikne, bude ovšem více méně smutnou náhradou za jednotnou architektonic- kou koncepci na skvělé tabuli letenské. Avšak k ná- vratu průkopu nemůže dojít.

V námětu výstav v Praze ukazuje autor mož- nost velkorysého vyřešení letenské pláň a jejího definitivního vybudování zřízením výstavních objektů, které by se staly po ukončení výstav muzej. V sou- vislosti s předchozími studii dotýká se možnosti navázání tohoto výstavního prostoru nejen na prostor hradi (upozorňuje na jedinečně oavědění výstavní palác Belveder), ale i na Strahov a Petřín, a jejich možnostmi rekreačními.

B. a A. Hübischmannové přetiskují svůj pro- jekt na regulaci okolí Dienenhoferova letohrádku Fortheimské na Smíchově, publikovaný již dříve v na-šem časopise.

D. E. Hruška: **Nová dopravní tepna v Praze.** Návrh asanace petrácké čtvrti ve spojení s vytvořením nové vnitroměstské dopravní osy Vodičkova — Jin- diřské — Havlíčkova — průlom petrácké čtvrti — nový most přes jižní cíp Střanice k Cizozemské pojiš- tovně — Holešovice objevil se po prvé v projektu »ke dopravní soutěži Elektrických podniků (autofi Hruška a Sokol). Dnes, při vypisání soutěže na re- konstrukci Štefáníkovu mostu, nabývá opět aktuality. Štefáníkův most ústí pod strání, bez logického po- kračování v městské dopravní síti. Největší část na něj navázané nákladní komunikace probíhá nezařa- zovaným územím bez dopravní a obchodní hodnoty. Nový návrh odsouvá vnitroměstskou tepnu na vý- chod, spojuje přímo a bezprostředně živá místa a přejímá dopravu z přetřetěné Revoluční třídy. Odpadá tím i nutnost velmi složitých levooběžných předměstí Štefáníkovu mostu, ramp v nevhodném terénu. Na- vrhované dopravní úpravy vyžadují provedení pře- stavy petrácké čtvrti, při nejmenším uskutečnění prů- lomu z Havlíčkovy—Zlatnické k předmostí nového mostu. Nová úprava vyvolá zjednocení přilehlých pozemků a změnu charakteru oblasti z obytné-skla- dištní na převážně obchodní, takže by byly dány předpoklady pro rentabilní asanaci. (Je třeba upozor- nit, že památkové objekty, třebaže jsou zachováány jen izolovaně, jako v oficiálním regulačním plánu, jsou prostorově nesrovnatelně citlivější a a větším tak- tem zapojeny do celkového organismu regulace, který vyniká jasností a úměrností.)

Masarykův pomník.

(K chystané soutěži.)

Před soutěží, podněcenou Elektrickými podniky, předložili vypisovatelé k diskusi odborným spolkům otázky o volbě místa a pojetí pomníku a způsobu provedení soutěže. Domácí rada uznala důvody, které se v dotazu uvádějí proti celé řadě míst (zvláště proti místu bývalého pomníku císaře Františka, tvořícího kompoziční jednotu s celým nábrežím, a proti ná- městí Smetanovu, kde by se těžko uplatnila frontalita pomníku), a projevila souhlas s navrhovaným umístě- ním na Klárově (ovšem se zachováním ústavu slepců a Valdštejnské jízdárny), kde by jím byl dán podnět k definitivnímu vyřešení tohoto nehotového území. K navrhovanému umístění na Hradě nepostavila se však záporně. K otázce o pojetí pomníku nedoporu- čila pomník jezdecký. Třetí otázku se nezabývala, jakožto záležitost výtvárnictví, zdůraznila však samo- zřejmost požadavku, aby v porotě byly vzhledem k rázu uvažovaného území zastoupeny kruhy památ- kářské. JM.

Stadion Slavia na Letné.

(K výstavě veřejné soutěže.)

Z referátu, který chtěl upozorniti na jediný návrh, řešící stadion jakožto stadion na Letné, návrh architekta Škeřtíka, stala se posmrtná vzpomínka na tohoto mladého, průbojného výtvárníka, který v této soutěži dobyl svého posledního úspěchu před náhlou smrtí (15. IV. 1936). Ostatní návrhy, odmě- něné i neodměněné, řešily více méně dokonalé danou úlohu, ale úlohu danou špatně. I když uvažovaly v ně- kolika málo případech celkové řešení Letné, nemohly dojiti k úspěšnému cíli, majíce příliš úzké a značně problematické východisko.

Návrh Škeřkův jediný správně ocenil negativní vliv výstavby sportovní areny, rozrušující letenskou pláň, a odvádně zanedbav pláň vypisovatelů, zapustil celé sportovní divadlo pod úroveň pláňe do výkopu, upustil od výstavby tribuny, která v odměněných návrzích se tyčí až do výšky 25 m (t. j. 7 ctáží), a pro ostatní provoz navrhl všemě přízemní objekty, zapojené do sadových prostorů. Ukázal tak se vzácným citem cestu, která zachová monumentální letenskou plochu pro cennější účely, i když se vyhoví nahodilým okamžitým požadavkům. JM.

Anketa o pražských sadech.

(Masarykova akademie práce, dne 23. dubna 1936.)

Anketu zahájil historickým referátem v. l. r. a d. E. m. l. r. Po poukazu na literaturu podal plastický obraz bohatosti pražských sadů až do polovice minulého století a následujícího vývoje, který byl v opačném poměru k rozvoji města. Ztráty, způsobené osidlováním (činící asi 60 km²), nebyly vyvažovány dostatečným zakládáním nových sadů, a byly ještě stupňovány funkcí ztrátou výhodných ploch v poslední době. Zvláště důrazně se postavil proti nebezpečí, kterým hrozí zřízení pettinaké komunikace.

Prof. B. a y. e. r. podal ideový rozbor sadové otázky v jejím významu sociálně zdravotním i výchovně estetickém. Upozornil na státnost starých parků, jako následek nedostatečného zřízení nových. Žádal zde aspoň šetření a příp. i rekonstrukci historických plánů i porostů a odstranění nevhodných doplňků. U nových sadů harmonii porostů s poměry půdními, rozmnožení rostlinného sortimentu, volbu vzrostlého materiálu, obecně estetické uplatnění individuálních hodnot rostlin, plánovitě osazování se zřetelem na všechny stanovištní poměry, dále bezprašnou úpravu cest a zřízení sluníšť a úkrytů před deštěm a péči o klid. Odmítl nesprávné metody konservace i ošetřovatelské, zvláště zlozvyk omazování dřevin radikálním řezem, který nezlepšuje trvale jejich stav, ale zmrazuje korunu a zničí estetický účinek linií větví po celé dlouhé zimní období. Rovněž pro uliční stromořadí žádal vysazování vzrostlých stromů s korunou a péči o větrání kořenů.

Předmětem referátu Ing. Fierlingera byl obraz vývoje moderních sadovnických plánů a jejich cestě k ujasnění jednotlivých úkolů a potřeb, a přehled jejich dnešního světového stavu.

V Americe vznikla krajinná škola již v letech padesátých (Ch. Eliot). Založení sadů zde téměř předchází založení města a ovlivňuje i ostatní architekturu (F. L. Wright). Bloky jsou řešeny s hřišti a proměnami. Zakládají se naturalistické parky trávníkové. Zřízení velkých sadových rezervací (tábořišť) mimo města dalo popud k celkovému krajinnému plánování a k vypracování národního plánu rekreací.

Vídeňská škola v období k boulevardům a ve snaze po využití bývalých fortifikačních pozemků používala systém zelených pásů.

Naproti tomu v Německu se jevil vliv Ameriky v radiálním vedení klínů, privádních zelených vnitřních (Düsseldorf, Kolín). Osobitý zjevem je zde disciplína půdorysu. Spojuje se rekreace a obydlením, vlivem hnutí zahrádkářského. V poslední době jsou zřizována doplňková hospodářství pro neplně zaměstnané a je řešena síť státních komunikací též s ohledem na rekreační plochy.

V severských státech a Holandsku je vysoká kultura zahrad v souvislosti s kulturou rodinného domu.

Je zde snaha po decentralisaci obyvatelstva při zřeteli na ochranu přírody.

Měřitky potřeb je číselně vyjádřitelná. Požadavkem je 5 m² zelené plochy na osobu v užším obvodu města; z toho 4 m² na hřiště. Pro celý širší obvod je třeba 30 m² zelené plochy, z toho 15 m² lesa (ve Frankfurtu n. M. dosaženo 80 m², v Berlíně 46 m²).

V Praze se zabývala funkcí zeleného pásu studie Madeimayerova. Funkcionální kompozice sadových ploch, mající za nejvyšší ze svých účelů účinný výtvarný a etický, je vybudována na pojmech kontrastu a polarity; je buď lineární, klidná (u veřejných budov), nebo malířská, vyžadující obzvláštní pochopení formy při idealisaci přírody. Vede k dynamickému účinku prostorovému. Zdůraznění botanických zájmů zatláčilo výtvarné hodnoty.

V Americe vede krajinné plánování k vybudování rekreačních soustav, které je financováno z výtežku úpravy přílehlých ploch, majících z něj užitek.

V Německu podobně se stará zákon o ochranu využití ploch a hlavně regulaci jejich cen. Umožnil vybudování rozsáhlých rekreačních systémů na př. v Kolíně a Hamburku (F. Schumacher).

Pražské sady dosahují svou výměrou asi 3 m² na osobu pouze žádaného minima, jsou však špatně rozloženy a nevyužívají rovinných ploch, které kromě toho byly z velké části propuštěny výdělečným podnikům (Letná a ostrovy). Vltavy je používány pouze náhodně. Na pravém břehu jest nedostatek rekreačních ploch.

Jako závěr položil referent tyto požadavky:

1. Soupis ploch a jejich vlastností.
2. Vyšetření potřeb obyvatelstva.
3. Podložení plánem.

Docent Klečka referoval o významu trávníků v sadovnictví a otázce jeho kvality, která není podmíněna ani tak klimatem jako odborností založení. Podal výklad pracovních zásad a kritiku zakládání i udržování pražských trávníků. Upozornil na důležitost zachování nejen starých zelených ploch, ale i rostlinných individuí, která jsou nenahraditelná, protože prošla přírodním výběrem, zvláště v pražských sadech, nevhodně exponovaných ke světovým stranám a založených na nepřiznivém podkladu kyzových bídlic a křemenců.

Předsedající L. u. b. o. š. J. e. ř. á. b. e. k shrnul obsah referátu a zdůraznil, že hlavním pramenem stížností je boj soukromých zájmů proti veřejným, které jsou nedostatečně bráněny.

V debatě r. s. v. o. b. a. upozornil na ornithologickou složku sadů a nedostatek ptačtva, způsobený odstraňováním vzrostlých stromů a keřů a strohostí nových úprav. Apeloval na vysoké školy po veřejné kontrole sadů a spolupráci po způsobu lesnické školy v Písku.

Ing. Myslík ze sadového úřadu odpověděl na konkrétní výtky, které byly pražským sadům učiněny. V sadech je nedostatek klidu, i nočního, a krádeže květin, jelikož je nedostatek hlídačů. Vysazování nových stromů je nákladné, asi 200 Kč za strom. Vysazení vzrostlého stromu stojí přes 3000 Kč. Automobil vyvrátí ročně 800 stromů. Jímly jsou postiženy chorobou a jsou odstraňovány teprve, když onemocní více než na 50%. Udržování trávníků je ztíženo nevhodně položenými hydranty. Veřejná kontrola odstraňovaných stromů bude umožněna jejich vyznačením bílými pásy.

Ing. Profous z téhož úřadu nabízí spolupráci, upozorňuje na Kavinův námet zřízení komise, poukazuje na nedostatky zákonodárství. Přeceňuje rozpory mezi botaniky a architekty v metodě jejich požadavků.

Člen městského zastupitelstva Z e n i š e k stěžoval si na nedostatek veřejné odzvy při jeho protestu proti parcelaci a rušení Rajské zahrady a na nedostatek hlíst na Žižkově.

VI. r. E m l e r vzhledem k požadavku obecních zástupců po konkrétních výtkách stěžoval si rovněž na rušení Rajské zahrady a zřízení živnostenské školy na jejím místě, jakož i na nedostatek veřejných skleníků. Upozornil na porubání vegetace (Petřín, zahrada Zbrojnice), na nekladný stav ostrova Štvanice, působení nejednotnosti správy (ovocné stromy neputají do pravomoci sadových úřadů) a vlastnických poměrů, na porost pražských ostrovů, potřebu úpravy Folimanky a bezohlednost k hnízdícímu ptactvu při provádění úprav. (Zde bylo upozorněno, že pouze 50% personálu jsou školeni zahradníci a ostatní zaměstnanci jsou přijati z pohybné sociálních a filantropických.)

Výsledkem ankety byla schválena resoluce, žádající:

1. Vypracování směrnice pro udržování a úpravu základních sadů na podkladě místního šetření a dobrozdání odborné komise.
2. Soupis existujících sadů.
3. Stanovištní analýza na podkladě požadavků rekreačních a estetických.
4. Zabránění zmenšování zelených ploch.
5. Vypracování právního a hospodářského podkladu.
6. Vybudování rekreačních ploch.

Bude zde ovšem třeba dbát, aby akce nezabýhla pouze do detailů, jak bylo lze pozorovati na debatě, nýbrž aby vedla k celkovému řešení ve smyslu názorů, vyložených Ing. Fierlingerem; dokud nebudou pražské sadové a rekreační plochy aspoň přibližně vyhovovat ani kvantitativně, nebude moci mít trvalého úspěchu sebe svědomitější snaha po jejich vybudování kvalitativním. JM.

✱

V Státním památkovém úřadě pro zemi Českou v Praze staly se letos pronikavé změny ve složení odborného úřednictva. Záhy po sobě odešli oba nejvyšší úředníci, přednost a jeho zástupce, kteří tvořili v bývalé organizaci rakouské památkové služby v Čechách od roku 1912 německou sekci památkového úřadu. Dr. K. K ü h n byl povolán v r. 1933 jako profesor na německou techniku v Brně, dr. R. H ö n i g s c h m i d odešel koncem dubna 1936 na odpočinek. Oba tyto odborníci byli vynikajícími úředníky a velikými teoretickými znalostmi ze svých oborů a s velikou zkušeností v celé oblasti památkové praxe, a oba byli také literárně činní. Dr. Hönigsmid obíral se vědecky hlavně středověkou plastikou a malbou 19. století, dr. Kühn řešil problém starého města v dnešní době a drobnými články přispěl k osvětlení nejrůznějších otázek technických a uměleckých z dějin architektury v Čechách, ale i denních nálehačových případů po válce, kdy přicházely památky do konfliktu s překotným vývojem státního

i sociálního zřízení. Kühnův soupis památek v okreseu libereckém přinesl také užitečné reformy soupisných typů a metod. V činnosti mimoúřední prospěl dr. Hönigsmid německému muzejnictví prací v kuratoriu Moderní galerie a Svazu německých muzeí.

Na doplnění úřadu nastoupil koncem roku 1935 umělecký historik dr. W. T u r n w a l d, který se již osvědčil jako spolupracovník Gritraťů na soupise památek, a od 1. května 1936 vedení úřadu ujmá se Cyril M e r h o u t, vrchní odborový rada ministerstva školství a národní osvěty, člen domácí rady Klubu, literárně činný jako historik rudolfinské Prahy. Nový přednost přichází do úřadu v době velmi obtížné, kdy snížení státních dotací na ochranu památek a všeobecná krize hmotná přímo znemožňují propagaci památkové péče. Z. W.

Reklamy na Malostranské radnici.

25. dubna konala se magistrátní komise na žádost Městské spojitelnosti o povolení její reklamy na budově Malostranské radnice. Již samo svolání komise muselo překvapit, neboť jest známa, ba pověstná tato záležitost, o níž jsme byli přesvědčeni, že skončí vyplněním magistrátního příkazu, reklamou odstraněnou, a to z důvodů památkových i estetických. Překvapila i tvrdost městského ústavu, kterému musí přece v prvé řadě záležeti na oblíbě obecnostu a který moci chce uplatnit svůj zaostalý pojem reklamy, v starobylém prostředí naprosto nedůstojný. Bezohlednost k občanstvu, k protestům z kruhů malostranských ilustruje okolnost, že žádost není provázena ani zlepšovacími návrhy, nýbrž magistrát se žádá, aby protiprávně a bez povolení pořízená reklama neonová a vývěsní firma byly dodatečně povoleny, ac jejích zákaz byl doložen podrobnými důvody. Neohlednost k občanstvu, o jehož přítěž se právě ústav svou reklamou uchází, jest nepochopitelná. Nestačilo poučení, jehož se ústav dostalo jak od občanstva, tak od úřadu, neboť místo aby ústav, v jehož čele stojí vynikající členové samosprávy, člen městské rady a kulturní komise prof. Zípek a náměstek primátora Kellner, ústav takového významu byl vzorem jeho, jak se mají plnit občanské povinnosti, vzpírá se magistrátnímu příkazu (založenému na obecních pravidlech o zřizování reklam), který ukládá odstranění to, co bez povolení bylo pořízeno. Používá naopak své váhy, aby prosadil svoji svévůli a nic nedbá, že jeho špatný příklad povzbudí jen neposlušnost jiných, kteří budou ukazovati na to, že mocným jest vše dovoleno. Nechceme věřit, že by taková byla vůle ústavu. Jméno přesvědčení, že je to jen důslednost nějakého podřízeného orgánu, nepoučeného o tom, že není vše vhodné ve vybraném prostředí malostranském, co se snad velmi dobře hodí na předměstí. Není možné, aby významný projev pana prezidenta při jeho první návštěvě na radnici byl tak záhy zapomenut nebo nepochopen. Kdybychom se však přece mylili, doufáme, že magistrát z úřední moci poučí každého, třeba i vlivného šéfkude památek, jak daleko se nesmí jíti. B. Hů.

Novinová sazba povolena výnosem řed. pošt a telegrafů č. 262.114-VII.1934. — Podací pošt. úřad Praha 8.

OBSAH ČÍSLA 2.: E. Hnilička: Úprava okolí Bravnovského kláštera v Praze. — Z. W.: Zikmund Reach. — Emil Zimmer: Opevnění královského města Nymburka. — Nejdůležitější urbanistické problémy pražské. — Masarykův pomník. — Stadion Slavie na Letné. — Anketa o pražských sádech. — Změny ve

Státním památkovém úřadě pro zemi Českou v Praze. — Reklamy na Malostranské radnici.

Odpovědný redaktor Ing. Jan Mannabarth, Praha II., Lublaňská 48. — Redakční rada: A. Čarek, J. Čarek, R. Hlubinka, Z. Wirth, za venkovské odbory J. Vepřek. — Otiskování článků dovoleno s udáním pramene. Vydává Klub za starou Prahu, Praha III., Mostecká 56. — Tiskem Grafie dělnické knihtiskárny v Praze II., Myslíkova. — Do roka vychází deset čísel Věstníku.

ZA STAROU PRAHU

VĚSTNÍK PRO OCHRANU PAMÁTEK

ROČNÍK XX.

V PRAZE, V ČERVNU 1936.

ČÍSLO 3.

Návrh na přemístění sousoší sv. Jana N. na Pohořelci v Praze IV.

Švecův pomník v pohledové kolisi se sochou sv. Jana.

Uvolněný pohled na Švecův pomník.

Historický útvar náměstí Pohořelce utrpěl těžkou poruchu násilnými změnami, provedenými v dobách rakouské monarchie na západní straně náměstí. Původní charakter této strany zničila dlouhá, přesně symetrická a výtvarně naprosto nicotná budova bývalých zeměbraneckých kasáren, která spolu se zásahy v nejbližším okolí odcizila tuto partii Pohořelce dochovanému historickému výrazu, ostře kontrastujíc se specificky staropražskou atmosférou celého hradčanského prostředí.

Pravým opakem takto deformovaného západního čela jest východní stěna Pohořelce, kterou tvoří krátké průčelí jednopatrového domku s vikýřem a prejzovou krytinou, slohově i výtvarně bezvadný to originál barokního umění stavitelského.

V prostoru Pohořelce, pozdními úpravami jednostranně a neuměle zkomolené, zůstalo sousoší sv. Jana N. sice ve své původní poloze, avšak před zcela cizím a nevhodným pozadím. Šablonovitá architektura dvoupatrového neorenaissančního průčelí neposkytuje barokní plastice sousoší ekvivalentní slohové odezvy a nesnáší se ve své střízlivosti a neumělecké bezvýraznosti s bohatě siluetovanou a barokním životem i cítěním prolnutou koncepcí sousoší, které tak zna-

menitě harmonuje s ostatním nedotčeným ještě historickým okolím.

Intimní charakter sousoší se rozchází s nynější situací úplně; barokní plastika postrádá jakéhokoli pohledového zakotvení, promítá se do rozšiřujícího se nálevkovitého prostoru náměstí, zakončeného nešťastnou erární architekturou, neopírá se ani o vegetaci, která z důvodů komunikačního rozhledu byla by tu nemožnou, ani o nějaké vhodné architekturami vytvořené kulisy. Sousoší není ničím pevně sevřeno, není k němu připoutáno pohledově a pluje úplně nejistě v prostoru, čímž se dostavuje dojem výtvarně naprosto nežádoucí labilit.

Uvedené nevýhody nynější situace sousoší sv. Jana N. byly vystupňovány zřízením pomníku Švecova, kterým neudržitelnost barokní plastiky na dosavadním místě byla nejen znovu zdůrazněna, ale i přímo drasticky prokázána. V pohledech od vstupu na Pohořelec z Loretánského náměstí i z Úvozu přicházejí obě plastiky do velmi nepřiznivého vztahu, neboť jedna druhou kryje, jedna druhé konkuruje. Rozpor neleží však jenom v architektonických relacích umístění, tkví i v základní různosti charakterů obou plastikých děl.

Formové podání Švecova pomníku diver-

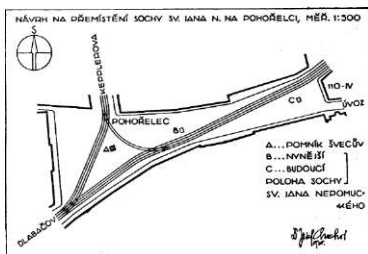
Socha sv. Jana pohledově opřena o barokní dům čp. 110

guje úplně s projevem barokního sochařství. Klidný postoj a zvnitřněný ráz moderní reality stojí tu proti artificiální dynamice barokního skulpturálního umění; vážná kontura volně splývajícího pláště proti rozvlátným obrysovým křivkám sousoší; téměř realistický portret skutečného a současného vojáka proti plastické kompozici pomyslné představy církevního světe; ostré kontrasty v detailu a celku i v ideovém poměru umělce k dílu stačily by již samy o sobě k znemožnění jakéhokoli pohledového styku obou plastik.

Kdežto pomník Švecův jest jistě vědomě koncipován na pohledovou základnu neo-renaisanční fasády, se kterou se v důsledku toho celkem dobře snáší, vyžaduje ráz barokního sousoší prostředí zcela jiného. Takové místo se nalézá na východním konci Pohořelce, ve vzdálenosti asi 17 m od domu č. p. 110-IV. Slohem, formovým citěním,

výrazovými prostředky, hmotou i měřítkem odpovídá tento dům baroknímu sousoší a proto může být vhodným a vděčným objektem k pohledovému podepření sousoší sv. Jana N. Přeložením tohoto sousoší do východní partie náměstí zlikvidovalo by se nešťastné soupeření obou plastik, pohled na jednu i druhou v oddělených polohách by se zjednodušil, plastiky by se uplatňovaly každá ve svém prostředí a svým druhem i výrazem, prostor náměstí by se rozdělil ve dvě výtvarně jasně určené oblasti a získal by i na bezpečnosti uvolněním komunikačního rozhledu. Není zajisté pochyby, že západní část Pohořelce bude podrobena ještě dosti pronikavým úpravám ve smyslu potřeb moderní komunikace vnitroměstské i dálkové, což by působilo pravděpodobně dalšími a nežádoucími vlivy na existenci sousoší; naproti tomu východní partie vyžaduje zachování v nedotčené podobě jako ucelený historický útvar, který by dobře snesl doplnění barokní plastikou, nevymykající se nikterak z jeho celkového rázu. Přemístěním sousoší sv. Jana N. získaly by obě plastiky i náměstí, které utrpělo bezplánovitým postupem předválečné stavební činnosti, jejíž pochybení musíme ještě dnes stále napravovat, pokud jen lze. V tomto případě byla by náprava celkem bez obtíží proveditelná.

Josef Chochol.

Opevnění královského města Nymburka.

Napsal ing. dr. tech. h. c. Emil Zimmer.

(Dokončení.)

Sestávaly ze dvou částí, z vysoké brány o třech poschodích u zdi červené a z jednopatrového přístavku na straně vnější. Byly vybudovány jako věže z opukového vnitřku,

obložené cihlami. Měly dole průjezd skrze klenby v gotickém oblouku z kvádrů, dřevěné stropy a kryt kurhový. Zavíraly se mříží, která se spouštěla v kamenné rýze

mezi vnějším průčelím brány a vnitřním přístavkem.

Vykazovaly šířku směrem k hradbě 8 m, hloubku kolmo na hradbu asi 9 m, světlou šířku 4—5 m, fortna jen 3.2 m, tloušťku zdi bočních 1.9 m, výšku pod střechem 13—18 m, přístavek měl délku 7 m.

V jednom rohu měly točité schody, vedoucí až k půdě; z nich se vcházelo do pater bran a na ochozy hradební zdi červené.

V bráně Bobnické byl ubit 19. října 1426 Hynek Boček z Kunštátu a Poděbrad chasou pivovarskou, když se chtěl přepadem zmocnit Nymburka. Na místě zasazena nyní pamětní deska Museem nymburským.

Přístavek k bráně sloužil za strážnici a byt branných.

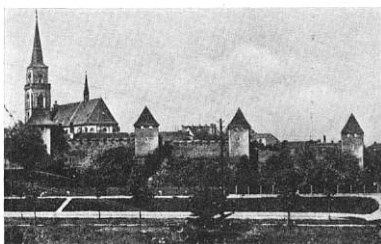
Brána Zalabská uzavírala město směrem k labskému mostu. Byla složena ze dvou věží, z nichž západní byla vyšší, a přes ulici byl průjezd gotickým obloukem s pavlačí.

Fortna byla podobné konstrukce jako brány, ale užší.

Z bran na severním obvodu města přecházelo se přes vnitřní příkop zdvihacím mostem na parhány a místo mezi branami a došlo se k novému uzavření ve zdi »bílé« vraty a od nich druhým zdvižným mostem přes »velká vala« ven do území. Do města se tedy kromě velkého, 180 m dlouhého dřevěného mostu přes Labe vcházelo přes tři páry sklápěcích mostů.

Krátké toto vypsání dokazuje zřejmě, že opevnění tak rozsáhlá utvořila z Nymburka skutečně pevnost, která byla nesnadno dobytelná. Roku 1631 marně se obležením a střelbou s děl o to pokoušeli Švédové. Za Jiřka zmocnil se nočním přepadem a přelezením hradeb Nymburka pán z Janovic a vyhnal odtud kumanskou jízdu. Až r. 1634 konečně Sasové pod Arnheimem vyvrátili dělostřelbou bránu Boleslavskou a Svatojirskou, město vypálili až na 7 domů a porazili 1700 osob domácích i posádky.

Bylo »moderní době« zachováno, aby zničila i brány, když se vystavěla dráha a ob-

Obr. 3.

čanstvo zachvátila horečka naděje »velkého vzestupu dopravy«.

Mostecká brána zašla požárem r. 1838, Boleslavská taktéž, Bobnická zbořena současně se Svatojirskou z usnesení obecního zastupitelstva přes protest občanů r. 1884, fortna při stavbě soudní budovy r. 1903 přes zákaz rakouského ministerstva.

Author této stati pamatuje brány i poslední vandalský čin.

Není více bran, ale stojí posud mnohé věže u brány Svatojirské a hlavně celá část zdi mezi sedmi věžemi za děkanskou zahradou (obr. 3).

Stojí pevně jako svědkové XIII. století v malebném zákoutí, v jehož popředí kvetou zahrady a za ním velebný chrám děkanský s nádhernou věží doplňují uchvacující obraz, který se odráží v hladině labské.

A naproti tomuto památníku díla středověku stojí dnes dílo nové doby, hydrocentrála s pohyblivými jezy a plavebními komorami, se zářícími okny, v jejímž vnitřku turbinové srdce tepe ve dne v noci, hnáno silou labského proudu, aby vhánělo sílu do elektrického vedení v celém kraji na podporu práce člověka, pracujícího v úrodném kraji.

Kdo máš pochopení pro krásu a dějiny, přijď se pokochati obrazem, který příroda i lidská ruka stvořili zde od věků v obraz nezapomenutelně krásný.

Úprava kaple sv. Longina.

Regulační plán Nového města, vyložený státní regulační komisí v roce 1931, ohrožoval vhodné zachování kaple novou komunikační tepnou, obcházející od severovýchodu oboustranně kapli, tvořící těžko přístupný

ostrov v předpokládaném ruchu uličním, znemožňujícím klidné pozorování a případné vrácení kaple původnímu účelu. Na štěstí byla část tohoto plánu právě v nejbližším sousedství kostela sv. Štěpána a kaple samé

Dosavadní stav.

z potvrzení vyloučena a loňského roku v nově vyloženém plánu od projektované výpadové komunikace úplně upuštěno, čímž bohdá zůstane kaple na delší dobu v klidu jí nejlépe odpovídajícímu a pro případné používání žádoucím.

Bylo proto činem velmi pietním a plným pochopení, když obec pražská jako patron povolila značný náklad — ježto vlastní jmění kaple je nedostatečné — na její řádnou opravu, jak o tom je podrobněji psáno ve Zprávách památkového sboru hlav. města Prahy, sv. IX. Z této zprávy se dovídáme, že památka tato měla na straně západní barokní přístavek, jehož příčný profil je přibližně patrný z omítnuté části této strany kaple (kolem nynějšího vchodu) a který musil ustoupiti v roce 1845 z nařízení městského úřadu stavebního v důsledku proražené ulice na Rybníčku (tehdy Nové Štěpánské), jdoucí přes bývalý hřbitov.

Jen velkému úsilí hraběte Josefa Nostice-Rhieneka, Fr. Palackého, Josefa Šafaříka a na správním výboru Musea král. Českého a na základě gubernální komise, podařilo se kapli samu uchrániti před zbouráním. O další však její úpravu a udržování v obstojném aspoň stavu nebylo dbáno, jak lze souditi z policejních nařízení bezpečnostních, takže v roce 1874 chtěl dokonce spolek »Vlastimil« sám opravy podniknouti, ani k tomu však nedošlo. Roku 1887 předložil sice stavební úřad návrh úpravy vchodu ke kapli, zjednodušený v roce 1888 na námitky p. faráře Nyklesa, ale nestalo se opět ničeho.

V roce 1890 podal stavební úřad z nařízení městské rady návrh na provedení jen nepatrných oprav, odkazuje provedení větších oprav na dobu pozdější, »až se jmění kostela zvětší!« Městská rada usnáší se v červenci 1897, aby kaple byla opravena podle předloženého návrhu stavebního úřadu, až jmění dostoupí výše 2978 zl. 77 kr., ale ještě roku 1902 stěžuje si farář Bartha na špatný stav kaple a žádá za opravu. V té době provádí stavební úřad sondovací práce, na jejichž podkladě předložena v červnu 1904 obšírná zpráva c. k. místodržitelství s dobrým zdáním a návrhem architekta A. Wiehla z roku 1903 na úpravu kaple a okolí. Rozpočet činil 11.078 K 50 h. jmění kaple 4049 K 80 h a žádány příspěvky od náboženské matice a c. k. ústřední komise pro ochranu památek ve Vídni. Arch. Wiehl předložil v roce 1909 prostřednictvím stavebního úřadu nový návrh ve 2 alternativách (s romanisující novou lucernou a ponecháním staré lucerny), a současně předložil roku 1910 stavební úřad 2 alternativy s návrhem úpravy okolí (arch. Chochol). Všecky 4 návrhy posoudil c. k. konservátor JUDr. Luboš Jeřábek a doporučil v dohodě s c. k. gen. kons. dr. M. Dvořákem návrh arch. Chochola, rozpočtený na K 10.778.80. Ale ani k tomuto provádění nedošlo, ježto v roce 1912 dotazuje se c. k. místodržitelství, »v jakém stadiu je stavba kaple sv. Longina«.

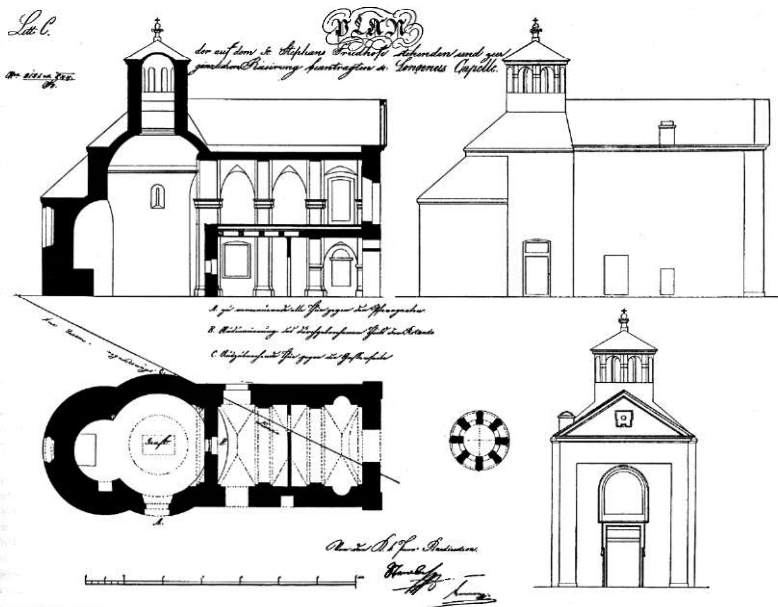
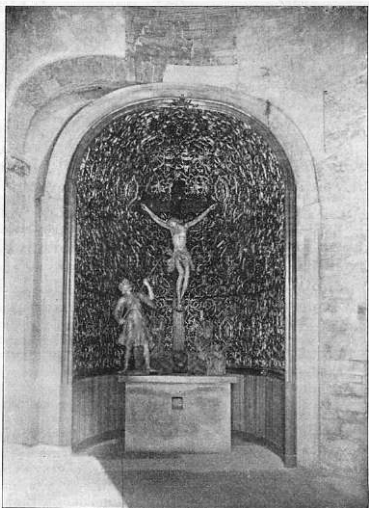
Teprve po převratu a po provedení velmi naléhavých stavebních oprav velkých objektů zádušních povolila konečně městská rada již na sklonku roku 1929 30.000 Kč a ještě v listopadu, v důsledku příznivého počasí, zahájeny a do konce roku skončeny

Nová úprava s uplatněním původní úrovně a výškových poměrů.

práce na zevnějšku kaple s očištěním zdiva, vyspravením, znovuořídnutím lucerny a zasklením oken, přeložením krytyn, odkopáním terénu kolem kaple a zřízením dlažby. V červnu roku 1930 byly zahájeny práce uvnitř kaple s očištěním, případně odkrytím románských částí (sloupky a pilíře lucerny, triumfální oblouk bývalé apsidy), s opravením omítek a vyčištěním hrobky i kaple samé. Celkový náklad na tyto práce činil Kč 39.446,95.

Pokračování v pracích hlavně doplněním vnitřku vestavěním ozdobné barokní výplně výšky oltární (uložené od r. 1910 ve skladišti městského musea) a úprava zevnějšku musily však být odsunuty pro dočasný nedostatek prostředků finančních a mohly být provedeny blahovůli Státního památkového úřadu poskytnutím státní subvence 8000 Kč v roce 1935. Ozdobná výplň z papírové, silně plasticky tlačené hmoty s vystupujícími částmi, zlacenými na červeném ustupujícím pozadí, byla i s dřevěnou původní konstrukcí upevněna do samostatné železné konstrukce, takže lze ji kdykoliv celou vyměnit, bez poškození zdiva nebo omítky; stěna vyklenou pod výzdobou byla vydeš-

těna modřínem a na oltář postaven opět kříž s Kristem na skale, s tabernaklem s postavou sv. Longina a dušemi v očistci s plameny kolem, vesměs dovednými řezbami z lipového dřeva, dokonale vyčištěnými a konzervovanými.

Do vchodu opatřeny nové dobové dveře s půlkruhovým světlíkem a sklápěcí ventilační mřížkou. Přístup ke kapli byl získán zřízením 7 stupňů hned za nynějším vchodem do býv. hřbitova. Ohradní zeď byla zbavena plakátových stěn, snížena s obou stran kaple odbouráním novější nadezdívky a nahrazením jí jednoduchým železným zábradlím, omítky otlučeny a zbývající zeď nově omítnuta. Náklad na tyto úpravy potřebný činil přibližně 15.800 Kč.

Jan Almer.

Barevná domovní průčelí.

Památkový úřad dal Klubu na vědomí tento spis, zaslal jim magistrátu hlav. města Prahy:

„V nedávné době byly z veřejného podnětu navrženy a denním tiskem komentovány návrhy, aby průčelí pražských domů byla opatřována živějšími barvami a aby stavební úřady hlavních měst Prahy spolupůsobili k tomu cíli všemi vhodnými způsoby.

Státní památkový úřad nemíní rozváděti tuto odbornou otázku v její jednotlivé složky, ani poukazovati na velikou literaturu zahraniční, která z podobných pokusů cizích velkoměst vzrostla. Tyto otázky budou předmětem pojednání, které jest jedním ze zdejších referentů chystáno.

Chce však upozorniti pro potřebu úřední praxe na to, že paušální provádění takové snahy v sobě chová pro ochranu pražských památek mnohá nebezpečí.

Věda o umění má dnes zcela jasný přehled o tom, které umělecké tendence barvu na průčelích domovních vyvolaly a podporovaly, a které naopak barvu vůbec i barevnou výzdobu potlačovaly.

Bylo by proto zcela laické a neposloužilo by nikterak vzhledu Prahy a jejích uličních prostorů, kdyby se barva chtěla uplatňovati všude bez rozdílu.

Úkolem praktické ochrany jest, a je to pouze jeden z mnoha způsobů, jak lze tuto otázku řešiti, aby se zjišťoval původní vzhled průčelí a jeho původní barevná či nebarevná úprava, a aby toto zjištění bylo vodítkem při rozhodování o způsobu nové úpravy.

V Praze je v tom směru velký počet odstrašujících příkladů. Na př. bohatá plastická fasáda z doby kolem roku 1730 je natřena živou barvou, ačkoliv nikdy barvy neměla, architektury z druhé polovice 17. století, zcela individuálně barvené, nebo hladká, původně krásná (i fresková) barevná průčelí z doby po roce 1800 jsou zase buď opatřena mrtvě bílou omítkou nebo lustrými, černošedými nátěry, ačkoliv jejich architektonická úprava přímo volá po barvě.

Nejhůře jsou postižena, třeba nejmladší, ale přece mnohdy cenná průčelí z období novorenesančního. Tyto architektury, které ve své původní úpravě chtěly většinou strukturou i barvou omítky napodobiti kámen, jsou dnes natřány barvami, jež se původnímu smyslu materiálu úplně přiči, dostávají

Pokud prostředky ještě dovolí, bude odkopána zemina na větší vzdálenost kolem kaple, tak aby dosáhlo se pokud možno urovně dlažby kaple a zdívo bylo chráněno před přívaly vodními při velkých srážkách. Tím ovšem není skončena definitivní úprava zejména okolí kaple, ale možno doufati, že se podaří dosáhnouti takové úpravy, která by zajistila důstojné zachování této stavební i umělecké památky našim následníkům, pokud ovšem budou mít smysl a zájem pro podobné snahy, dostatek prostředků a ochotných rukou k jejich provádění, což je našim upřímným přáním a pevnou vírou.

podle volné úvahy vlastníků domů barvy zelené, žluté a černošedé v odstínech, jakých kámen sám a omítky jej napodobující nikdy neměly.

Státní památkový úřad proto soudí, že úkolem architektonického oddělení stavebního úřadu spolu s památkovými znalci jest právě obrana proti těmto škíklavým případům a napomáhání řešení individuálního, neboť každý případ jest jiný a nelze proto ani paušálně barvu odmítati, ani mechanicky ji všude aplikovati.

Státní památkový úřad proto snažně žádá, aby výše uvedená stručná připomínka byla příslušným oddělením stavebního úřadu dána na vědomí a bylo zleveno hned v počáteční neuvážené praxi, která by z obecně platného příkazu chtěla vytvořiti nesprávné pravidlo.

Účast památkových znalců jest pak v podobných případech více než žádoucí. Pokud jde o zvlášť umělecky cenná průčelí, nepostačí pouhé obvyklé hlášení opravy, nýbrž by měla být správná úprava komisionálně stanovena.

Tento pokyn jest zcela na místě, i když snaha magistrátních činitelů je v podstatě správná. Je však třeba ještě k němu dodat, že výtvarné řešení skutečně individuální nemůže býti provedeno korporacemi, jejichž úlohou je v první řadě kontrola, dozor, jakož i že při tomto postupu v izolovaných případech by komisionální náklady nebyly vždy úměrné závažnosti úprav. Zele by bylo na místě, zasahuje-li již úřad aktivně v tomto směru, aby pověřil řešením skutečně výtvarníky, architektky nebo malíře za spolupráce s památkovými znalci, a to pro větší městské celky, jak z důvodu stavby měst, tak administrativní úspory, a použil svých možností k tomu, aby se tato řešení mohla uplatnit. JM.

Doplňovací budova Národního divadla v Praze.

„Zprávy veřejné služby technické“ přinášejí ve svém květnovém čísle projekt doplňovací budovy Národního divadla, vypracovaný vrch. komisařem min. veřejných prací Ing. Hüttelelem a vrch. komisařem zemského úřadu Ing. arch. Vl. Wallenfelsem. Tato budova odstraní požární závady a odpomůže nedostatku zkušebních i administrativních prostor.

(Na Nár. divadle je věnováno dosud jvištní technice ½ celkové plochy, kdežto u moderních divadel ¼.)

Bude vystavěna v Divadelní ulici a připojí se mostem na Nár. divadlo v risaltu na konci loggie na rozhraní hlavní budovy a správního traktu v ose vý-
tahu, kterým se dopravují na jevištní kulisy z nábrží.

Tím se stává zajímavou a památkového hlediska, jako připojení rozsáhlého stavebního celku i ve vnitřní funkcionální pojatého na architekturu historickou, vysokého reprezentačního významu.

Je sice škoda, že nebylo využito této příležitosti k doplnění Zitzkova díla dilem rovnorodého výtvarníka, ale i tento úřední projekt podává řešení přijatelné, byť s výhradami.

Jak píší autoři, „po památkové a architektonické stránce bylo průčelí budovy a řešení mostu upraveno na podkladě několika studií, z nichž byla zvolena zástupci památkových korporací nejjednodušší forma mostu, t. j. rovný, železobetonový nosník, obložený travertinem se zasklením průhlední části tak, aby se dosáhlo vzhledově nejjednoduššího i nejlehčího spojení. Nosník mostu i zkrýtní mostu navazují na jednotlivé články loggie Národního divadla, které sice výškově zachovává, ale formově neopakuje. (Od uvažovaného spojení tunelem bylo upuštěno pro nepochopitelnou výšku technických překážek, které kládou spodní voda a veřejná instalace pod ulicí.) Arkýř, vystupující 30 cm. bude v nové budově náznakem loggie.

Viditelná výška římsy celé budovy odpovídá hlavní římsě Národního divadla.

Budova sama nevyvolává námitky, až na to, že stanovení její výšky bylo provedeno poněkud mechanicky. Přemístění višek vyvolává v odborné veřejnosti odpor již svým principem. Nepovažuje se za dosti průkazné tvrzení o nemožnosti jiného řešení, které by nepřekáželo mohutnému výtvarnému účinnu bohaté plastiky loggie, vyžadující protivahou ostatní hmoty, která ji kontrastem odlehčuje.

Členění samo není sice neharmonické, není však opět v aktivním poměru k čepění N. d., které pasivně přejímá. Rovněž jsou pronášeny námitky proti rozsáhlým plochám zasklení, jakož i proti obkladovému materiálu, travertinu, který svou vitravitou vedle monumentálně prostého píakovce N. d. bude působiti nepřívětivý dojem, založený na nesouhlasu významových vztahů obou budov a uplatnění jejich materiálů. JM.

Území donucovací pracovny.

Budova čp. 180-IV, bývalý dům Trautmansdorffů na Hradčanech, jest po přestěhování zemské donucovací pracovny do Ruzyně nevyužitá. Budova sama a sousední stavby s rozsáhlými zahradami jsou majetkem země České a podle názoru zemského úřadu byl by celý tento komplex budov a pozemků velmi vhodný jako staveniště pro veřejnou budovu, pravděpodobně zemské muzeum, které zamýšlí země Česká v dohledné době postaviti. Vzhledem k sešlému stavu nedoporučuje zemský úřad jakékoliv adaptace této budovy, nebo její přestavbu k jiným účelům.

Potvrzený upravovací plán státní regulační komise ponechává však celou skupinu budov i se zahradami beze změny a proto bude požádána státní regulační komise o upuštění od tohoto potvrzeného plánu a zemský úřad si od ní vyžádá směrnice pro ideovou soutěž na využití pozemků, náležejících zemi České. Rovněž státní památkový úřad a kanclář p. presidenta republiky podají svá dobrá zdání v této záležitosti.

Jest nesporné, že rozlehlý pozemek zemský, sou-
sedící s Loretou a kostelem sv. Jana a majetkem vojenského eráru, byl by — jaa celý v rukou veřejných — lákavou příležitostí k novému regulačnímu vyřešení celého bloku. Ovšem je zde sotva uskutečnitelný předpoklad, že bude upuštěno od památkové ochrany některých budov v něm stojících. Avšak i kdyby došlo ke zboření trautmansdorfského domu, bude nutno nahraditi jeho funkci (uzavření náměstí před vojenskou nemocnicí) jinou hmotou stejného měřítka. Kromě toho ohromný masiv Černínského paláce, subtilnost Lorety a dobře působící kulisy přilehlých domů na Loretánském náměstí, intimitnost prostranství před kostelem sv. Jana, uzavřenost prostoru náměstí před vojenskou nemocnicí a konečně drobné měřítka a zajímavost Loretánské ulice (i s kapličkou sv. Barbory), to vše ještě násobeno složitostí terénu celého bloku a okolních ulic, dává dobře tušiti velké nesnáze zamyšleného řešení. Požadavek zemského úřadu, aby zde byla postavena veřejná budova, bude asi doprovázen snahou po monumentálnosti a reprezentací, jež by v tomto prostředí jistě byla vykoupena jen těžkými škodami na nynějším vyrovnaném útvaru této staropražské čtvrti. Již dnes nutno také varovati před zdánlivými ziaky, jako na př. před odhalením pohledu na jižní stěnu Lorety, nebo průhledu na Černínský palác, které, byť dobře měnány, způsobily by více škody nežli užitku. J. V.

Činnost Jednoty svatovítské v Praze,

charakterisovaná v uplynulé sezoně hlavně dokončením královské hrobky Bartoňovy a křesťanské kaple v chrámě svatovítském, rozbíhá se po letošní valné schůzi k novým rozsáhlým úkolům, jež si Jednota vytkla pro dobu nejbližší. Ve staré části chrámu dojde konečně k definitivní úpravě zlaté brány v křížové lodi, jejíž klenbu rekonstruoval v plánu již arch. J. Mocker a duchaplně upravil K. Hilbert. Mimo tuto nákladnou práci zamýšlí Jednota opravit královskou oratoř odstraněním Mockerovy dřevěné zasklené lože a vyčištěním Rejtovy naturalistické dekorace na poprsníku a klenbě. Také v předsíní pod oratoří nastanou změny osazením plastiky Vemsviky (Madonna sedící s Ježíškem) k uctění památky arcibiskupovy matky a úpravou pozadí vzácného gotického krucifixu, jenž tu visí. Konečně bude se pokračovati v konservaci nástěnných maleb, středověkých i novodobých (F. Zeníšek) v kůrových kaplích a snad i v čištění královských tumb.

Novostavba obdrží další malované okno v křížové lodi (Poslední soud od M. Švabinského), bude zahájena práce na korunním avěnu uprostřed chrámu podle náčrtu arch. F. Roitha spolupůsobením odborné školy v Hradci Králové a budou doplněny boční kaple (Bartoňova a křesťanská) kovovými mřížkami prací arch. Janáka a sochářů Horejce a Štípla.

Nejmonumentálnější práce bude uložena v nejbližší budoucnosti našim architektům a sochařům luštěním náhrobku sv. Vojtěcha uprostřed hlavní lodi. Půjde a zřízení nízkého oltáře před hrobem a o hranolovou tumbu nad vlastním hrůbkem, v němž budou uloženy ostatky světců, chované od r. 1887, kdy byla odstraněna Avostalisova kaple nad hrobem, v kůrové kapli sv. Kříže. Náhrobek má být řešen plastiky a v nádherném materiálu. Soutěž na tento umělecký úkol bude vypsaná, jakmile zájem veřejnosti vzbudí obětavost dárců, přiměřenou nákladností celého podniku.

Není jisto, dojde-li v sezoně 1936-7 k definitivní úpravě náměstí na východě chrámu, již musí před-

cházení jeho probádání do značných hloubek. Odstranění dřevěné huti stavební přiblížilo i tento podnik, vědecký i technický zároveň, realizaci.

Kostel sv. Gotharda v Bubenči.

Jedná se o návrh na přebudování tohoto kostela, zřízeného pro malou předměstskou obec a nepostačujícího pro město, které kolem něho vzniklo. Tento dobře miněný návrh se snaží zachovati a dále používat cenné, stylově jednotné staré vnitřní zařízení, jakož i tvárové prvky a použít jich pro novostavbu.

Zde jest zásadní omyl. Oboje jest zcela mechanicky položeno do nového měřítka a vzájemných vztahů bez ohledu na svou stylovou zákonitost a estetický účinek, které jsou tak hruběji porušeny, nežli svým naprostým materiálním zničením, a brání kromě toho ještě vzniku nových hodnot.

Proto jest zcela správné, že byl tento návrh úplně odmítnut.

Jestliže by nestáli odstranění nejhorších závad, jako na př. zřícením prostých ventilací, kterých kostel dosud nemá, nebylo by na místě stavět se zásadně proti každému rozšiřování přístavbou. Ovšem jen teukráte, byla-li by provedena s výtvarným citem jak k památce, tak k novostavbě, která by musila býti aspoň stejně hodnotným soudobým výtvozem, jako stavba původní.

Při té příležitosti byla v domácí radě Klubu upozorněno na stále podnětnou práci Holloyovu (*»Kirchnerweiterungen«*), jakož i na příkladné rozšiřování starých kostelů švarcenberského patronátu v minulém století, které bylo prováděno vyvinutím příčné osy původní stavby do přístaveb, při zachování původních prostorových účinků.

Za nejvhodnější řešení lze však považovati pouze výstavbu druhého chrámu, která by se nejlépe srovnávala jak se zdůrazňovanou početností věžiček, tak s obecně známou vyšší sociální úrovní farnosti, takže by ani zvýšený náklad nebyl na úkor jejím charitativním úkolům a naopak by přispěl k úlevě nezaměstnanosti. (I výtvarníků, zvláště početných v této čtvrti.) JM.

Pražské sady.

Anketa o pražských sadech, o které jsme referovali, měla prozatím aspoň ten účinek, že byla požádána podrobná oběžná s prohlídkou aspoň pro městskou radu. Chceme věřit, že nezůstane pouze při ní a že bude přikročeno i k uskutečnění dalších požadavků co do konservace i co do výstavby.

Smetanovo museum.

Nové použití Wiehlovy vodárny oživilo znovu tento památkový objekt, vysoce cenný nejen v tom,

jak harmonicky ukončuje první plán bradčanského panoramatu, ale i ve vlastní výtvarné hodnotě, reprezentující významnou osobnost i důležitou historickou periodu.

Podle jejich tvárných principů byl výtvarný vnějšek vybudován nezávisle vedle technického obsahu. Historickým odstupem však vysoce přerostl jeho význam. Jestliže byl nyní skutečně obohacen obsahem novým, bylo šetřeno těžké principů, vedle dnešní snahy po shodě výtvarného díla s jeho funkcí. Proto je třeba přivítati tento čin, vykonaný se vzácným taktem, nehledě k několika nedopaditelným, která se přihodila ve spěchu s realizací. Zvláště zarážející byl veliký bílý nápis z kovových písmen, umístěný neuváženě v místech výslu, bez ohledu na jeho poměry a měřítko, právě v tomto případě nechybějící citlivě a zákonitě. Vedle jeho rozměrů a umístění i křiklavá běl a hmotnost (odvozená z ne nových nápisů, tedy z vlivů naprosto cizích) utloukala klid architektury i soulad panoramatu. Kvantitativně menším prořešením jsou bílé nátery oken. Jsou v nesouhlasu s kompozičními zákony této stavby, které užívají okenního otvoru jako celku, a jeho dělení pro dálkový účín potlačují nenápadným tónem a uplatňuje je pouze zblízka. Vedle toho otupuje a zplošťuje tato tvrdá běl jemnou tónovou škálu agraftu, na které naráží v nejbližším sousedství.

Je třeba si vážiti sebekritiky Společnosti S. M., se kterou uznala závažnost těchto chyb a nutnost je odstraniti. Přes to je však třeba je vytknouti, aby nespádaly k nepoučenému napodobení. J. M.

Zbytky benediktinského kláštera na ostrově u Davle.

Časopis pražského odboru Klubu čal. turistů přináší článek dr. Gutha o historii a výzkumu zbytků kláštera na tomto ostrově, znovu vytvořeném úpravou Vltavy, a článek předsedy odboru J. Kamenického o jejich převzetí do péče této korporace, která je hodlá začleniti jako vzdělávací doplněk do celkové úpravy ostrova k účelům rekreacím.

Sadová úprava ostrova byla provedena poněkud ukvapeně anonymním řešením, neodpovídajícím plně jeho významu.

Zato je však nebezpečně odkládána konservace zdiva a komunikační úprava, při které bude třeba uvážiti uplatnění vzdělávacího významu vykopávek. Zde bude třeba přátelské a pozorné spolupráce s odpovědnými odborníky, kteří by dovedli dirigovati zájem obecnosti tak, aby nebyly ohroženy křehké a vzácné vykopávky, které svou jedinečností i blízkostí u Prahy mají právo jej vzbuditi ve vysoké míře. JM.

Novinová sazba povolena výnosem řed. pošt a telegrafů č. 262.114-VII.-1934. — Podací pošt. úřad Praha 8.

OBSAH ČÍSLA 3.: Josef Chochol: Návrh na přemístění sousedí sv. Jana N. na Pohorelci v Praze IV. — Emil Zimmer: Opevnění královského města Nymburka. — Jan Almer: Úprava kaple sv. Longina. — Barevná domovní pračeli. — Doplnovací budova Národního divadla v Praze. — Území donucovací pracovní. — Činnost Jednoty svatovítské v Praze. — Kostel sv. Gotharda v Bubenči. — Pražské sady. — Smetanovo museum. — Zbytky benediktinského kláštera na ostrově u Davle.

Odpovědný redaktor Ing. Jan Mannsbarth, Praha II., Lublaňská 48. — Redakční rada: A. Čarek, J. Čarek, R. Hlubinka, Z. Wirth, za venkovské odbory J. Vepřek. — Otiskování článků dovoleno s udáním pramene. Vydává Klub za starou Prahu, Praha III., Mostecká 56. — Tiskem Grafie dělnické knihtiskárny v Praze II., Myškovice. — Do roka vychází deset čísel Věstníku.

ZA STAROU PRAHU

VĚSTNÍK PRO OCHRANU PAMÁTEK

ROČNÍK XX.

V PRAZE, V ŘÍJNU 1936.

ČÍSLO 4.

Vestibul Staroměstské radnice — nová úprava.

Již delší dobu pociťovala se potřeba nějaké lepší úpravy vestibulu. Byla to především jeho dlažba, provedená v chodníkové mosaice, tedy velmi málo reprezentativní a nedokonale mytelná. Bylo to dále stálé prosakování vlhkosti na stěnách, čímž trpěly Alšovy temperové obrazy, které bylo proto nutno značným nákladem častěji opravovat. Jevila se také potřeba prozkoumatí půdu pod dlažbou vestibulu, aby se jednak zjistily pravděpodobné zbytky starého měšťanského domu, jehož přestavbou vznikla část radnice, jednak aby se vyšetřila a odstranila závadná vlhkost, prolínající zespoda zdí, i konečně bezpečnost podlahy, položené přímo na zásypu neznámého složení. Na tyto práce se stále nemohla najít úhrada. Věc vzala příznivý obrát teprve nabídkou architekta J. Tumpacha v květnu roku 1935 na provedení Alšových obrazů v české mosaice. O této otázce pojednala podrobně zvláštní komise dne 7. XII. 1935, která v zásadě doporučila městské radě provedení Alšových maleb v mosaice a navrhla jmenování dvou komisí pro úpravu vestibulu, »archeologické« pro sledování otázky památkové a vědecké, a »umělecké« pro stránku uměleckou. Úpravu navrženo provést do roku 1938 — na oslavu 20 let trvání republiky. Tyto návrhy schválila městská rada ve schůzi 20. XII. 1935. Dne 8. V. 1936 schválila městská rada návrh Památkového sboru hlav. města Prahy, aby s urychlením, ale přesně byla zaměřena celá jižní část radnice, a dále návrh stavebního úřadu odb. 7., aby projekčními pracemi na novou úpravu vestibulu byl pověřen prof. arch. Pavel Janák. Postup prací rozvržen tak, že nejprve se provede archeologický výzkum prostory vestibulu a přilehlého bytu vřátného i příslušného podzemí, pro který stanovena doba od 22. VI. do 15. VIII. 1936, načež

se přikročí k etapovému provádění úpravy vestibulu podle meziím vypracovaného návrhu Janákova.

S výzkumem se skutečně započalo 22. VI. 1936 po předchozím ofotografování dosavadního stavu a záhy po odstranění zásyplů zjištěny všechny sklepní prostory, dosud naprosto neznámé. V prostoru vestibulu pak zjištěn především mohutný gotický na obě strany stejně profilovaný opukový oblouk, klenoucí se nad štukovým tudorským obloukem, pocházejícím z Nobilovské přestavby radnice v letech 1838—1848, který později bude odbourán, čímž se odkryje severní profilovaná strana gotického oblouku. Dále zjištěno, že žebrová křížová klenba vestibulu se svorníkem je mladší než gotický oblouk, jenž na východním konci je částečně kryt klenbou a žebrem. Žebrová klenba jest z téže doby jako vladislavský hlavní portál a na západě přilehlé okno.

Abyste mohla zjistit struktura zdiva vestibulu, bylo nutno odstraniti omítku s Alšovou znakovou a ornamentální výzdobou klenby a stěn, až na velké obrazy na východní a západní stěně, které jsou malovány na tenkých stěnách, pořízených v roce 1909 a oddělených isolační prostorou od jádra zdiva. Omítku bylo nutno odstraniti i z důvodů bezpečnosti a je s podivem, že se na stěnách udržela po 27 let od svého vzniku. Byla totiž v roce 1909 provedena na isolační vrstvě asfaltu, který nepřilnul ke staré omítce, takže omítky v pravém slova smyslu visela ve vzduchu a lehce mohla při nějakém nárazu v celých plochách odpadnouti. Znaky a ornamentální malby byly ovšem předem přesně okopírovány malířem Vratislavem Mayerem. Po sejmutí omítky objevila se struktura zdiva jižní stěny vestibulu. Je z lomové opuky a armována při nárožích z pískovcových kvádrů,

segmentové záklenky nad hlavním vchodem a přilehlým oknem jsou z cihel.

Všechny kamenné i štukové části vestibulu byly zbaveny barevných nátěrů a ponechány v přirozené barvě materiálu. Bohatě profilovaný pozdně gotický portálek, umístěný ve středu východní stěny, je z opuky. Jest neznámo, ze které části radnice při Nobilovské přestavbě byl sem přenesen. Je deformován částečným seříznutím a zkrácením levé části horního ostění a umístěn do vestibulu jen jako dekorativní element na místo, kde nikdy vchod nebyl. Od proražení vchodu za ním do přizemního prostoru věže prozatím upuštěno, ježto shledána asi 70 cm velká diference niveau podlah věže a vestibulu, který patrně též za Nobilovské přestavby byl o tuto míru snížen, o čemž svědčí i odbourané klenby obou sklepení, objevených pod vestibulem. Štuková kopie tohoto portálu (bez napodobení deformace) umístěna pro symetrii také ve středu západní stěny a pořízena v roce 1909, kdy vestibul odbouráním příčky byl z důvodu lepšího osvětlení rozšířen o úzkou, podlouhlou prostoru bytu vrátného, osvětlovanou gotickým oknem. Dosavadní dubová lože vrátného, rovněž z roku 1909, odstraněna a vchod za ní do bytu vrátného zazděn cihlami a nově proražen vchod v tomto štukovém portálku, při čemž se zjistily zbytky starého vchodu v těchto místech s osou, položenou o několik decimetrů jižněji.

Omítka gotické klenby vestibulu byla úplně snesena, když sondami bylo zjištěno, že pochází z roku 1909, je drobná a svou velkou tloušťkou značně zakrývá opuková gotická žebra i svorník. Ze staré původní omítky nalezeny jen nepatrné části při styku žeber se svorníkem. Klenba je z lomové opuky. Svorník klenební byl zbaven železného závěsu pro elektrickou lampu, očištěn od nátěrů a pořízen sochařem Vlachem jeho odlitek. Klenba i lomové zdívo jižní opatřeny znovu lehkou provisorní omítkou, která bude zaměněna definitivní, až se bude provádět Alšova výzdoba v mosaice.

V zadní — severní — části vestibulu, postavené za Nobilovské přestavby, otlučena omítka a zjištěno, že celá klenba je cihelná a postranní zdívo z cihel a opuky. Západní stěnu této prostory tvoří stará gotická zeď,

jejíž původní šikmost byla vyrovnána do dnešního stavu půlcihelnou přízdívkou. Soudou zjištěn za touto přízdívkou zbytek levého ostění opukového gotického portálu dveřního, který ponechán viditelný v nově omítnuté stěně.

Během těchto výzkumných prací se ponežlul krystalisoval i návrh prof. Janáka na novou úpravu vestibulu. Po bedlivém prozkoumání barokních dveří hlavního vchodu, datovaných letopočtem 1652, shledáno, že je lze rozříznutím v horní části uzpůsobiti tak, aby se otevírala v celé výši. Tím se rozvířel celý otvor monumentálního pozdně gotického portálu, neobyčejně získal pohled zvláště na bohaté členěný hrotitý oblouk, jehož účín rušila odlišná a nesymetricky zapadající ornamentální výzdoba horní až dosud pevně přiléhající části vrat, osvětlení vestibulu zlepšeno a získal pohled do vestibulu i z vestibulu ven na siluetu protějších domů. Po úvaze, že provedením Alšovy výzdoby v mosaice nebude tato trpěti povětrnostními vlivy, upuštěno také od zřízení závětrí u hlavního vchodu, které by i při sebe lepším vylučení vždy rušilo prostor vestibulu, a závětrí v podobě velké skleněné stěny v bronzovém rámování posunuto pod střed mohutného gotického oblouku uvnitř vestibulu. Účín této úpravy vynikne, až bude možno při pozdější přestavbě odstraniti falešný tudorský štukový oblouk, který dnes prosvítá skleněnou stěnou. Z první etapy Janákova projektu provedena dále podlaha obou částí vestibulu ze sliveneckého hlazeného mramoru a schod před hlavním vchodem a dále nová dřevěná kruhovitá lože vrátného se skříněmi pro telefon a rekvisity vrátného v zazděném bývalém vchodu k městskému archivu. V zadní a částečně i v přední části vestibulu u skleněné stěny zřízeno temperování pomocí tepelných trubek, položených pod mramorovou dlažbou. Umělé osvětlení se provede elektrickými reflektory na skleněných stojanech, jejichž formu navrhne rovněž prof. Janák.

V druhé etapě provede se podle Janákova návrhu prodloužení severní části vestibulu po odbourání dnešních pilířů severní stěny a zřídí se nový vstup do hlavního schodiště i nový vstup do chodby k městskému archivu.

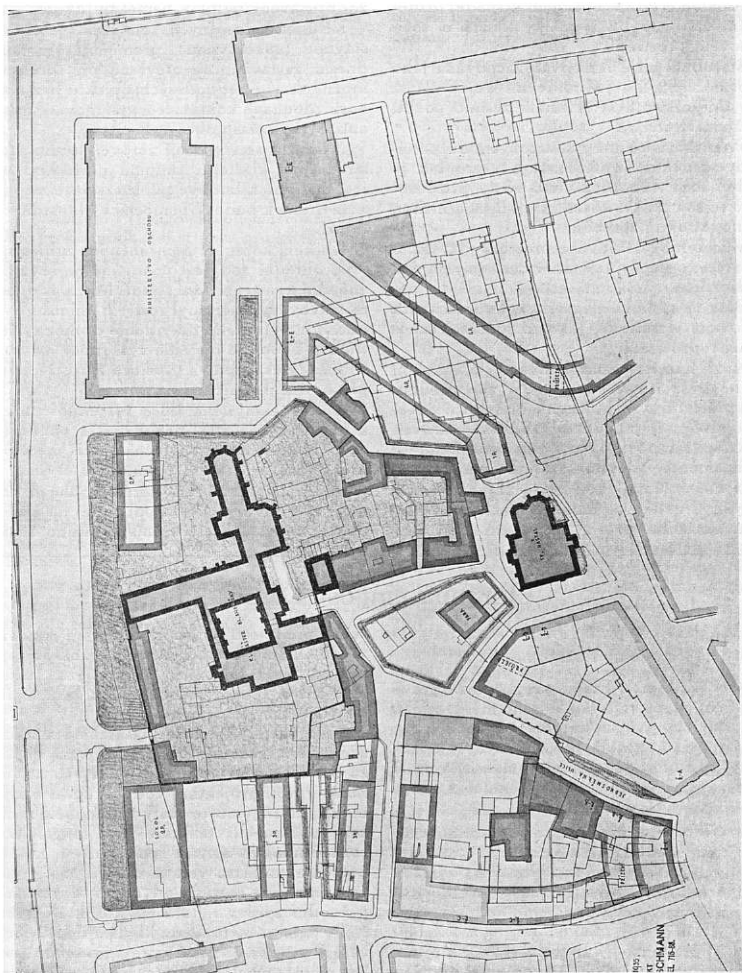
R. Hlubinka.

Úprava okolí kláštera bl. Anežky.

Bohumil Hübschmann.

(Převodní zpráva k náčrtu, podanému státní regulační komisi v říjnu 1935.)

Důvody naléhavosti úpravy jsou: rání tak zv. transporthausu Na Františku.
Schátrání samotného kláštera i okolí. Bou- Neupravenost okolí novostavby ministerstva

obchodu. Potřeba konečného provedení projektované třídy od mostu Štefáníkova do středu Starého města. Dokončení výstavby tak zv. asanačního obvodu.

Z á s a d y úpravy:

Klášteří skupina, spojená s kostelem sv. Haštala, zachovanou spojující ulicí v malou starobylou čtvrť. V opačném případě, rozdělením zanikaly by památky každá o sobě v novém prostředí.

Starobylá ulice Rásnovka zachována jako dvorní ulička i s jednotlivými objekty tak, aby dnešní okolí sv. Haštala zůstalo pokud možno nedotčené.

Průlomová třída k severovýchodu poněkud odsunuta od Rásnovky, která tak je zachována. Zakončení této třídy přizpůsobuje se sousedství kostela sv. Haštala nízkou jednopatrovou stavbou.

Východní čelo nového prostoru vytvořeno uzavřením slepé ulice, která je spojena jen podjezdem.

Blok na západ od kostela dokončen a fara isolována v zahradě, jakožto součást zachovaného prostředí.

Kozí náměstí kompleťováno je stavbou stejné výše římasy se sousedy, zprostředkující přechod k zachovaným domům u obecního dvora č. p. 798 a 799. Vyšší úroveň přechází rampovitě podél zeleného břehu — jednosměrně — k vjezdu do obecního dvora.

Loubí v č. p. 802/I, a spojení schody s vyšší úrovní činí možným zachování této části obecního dvora. Tato partie jest uza-

vřena pokud možno nejen proti provozu, ale i proti sousedství nových, vysokých staveb.

Zvětšení šířky nábreží zeleným pruhem sjednocuje pohled k řece.

Skoro symetrickými stavbami po obou stranách rámována jest klášterní skupina, kdežto naprosté obestavení po severní straně zužovalo by nábrežní prostor a ke klášterní zdi přistavěný půlblok neměl by dvůr.

Křídla u Milosrdných, souběžná s nábrežní stavbou (sokolovnou), přeměňují uzavřené dnešní zastavění na otevřené při současně možné stavbě jednotlivých objektů bez nutnosti zdouhavé komasace a vykopávání obcí, aniž by byl zásah obce vyloučen.

Nábrežní stavby mají zároveň tvořiti prostředí pro klášterní skupinu i přechod na jedné straně k budově ministerstva obchodu a na druhé k budově nemocnice Milosrdných bratří.

Klášteří komplex zachráněn i se zahradou, jejíž ohradní zeď jest uchována na severní, západní a částečně jižní straně. Možnost dvorní stavby vyznačena. Prostedí ministerstva obchodu vytvořeno pravidelně druhou symetrickou budovou o stejné výši římasy na jižní straně. Zelená úprava prostoru zprostředkuje přechod k památce.

Dosud zamýšlená ulice od Milosrdných k mostu vynechána, neboť jest s nábrežím souběžná — tudíž zbytečná — a měla by za následek rozrušení památkové čtvrti.

Tento návrh uznala státní regulační komise za správné řešení a pojala jej do svého plánu, vyloženého v srpnu letošního roku.

Obranná činnost Klubu.

I. Námitky proti návrhu regulace Starého města.

Klub za Starou Prahu, prozkoumaj pravě vyložený regulační plán Starého města a jeho průvodní zprávu, uvítal sice obecné zásady jeho řešení i způsob, jak v něm byly uplatněny, nemohl však s ním souhlasiti v řadě bodů ani generálně, ani v detailu, a klade proti nim tyto námitky:

1. Na prvním místě naprosto odmítá regulaci území nábreží od mostu Legii za klášter Křižovníků. Navrhované podběží a podjezdy pod Trnkovými mlýny a Karlovým mostem by zde zničily nevyrovnatelné hodnoty estetické. Rušily by monumentalitu vltavské hladiny, připravující ji o bezprostřednost dojmu. Architektonicky bohatou skupinu staroměst-

ského předmostí by připravily o její podnož, vodní hladinu, která sjednocuje a násobí její účinek. Ve stejné míře by podjezdy ničily celý smysl tohoto stavebního útvaru i přilehlých částí pobřežních.

Toto území jest neodmyslitelnou složkou světového významu Prahy a její krásy. Klub za Starou Prahu vystupoval vždy co nejdůrazněji proti projektům vodních úprav a zdy-madel, které je ohrožovaly ve mnohem menším měřítku. Již tenkrát byla tato otázka rozhodnuta ve smyslu jeho názorů za naprostého souhlasu veřejnosti. Tím spíše tak činí dnes, kdy se může odvolati i na směrnice průvodní zprávy tohoto návrhu, které vylučují v regulovaném území kladení dopravních zájmů na prvé místo. Dopravní nesnáze jsou zde působeny především vadnou organizací

zaostalé koňské dopravy nákladní a jsou odstranitelné z velké části pouhým zákrokem administrativním. Rovněž technicky možno je překonat nerušivým vyřešením tunelu.

Mimo to je třeba připomenouti i závadnost a neproveditelnost navrhované úpravy po stránce hydrotechnické pro značné zúžení průtočného profilu, i závady inundační.

2. Úprava Můstku přemostěním nelogicky a proti duchu moderních názorů zdůrazňuje osu pohledovou a komunikační, která nemá a nesmí mítí bezprostřední pokračování, a vyvolává tak snahy po přilomu do nejcennějšího památkového území, který by ničil nejen památkově cenné domy po obou stranách Můstku, ale i přivodil další přetížení této křižovatky. Žádáme proto zachování a ochranu dnešního stavu s vyřešením loubí.

3. Rozšíření Provaznické ulice, třebaže důležitá po komunikační stránce pro křižovatku na Místku, zasahuje neblaze do chráněných objektů a ničí tím jejich použitelnost. Žádáme proto její ponechání v dnešním stavu a plnou ochranu těchto objektů.

4. Dům u Černé Matky Boží je řezán drobnou, odstranitelnou korekturou uliční čáry. Jeho význam v historii soužití moderní výtvarné tvorby s dochovanými hodnotami památkových oblastí vyžaduje zachování dnešního stavu.

5. Křižovatka, vybudovaná odstraněním domu u Zlatého anděla, čp. 588, a sousedního, čp. 589, neodpovídá svým měřítkem celému prostředí a klade do něho cizí prvek. Žádáme proto za ponechání těchto domů v ochraně.

6. Štupartská ulice je otvírána podjezdem, navazujícím na prodloužený směr Poříče, a přitahuje tak dopravní ruch do oblasti Týna a má tendenci ji rozrušit. Navrhujeme proto zúžení tohoto podjezdu.

7. Rozšiřování křižovatek Perštýna a Perlové ulice ničí památkově hodnotné domy čp. 365 a 342, zesiluje a přitahuje dopravní ruch do chráněné oblasti, kterou tím ohrožuje. Stejnou měrou ruší plynulost hlavní pražské dopravní osy. Žádáme proto chránění těchto objektů.

8. Domy čp. 350 a 309 v této oblasti jsou rovněž obětmi tohoto dopravního zásahu; žádáme, aby byly zachovány i pro své památkové hodnoty a chráněny, případně aby v nich bylo zřízeno loubí.

9. Palác Lažanských jest nedůsledně chráněn, připraven o souvislost uliční čáry s průčelím Národního divadla, jakož i o svou ce-

listvost a tím o schopnost života. Navrhujeme proto jeho chránění v celku.

10. Domy arch. Wiehla a Zeyera v Ulici Karoliny Světlé, čp. 317 a 1035, jsou vzácná a vyspělá díla výtvarná, významná nejen pro historii své doby, a proto žádáme jejich ochranu.

11. V Týnské uličce bylo opominuto vyznačiti přemostění k oratoři jako chráněné. Žádáme proto opravu v tomto smyslu.

12. Park na místě Masných krámů doporučujeme vytvořiti jako uzavřený prostor, vhodnější v tomto prostředí.

13. Rozšíření soutěsky z ulice Rybné do Kralodvorské je provedeno mechanicky, takže zachování jejího lomeného tvaru nemá smyslu. Naproti tomu žádáme v ní ochranu domu čp. 671 pro jeho vztah ke královskému dvoru.

14. Přístavby v zahradě kláštera blahosl. Anežky jsou uvažovatelné teprve po provedení průzkumu klášterního komplexu, a proto žádáme, aby byly ponechány teprve podrobnému řešení.

2. Zachování obecního dvora na Starém městě.

Městská rada hlavního města Prahy ve snaze zajistiti staveniště pro novou úřední budovu uvažuje opět o možnosti vybudovati ji na místě obecního dvora čp. 800 v Praze I. a sousedních domů a s tohoto stanoviska podala již k nově vypracovanému zastavovacímu plánu p. arch. Boh. Hübschmanna, kterým se má zregulovati celé okolí upraveného kláštera blahosl. Anežky, své námítky proti zachování starobylých barokních domů čp. 798 a 799 v ulici U obecního dvora.

Domácí rada Klubu za Starou Prahu vzpomíná, že tento projekt velké obecní budovy na místě bloku obecního dvora není novinkou, nýbrž že již před několika lety vypracoval arch. Kozák plán na zastavění této oblasti. Proti realizaci tehdejšího projektu se postavily památkové korporace a také Klub za Starou Prahu. Projekt nebyl proveden a jeho uskutečnění znemožněno vystavěním dvou obytných domů Městskou spojitelnou průzkoum.

Dnes se však tato myšlenka vrací, třeba již v omezeném rozsahu. Domácí rada Klubu za Starou Prahu chápe potřebu nové úřední budovy, domnívá se však, že by bylo možno nalézt vhodnější objekty, jež by obec mohla adaptovati, nebo vhodnější parcely k vysta-

vení budovy nové, aniž by to bylo ke škodě Staré Prahy. Podniká-li se v přítomné době úprava kláštera blahosl. Anežky, je třeba si uvědomiti, že i jeho okolí musí býti ve všech směrech přizpůsobeno, aby opravená památka nebyla zasazena do nevhodného, moderně převýšeného okolí. Toho lze nejlépe dosáti zachováním starobylých částí v bezprostřední blízkosti kláštera, které jsou dnes po provedení asanace vlastně jediným zbytkem Staré Prahy v těchto místech; k nim náleží i obvod obecního dvora.

Klub za Starou Prahu měl vždy na zřeteli zachování všeho krásného v Praze, a zejména na Starém městě, a v této snaze obrací se i dnes k městské radě hlav. města Prahy s upozorněním na uměleckou cenu domů samých, z nichž jeden je kromě toho posvěcen památkou mistra Mánesa, který zde tvořil svá nádherná díla, a žádá, aby městská rada hlav. města Prahy upustila od svého záměru, nerozhodovala se proti jmenovaným památkám, pokud není otázka nové úřední budovy zcela určitě rozhodnuta a aby odvolala své námítky proti zachování zmíněné barokní skupiny.

Domácí rada Klubu za Starou Prahu věří v porozumění, které městská rada již nejed-

nou osvědčila, a doufá, že i tentokrát bude její žádost a snaha, která směřuje jen k zachování krásy a k prospěchu města, přijata příznivě.

3. O b r a z E m a u z .

Vyskytl se návrh, založití okolo Mařat-kova pomníku pod Emauzy trávník.

Zasazení pomníku z kamene a kovu do malého zeleného trávníku neprospívá jeho plastickému a architektonickému účinku, a v daném případě jde dokonce o záměr, jenž by zasáhl do celého obrazu architektonické skupiny pod Emauzy, ba do celého obrazu Emauz, projektem arch. Hübschmanna tak skvěle vyřešeného. Jest nebezpečí, že realizace tohoto návrhu by poškodila koncepci projektu, který zřejmě počítal i se střídáním zelené plochy sadové v popředí s prázdným náměstíčkem okolo pomníku.

Poněvadž jde tedy o záměr, který by mohl ohroziti obě umělecká díla, zejména projektantovu velmi šťastnou myšlenku. Domácí rada Klubu za Starou Prahu žádá, aby nebylo z něho podnikáno bez účasti projektanta a rozhodnutí učiněno teprve po bedlivém uvážení jeho úsudku, případně jeho námitek.

Památník Odboje.

Památník Odboje, počínající uplatňovati plnou monumentalitu své architektury i svého úkolu, klade již i úlohu, aby bylo vyřešeno jeho okolí.

Toto bezprostřední okolí má především význam historické památky na bitvu, která je národní pýchou, a bylo proto také zvoleno pro svůj nový úkol, který tento význam jedinečně umocňuje, přes to že leží nad částí města, která je negativním příkladem vývoje stavebnictví a urbanismu.

Proto je třeba uvažovati při jeho řešení obě složky kladné i tuto zápornou. Městský sadový úřad, který provádí sadovou úpravu hory, pozval Klub za Starou Prahu ke schůzce na místě, aby vložil své zásady a záměry.

Ve shodě s projektantem budovy, architektem Zázvorkou, správně odděluje Památník Odboje pohledově od zadních front žižkovských činžáků a změní jejich střech živým plotem, 150 cm vysokým, který tak připouští pohledovou souvislost s ostatním městem, jehož je budova nerozlučnou součástí. Byly sice vysloveny námítky proti vhodnosti rostlinného materiálu této clony, tamaryškových

keřů, které jsou příliš měkké a rozevláté, ale jest možné je zanedbatí vzhledem ke stanovištním podmínkám, vyžadujícím rostliny suchomilné.

Více námitek vzbudilo řešení sadové úpravy vstupu, k níž jest použito porostu klečového, promíseného borovicemi. Tento materiál, příliš impresionisticky malebný a tvarově neukáznivý, je v přímém rozporu s monumentalitou budovy i jejího stylového pojetí a zvláště s důrazem, který si žádá vyřešení jejího hlavního vstupu. Vyřešení tohoto vstupu se stalo otázkou i po stránce generelní. V původním návrhu vede na jeho osu velkorýse načrtnutá komunikace, která na první pohled se zdá řešením jediné vhodné a důstojné, a je také zastávána regulační komisí. Při bližším rozboru se však objevují její nedostatky. Jedním z prvních, sice odstranitelných, je architektonická bezvýznamnost jejího východiska z území dvora Pražáčky. Ta by se uplatňovala ovšem jen při zpětných pohledech a nic by nepoškodzovala, kromě architektonického účinku celého útvaru, který je vždy tvarem prostorovým a v prostoru umístěným.

Mnohem větší závadou, než již jen nedostatkem, jest její průběh. Protíná v něm charakteristický hrb a důl hory. Kdyby jej srovnala a odstranila, odstranila by tím i konkrétní doklady bitvy na Vítkově. Protože právě pro tuto dokladovost a hmatatelnou souvislost s národní minulostí bylo zvoleno toto jinak nepříznivé stanoviště pro Památník Odboje, je toto řešení nemožné ideově.

Kdyby komunikace respektovala terén a ve své rozměrné přímce by stoupala a opět klesala, dopouštěla by se základní architektonické chyby, protože by v jejím průběhu přičelí budovy nejprve zapadala a pak se opět vynořovalo za terénním hrbem a bylo tak zbavováno svého celkového účinku a monumentálního působení, založeného na rovnováze všech složek, které právě chce tato na papíře nakreslená osa zesilovati. Proto je toto řešení nemožné výtvarně.

Z těchto důvodů uvítali zástupci Klubu řešení, podané projektantem budovy, do jehož kompetence při významu jeho díla ná-

leží v prvé řadě. Vede komunikaci ze stejného východiska, potlačuje jeho bezvýznamnost tím, že pohledově klade mezi něj a budovu onen terénní hrb, kterému se plynule vyhýbá a vytváří vyhlídkovou komunikaci nad pražským panoramatem na straně Karlinské, jež tak aktivně přibírá do své kompozice. Za vyvýšeninou se opět organicky připojuje na stoupající osovou komunikaci ke vstupu budovy, již zachovává potřebný odstup v rovnováze s bezprostředností a vahou jejího účinku.

Nehledě k tomu, že prvním požadavkem každé úpravy okolí budovy takového významu, jako má Památník Odboje, je respektování záměrů jejího autora, mluví pro toto řešení i jeho objektivní vlastnosti i možnost jeho praktické uskutečnitelnosti, daná právě jeho citlivým přimknutím k terénu, nerušícím vedle jeho hodnot historických ani jeho, byť druhořadý, význam rekreační, které zůstávají zachovány a opírají a zvětšují jeho vlastní cenu. J. M.

Budova senátu.

Stavební soubor bývalého sněmu, útvar důležitý svým vlastním historickým a památkovým významem, je i důležitou složkou při pohledech z pražského hradu, kde tvoří popředí velkolepého panoramatu z jeho reprezentačních zahradních prostor, a stejně důležitou složkou malostranského celku a jeho proslulosti i významu.

Jestliže jsou již potřebné a nutné úpravy, vyžadované jeho novým, vysoce významným účelem, je třeba, aby šetřily nejen památkové složky budovy, jak se ostatně děje za bedlivé spolupráce Památkového úřadu, ale aby i nové složky, pokud jsou nepostradatelné, byly vloženy do svého okolí s výtvarným porozuměním, jež by bylo úměrné významnosti účelu i prostředí.

Toto prostředí jest v prvé řadě citlivé na každý zásah do konfigurace střeš, a proto právě působí rušivě a nápadně zřízení terasové střešy, jež se ukázalo býti potřebným.

Třebaže v památkově chráněných částech města jsou zásadně odmítány terasové plo-

chy střešní jako element nesourodý a rušivý, lze o nich uvažovati v případech speciálních, kde by byly kvalifikovanou rukou věleněny jak měřítkem, tak výtvarným pojetím.

Zde však, kde se právě projevil improvizovaný charakter celkových, neobyčejně nákladných úprav budovy, vykládaný i ve zprávě »Prager Presse« z 1. října t. r., bylo řešení terasy provedeno čistě užité. Její plocha násilně vyráží svými rozměry i rozložením ze slaveného souboru malostranských střeš, naplněného výtvarnou lyrikou. Její včlenění do vlastního stavebního celku obnažuje štítové zdi přiléhajících střeš a vnáší tak do harmonického okolí prvek destruktivní, mírně řečeno předměstského charakteru.

Lze však doufat, že právě při pružném způsobu provádění úprav budovy bude ještě možno vnést do něho vyšší hlediska a vyhovět tak základním výtvarným požadavkům a odstranit tyto závady, neslučitelné s důstojností a významem senátu i jeho součástí ve státním organismu i v kulturním statku národním. J. M.

Zastavovací předpisy

regulačních plánů hlavního města Prahy byly nově vypracovány a schváleny regulační komisí jako nerozlučná součást těchto plánů. Podle nich byl vypracován již i nový návrh regulace Starého města. Pro ochranu památek jsou cenná jejich ustanovení,

že »objekty památkové a umělecky cenné, ležící uvnitř oblastí chráněných, nesmějí býti ani zbourány, ani ve své hmotě a vzhledu jakkoliv změněny, a že přístavby chráněných objektů, jakož i jakékoliv podstatné stavební změny a opravy sou přípustny, jen pokud toho bude nezbytně vyžadovati jejich udržování v dobrém stavu a hospodářské využití, ovšem

jen v mezích a míře, aby tím neutrpěla jejich hodnota umělecká a památková. Tyto zásady, odpovídající dosavadní praxi, jsou však doplňny a zhodnoceny tímto ustanovením dalším: Také ostatní objekty, položené v chráněných oblastech, nebo přiléhající k objektům cenným mimo tyto oblasti, mohou být stavebně měněny jen pokud to připustí ohled na objekty v předu jmenované. Zvláště jejich plošný rozsah, výška a měřítka musí vhodně zapadnout do prostředí památek. Nelze proto se v tomto směru dožadovati maximálního zastavení, přípustného jinak podle stavebního řádu. Zjistí-li se u takových objektů během stavebního řízení nebo během provádění povolených prací stavebních, že jejich jednotlivé části jsou památkově cenné, jest stavební úřad povinen učiniti opatření, aby byly zachovány a pro budoucnost zabezpečeny, jako jest tomu u objektů chráněných. Jedli o nové stavby, může jejich výška být omezena na míru, které jest třeba k jednotnému vzhledu oblasti. Dojde-li k výstavbě nových ulic, nesmějí být navrženy stavby vyšší než je šířka uličního prostoru, v památkově chráněných částech jsou však přípustné odchylky. Zastřešení má být vytvářeno ukázněné. Plocha střecha není v chráněných oblastech zásadně přípustná, lze ji však výjimečně připustit tam, kde zapadne do sousedního zastavení.

Tato životná ustanovení jsou způsobila, aby byla podkladem pro zachování hodnot starých v plném souladu s hodnotami moderními. Bylo by však třeba, aby i jejich aplikace byla prováděna a plným využitím všech jejich kladů, jakož i aby bylo zabráněno veškerým pokusům o jejich obcházení. V klubu byl proto vysloven námet, aby všechny jejich možnosti byly prodiakulovány výkonnými orgány památkové péče a probrány na příkladech, vyskytujících se v jejich praxi, aby tak došlo k jejich jednotnému a účinnému uplatnění. Klub sám se snaží o propagandu jejich tendencí cyklem vycházek, na něž zvláště upozorňuje. J. M.

Vycházky.

Klub za starou Prahu uspořádá řadu vycházek na kterých se bude snažit, aby předvedl výsledky vzájemného vlivu nové architektonické tvorby a tendencí ochranných, na objektech památkově cenných, kterým byly dány moderní funkce. Výklad na nich převzou aktivně zúčastnění činitelé, památkáři, architekti i stavebníci, a budou určeny hlavně pro kruhy, rovněž činné v těchto oborech. Jejich účelem není jen pouhý přehled práce, ale i rekapitulace a vytyčení názorů a nechtějí se vyhýbat ani tomu, aby byly podnětem objektivní kritice, které bude tento časopis otevřen v mezích svého rozsahu. J. M.

Jednatelská zpráva Klubu za Starou Prahu za rok 1935.

Činnost Klubu za Starou Prahu vyvíjela se v minulém období převážně v sledování záležitostí zděděných z let předchozích. Nebylo jich mnoho, než jejich krystalisování, přibírající zvláště nebezpečnou tvářnost, a v několika případech i jejich obávané realizování, ani zvyšovaly projevy klubovní k dávno nebyvalé agilitě a důraznosti. Leč i tam, kde nepromyšlenost nebo nedostatky prostředků nedávaly předpokládati, že by projektované podniky proti památkářskému rázu Prahy nebo jejím estetickým hodnotám mohly být v dohledné době uskutečňovány, stál Klub po svých dlouholetých zkušenostech obzvlášť na stráži a závčas z vlastní iniciativy vyvolal veřejné projednávání těchto projektů, takřka v jejich zárodku.

Hlavními záležitostmi, jež vyplňovaly program Klubu téměř po celé uplynulé období, byla především otázka návrhu architektů J. Plečnicka na úpravu severní strany Pražského hradu a otázka domu čp. 1185-II, „U Čapků“, v Praze II. Kdežto první záležitost, jak se zdá, bude vyřízena ve smyslu přání památkářů i celé památkově citící české veřejnosti, apíše záležitost druhá přes usilovné jednání klubovní i ostatních památkářských organizací v posledních dnech k vý-

sledku, který bude zase jedním z dalších nesmazatelných dokladů líkulturnosti určité části naší veřejnosti, jež bohužel zůstali celý národ. Postavení Klubu za Starou Prahu k prvé záležitosti, týkající se návrhů Plečnickových na úpravu Pražského hradu, nabýlo mimořádného významu. Projekt státní regulační komise na monumentální komunikaci podél severního bloku hradního okruhu, proti jehož nadbytečnosti a nepraktičnosti a spolu nepietnosti k tak cennému památkovému objektu, jako jsou Mariánské hradby, podal Klub důrazné protesty, jež v předchozím správním období vyvolal jako protest současný, ideově sice již pět roků starý, než dosud graficky neprovedený projekt hradního architektů Josefa Plečnicka. Plán tento nespokojil se toliko návrhem monumentální komunikace od Letenských sadů na Mariánské hradby, jak to činila státní regulační komise, nýbrž přidružil k němu řadu dalekosáhlých přidavků, které svou odvážností a nevýslovnou bezohledností vůči historickému stavu památkově nejceennější strany hradního útvaru vyvolaly mimořádný odpor nejen kruhů památkářských, ale i celé české veřejnosti. Klub za Starou Prahu již dříve sporadicky, přesto však důrazně bojoval proti znemožňování Jeleniho příkopu a v souvislosti s tím i starého středověkého rázu této strany hradu, které naznačovaly úmyslu hradního architekta. Pokračování.

Novinová sazba povolena výnosem řed. pošt a telegrafů č. 262.114-VII.1934. — Podací pošt. úřad Praha 8.

OBSAH ČÍSLA 4: R. Hlubinka: Vestibul Staroměstské radnice — nová úprava. — Bohumil Hübschmann: Úprava okolí kláštera bl. Anežky. — Obranná činnost Klubu. — J. M.: Památník Odboje. — J. M.: Budova senátu. — J. M.: Zastavovací předpis. J. M.: Vycházky. — Jednatelská zpráva Klubu za Starou Prahu za rok 1935.

Odpovědný redaktor Ing. Jan Mannsbarth, Praha II., Lublaňská 48. — Redakční rada: A. Čarek, J. Čarek, R. Hlubinka, Z. Wirth, za venkovské odbory J. Vepřek. Otiskování článků dovoleno s udáním pramene. Vydává Klub za Starou Prahu, Praha III., Mostecká 56. — Tiskem Grafie dělnické knihtiskárny v Praze II., Myslíkova. — Do roka vychází deset čísel Věstníku.

ZA STAROU PRAHU

VĚSTNÍK PRO OCHRANU PAMÁTEK

ROČNÍK XX.

V PRAZE, V PROSINCI 1936.

ČÍSLO 5-6.

Petřínská komunikace.

(Projev předsedy Klubu, dra Gutha, v anketě SIA.)

Před krátkým časem dlouho jednala Masarykova akademie práce o petřínské komunikaci a vyslovila se proti ní — právě tak jako řada jiných odborných korporací. A na jedinou se objevuje návrh, s nímž se souhlasí. Odkud tato změna? Pan docent Krch upozornil, že architektonická úprava petřínské komunikace byla zadána členu domácí rady Klubu za Starou Prahu. Aby nevznikla domněnka, že Klub byl dříve proti petřínské komunikaci a nyní mlčí, musím prohlásit, že dnes mluvím jako předseda Klubu za Starou Prahu.

Pan prof. Engl prohlásil, že otázka petřínské komunikace není jen otázkou technickou, ale také kulturní. Za toto prohlášení mu více děkuji. Proti návrhu devítimetrové komunikace se zde objevily námitky. Je prý příliš úzká, není pro pěší a není pro veřejnou dopravu. Ale právě o devítimetrové vozovce se tvrdilo, že nejméně poškodí stráž petřínskou, při tom se však neřikalo, že dodatečně se bude žádat širší. Může to být zase 9 m pro veřejnou dopravu a budeme mít již 18metrovou petřínskou komunikaci, o níž nebude možno tvrdit, že nepoškodí vzhled Petřína, i kdyby koleje elektrické dráhy byly ve dvou úrovních svahu nad sebou, protože les stožárů by zhyzdil příliš silné petřínské stráně. Dnes víme, že elektrické podniky pracují již na tomto projektu, o kterém se dosud nemluvalo. A to se má v Praze státi v době, kdy jinde — na příklad v Londýně, Paříži nebo Římě — elektrické dráhy z města odstranili a nahradili autobusy.

A nyní k vlastní trati petřínské komunikace. Má spojoval Břevnov a vnitřní Prahou. Tedy ne bustě obydlený severozápadní sektor, ale Břevnov asi s 50.000 obyvatel, kteří nemají všichni automobily. Nebude mít její zřízení za následek spíše stoupnutí ceny břeňovských pozemků než rychlejší spojení s vnitřní Prahou? Petřínská komunikace má mít význam jako vyhlídková cesta pro auto-

mobily a při tom zde automobily nebudou moci nikde zastavit. Výměně si však začátku i konce cesty. Nástup je z Durdíkovy ulice a nikoliv z Vítězné třídy od mostu Legií. Musí proto počítati spíše s mostem Jiráskovým, avšak každý zná špatné spojení mezi Jiráskovým mostem a Durdíkovou ulicí, které se nedá tak snadno zlepšiti. Je správné, že petřínská komunikace nemůže být svedena na most Legií, protože by jen ještě zhoršila překrvenou křižovatku u Národního divadla. Nepovede-li však a nemůže-li vésti na Národní třídu, pak nespojuje západní část Prahy s vnitřním městem, nýbrž vede až na druhý okruh, do ulice Ječné, na Král. Vinohrady, do Strašnic a do Vršovic. Tedy ne Břevnov-vnitřní Prahu, ale Břevnov-Vršovice. A tento účel snad dostatečně neodůvodní porušení jednoho z nejkrásnějších pohledů pražských.

Ještě horší je situace vyústění komunikace na Pohořelci, který je dodnes — až na porušení v okolí válečné školy — zachovaným a uceleným interieurem bývalého strahovského místa. Komunikace má vyústiti nad špitálem sv. Alžběty, kolmo na směr cesty z Břevnova do Úvozu. Vznikne zde podobná situace, která se objevila v 19. století na Křižovnickém náměstí po postavení nábreží. Zde již před mnoha desetiletími si pomohli tím, že Karlova ulice se stala jednosměrnou. A totéž musilo by nastati i u Úvozu, který je živou spojkou západní části Prahy s vnitřním městem, a který nemůže nahraditi cestu, směřující od Břevnova do Vršovic.

Jsem proti navrhované komunikaci petřínské jako neúčelné, z ohledů památkových škodlivé rozrušením zachovaných částí Pohořelce a ničící krásný pohled na porostlé svahy petřínské.

Portál Lidového domu (dříve paláce hr. Kinských) v Praze zničen.

Toto dílo Karla Luraga z r. 1660 v Hybernské ulici čp. 1013-II. má celou řadu dochovaných pozoruhodných částí, upomínajících na honosivé prostředí, které tu postupně vytvořil Václav Kaplíř ze Sulevic, rod hraběte Losy z Losynthalu a rod hrabat Kinských, jemuž palác náležel od roku 1798 do roku 1870. Hrabě Filip Kinský proslul řadou staveb v Čechách (v Praze Kaunícův

v zájmu zlepšení (1) vzhledu, podle doslechu, doporučil odstranění empírového portálu a provedení jednotné řešení výkladců v celém přízemí průběžně.

Zbořením bylo průčelí domu ochuzeno o velmi cenný dobový architektonický detail, uplatňující se velmi příznivě v rámci Hybernské ulice.

Tento případ p o c h y b e n é h o j e d -

Starý stav

s klasicistním portálem, stísněným mezi výkladci.

Dnešní stav, bez portálu.

Výkladce vyřešeny sice správně, ale řešení opakováno nešetrně a mechanicky i ve středním poli.

palác v Panské ulici); vlastnil tento palác od roku 1798 do své smrti roku 1827 a dal zahradu a průčelí upravit na konci XVIII. století architektem Filipem Hegerem, který střed průčelí obohatil sloupovým klasicistním portálem s balkonem.

Od roku 1907 nynější majitel několikrát upravoval krámové otvory a dřevěné portály a vždy tak, že šetřil kamenné portály. Letošního roku přikročil majitel domu k postupnému odstranění nevzhledných dřevěných portálů a jednotně upravoval krámové otvory v průčelí.

Zachovával ve svém návrhu i kamenný portál a dokonce na něj položil důraz tím, že vyřešil jeho okolí sice vkusně s nevtíravou zdrželivostí, ale právě proto poněkud nezájemavě. Tímto návrhem zabýval se magistrát hlavního města Prahy, který tento způsob řešení průčelí neschválil a majiteli domu

n á n í úřadu, určeného především a pouze k d o z o r u, jímž v ulicích města má se křísiti snaha purismu, by mohl způsobiti, že by celá řada dobových pozdějších významných portálů (na př. na Richtrově domě na Malém náměstí) musila býti odstraněna, aby byl získán původní vzhled, o němž nevíme, jaký byl. Po dlouhém vývoji názorů je zcela jasná nesmyslnost takových snah a je skutečnou záhadou, jak mohla v odborné komisi znalců, zabývajících se touto věcí, nejen se vyskytnouti nejmenší pochybnost, nerci-li snad přímý pokyn, aby portál byl odstraněn, zvláště uvážíme-li, že měla pravomoc, aby působila pro zachování portálů i proti případnému (zde však původně se nevyskytujícímu) úmyslu stavebníka. Mimo to zůstává neobjasněn úřední postup, že věc tak důležitého významu nebyla projednávána v Památkovém sboru města Prahy, stejně jako

nám není znám další osud odstraněného kamenného portálu i mříže balkonu.

Nechceme z tohoto bolestivého případu dedukovati, že se vracejí časy předválečného ničení staré Prahy, ale záhadný případ tento, vyvolaný zmatkem odborných názorů

úředních, je smutným obrazem, jaký bychom v Praze již naprosto neočekávali, a na podkladě tohoto případu lze vysloviti vážnou obavu, zda přenesená kompetence na komisi, mající dohlížeti na příznivý uliční vzhled, není ke škodě hlavního města Prahy.

K.

Levice, která neví o pravici.

Portál vlevo zdál by se býti čistě účelový a tudíž i moderní, protože používá moder-

Portály na domě čp. 477 v Melantrichově ulici.

ních materiálů, oceli a skla, a ve svých formách nemá nejmenšího vztahu k formám historickým.

Přes to však i na malém obrázku bije do očí jeho neúčinnost a nedostatek reprezentativnosti ve srovnání s jeho sousedem.

Ten sleduje starou konstrukci i mnohem drobnější měřítko historického průčelí, do kterého jsou oba zasazeny.

Šetrností ke starým formám a konstrukci bylo zde dosaženo vztahu výkladové plochy k celému průčelí, a tak i k celému uličnímu prostoru, do kterého je toto průčelí harmonicky zasazeno. Tím je znásobován její účinek, jakožto účinek nejmarkantnější části vyváženého celku, ke kterému se tato část poctivě přiznává.

Konstruktivisující portál levý však vypadá z této jasné souhry, ke které se nepřipojuje ani svým měřítkem. Maskuje i původní konstrukci, která za ním ukryta plní věrně svou nosnou funkci, a je odkázán zcela na sebe. Jeho náročná nápisová plocha snaží se vyrovnati tento nedostatek s takovým úspěchem, že utiskuje i vlastní plochu výkladce, která má být středem pozornosti, a pozornost od ní odvádí. Při tom zůstává novotvarem v prostředí, kde jednou z nejsilnějších obchodních pomůcek je tradičnost.

Ukazuje se zde názorně, že řešení, které vychází pouze z formálního schematu, třeba modernistního, je v nevýhodě proti řešení, vycházejícímu nepředpojatě z celého souboru funkcí (do kterého zabírá i účinek dochovaných prvků a jejich vztah ke člověku, který je v prvé řadě měřítkem všech funkcí).

Bylo by velikou zásluhou dozorcích instancí, jestliže svým vlivem přivodily tuto poučnou konfrontaci pracovních metod na jednom objektu v běžném řemeslném průměru, a to v oblasti zvláště exponované, i když by to snad nesvědčilo o systematickosti jejich práce.

Jan Mannsbarth.

Opravy průčelí budov a domů.

Příspěvek k časové právě otázce barvených průčelí.

Průčelí budovy je důležitým členem v uličním pohledu a tím i podstatnou součástí vzhledu celého města neb osady. Představuje nejen svého tvůrce, projektanta a stavitele i jeho veškeré spolupracovníky, řemeslníky a dělníky, kteří mu vtiskují tech-

nický a umělecký charakter své doby, svých schopností a zručnosti, ale představuje také svého majitele, jeho záliby a sklony, jeho poměry majetkové a postavení společenské. Průčelí je i podstatným dokladem snah a proudů hospodářských a sociálních.

Tato rázovitost a zejména poctivost a důkladnost je zvláště patrna na průčelích starých budov, ať veřejných nebo soukromých, měšťanských či nájemných nejen ve městech, ale i na stavbách venkovských, a je jistě jenom důsledkem volnějšího a opatrnějšího provádění práce. Postupem doby, zejména však zvýšeným ruchem stavebním, zvláště od poloviny minulého století následkem průmyslového ruchu ve velkých městech a ještě více téměř horčnou činností podnikatelskou a obchodní po válce, upadal skoro trvale tento vnější výraz stavební jak po stránce umělecké, tak i technické, třebaže se snaží používat nových vymožeností technických i nových hmot stavebních, mnohdy drahých a nevhodných, na úkor domácích a dávno osvědčených, k malému prospěchu celku i jednotlivosti.

Náleží také do vlastní působnosti obce, dbáti pékného svého vzhledu stavebního a nařizovati, případně povolovati k žádostem majitelů, jen takové úpravy a opravy průčelí budov, jimiž by byl dosavadní dobrý stav zachován a stav sešlý nebo snad chátrající zlepšen tak, aby obec nepozbývala trvalých hodnot, zvláště pokud jde o památkové objekty historicky nebo umělecky cenné. Při tom nutno uvážiti, že této péče zasluhují nejen památky v běžném slova smyslu, ale i objekty a zařízení přispívající k osobité tvářnosti obce a lákající k návštěvě a prohlídce, případně i delšímu zdržení těch, kteří tyto krásy vyhledávají a dovedou též oceniti.

Praha sama byla odedávna známa a cenná cestovateli i odborníky jako krásné město, jednak pro svoji zvláštní polohu, ale neméně i pro svoji výstavnost. Jsouc po staletí sídelním městem znamenitých panovníků, shromažďovala při jejich dvoře četné vynikající osobnosti, s nimiž a za nimiž přicházeli umělci cizí a objevovali se i umělci domácí, kteří dodávali Praze četné umělecké poklady věčné i stavební. Nelze také opominouti, že i po stránce historické je Praha mezi odborníky známa jako jedno z nejstarších kamenných měst ve střední Evropě. Ale i novější doby pokoušely se a pokoušejí se zdarem tu větším, jinde menším, přispěti ke zkrášlení Prahy, ač mnohdy na úkor starých hodnot, kdysi, bohužel ba i dnes, ne dosti ceněných a opatrovaných.

Je jistě nesporné, že hlavně tyto staré hodnoty — ač o stáří nemusí svědčeti zrovna staletí — jsou hlavní přitažlivostí pro cizince-laiky, hledající rozptýlení a osvěžení v poznávání krás, jako pro odborníky, za-

bývající se kulturou stavební i uměleckou. Ale i našimi lidmi domácími ze všech koutů širé vlasti je a bude jistě vyhledávána Praha pro svoje poklady a krásy, tím spíše, že jako hlavní město republiky bude jim vždycky představou města nejen největšího, ale i nejkrásnějšího.

Pražská obec je majitelkou, případně patronem, velkého počtu budov veřejných a nájemných, význačných i bezvýznamných, a náleží jí povinností starati se o jejich udržování, opravy a úpravy po stránce stavební, nehledě k ostatním požadavkům správného, dokonalého a hospodářného jich užívání. Náklady na toto udržování obecních budov jsou značnou položkou v rozpočtu obecním a je jistě v zájmu obce samé i občanstva jako poplatníků, aby tyto náklady byly přiměřené způsobu provedení příslušných prací a významu dotyčné budovy, při tom však aby opravy ty také odpovídaly požadavkům estetiky, technickým vlastnostem použitých hmot a odborným zkušenostem řemeslného provádění všech prací při podobných opravách se naskýtajících. A je to tím důležitější, že je možno leckterou práci poměrně malým zvýšením nákladu provést tak, aby podobný objekt na dlouhá léta byl ochráněn a zabezpečen na prospěch dobrého jména majitele a kapes poplatníků.

Těchto několik stránek má býti jenom jakousi abecedou, jednak pro ty, kteří podobné opravy navrhuji a případně mají odborný dohled na provádění prací, jakož i pro ty, kteří se těmito opravami zabývají po živnostensku, a konečně i upozorněním majitelům objektů, kteří tyto opravy platí a jimž v prvé řadě záleží na tom, aby věnovaných nákladů bylo použito účelně, prospěšně a trvale.

Poměry povětrnostní ve vnitřní Praze jsou velmi nepříznivé pro zachování dobrého vzhledu průčelí budov. Množství prachu a zejména sazí pokrývá omítky trvale při povrchu jenom poněkud drsném, dodávajíc jim zasedlého, až skoro černého, téměř stejného zabarvení, které je považováno velmi často mnohými »také odborníky« za pravou »staropražskou« patinu. Tím stává se vzhled mnohých ulic ponurý, způsobuje nevrlidnou místní náladu, které se hledí potom ostatní přizpůsobiti při provádění oprav svých domů, zejména při levnějších provedení pouhým natřením a nabarvením, čímž dostává nejen ulice, ale i město znenáhla celkový smutný, skoro špinavý vzhled, jak toho jsou dokladem zejména starší části Žižkova, Vi-

nohrad, Karlína i Smíchova a j. Tímto usazování prachu a špíny trpí ovšem nejen omítky, ale i kamenné součásti a nátěry oken. Kromě toho je povrch průčelí, ať již kamenný nebo omítaný, porušován působením značného množství kyseliny siřičité, jako zplodiny topení nejvíce používaným hnědým uhlím, která maltu i kámen, nejsou-li zvláště dobré jakosti, rozhašuje a leptá. Značný vliv mají také poměry dešťové a tepelné rozdíly, zejména mrazy, které při náhlých změnách počasí velmi nebezpečně rozrušují kámen i omítky, zejména pokud jsou vlhké.

Povrchové nečistoty lze pravidelně snadno odstranit umytím dobrým rýžovým kartáčem při splachování čistou vodou; zvláště je-li omítka dobré jakosti a hladkého povrchu, podaří se ji vyčistit velmi dobře, případně s přidáním malého množství kyseliny solné do vody. Je však nutno potom celou plochu zvláště pečlivě znovu vymýt, třeba několikrát, úplně čistou vodou, aby další působení kyseliny se zrušilo. Doporučuje se důtklivě, používatí výhec jen vody měkké; zvláště se osvědčuje voda dešťová, odpovídající svou měkčostí a čistotou vodě destilované, zejména na kameni, pískovci i opuce, ale i na omítkách, jak toho lze viděti časté příklady na průčelích, trvale omývaných proudem vod při poškozených nebo přetékajících žlabech.

Stejným způsobem dají se snadno odstranit i některé barevné nátěry buď pouhým omýtím, případně s předchozím opatrným škrábáním a pak umytím. Nedoporučuje se však používatí kartáčů železných (ocelových), kterými se může snadno velmi značně poškodit hladký a tvrdý povrch jinak dobré a povětrnosti dokonale vzdorující omítky.

Potřebují-li omítky opravy menšího rozsahu, je dobře provést je dříve, před umytím celého průčelí, ovšem odborně a nejlepší maltou s přízpůsobením pokud možno starému provedení, a potom teprve provést umytí, takže zavadlé již správký se stékající špínou samy otónují a přízpůsobí svému okolí, aniž by bylo potřeba přibarvovati nové omítky, což se zásadně nedoporučuje, protože čerstvé vápno vesměs barvíva zeslabuje. Barvený maltý pro omítky může býti použito jen výjimečně, aniž by bylo lze zaručiti správný výsledek. Při vysprávkách omítek ve větších plochách doporučuje se spíše k přízpůsobení se starým omítkách, přestříkati správký velmi řídkou barvou.

Někdy však nátěry jsou takového druhu,

že je nelze pouhým škrábáním a mytím odstranit, a tu je možno použití broušení povrchu omítky buď jemným, měkkým pískovcem nebo pemzou, ovšem za stálého máčení a splachování vodou.

Tohoto jednoduchého a poměrně levného způsobu nedá se ovšem použití při všech nátěrech, zejména ne při olejových, případně barevných nátěrech s použitím vodního skla, jak byly svého času prováděny. Odstranění těchto posledních bývá pravidelně nemožné bez poškození povrchu omítky, ježto by musily býti odsekávány, případně omítka úplně otlučena, a jest proto nutno velmi dobře uvažovati před zadáním opravy o způsobu, který by se nejlépe hodil, aniž by charakter průčelí a zvláště jeho detailů poškodil.

Nátěry olejové a fermežové dají se odstranit buď umytím louhem nebo louhovými obklady; tato práce vyžaduje však veliké opatrnosti a značných již zkušeností, a očištěné omítky musí býti dobře a několikrát vymývány úplně čistou vodou, aby se louh odstranil, protože by jinak způsoboval bílé skvrny t. zv. »salinitrovým květem«, vyrážejícím zejména na podzim a na jaře při náhlé změně počasí. Tuto práci nelze dobře svěřovati pouhým zedníkům a doporučuje se pozvati k tomu povolane odborníky štukatéry, kteří se podobnými pracemi zabývají řemeslně.

Pouhé umytí průčelních omítek mnohdy úplně postačí, zvláště je-li svědomitě provedeno, k zlepšení vzhledu průčelí, a je velmi často bezvýznamná, ba dokonce chybná mnohdy snaha chtít »obnoviti« průčelí do té míry, aby budova působila dojmem nové stavby, protože celkový charakter průčelí (rozdělení a velikost oken a pilířů, článkování a p.) vždy prozradí znalci přibližně stáří, a nemá smyslu ze starého dělati »nové« pouze na pohled. Naopak vhodně opravené průčelí svou přirozenou patinou lépe se zařadí do uličního pohledu mezi staré i úplně nové sousedy.

Některé omítky, zvláště drsnějšího povrchu, nedají se lecky vyčistiti tak, aby svým vzhledem uspokojovaly památkáře. tím méně ovšem laickou veřejnost — to však neznamená, což zdůrazňuji znova, že by průčelí mělo vyhlížeti jako »nové« — a je potřeba provést nějaké zestejnění různých odstíněných ploch, případně nových vysprávek, čehož možno dosáhnouti buď t. zv. přefilcováním, kde se pečlivě očištěné průčelí povlékne úplně řídkou omítkou, při-

padně jen velmi řídkým pačokem — což se spíše doporučuje — a dokonale zatře měkkými hladítky do povrchu omítky, nebo konečně celé průčelí se natře.

Nátěry průčelí je možno provádět jen v případech nezbytně nutných a na průčelích nemajících nijaké hodnoty architektonické a provedených novější t. zv. štukovou malbou; doporučuje se používat při tom barev či roztoků barevných co nejčistších, spíše lazurových, které netvoří vrstvy, jež by se mohly odlupovati, jako se děje při nátěrech hustými barvami t. zv. »šafačnickými«. Pro staré omítky úplně hladké, zejména barokové, nemohou-li být jinak zestejněny nežli natřením, možno použití jen docela řídkých, lazurových tónů, jichž lze snadno dosáhnouti rozmícháním zemitého barviva v pouhé vápenné vodě (louhu). Takovéto průsvitné nátěry nepůsobí sice dojmem novosti, ale vyhovují lépe požadavkům ochrany památek, jsouce při tom zároveň dobrým prostředkem konservačním.

Všechny nátěry, tvořící sebe těci, ale při tom neprodyšný povlak omítky, kromě toho, že snadno odpráskávají, poškozují omítku samu, nedovolující jí dýchat a zbavovati se přebytké vlhkosti, která při mrazech může pak způsobiti odpouknutí omítky, a nutno je proto zamítnouti; zvláště důrazně pak nutno odmítnouti nátěry olejové.

Při čištění a opravách průčelí objevuje se velmi často, že staré, zejména barokní, ale i renesanční omítky jsou přetaženy tenkou vrstvou, mnohdy jen 1—2 mm tl., novější omítky, t. zv. štukové, kterou byla pokrývána celá průčelí, často i s kamennými tesanými plochami a články, aby jim dodala po opravě vzhledu novosti a důkladnosti. Bohužel, že toto štukování svědčí o dokonalém neporozumění jak po stránce umělecké, tak, a to ještě více, po stránce technické a znalosti hmot a jejich vlastností, protože pravidelně musily být staré, mnohdy velmi hladké a tvrdé omítky i kámen nadloubány (pekovány) ostrým kládívem, aby nová štuková omítká na ně chytla, aby však po krátkém mnohdy čase sama se ve velkých kusech odlupovala jako špatně přilepené dyhování. Při tom nejen že byl velmi poškozen úplně dobrý povrch znamenitě zpracované omítky, ale znehodnoceny i jednotlivé ozdobné články, ať tažené nebo nanášené, zaplněním hloubek a zanedbáním ostrých hran.

V takovém případě je nutno a dosud se ukázalo vždy prospěchem, tuto štukovou vrstvu opatrně a pečlivě odstraniti, což pra-

videlně není ani obtížno, buď pouhým oloupáním škrabkou nebo špachtlí, nebo nejvýše lehkým oklepáním dřevěnou paličkou a oškrabáním. Zřídka kdy je třeba užiti zednického kladiva, ovšem s veškerou opatrností, aby spodní omítka nebyla ještě více poškozena.

Podobného postupu je nutno užiti také při vápenných nátěrech, několikrát opakovaných a často dosti pevně držících. Doporučuje se při tom dostatečné máčení zejména při opakovaném škrabání. Vždy však musí býti povrch takto mechanicky očištěné omítky dokonale umyt vodou a kartáčem, nejlépe rýžovým, a splachován čistou vodou. Je přirozené, že všechny ozdobné články musí býti zvláště pečlivě očištěny vyškabáním všech prohlubenin špachtlí, zvláště při nanášených pracích, a doporučuje se proto zadati tyto práce odděleně odborníkům štukatérům.

Dubky po pekování ve staré omítce, pokud nejsou příliš hrubé a časté, je nejlépe nezaplňovati, protože při jejich drobnosti a mělkosti není zaručeno, že nová výsprávka čerstvou omítkou bude dokonale držeti, leda při velmi pečlivé a tím i zvláště nákladné práci. Ponechání těchto důbek v původním stavu nemá pravidelně podstatného vlivu ani na vzhled ani na trvalost provedení opravy průčelí a je vlastně i jakýmsi dokladem své doby a jejich názorů technických a estetických. Větší prohlubeniny, jakož i trhliny a poškození omítky je ovšem nutno zacelit; k tomu cíli ovšem je nejlépe připravit si zvláštní maltu z pečlivě vyhašeného a vyleželého vápna hydraulického (černého) a zvláště jemně prosátého, úplně čistého říčního písku. Povrch takové správký musí býti dokonale vyhlazen (kletován), ovšem bez vypalování. Nестejnosti v barvě nových výsrávek proti staré omítce je možno při menších opravách nedbat, protože se časem sama zjednotí, při větších plochách výsrávek je možno opravená místa přestříkati barevnou lazurou, přizpůsobenou barvě okolí. Nedoporučuje se však barviti omítku samu.

Veškeré takovéto očišťování starých omítek musí se dít vždy svědomitě a opatrně, aby případně nebylo poškozeno staré malování, mnohdy třeba jen omítek, které je záhodno při opravě skutečně odborně také obnoviti, případně doplniti, což se ovšem musí zase státí jenom odborníkem, který leckdy poměrně malým zásahem dovede starou, zašlou již barvu tak oživit, že potřebuje

jen nepatrných retuší, aby dodala vzhledu průčelí příslušný výraz i význam. Obvyčejné malování, zvláště t. zv. fačadními barvami, bylo by tu úplně nemístné a spíše na škodu nejen uměleckou, ale i praktickou. Ze výzdoba plastická, zejména práce nanášené, vyžadují při podobném čištění a opravách bdělosti a opatrnosti, není nutno zvláště zdůrazňovati, a je v zájmu stavebníka i podnikatele opravu provádějícího, přibrati ke spolupráci vhodné odborníky štukatéry, jak již výše bylo připomenuto, aby bylo provedeno dílo dokonale při nákladu mnohdy jen neznatelně vyšším.

Velmi často se přihází, že při takovémto odborném postupu prací na opravě průčelí objeví se dvě i více vrstev starých omítek, a tu je ovšem potřebí poraditi se s příslušnými odborníky ochrany památek znalými, jakým způsobem je nutno pokračovati, aby bylo zachováno to, co je důležité nebo významné buď pro objekt sám nebo pro jeho sousedství. To však již nespadá do rámce tohoto pojednání a vyžaduje zvláštních úvah a šetření.

Nebude jistě na škodu dotknouti se při této příležitosti otázky barevných průčelí vůbec, jak je zejména propagována v Německu velmi intenzivně a na podkladě studií uměleckých škol stavebních i jednotlivců. Je nesporné, že jistá pestrost uličních průčelí přispívá k příznivějšímu, jaksi veselejšímu vzhledu ulice i města samého, a Praha zvláště, při téměř monotonní šedi až černi, způsobované ovšem hlavně spoustami prachu a sazí, usazujícími se na drsných většinou omítkách, zvláště v poslední době tolik užívaných t. zv. břizolitových, mimořádně hrubých, zaslouží si zvláštní úvahy, pokud se barevností průčelí týče. Nebude jistě námitek proti tomu, aby některé novější, jinak dobré a trvalé omítky byly barevně natřeny, jak již dříve se o tom stala zmínka; je však velmi dobře uvážiti volbu tónu a jeho sytost vzhledem k průčelí samému, jeho rozdělení a ozdobnému členění, ale i k jeho nejbližšímu sousedství, případně i k celkovému rámci ulice nebo náměstí. Tím spíše je toho však potřebí u nás v Praze s ohledem na staré části města a jednotlivé objekty, jako památky chráněné a tedy pravidelně velmi citlivé pro každý zásah, zejména barevný. Není proto možno navrhovati ani doporučovati pro určité prospekty ulic nebo náměstí přede určitě, všeobecně platné předpisy a návody nebo vzory, ani snad pro úplně nové části města, aniž by tím vznikalo nebezpečí

nevhodné pestrosti nebo dokonce křiklavosti vzhledu ulice. Při tom však je vždy lépe použiti pokud možno čistých tónů barevných, ne zašpiněných nebo »lomených«.

Při opravách průčelí budov objevují se však nejen omítky, ale i články a stěny kamenné, na příklad vchodové portály, ovruby a římsy okenní i průčelní, nástavky (attiky) nadřímsové, reliéfni náplně a mnohdy i sochařská výzdoba figurální, které obzvláště mohou trpěti povětrností a potřebují proto mimořádné péče a dokonalých odborníků. V nejstarších dobách používalo se velmi hojně opuky, která svou jemnou strukturou a snadností zpracování velmi dobře se hodila pro plastickou výzdobu sochařskou, jak toho máme doklady zvláště vynikající na příklad na severním portále Týnského kostela a jižním portále kostela sv. Jiří na Hradčanech. Bohužel, že opuka vyžaduje zvlášť pečlivého výběru a opatrného zpracování, aby odolala vlivům povětrnosti, případně zákonitým statiky, protože nestejnost jejího složení, zejména přítomnost hlinitých součástí a nepravidelnost vrstvení a nevhodné uložení má za následek mnohdy těžké poškození podobných detailů stavby. K tomu přispívalo velmi často i neodborné »ošetření« takových součástek průčelí při dřívějších opravách různými nátěry olejovými, vodním sklem nebo cementovými, pod nimiž kámen ještě více chátrál, protože neprůdušný povrch těchto nátěrů nedovoloval t. zv. »dýchání« kamene a způsoboval hnutí kamene a případně úplné rozpadávání. Vyčištění takovýchto detailů je velmi obtížné a oprava skoro nemožná; obvyčejně bývá nutno poškozené části vyměnit novými. A tu se doporučuje místo opuky, jejíž zásoby jsou již přebrány a jakosi chatrná, použití jemného pískovce nebo odlitků z umělého kamene, zvláště tam, kde běží o jemné práce sochařské. Menší opravy dají se prováděti z malty zvláště připravené a jenom dobrými odborníky štukatéry.

Daleko příznivější jsou poměry při pracích, prováděných z pískovce, ač i tento materiál vykazuje značné rozdíly v jakosti i struktuře, takže je nutno dbáti velké opatrnosti a mítí rozsáhlé zkušenosti, aby opravy byly provedeny na prospěch detailu i celku. Zejména čištění pískovcových ozdob vyžaduje opatrnosti a dbalosti pro značnou pórovitost materiálu a leckdy i hrubost povrchu, která snadno zachycuje prach a saze.

Nejlepším a po technické stránce nejbezpečnějším prostředkem je tření (měkáká), ještě

lépe však dešťová (destilovaná) voda a rýžový kartáč; zejména je důležité dokonale vymývání vodou, bylo-li předtím použito k odstranění nátěrů nebo nečistot kamene nějakého chemického prostředku (louhu, kyseliny, čpavku a pod.). Vysprávký pískovce dají se velmi dobře prováděti umělým kamenem (plombování), ovšem pokud nejsou velkých rozměrů. Větší části bývá zpravidla lépe vysaditi z tesaného kamene, barvou i strukturou podobného originálu.

Mnohdy však bývá pískovec tak měkký (pravidelně hlinitý), že je potřebí aspoň jeho povrch ztužiti, ale ovšem tak, aby zůstal průdušný a neohrožoval vnitřek. To se dělo dříve t. zv. »fluaty« různého chemického složení, leč získalo se špatných zkušeností, takže se od těchto prostředků vesměs upustilo. Nejlépe lze ještě použití čistého vápenného louhu jako vázacího prostředku pro kámen malé odolnosti.

Očišťování povrchu kamenných částí, po případě i kvádřového zdíva, po kamenicku dlátém je úplně pochybené, ba dokonce nebezpečné, jednak proto, že se tím při profilovaných nebo jinak plastických částech a ozdobách podstatně mění forma a charakter celé práce a poškozuje se celková úměrnost pohledová, ale kromě toho se odstraňuje pevná, povětrnostní pravidelně již dokonale vzdorující vrstva, chránící ostatní hmotu před poškozováním vlivem deště, mrazu a větru. Je jisté známo, nebo by aspoň mělo býti známo všem odborníkům, kteří se zabývají zpracováním kamene, zejména pískovce, že dobrý, vybraný kámen, při ulomání mnohdy velmi snadno opracovatelný, teprve časem, vystaven jsa vlivům povětrnosti, dostává pevnější, tvrdší povrch.

Poškozené, odšlupané nebo vyhnílé části pískovce je nejlépe vyspravovati umělým kamenem, pokud neběží o velké kusy; je však nezbytně nutno odstraniti důkladně všechny vadné části až na zdravé jádro a teprve nanášeti umělou hmotu, jež musí býti vyztužena a do kamene upevněna měděnými nebo mosaznými hmoždinkami, skobkami a drátem. K přípravě umělé hmoty má býti použito co nejčistšího písku říčního, příměšeného zrna, po případě s přidáním drceného pískovce a hydraulického vápna dokonale vyhašeného. Používání cementu má býti omezeno na nejmenší míru, protože způsobuje snadné odprýskávání, po případě i poškozování dobrého kamene odštěpováním hran při tvrdnutí a dodává opravovaným částem nehezkého, šedavého vzhledu, zejména pokud jsou silně vystaveny dešti.

Spárování kamenného zdíva a článků se nemá vůbec prováděti cementem, poněvadž zde se tyto špatné jeho vlastnosti nejvíce uplatňují, nýbrž vždy jenom nejlepši vápennou maltou a tak, aby spáry nebyly zarovnávány s povrchem kamene, nýbrž ustupovaly poněkud a nemají býti nikdy úplně vyhlazovány čili »vypalovány«, nýbrž jen čistě zařiznuty; kamene také býti nijak dodatečně vybarvovány, stejně jako vysprávký umělým kamenem. Ostatně je nejlépe svěřiti práci zkušenému odborníkovi, který již sám najde vhodný způsob provedení opravy a výběr přiměřeného materiálu.

Při opravách starých objektů nacházejí se často, zejména z doby gotické, kamenné, ponejvíce pískové ozdoby barevně zdobené (polychromované), a je příkazem ochrany památek, aby tato polychromie byla pokud možno zachována, po případě doplněna. Barvení dělo se pravidelně vápennými barvami, které se do kamene vsásky, a není obyčejně příliš obtížno tyto barvy vyvolati a oživit, pokud se ovšem svěří práce opět zkušenému odborníkovi.

Někdy objevují se na průčelích ozdobné části z mramoru, ponejvíce sliveneckého, který ovšem následkem svého chemického složení spíše trpí povětřím nežli pískovec, hlavně pokud jeho povrch byl vyleštěn. Oprava takovýchto detailů může býti zase svěřena jen zvláštním odborníkům. Rozhodně je nutno odmítniti přebroušování, zejména profilovaných částí, až do úplného vyhlazení, po případě vyleštění, a stačí spokojiti se s nejnútnejším vyrovnáním povrchu a osvězením barevnosti mírným napuštěním parafinem.

Nejméně zkušeností je dosud se žulou, které bylo dříve velmi zřídka používáno — hlavně ještě v místech, kde se žula přímo vyskytovala — v Praze však skoro vůbec ne. Kromě toho používalo se žuly pro její velkou tvrdost hlavně jen v hrubším zpracování. Teprve v minulém století začalo se více používat žuly zejména při částech, vsazených většinou namáhání nebo snadnějšímu poškození, hlavně snad také proto, že nebylo lze dostati vybraný kámen pískovcový. Je snadno se přesvědčiti, že i žula značně trpí v pražském ovzduší, při nejmenším na svém barevném vzhledu, zejména při vyhlazeném povrchu, jak to je nápadně patrné na př. na některých pomnicích i průčelích domů. Třebaže běží o úplně hladké plochy, skoro bez profilů, na kterých však právě proto barevné změny jsou nápadné,

bude jistě otázka jejich restaurace značným orškem odborných kruhů.

Nutno bohužel přiznati, že kameníci, jako odborníci kámen zpracovávající, nemají s dostatek porozumění pro skutečně odborné opravy kamene vůbec, používajíce na veškeré vysprávky skoro vesměs t. zv. »mačečky«, prostředku dávno již vyloučeného znalci ochrany památkové, nebo cementu, a provádějí očištění povrchu pravidelně jen pemrlící a dlátem.

Při opravách průčelí je nutno také věnovat pozornost oknům. Průčelí starších domů mají skoro vesměs okenní rámy v lici průčelí, většinou bíle natřené, čímž získává vzhled domu i ulice značného oživení. Velkou nevýhodou těchto oken ven otvíraných ovšem je, že jsou vysazena velmi citelně vlivům povětrnosti a zejména dešti a že tedy snadno scházejí, nejsou-li častěji a dobře natřána a udržována. Kromě toho jejich čištění je obtížné, ne-li nebezpečné, a otevírání vyžaduje dokonalého zajištění proti působení větru. Projevuje se proto někdy přání, zda by mohla být nahrazena okna dovnitř otvíranými. Tu je ovšem v zájmu památkové ochrany, aby se přeměna děla vždy s plným ohledem na vzhled průčelí a jeho detaily, aby se architektonické poměry, zejména šířky ovrub okenních neměnily. Děje se tak vsazením poněkud širších vnějších rámu na úkor velikosti vlastního okna, což však na vzhled ani osvětlení místnosti nemá pravidelně podstatného vlivu. Při tom dlužno uvážiti, že i náklad stavební je podstatně nižší, nežli při vybourávání špalet a zvětšování oken.

Novější domy vesměs s okny dovnitř otvíranými za líc průčelí značně ustupujícími dodávají sice celému průčelí větší plastičnosti a tím více stínů, což způsobuje, zejména při menších otvorech okenních a bohatějším římsování, ztemnění celého průčelí. Je proto tím spíše žádoucí, aby barevný náter okenních rámu byl pokud možno světlý, ne-li dokonce bílý. Tím se také zapadlá jinak okna zdánlivě přiblíží lici průčelí.

Vzhledu průčelí se dotýkají velmi podstatně různé výkladní skříně, portály, markýzy, reklamní tabule a vývěsky, po případě i velmi užívané nyní reklamy světelné; a tu je při opravě průčelí vhodná příležitost, tyto reklamní předměty vkusně uspořádati, zvláště nadbytečné a sešlé vůbec odstraniti, nevkusné a rozměry nebo provedením nevhovující vyměnit novými, tak aby průčelí domovní ve svém charakteru vzhledovém i způsobu provedení přišlo k platnosti a nebylo znešvařováno i po provedené opravě, po případě dosti nákladně.

Pro odbornou a správnou opravu nebo barvení průčelí budov at' veřejných nebo soukromých doporučuje se dbáti těchto požadavků:

1. Podrobná prohlídka průčelí a zjištění stavu omítek i náterů, po případě provedení zkoušek škrábání a podle toho stanovení způsobu práce a podmínek zadávacích.

2. Rozdělení prací podle jakosti a svěření jich skutečným odborníkům; i pro práci zednickou je třeba použití zkušených omítkařů.

3. Používání výhradně hydraulického vápna (t. zv. černého), dokonale vyhašeného, pokud možno vyleželého a nejčistšího říčního písku. Omítky nesmějí být přemaštěné a musí pomalu vysychati a tvrdnouti; jest nutno varovati před umělým a rychlým vysoušením.

4. Používání cementu buď omezeno na nejmenší míru, nejvýše na spodní, hrubé omítky. Úplně vyloučiti nutno cementové omítky vrchní, hlazené a spárování.

5. Barviv budiž použito, pokud to okolnosti budou dovolovati, pouze minerálních v řídkém míšení. Přidávání barviv do omítek se nedoporučuje.

Je samozřejmé, že nelze plně vyčerpati všechny případy a možnosti, které se při opravách průčelí vyskytnou, ale lze předpokládati, že při zachování uvedených směrnic podaří se vždy dojiti dobrého výsledku k spokojenosti stavebníka, provádějícího a interesované veřejnosti. J a n A l m e r.

Co umožní záchranu Staré Prahy.

Na ochranu stavebních památek pohlíží se namnoze pouze se stanoviska uměleckého a historického. Při tom velmi často jest opomíjena praktická stránka věci. Jest nad věškeru pochybnost jisto, že pokud stavebních památek se týče, může jen velice malá část

býti zachována jako předměty museální. Do této kategorie náležejí hlavně zříceniny hradů, vykopávky praehistorické i historické, pokud jejich zachování je možno. Tyto stavby lze konservovati, avšak nelze jich k praktickým účelům již užití. To však jest mizivá

menšina a i udržování a konservace jich se neobejde bez značného zatížení veřejných prostředků.

Vše ostatní, a to jak stavby, sloužící veřejnému účelu, tak stavby, určené pro užívání soukromé, náležejí do kategorie druhé. Je nesporné, že tato kategorie stavebních památek je nejdůležitější a řešení jejich zachování nejobtížnější, ježto na jedné straně stojí nutnost jejich zachování pokud možno ve stavu nezměněném, na druhé straně pak stojí nutnost přizpůsobení je jejich účelu. Jedná-li se o stavby památné, určené pro bydlení, je nutno, aby takové využití jich bylo vhodnými zařízeními umožněno, ježto jinak by se z nich staly neživé museální hodnoty, jež by však pro jejich početnost a veliký s tím spojený náklad nemohly býti jako takové udrženy při životě.

Jest zajisté všeobecně přijatou zásadou, že obytný dům jest zařízením, umožňujícím řádné bydlení. Požadavky bydlení dnešní doby jsou však zajisté jiné než v dobách, často několik století vzdálených, jiné než v dobách, kdy města byla sevřena opevněními a poukázána tudíž na poměrně malý prostor.

Jestliže dnešní požadavky bydlení kladou důraz na prostor, tím více však jest nutno přihlížeti k vnitřnímu vybavení bytů novodobými zařízeními, elektrickým proudem, přívodem plynu a vody, moderními zařízeními tepelnými, klosety, koupelnami atd.

Tvrdím, že jediné tehdy jest možno zachrániti stavební památky v jejich převážné většině a hlavně v uzavřených celcích, jestliže se podaří přizpůsobiti je těmto novým požadavkům, pokud tak vůbec jest možno. Tvrdím dále na základě svých vlastních zkušeností, že technicky je takováto možnost do značné míry dána, byť i prostorové s jistými omezeními. Uvedu později příklady takovýchto adaptací, z nichž bude patrné, že bez porušení původního stavu jest možno opatřiti v památkově chráněných bytových objektech veškerá moderní bytová zařízení.

Jinou však otázkou jest otázka finanční. Památkově chráněný stavební objekt je sám sebou znehodnocen tím, že podléhá dalekosáhlým omezením, jak co do sbourání, tak co do přestaveb a nástaveb, avšak i stavební místo samé v případě úplného rozpadnutí nebo sbourání stavebního objektu z důvodů bezpečnostních jest znehodnoceno stejnými omezeními. To platí hlavně pro uzavřené celky památkově chráněných stavebních ob-

jektů, jakými jsou v Praze hlavně Malá strana a Hradčany.

Nehledě k tomu jest však podle stávajících zákonů ve většině případů finančně nemožné, aby památkově chráněný stavební objekt byl jednak uveden do původního stavu, oproštěn od různých rušivých přístavků, hlavně druhé poloviny 19. století, a aby byl upraven bez porušení původního rázu na moderní, dnešním potřebám bydlení odpovídající byty.

Vládní nařízení z 13. VII. 1934, čís. 159 Sb. z. a n., vládní nařízení z 29. IV. 1935, čís. 103 Sb. z. a n., a konečně i vládní nařízení z 20. XII. 1935, čís. 1 Sb. z. a n., měly přinésti určité úlevy při zhygienisování starých domů. Tyto daňové úlevy se vztahují jednak toliko na daně státní, nikoli na obecní dávky, a mimo to jsou tak nepatrné, že nestojí za to, o tyto úlevy se ucházeti, ačkoli magistrát hlav. města Prahy jeví velké porozumění pro předpisy těchto vládních nařízení, což nijak nelze tvrditi o berních správách. Jestliže u normálních starých domů mohou tyto daňové úlevy přinésti při opravách majiteli domu nějaké výhody, není tomu tak u domů památkově chráněných, ježto v poměru s nákladem, na řádnou opravu vynaloženým, jeví se tyto úlevy naprosto mizivé, tím spíše, že berní správy v naprostém nepochopení věci náklady na opravy památkově chráněných domů považují za příliš vysoké, označují je nepřátem za investice a neodtrázejí je při vyměřování důchodové daně jako srážkové položky z titulu opravy domu.

Jest na praktických případech zjištěno, že převážná většina majitelů památkově chráněných domů má nejlepší vůli domy ty opravit i uzpůsobiti pro dnešní požadavky bydlení, aniž by byl porušen původní ráz domu. Hlavní překážkou však je neudržitelná praxe státní finanční správy, která nejví nejmenšího pochopení pro zvláštní poměry a požadavky chráněných domů a čtvrtí a která zcela bezohledně znemožňuje každý pokus majitele takovýchto památkově chráněných domů je zachrániti. Je to ovšem proti intencím nejvyšších státních představitelů; vždyť sám pan prezident republiky dr. Edvard Beneš, pan primátor hlav. města Prahy dr. Baxa a celá řada jiných význačných osobností označili záchranu pražských stavebních památek za nevyhnutelnou, a to nejen se stanoviska historického a uměleckého, nýbrž jako veliký majetkový statek, který jediné

přitahuje cizince z celého světa do našeho hlavního města.

Je smutným úkazem, že je to nyní státní správa, která na jedné straně svým Státním památkovým úřadem památkové objekty chrání — ovšem s malým výsledkem s ohledem na omezenou pravomoc jmenovaného úřadu — na druhé straně však svými finančními úřady — těmito však naprosto úspěšně — je ničí, a to tím způsobem, že i za stávajících zákonů nedbá jejich obsahu a smyslu a svou zákonu neodpovídající praxí každou opravnou činnost na chráněných objektech znemožňuje. Není ani možno, aby ministerstvo financí tuto krátkozrakou činnost podřízených úřadů schvalovalo, jisto však jest, že proti ní ničeho nepodniká.

Avšak i kdyby se tato praxe změnila a kdyby finanční správa pochopila svou těžkou odpovědnost před budoucností a neuválila na sebe odium, že ona pomáhala k úplnému rozkladu naší krásné staré Prahy, nebude tím věc ještě odbyta. Pro chráněné stavební objekty a chráněné městské čtvrti, speciálně Malou stranu a Hradčany, je třeba zvláštního zákona, podobného zákonu asanačnímu, vypracovanému ovšem s hlediska ochrany stavebních památek. Takovéto zákony existují v cizině a výborně se osvědčují. Ovšem, nesmějí býti majiteli domu ukládána omezení, aniž by mu nebyly na druhé straně poskytnuty pronikavé výhody, ježto jen tak jest možno zachrániti tuto chloubu Prahy před zkázou. Minuly již doby, kdy Klub za Starou Prahu musil sváděti těžké boje s nepochopením majitelů chráněných domů. Dnes, díky cílevědomé činnosti Klubu za Starou Prahu a ostatních institucí, jako Památkového sboru hlavního města Prahy a Státního památkového úřadu v Praze, a v neposlední míře i díky žurnalistice, jest velká většina majitelů chráněných domů přesvědčena o tom, že musí vykonati sociální čin tím, že své chráněné domy hledí udržeti v neporušeném stavu.

Jestliže tak není ve většině případů možno, není toho vinna zlá vůle majitelů chráněných objektů, nýbrž výše uvedená daňová praxe. Je známo několik případů z poslední doby, speciálně malostranských, ve kterých se ukázalo, že je naprosto možno vyhověti všem požadavkům ochrany stavebních památek a při tom opatřiti domy naprosto a v každém směru moderním požadavkům odpovídajícími místnostmi. Ukázalo se dále, že o pronájem takovýchto bytů jeví se značný zájem a je to jen krásné svědectví o lásce našeho lidu k staré Praze. Naproti tomu se ukázalo, že tam, kde chráněné domy nebyly odborně zrestaurovány anebo kde bylo opomenuto vytvořiti současně hygienicky nezavadné obytné místnosti, nastal příliv nežádoucích elementů do takovýchto domů. I v tomto směru hrozí Malé straně a Hradčanům těžké nebezpečí, ježto čtvrti, jednou zamoučené nejhorší spodinou velkoměsta, musí propadnouti fysicky i morálně neodvratné zkáze, k čemuž se přidruží též neudržitelné poměry hygienické, takže v krátké době byly by tyto dvě čtvrti uvedeny do takového stavu, že by nebylo jiného východiska, než skutečné jejich smetení s povrchu.

Je nejvyšší čas, aby státní finanční správa pochopila svou povinnost vůči státu a upustila od své neudržitelné berní praxe a alespoň pro nynější dobu umožnila snesitelný stav. Jest však dále třeba, aby s největším urychlením na příslušných místech pracováno na speciálním zákoně, týkajícím se této věci. V tomto případě nestačí všeobecný památkový zákon, nýbrž jest nutný zákon speciální. O tomto bodě však je nutno obšírněji pojednat na jiném místě. Poukazují však již nyní na to, že ke konservování a ozdravení Malé strany a Hradčan může nesmírně přispěti skvělý model těchto částí města, jenž dává názorný podklad pro velkorysou práci ozdravovací a konservací a jenž může býti podkladem i pro další činnost v tomto směru.

JUDr. H Ů l a.

Galerie v Basileji.

Novostavba galerie v Basileji, která již sama svým posláním má význam pro ochranu a udržování památek malířských i sochařských, přinesla i svými konstruktivními zásadami podněty pro praktické provádění této ochrany. Při její stavbě byly uvažovány důležité podmínky zachování úměrného prostředí pro vystavená díla i zachování nej-

výhodnějšího fysikálního prostředí. K tomu cíli bylo použito jednak nejmodernějších method, jako na příklad centrální úpravy vzduchu, t. j. jeho čištění, vlhčení a temperování i rozvod a zasklení oken thermoluxovým sklem, sestávajícím ze dvou vrstev skla čirého, uzavírajícím mezi sebou vrstvu skleněného pletiva, které dokonale rozpty-

luje světelné paprsky a částečně zachycuje paprsky tepelné. (Podle zpráv návštěvníků není tento účinek příliš znatelný.) Od složitých systémů horního osvětlení bylo upuštěno, jelikož se projektant hleděl vyhnouti sklepnímu dojmu, kterým působí stěny bez oken, a použil oken normálních, dodávajících tabulovým obrazům takové osvětlení, pro jaké byly malovány.

Jiné, zvláště důležité rozhodnutí se zde však stalo v otázce vlastní konstrukce. Nebylo zde použito moderní konstrukce skeletové a vysoce hodnotných materiálů izolačních. Stavba byla provedena z velmi masivního cihelného zdíva, které má nejen úkol nosný a izolační, ale slouží zároveň za tepelný akumulátor, shromažďující v sobě zásoby tepla a vyrovnávající tak případné

výkyvy teploty a vlhkosti vzduchu, která proto není závislá zcela na své umělé úpravě.

Upozorňujeme na toto řešení proto, že ukazuje na vhodnost masivní konstrukce, jakou mají zpravidla památkové objekty, i pro tuto dnešní potřebu, které v Basileji musilo býti vyhověno opuštěním moderních konstruktivních zásad.

Vedle toho ukazuje i vhodnost použití tradičního rozdělení a osvětlení prostoru pro musejní instalaci.

Podporuje proto snahy po oživení památkových objektů tím, že by byly použity za galerie (Valdštejnský palác, Hradní jízdárna, klášter bl. Anežky), a ukazuje jejich výhodnost i s ohledem na nejnovější požadavky.

J. M.

Jednatelská zpráva Klubu za Starou Prahu za rok 1935.

(Dokončení.)

Nyní, když záměry arch. Plečníka se tak lapidárně projeví (viz »České slovo« ze dne 22. března 1935) a když záležitosti se ujal i určitý, politicky proti Hradu orientovaný list, který v právě existující volební kampani napadl arch. Plečníka, znehodnocuje jeho umělecké kvality, odvolávaje se při tom na názory Klubu za Starou Prahu, unesla se domácí rada vystoupiti proti návrhům sama se vší objektivností a rozhodností, avšak s patřičnou úctou k osobnosti Plečnickově. Za tím účelem svolána do Staroměstské radnice na pátek 14. VI. 1935 anketa, k níž kromě kanceláře prezidenta republiky pozvání zástupcové památkářských, uměleckých a technických korporací a interesovaných úřadů v počtu 19. Anketa, jež o projektu byla předtím poučena na originálních plánech Plečnickových v kanceláři prezidenta republiky, dozněla po objektivním výkladu dra Zdeňka Wirtha o stavebních dějích hradu a jeho přítomné památkové povaze k jednomyslné zamítavé resoluci, která byla zaslána kanceláři prezidenta republiky. Podrobný průběh ankety byl uveřejněn v »Věstníku«, XIX. roč., str. 17. t. r., resoluce pak v denním tisku a v odborných publikacích většiny zúčastněných korporací. V důsledku resoluce žádal pak Klub kancelář prezidenta republiky a ministerstvo veřejných prací o svolání komise, která by vyřešila otázku započaté komunikace, o zastavení navázek v Jelením příkopu, konečně zvýšení státní podpory na vědecké badání v hradě a snížení investic do částí nových. Konečným projevem klubovním v této záležitosti pak byla žádost tamtéž adresovaná o zastavení všech prací v duchu návrhů arch. Plečníka a žádost o svolání sedm let nefungující umělecké hradní komise, která by rozhodla o dalším stavebním

postupu na Hradě. Jak silný byl zájem veřejnosti o tuto otázku, dosvědčuje novinářská anketa »Nár. politiky«, jež postupně otiskovala názory památkářských a technických činitelů v té věci. V rámci této ankety byly uveřejněny projevy některých členů domácí rady a výsledek klubovní ankety. Na adresu Klubu došly také soukromé zamítavé projevy k návrhům Plečnickovým, které byly odevzdány redakci »Nár. politiky«. Bohužel ne s takovým zájmem veřejnosti se setkala druhá záležitost, o níž jsem se na počátku zmínil, otázka zachrany domu »U Čapků« v Praze II. Je to jeden z několika posledních domů pražských, vybudovaných v duchu italské renesance na počátku XVII. století s arkádami do dvora. Dům má býti obětí nedomyšleného projektu státní regulační komise a netečnosti a ziskuchtivosti svého majetka. Dávne obavy členů Klubu o osud domu, jimž oprávněnosti dodala přednáška mín. rady inž. Mölzer, proslovená před několika lety právě zde na valné hromadě Klubu, docházejí právě v poslední době svého neblahého splnění. Dopijs i osobní deputaci svého předsednictva u inž. Mölzer bojoval Klub, částečně ruku v ruce, o záchranu tohoto cenného objektu, pro jehož zachování se dopisem vyslovil i primátor Baxa. Arch. Hübschmannem byla názorně ukázána problematická cena navrhané komunikace, která řече dům do hloubky 12 m. jejíž šířka není o mnoho větší než šířka dnešní ulice u zvonice Svato-petrského kostela, k vůli níž by bylo nutno zbořiti čtyři domy, na něž nemá obec peníze, a která je bezúčelná. Když byly důvody uznány a když koncedováno, aby památkáři emulvili nový projekt s majitelem domu, který se však, hodlaje užiti daňové úlevy, poskytnuté pro stavební ruch do konce t. r., vyjádřil, že dá dům zbořiti a na jeho místě zbudovati moderní palác. Domácí rada vydala proti tomuto záměru veřejný projev, který otiskla část denního tisku. I ne-

záviše od Klubu objevily se v novinách ostré protesty proti tomuto činu, než bez výsledku. Je aspoň naděje, že některé kamenné části domu, zejména loggie, budou uloženy v lapidariu.

Regulační otázky Starého města, jejichž oběť má být dům »U Čapků, náležely vedle dvou uvedených záležitostí k předním zájmům Klubu v minulém období. Zvláštní pozornost byla věnována projektu akuplány architektů SIA na regulaci Starého města. Prohlídka plánu, který byl veřejně vystaven v chodbě SIA a prohlédnutí členy domácí rady 19. října, ukázala jeho pochybenost a indolenci k památkovým objektům této části města. Plán uváděl vniřově vsážené základy Klubu v desavádním třicetiletém boji za zachování Starého města. Námět probourání radiální komunikační sítě by znamenal úplné smazání této čtvrti a jeho základy komunikační byly by více než problematické. Je přirozeno, že za těchto okolností projevy zástupců klubovních dra Gutha a arch. Hübschmanna na debatním večeru o tomto plánu, uspořádaném koncem listopadu 1935, orientované s hlediska památkářského i praktického, vyzněly naprosto odmítavě. K dotazu autorů projektu, co soudí Klub o úmyslu založit vědecký ústav pro atavbu měst, dána odpověď kladná, s podmínkou, že mezi předpoklady uvedené výstavby měst bude jako rovnocenná uvažována otázka zachování historických památek. Z ostatních regulačních otázek města sledoval Klub dále záležitost t. zv. Portheimky, jejíž regulace, vypracovaná inž. Alešem Hübschmannem, byla již dříve doporučena majiteli, dále nové návrhy v řešení severojižní komunikace na Kampě, z nichž ani první, vedoucí trasu komunikace podél Čertovky, ani druhý, kladoucí ji do středu Kampy, neshledaly uspokojivými. Se sympatiemi se setkal nový návrh na regulaci okolí kláštera bl. Anežky, vypracovaný arch. Hübschmannem a domácí radě předložený k posouzení. Návrh byl doporučen městské radě a státní regulační komisi za základ dalšího jednání v tomto směru. Rovněž návrh arch. Hmiličky na úpravu okolí kláštera břeňovského, předložený domácí radě, uneseno podporovat, ovšem v předpokladu, že bude dříve archeologicky prozkoumán terén klášterního okruhu.

Nemenší pozornost věnoval Klub zachování a rozmnožení estetického vzhledu města. V souvislosti s kroky pro záchranu Mariánských hradeb žádáno zprvu město a pak stát, aby dal závčas parkové upravitelství rámec hradeb a zahrnil tak jejich nevytavené zneužití. Bohužel nebylo žádosti vyhověno, a nejen to, hradby se staly předmětem nepromyšlených a nákladných nouzových prací, jež ukazovaly porušit jejich původní tvar a organismus. Proti tomuto počínání zakročil Klub protesty u kanceláře prezidenta republiky a technického prezidia hlav. města Prahy, a žádal pana primátora o slíbené vypsatí soutěže na úpravu místa. Společně s Klubem přátel Malé strany podnikl úspěšný — aspoň v teorii — boj proti nedovolené, s hlediska ochrany památek a estetického vzhledu

místa naprosto nevhodné neonové reklamě Pražské městské spořitelny na budově bývalé malostranské radnice na Malostranském náměstí. Reklama, jež sama o sobě je v rozporu s celkem intaktním historickým prostředím, znevažuje jednu z nejzajímavějších fasád pozdní renesanční Prahy, dílo Dominica de Bossi. Důrazné protesty Klubu za Starou Prahu. Klubu přátel Malé strany, Státního památkového úřadu a reklamní komise hlav. města Prahy u státní rady Praha I—VIII a konečně u městské rady, stavebního referátu III a stavebního úřadu, odbor 7, jakož i u předsedy správní rady Elektrických podniků inž. Mölvera měly prozatím ten úspěch, že stavební úřad hlav. města Prahy rozhodl, aby reklama byla odstraněna. Za toto pochopení snah památkářských kruhů bylo tomuto úřadu, jakož i panu primátorovi písemně poděkováno. Se stejným úspěchem vyzněl protest proti reklamám, znevažujícím t. zv. Šrámkův dům v Celetné ulici. Zpráva o plánu Pražské městské spořitelny, vybudovati na místě obecního dvora na Klárově budovu městské galerie, vedla k upozornění ředitelství spořitelny na nevhodnost této polohy, jež nedává budově možnost architektonického i praktického rozvinutí, které by taková budova mohla na jiném, přijatelnějším místě městu přinést.

Vedle těchto širších hledisek věnoval Klub ve smyslu svého programu přirozeně i nemenší pozornost jednotlivým historickým nebo památkovým objektům. Znehodnocení oltáře Pražského Jezulátka v kostele karmelitánském v Praze III moderními neuměleckými přílepkami, provedené proti zázkazu konsistoře, způsobilo, že Klub písemně i osobně deputací předsedy a několika členů domácí rady zakročil u konsistoře proti osobně pojmanému a málo ohleduplnému zohobacování některých pražských i venkovských svatyní, spravovaných vikářem karmelitánského chrámu. Při té příležitosti urgována u ministerstva školství a zemského úřadu oprava pozdní renesančního portálu vedle kostela karmelitánského.

Ředitelství všeobecné nemocnice bylo požádáno o opravu třetího portálu, vedoucího do zahrady bývalého Faustova domu na Karlově náměstí.

Ministerstvo financí bylo znovu urgováno, aby dalo opravit zajímavé pozdní renesanční komíny na budově bývalého kláštera Anglických panen, což konečně splněno. U zemského úřadu soukromě intervenováno ve prospěch opravy kutých železných kytic v mřížích Klementina. Možnost zajímavých objevů historického stavu Prahy v různých obdobích jejího vývoje u příležitosti četných kanalizačních, telefonních a jiných vykopávek ve starých čtvrtích města podnitila Klub k žádosti technickému prezidiu hlav. města Prahy, aby příslušné instituce a také členové Klubu byli na takové výkopy předem upozorňováni, což slibeno. Rozsáhlé a nevídané adaptace v budově senátu Nár. shromáždění byly podkladem k žádosti předsednictvu Nár. shromáždění, aby plány podobných úprav byly předkládány k dobrozdání senátu-

rům nebo poslancům technikům. Hospodářský referát hlav města Prahy byl požádán o obnovu nápisu na podstavci sochy sv. Jana Nepomuckého před kostelem Křižovníků.

S radostí byl uvítán projekt stavebního úřadu hlav města Prahy, adaptativní budovu bývalé podnikské celnice na Vyšehradě pro účely tamní odbočky městské knihovny, při čemž doporučeno, aby do jednání o úpravě budovy a jejího okolí byl přizván vedle odboru 4. i odbor 6.

Konečně bylo soukromě intervenováno u ministerstva školství a nár. osv. ve prospěch opravy zdi zahrady Lobkovické na Petřínkách schodech. Jako v minulých letech, musil se Klub i tentokrát několikrát vyrovnati s projekty sadového úřadu odbor 4. (sadový) v otázkách pražské zeleně. S uznáním dlužno konstatovati, že v minulém období sám sadový úřad použil autority Klubu k podpoře proti návrhu městského radního Joachymystela na zřízení sadových úprav v prostoru náměstí Mariánského a Anenského v Praze I. Domácí rada vedle zásadního zamítnutí takových nelogických nápadů připomněla při té příležitosti sadovému úřadu svá práni, k nimž zaujal sadový úřad celkem příznivé stanovisko. Byly to žádosti o odstranění topolů před budovou vojenské nemocnice na Karlově náměstí (podobně, jako se stalo před Nosticovským palácem mna Malé straně), o nahrazení českých lip na Masarykově nábřeží lipami uherskými, které se ukázaly býti k atmosféře velkoměsta odolnějšími, o prořezávání zeleně na Petříně a uvolnění vyhlídek na panoráma Prahy, a žádost o bedlivější výběr stromů a květinového porostu pro pražské sady s hlediska estetického. Jinak však opět bylo konstatováno, že postup sadového úřadu je krátkodechý, neracionální a bezohledný k základní sadové architektuře. Tyto zkušenosti přiměly Klub, aby žádal vypsatí veřejné soutěže na sadovou úpravu vrchu Žižkova okolo budov Památníku osvobození. Na tuto žádost odpověděl sadový úřad, že projekt této úpravy již vypracoval sám podle direktiv stavitele Památníku arch. Závorky. Uneseno proto požádati úřad o předložení projektu k posouzení a o jeho vysvětlení. Za tím účelem svolána na Staroměstskou radnici dne 6. t. m. komise, k níž přizvána řada příslušných korporací, vesměs těch, které se zúčastnily ankety o návržích Plečnickových. Z menších zároků ve prospěch pražské zeleně dlužno se zmíniti o protestu proti ničení divokého vína v nádvoří domu č. 14 v Thunovské ulici v Praze III (u dra Rizyho) a o intervenci ve prospěch prořezání stromův na zahrádce paláce Clam-Gallaasova v Praze I (u správy paláce). Klub sledoval se zájmem nálezy archeologické i restaurační práce významných pražských památek, jako byla oprava kostela sv. Jana na Prádle, jež odkrýla četné stropy původního stavu, odhalující tak neznámou stavební historii kostela, nebo opravu Karolína, vykopávky na Loretánském nám., fresky na domě »U Dundrů«, nález gotické fresky

s obrazy českých patronů na domě v Michalské ulici nebo návrhy na restaurační práce na staroměstském orloji, k nimž dal Klub nepřímo podnět žádosti o výměnu křiklavých oken orloje katedrálním sklem atd.

Značnou měrou se Klub přičinil i o zachování četných památek na českém venkově, kde při každé příležitosti uplatňoval požadavky soudobé ochrany památek. K nejvýznamnějším podnikům spolku v tom směru náleží protest u městské rady v Březnici proti otlučením starých omítek na tamních domech a jejich nahrazování moderními fasádami z břizolitu. Tento případ vyvolal zásadní protest, adresovaný ministerstvu školství a národní osvěty a Státnímu památkovému úřadu, aby nebylo dovolováno zřizování omítek tohoto druhu ve starých městských útvarcích, a dále, aby bylo žádáno závazné ofotografování každého památkového objektu před jeho opravou. S díky nutno kvitovati, že ministerstvo školství učinilo kroky u příslušných úřadů, aby podněty byly uváděny v život. U rady města Nymburka bylo protestováno proti úmyslu výstavby nového okresního domu na místě staré radnice a intervenováno ve prospěch opravy značně rozrušených městských hradeb. Poněvadž město nemá na tento úkol peněz, bylo dopřáno nymburskému primáři MUDru Šrámkovi, aby se přimluvil v městské spojitelně o hrazení určité částky na tento záslužný podnik. O hradbách nymburských přinesl přísti číslo klubovního »Věstníku« pojednání, které napsal bývalý prezident Masarykovy akademie práce dr. inž. Zimmerl. Konečně důraznou a jak zprávy z posledních dnů dosvědčují, úspěchem provázenou akci vyvinul Klub v záležitosti záchrany České ulice v Českých Budějovicích. Požadavek majitele jednoho domu v této ulici, podporovaný odbočkou Autoklubu ČSR., aby byl změněn platný regulační plán ulici zachovávající, vyvolal odpor kulturně citlivých obyvatelů města, který došel výrazu v projevu odbočky Klubu za Starou Prahu v Budějovicích, adresovaném předsedovi Autoklubu inž. Mölzerovi. Tento projev, doprovázený samostatným protestem pražského ústředí Klubu, došel u adresáta plného pochoopení a žádoucí intervence v Českých Budějovicích, takže budějovický Autoklub od svého stanoviska utoupil. Inž. Mölzerovi byl za jeho účinný zásah zaslán písemný dík. Nyní změna regulace a tím i bezdůvodné zničení krásné, loubím lemované ulice česko-budějovické zamítá také zemský úřad.

Z menších záruk klubovních ve prospěch venkovských památek nutno ještě uvést zárok u vrchního ředitele Živnostenské banky Bělohřibka na ochranu černínské hrobky ve Víněři, upozornění Státního památkového úřadu na svůj stav soch na nábřeží v Libochovicích, témuž úřadu adresovaný zárok ve prospěch opravy kostnice ve Skříplí, protest u městské rady ve Strakoněcích proti ostudným reklamám na zábředli mariánských sloupů ve Strakoněcích a konečně intervenci, zaslouhou ministerstvu veřejných prací a státnímu referátu na ochranu pa-

mátek v Bratislavě proti vybudování zděné a rozměrné celní budovy v Osturni na Podkarpatské Rusi, materiálem i velikostí se nesrovnávající s poměry této osady. Vyslanectví SSSR poslal protest proti úmyslu vlády SSSR zbořit chrám sv. Sofie v Kijevě.

Díky ministerstvu školství a národní osvěty, které v rámci akce na podporu nezaměstnané inteligence vyplácelo arch. J. Čermákovi stipendium, bylo možno po celý rok v nevelkém sice pokračovat v práci na modelu Malé strany. Práce byla v průběhu roku značně podpořena delegováním ještě jedné síly z akce na podporu nezaměstnané inteligence, arch. Fišera, za což bylo přednostní akce vrch. odb. radovi C. Merhoutovi osobně poděkováno.

Teprve když nedávno vznikl v Klubu návrh, použití modelu jako afektního exponátu na světové výstavě v Paříži 1937, za kterýmžto účelem získána od ministerstva veřejných prací subvence 20.000 Kč, bylo přikročeno k důraznějšímu pokračování v tomto významném dokumentárním podniku. Pro nedostatek vhodných místností nebylo dosud možno přikročiti k vystavení modelu. Úprava sklepní místnosti v domě čp. 56/III je pro značný náklad Klubu nedostupnou a obec nemá na opravu rovněž prostředků, stejně jako na opravu fasády. Byl také vysloven návrh, aby pro model bylo hledáno místo v uvolněné Gröbovce, kde se snad má zříditi dependance městského muzea, než otázka zůstala zatím nevyřešena.

K institucím, které podpořily Klub v uplynulém období finančně, dlužno vedle uvedeného již ministerstva veřejných prací uvést ministerstvo školství a národní osvěty s jeho pravidelnou subvencí, která tentokrát došla v obnosu Kč 1000.—, dále radu hlavního města Prahy (Kč 600.—), Městskou spořitelnu (Kč 500.—), Malostranskou záložnu (Kč 500.—), dr. Wirth (dar Kč 500.—). Všem institucím bylo upřímně poděkováno.

Otázka koupě domu čp. 56/III byla několikrát rodebátována, leč i tentokrát bezvýsledně. Domácí rada nedošla svorného názoru na tuto záležitost a jednání skončilo usnesením o nutnosti objektivního a přesného zjištění o aktivitě domu v případě jeho koupě.

Mimořádným a významným podnikem v činnosti klubovní v uplynulém období byla řada pěti přednášek o stavebním a uměleckém vývoji Prahy. Přednášky byly uspořádány spolu s Kruhem pro přetvoření dějin umění ve dnech 13., 20., 27. února a 5., 12. března 1936, a konaly se ve velké posluchárně filosofické fakulty v Praze I, Břehová 5. Promluvili o Praze středověké dr. Karel Guth, o Praze renesanční a barokní odb. přednosta dr. Zdeněk Wirth, o Praze XIX. století prof. arch. Pavel Janák, o Praze nové arch. Bohumil Hübschmann. Nakonec byla připojena přednáška dra Zdeňka Wirtha o tom, co je to stará Praha. Přednášky ukázaly opět neutechající zájem veřejnosti o dějiny města a jeho památnosti. S povděkem byl vzat na vědomí zájem primátora Baxy,

který dal na přednášky upozorniti veškeré činitele městské správy. Přednášky budou vydány tiskem nákladem fy J. Štenc a ilustrační výpravou. Poslední přednáška (dra Zdeňka Wirtha) bude vydána Klubem jako členská prémie.

O vycházkách bude vydána zvláštní zpráva.

Konečně dlužno se zmíniti o reorganizaci klubovního časopisu. Bylo usneseno vydávati časopis měsíční, celkem desetkrát do roka, v rozsahu osmi stran a ve velikosti 19×28 cm. Obsah má býti aktuální, má projevovat klubovní názory na jednotlivé otázky stavebního a uměleckého vývoje města, na ochranu jeho památek, bojovati za udržení jeho památkářského a estetického rázu. Redaktorem zvolen po resignaci dosavadního redaktora dra J. Čarka arch. Jan Mannsbarth. V kanceláři zůstalo vše při starém. Agendu obstarával jednatel spolu s ostatními funkcionáři a úředníci sl. E. Dvořákovou.

Seznam publikací archaeologické komise při České akademii věd a umění.

Ceny v závorkách jsou snížené ceny pro členy Klubu za starou Prahu. Objednávky využívaje expedice »České Maticex v Praze II., Národní museum. Poštovné podle běžné sazby.

I. Památky archaeologické: Díl XVI. (1893—95) 36 Kč (27), díl XVII. (1896—97) 24 Kč (18), díl XVIII. (1898—99) 24 Kč (18), díl XIX. (1900—1) 24 Kč (18), díl XX. (1902—3) 24 Kč (18), díl XXI. (1904—5) 24 Kč (18), díl XXII. (1906—8) 24 Kč (18), díl XXIII. (1908—9) 24 Kč (18), díl XXIV. (1910—12) 24 Kč (18), díl XXV. (1913) 18 Kč (12), díl XXVI. (1914) 25 Kč (20), díl XXVII. (1915) 25 Kč (20), díl XXVIII. (1916) 25 Kč (20), díl XXIX. (1917) 25 Kč (20), díl XXX. (1918) 30 Kč (24), díl XXXI. (1919) 30 Kč (24), dílu XXXII. sešit 1. a 2. (1920) 30 Kč (24), dílu XXXII. sešit 3. a 4. (1921) 70 Kč (60), dílu XXXIII. sešit 1. a 2. (1922) 70 Kč (60), dílu XXXIII. sešit 3. a 4. (1923) 70 Kč (60), dílu XXXIV. sešit 1. a 2. (1924) 70 Kč (60), dílu XXXIV. sešit 3. a 4. (1925) 70 Kč (60), dílu XXXV. sešit 1. a 2. (1926) 70 Kč (60), dílu XXXV. sešit 3. a 4. (1927) 70 Kč (60), dílu XXXVI. sešit 1. a 2. (1928) 70 Kč (60), dílu XXXVI. sešit 3. a 4. (1929 až 30) 70 Kč (60), díl XXXVII. (1931), XXXVIII. (1932) a XXXIX. (1933), obě skupiny po 80 Kč (70), skupina pravěká nebo historická o sobě po 50 Kč (45); díl I.—XV. jsou rozprodány, ale jednotlivé sešity z nich jsou na skladě. Úhrnná cena všech dílů »Archaeologických památek na skladě jsoucích: 1306 Kč (1085).

II. Soupis památek historických a uměleckých v republice Československé: 1. Země Česká. Hlavní město Praha. 1. Metropolitní chrám sv. Víta (Podlaha, Hilbert) 1906, 52 Kč (34). 2. Knihovna kapitulní (Podlaha) 1903, 40 Kč

(26). 3. Korunovační klenoty království Českého (Chytil, Podlaha, Vrba) 1912. Rozebráno, nové rozšířené vydání připraveno. — Venkovské okresy. 4. Roudnice I. Okres (Matějka) 1898, 20 Kč (14). 7. Klatovy (Vaněk, Hostaš, Borovský) 1899, 18 Kč (12). 8. Budějovice I. Okres (Braníš) 1900, 10 Kč (6). 9. Rokycany (Podlaha) 1900, 18 Kč (12). 10. Třeboň (Mareš, Sedláček) 1900, 10 Kč (6). 11. Chrudim (Chytil) 1900, 18 Kč (12). 12. Sušice (Hostaš, Vaněk) 1900, 18 Kč (12). 13. Příbram (Podlaha) 1901, 20 Kč (14). 14. Jindřichův Hradec (Novák) 1901, 34 Kč (22). 15. Karlín (Podlaha, Šittler) 1901, 34 Kč (22). 16. Vysoké Mýto (Wirth) 1902, 24 Kč (16). 17. Domažlice (Vaněk, Hostaš) 1902, 8 Kč (5). 18. Pelhřimov (Soukup) 1903, 34 Kč (22). 22. Polička (Wirth) 1906, 18 Kč (12). 23. Chotěboř (Wirth) 1906, 18 Kč (12). 24. Český Brod (Podlaha) 1907, 30 Kč (20). 25. Přestice (Hostaš, Vaněk) 1907, 18 Kč (12). 26. Kladno (Wirth) 1907, 16 Kč (11). 27. Roudnice II. Zámek roudnický (Dvořák, Matějka) 1907, 44 Kč (30). 28. Vinohrady (Podlaha) 1908, 26 Kč (18). 29. Litomysl (Matějka, Štěpánek, Wirth) 1908, 22 Kč (14). 30. Stříbro (Kamper, Wirth) 1908, 40 Kč (26). 31. Nová Paka (Cechner) 1909, 22 Kč (15). 32. Turnov (Šimák) 1909, 26 Kč (18). 34. Náchod (Wirth, Machát) 1910, 26 Kč (18). 35. Benešov (Podlaha) 1911, 40 Kč (23). 36. Rakovník I. Hrad Křivoklát (Cechner) 1911, 18 Kč (12). 37. Kralovice (Podlaha) 1912, 30 Kč (20). 38. Prácheň (Mareš, Sedláček) 1913, 30 Kč (20). 39. Rakovník II. Okres (Cechner) 1913, 26 Kč (18). 40. Jáchymov (Schmidt) 1913, 18 Kč (12). 41. Krumlov I. Okres (Mareš, Sedláček) 1918, 80 Kč (60). 42. Kaplice (Cechner) 1921, 195 Kč (170). 44. Čáslav (Birbaumová, Jansová) 1929, 180 Kč (150). 45. Broumov (Cechner) 1930 270 Kč (200). 46. Mnichovo Hradiště I. Okres (Šimák) 1930, 200 Kč (150). 47. Lanškroun (Cibulka, Sokol) 1935. 48. Dvůr Králový (Poche) 1936. V tiisku. 49. Plzeň I. Město Plzeň (Hilbert, Lábek, Wirth). Připraveno k tisku. Plná a snížená cena Soupisů (svazek 46.

včetně) na skladě chovaných 1750 Kč (1275). Kdo zakoupí všechny svazky Soupisů, pokud jsou (do 46. svazku včetně) na skladě, obdrží je za výjimečně sníženou cenu 975 Kč.

III. Soupis památek československé holi: 1. Lid na Hlinecku (Adámek) 1900, 18 Kč (12).

IV. Jiné publikace: 1. J. L. Piš, Starožitnosti sv. II./3. a III./1. po 100 Kč (50). 2. K. Chytil, Pam. čes. umění il. I. 120 Kč (80). 3. K. Chytil, Závišův kříž 100 Kč (70). 4. K. Chytil a J. Friedl, Kříž Přemysla Otakara II. 100 Kč (70).

K debatě o návrhu petřínské komunikace 11. prosince 1936.

Pan ústřední rada Ing. Šejna ve své odpovědi na kritiku petřínské komunikace dvakrát mne apostrofoval, aniž jsem měl možnost mu odpovědět, což činím touto cestou.

Pan ústřední rada Ing. Šejna řekl hned na začátku své odpovědi, že nebude mluvit tak diplomaticky, jako jsem prý mluvil já, když jsem pochválil z řeči prof. Engla, co se mi líbilo, ale nezmínil jsem se o letenské komunikaci, která by se mi jistě nelíbila. Důvody mého mlčení o letenské komunikaci byly zcela samozřejmé. Schůze měla jednati o projektu petřínské komunikace a nikoliv letenské, a mimo to pan předseda schůze výslovně žádal řečníky, aby jejich vývody byly vzhledem k pokračování času co nejstručnější. Ostatně p. ústř. rada Ing. Šejna je jistě přesvědčen, že dovedu a budu také mluvit proti každému návrhu letenské komunikace, která by mohla ohrozit Staré město.

Na otázku, zda jsem měl příležitost z auta pozorovat krásné výhledy v Alpách nebo v Krkonoších, mám odpověď velmi snadnou. Auta nemám a v taximetru jezdím jen z důvodu rychlého spojení v městě. Na výlety autem do Alp nebo Krkonoš anebo jinam mne pak nikdo nezve.

K. Guth.

Novinová sazba povolena výnosem řed. pošt a telegrafů č. 262.114-VII.-1934. — Podací pošt. úřad Praha 8.

OBSAH ČÍSLO 5.—6.: Dr. K. Guth: Petřínská komunikace. K.: Portál Lidového domu (dříve paláce hr. Kinských) v Praze zničen. — Jan Mannsbarth: Levice, která neví o pravici. — Jan Almer: Opravy průčelí budov a domů. — JUDr. Hůla: Co umožní záchranu Staré Prahy. — J. M.: Galerie v Basileji. — Jednatelská zpráva Klubu za Starou Prahu za rok 1935. (Dokončení.) — Seznam publikací archeologické komise při České akademii věd a umění. — K. Guth: K debatě o návrhu petřínské komunikace 11. XII. 1936.

Odpovědný redaktor Ing. Jan Mannsbarth, Praha II., Lublaňská 48. — Redakční rada: A. Čarek, J. Čarek, R. Hlubinka, Z. Wirth, za venkovské odbory J. Vepřek. — Otiiskování článků dovoleno s udáním pramene. Vydává Klub za Starou Prahu, Praha III., Mostecká 56. — Tiskem Grafie dělnické knihtiskárny v Praze II., Myslíkova. — Do roka vychází deset čísel Věstníku.

ZA STAROU PRAHU

VĚSTNÍK PRO OCHRANU PAMÁTEK

ROČNÍK XX.

V PRAZE, V ÚNORU 1937.

ČÍSLO 7-8.

K čemu potřebujeme petřínskou komunikaci?

Myšlenka petřínské výstupní cesty z úpatí Petřína u býv. kasáren na Újezdě ke Strahovu jest úctyhodného stáří a patřila zajisté do souboru obdobných komunikací, jimiž ušlechtilý purkrabí Jan Rudolf hrabě Chotek a po něm Karel hrabě Chotek chtěli přiblížit okolí Prahy středu města. O tom zachovaný doklad — plán stavebního ředitelství z let 1847—50 (reprodukován ve »Stylu«, roč. 1921—1922), tedy již návrh 90 let starý, jest praotcem znovu opakováných poválečných námětů různě pojatých již před 17 lety v návrzích soutěže státní regulační komise na severozápadní a potom na jihozápadní sektor města Prahy. V obou těchto soutěžích byl jsem také spolunavrhovatelem této cesty. Tyto náměty tehdy doprovodil dr. Z. Wirth rovněž ve »Stylu« rekapitulací historie serpentiny města Prahy a zvláště serpentiny petřínské, kterou toto řešení podpíral, jenže tehdy šlo ještě také o problém komunikace letenské.

Vracíme-li se po 17 letech nebo spíše po 90 letech nyní k téže myšlence, která již tehdy znamenala »vyvrcholení empirových úprav« města, přiznáme si, že doba jest jiná, obohacená řadou technických vyvozeností, třebaže vývojem automobilismu ožila upadající hvězda silnic. Změnily se také předpoklady, proč měla být petřínská silnice před 90 lety tak a ne jinak navrhována. Tehdy byly petřínské stráně polopusté, zachovávané více jako komunikačně nepřístupné staveniště, a hledala se a také nalezla trasa, začínající u dnešního mostu Legii a stoupající přímočaře ze středu města až k špitálu u sv. Alžběty na Pohorelci. Most tedy měl mítí přímé logické pokračování, které pozdějším blokovitým zastavením Smíchova při hranici Malé strany bylo navždy znemožněno. To, co se dělo se serpentinou petřínskou průběhem posledních 17 let, znamená vlastně jen korektury, sice po změněném předpokladu, ale při zachování principu. Jest však jediná výslednice pro naši dobu jistá: znehodnocení jedinečné

železných rezervy sadů v jejich nejprístupnějších, t. j. v právě nejhodnotnějších částech, ztráta intimity a klidu, t. j. všeho, co tvoří podstatu slova sad. Tato ztráta má být vyvážena romantickou myšlenkou vyhlídkové cesty pro ty, kteří popírají její význam komunikační, a opět pro myšlenku usnadnění, t. j. zrychlení dopravy do středu města pro ty, kteří popírají její velký význam vyhlídkový, neboť má být vytvořena obdoba Viale dei Colli, zrozené před sedmdesáti lety ve Florencii.

Význam vyhlídkový jest jen záminkou, aby myšlenka cesty byla schůdnější pro ty, kteří mají stále před očima význam Prahy a propagaci její krásy, která by byla autocarům přístupnou cestou zveřejněna, ne-li až zprofanována. Mají jaksi obrazně se odbourati překážky divákům, aby měli obraz Prahy bezprostřední, jako se asi hovořovalo o skutečném odbourání překážek pohledových na kostel sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí, nebo na kostel Týnský nebo sv. Mikuláše na Malé straně.

S cizineckým ruchem v tomto případě se to nemyslí tak vážně. Vždyť nebylo dosud možno nalézt ani několikatisícové úhrady na pouhou a samozřejmou sadovou cestu, která by spojovala vyhlídkové body Petřína, a zvláště jest, že vyhlídkou na Prahu se dosud nenadchly ani Elektrické podniky města Prahy, neboť jsem neviděl, že by v okruhu své cizinecké cesty Prahou měly zapojenu svoji lanovou dráhu na Petřín, jež by tuto vyhlídku propagovala a kterou by se program okružní cesty jen zpestřil. Krátce ideální hodnoty, které se touto cestou mají prakticky vytěžiti, nejsou úměrně ztrátě části sadů, jejichž význam den ze dne poroste při automatickém omezování doby pracovní a mechanizování a zrychlování výkonu práce

hlav i rukou. K tomu tyto sady opírají se bezprostředně o čtvrt, která dlouho ještě nebude vyklidňována, spíše naopak najde další oblibence. Můžeme být hrdi na tradici, že Praha dovedla dosud každý obdobný zásah jednomyslně odmítnout. Poslední případ toho byl při pokusu o situování divadla ve Vrchlického sadech.

Zbýl by tedy přece jen význam cesty jako důležité tepny komunikační a myslím, že to byla Mladá Praha, která viděla v serpentíně pouhý saskok do centra Prahy, zatím co všechny jiné cesty jsou jí nekonečnou zajižďkou. Bohužel projektovanou a jediné již možnou trasou vyjíždíme ze Smíchova a jedeme hlavně do Břevnova, zatím co právě z těchto míst vede dnešní rovnocenná, řádně ještě nevyřešená cesta přes Hřebenky do stejného území. V obou případech nejde vůbec o cesty elektrických tratí a toliko cesta přes Hřebenky připouští trolleybus. Spojení automobilovému bude Úvoz vždy spojí nejpříhodnější, zvláště když dosud je skoro bez podstatné frekvence. Jedině by zbýval význam cesty pro auta, jedoucí ze Smíchova na Hradčany. Statistika by nás poučila, kolik jich asi přichází v úvahu a zda lze očekávat při nepatrném a konstantním množství další zvětšení.

Ale nepopíratelnou hodnotu by cesta měla při velkých návštěvách na stadionu, kdyby bylo lze dirigovati vozbu vedle stávajících a vyzkoušených i vyhovujících spojích i tímto směrem místo Úvozem, který by byl vyhrazen proudům pěších. Ale uvažme **křížení těchto dvou směrů u býv. ipitálu sv. Alžběty na Pohořelci. Tímto způsobem se prostě novodobé křižovatky neřeší.** Domnívám se, že význam cesty má pouze hodnotu další korektury provozu na Chotkově silnici, který je dnes, bohuďák, bezvadný, zatím co po sanaci provozu přímo volá 90% různých jiných komunikačních uzlů města.

Jedno a dnes zvlášť působivé heslo, kterým se petřínská komunikace zdůrazňuje, zůstane dále nesplněno, to jest rychlé spojení Břevnova s Prahou, který má sice dosud časově stejné nevýhodné spojení jako jiná předměstí stejně odlehlá, ale který si zaslouží to, co mu patří. Nejen Břevnov, ale celá tato oblast zaslouží si lepšího spojení pro svůj charakter výhodné nočníharmy města, jejíž rozvoj jest dán přírodními zdravotními podmínkami.

A toto spojení jest řešitelným problémem technickým, jehož splnění by mělo býtí heslem zvláště mladé generaci: spojení podzemní rychlodrahou. Naše investice mají mítí nejen velkorýsost, ale i dobovost. Zatím co se všude ve stejné velkých městech ne-li provádí, tedy uvažuje o vyřazení elektrických drah z provozu, není u nás důvod býtí posledními. Není nutností, aby podzemní dráha byla vedena čtvrtěmi napřed intensivně již zastavěnými. Proč nemá předcházet stavebnímu ruchu a sama si dirigovat a zajišťovat území stavebních oblastí a provádět hospodářskou politiku s pozemky, kterou by investiční náklady amortisovala? A proč právě tato trasa by nemohla býtí povýšena na prvé místo v našich směrech podzemních drah? Proč by právě okruh podzemní dráhy Petřínem, Břevnovem, Dejvicemi nemohl býtí první, když jím současně řešíme řadu komunikačních problémů, o nichž jsme pevně přesvědčeni, že již nejsou pouhými korekturami na delší dobu řešitelnými. Snad ani tunelování by nebylo v této části tak nákladné jako ve čtvrtích jiných a potom tato trasa v tomto terénu má skutečně jediné v Praze význam jedinečného krytu, pakliže se to s kryty v Praze myslí vůbec vážně. I tato okolnost by měla býtí uvážena. Přirozené, že v otázce podzemních drah, jako v každém novodobém technickém problému, vidíme jen těžkosti. Vždyť i v problémech pro nás dnes malých, jako bylo na př. odstranění petroleje a zavedení plynu, bylo pro svoji dobu problémem skoro neřešitelným. Ale vše jest jen otázkou volby vhodných odborníků, nezátížených předsudky, postavených však k úkolu, z něhož není vyhnoutí.

Rekapituluji: Petřínská serpentína svojí důležitostí není úměrná obrovské ztrátě sadů vnitřního města. Jest svojí povahou nedemokratická pro ty, jimž sad je nutnou součástí bytu a tudíž jedinou rekreaci, a jest myšlenkou komunikačně konservativní, nedostatečnou a nedostatek, kde hledáme radikální odpomoc.

Zamítavý názor technické veřejnosti k této serpentíně nutí k obavám, že chceme uskutěčňovat myšlenku technicky přežitou, nepotřebnou a proto také uloženou v archivu účtyhodných 90 let a nedomyšlené ožitou před 17 lety. Alois Kubíček.

Komunikace petřinská.

Ing. Ferd. Polka, vrch. st. r. m. Prahy v. v.

Při posuzování účelnosti každé komunikace nutno vycházeti z hlediska, jaký úkol by uvažované komunikaci připadl v celkové síti uliční. Tato zásada byla též podkladem při posouzení ideového návrhu komunikace petřinské komisí, ustavenou při MAP., a uvedu proto její posudek, uveřejněný ve sborníku MAP., roč. IX/1935, č. 2.

Nyní několik slov o oficiálním projektu pouze se stanoviska komunikačního.

1. V první řadě je to vyústění komunikace petřinské na Pohořelci, které není komunikačně tak nezávadné, jak by se na první pohled mohlo soudit. Neboť tam se střetne na plateau o stoupání 1:22 komunikace petřinská (1:41, projekt arch. Machoně) s Úvozem (1:17) a s druhou dopravní linkou, vedoucí na náměstí Loretánské (1:40). A ježto čísla mluví, použijeme číslíc ze sčítání všech druhů povozů, provedeného elektrickými podniky v červnu 1930. Tyto čísla nám nejlépe osvětlí pravý význam těchto linek.

Úvozem tehdy projelo 367 vozidel za 12 hodin, t. j. maximální hodinné zatížení 37 vozidel/h. (při max. prům. hodinném koeficientu 0.1). (Viz tab. č. 2.) Na náměstí Loretánské 632 vozidel za 12 h., t. j. max. hod. zatížení 63 vozidel/h. Za konečného stavu osídlení, kdy by bylo třeba počítati s pravděpodobnými hodnotami as 7.5násobnými, připadlo by max. hodinné zatížení: na Úvoz $37 \times 7.5 = 278$ vozidel/h., na linku na náměstí Loretánské 473 vozidel/h.

2. Toto vyústění na Pohořelci neodpovídá též zásadě stavby měst, aby nově navrhované ulice byly tak vyústěny, aby při výkonu provozu nebylo třeba vůbec, nebo jen minimálních zásahů dopravní policie.

3. Jak by to bylo s hlediska hospodářského s navrženými třemi dopravními pruhy za konečného stavu osídlení?

K tomu třeba znáti výkonnost jednoho dopravního pruhu za 1 hodinu. Tyto výkonnosti, vypočtené podle vzorců prof. Ehlgtötze, resultující z délky auta, reakční doby (úleková dráha) a brzdné schopnosti (brzděná dráha) při nepřetržitě (plynulé) jízdě udává následující tabulka:

Tabulka č. 1, udávající počet aut podle prof. Ehlgtötze.

Rychlost v km/h	Vzdálenost resultující z délky vozidla, úlekové a brzdné dráhy v m	Počet aut při nepřetržitě jízdě v jednom směru na jednom dopravním pruhu	Počet aut při křižování na vzdálenosti 1000 m	Počet aut při křižování na vzdálenosti 1500 m
10	8.24	1213		
20	13.74	1455		
23	15.74	1461	1052	1162
30	21.06	1424		
35	25.40	1378	869	992
40	30.20	1324		
50	41.15	1215		
60	53.92	1112	555	667

Z té vidíme, že max. výkonnost jest při rychlosti 23 km/h., a to 1461 vozidel/h. Při rychl. 35 km/h., která jest podle vlád. nař. č. 103 z r. 1935, § 106, dovolena v uzavřených osídleních, jest počet aut v jednom směru na jednom dopravním pruhu při nepřetržitě jízdě 1378 voz./h. Při rychlosti 60 km/h., jež by snad mohla býti ještě žádána — 1112 vozidel/h.

To tedy znamená, že pro správu města, pro kterou musí býti nejžádoucnější odbavení co největšího počtu vozidel na jednom dopravním pruhu, nejhospodárnější rychlost (při níž je maximální výkonnost ulice) jest 23 km/h., ježto při každé menší nebo větší rychlosti se dopravní schopnost pruhu zmenšuje (viz tab. č. 1).

Použijeme-li vzorců prof. Ehlgtötze pro jízdu přerušovanou příchým provozem na vzdálenost 1½ km (vzhledem k tomu, že komunikace petřinská po celé délce asi 1600 m není nikde křižována), obdržíme:

a) pro rychlost 23 km/h. pro jeden směr a jeden dopravní pruh 1162 vozidel/h.,

b) pro max. zákonitou rychlost 35 km/h. 992 voz./h.,

c) pro 60 km h. 667 voz./h.

Pak míra provozní trati jest:

$$\text{ad a) } Ma = \frac{H}{D} = \frac{7.5 \times 155^*}{3 \times 1162} = \frac{1163}{3486} = 0.3336$$

* maximum hodinné vozidel, jež projely Dlabákovem v roce 1931.

$$b) Mc = \frac{1163}{3 \times 992} = \frac{1163}{2976} = 0.3907$$

$$c) Mc = \frac{7.5 \times 155}{3 \times 667} = \frac{1163}{2001} = 0.5817$$

To značí, že by výkonnost silnice byla využita i při rychlosti 60 km/h. (kdy jest výkonnost silnice nejmenší z uvedených rychlostí v tabulce) něco přes polovinu, čili že by dva dopravní pruhy postačily při pravděpodobném zvětšení provozu proti roku 1931.

Tyto dva pruhy by měly max. výkonnost v hodině podle Ehlgötze:

$$\text{při } 23 \text{ km/h. } 2 \times 1162 \text{ voz./h.} = 2324 \text{ v./h.,}$$

$$\text{při } 35 \text{ km/h. } 2 \times 992 \text{ voz./h.} = 1984 \text{ v./h.,}$$

čili, že by mohlo projeti oběma pruhy od 20.000 vozidel při rychlosti 35 km/h. do 23.000 vozidel při rychlosti 23 km/h. za 12 h. (prům. max. koef. hodinný = 0.1, viz tab. č. 2).

Podle Simpsona (podkladem je skuteč. měř. 1500 voz./h. při 35 km/h.) by dva pruhy měly $2 \times 1500 \times 0.6 = 2 \times 900 = 1800$ voz./h., čili 18.000 vozidel za 12 hod. oběma pruhy.

Podle Lewise: při řízeném provozu při 22 km/h. $2 \times 1020 = 2040$ povozů/h., čili 20.000 vozidel za 12 hodin oběma pruhy.

Naznačené výkonnosti nebude třeba využíti ani za konečného stavu osídlení V. P. při 2.085.000 obyvatel, kdyby se i v tomto konečném stadiu použilo silnice petřfinské pro hromadnou dopravu veřejnou autobusy nebo trolleybusy.

Při použití dvouproudové silnice, s náležitým počtem výhybek pro případy nahodilých nehod, by odpadlo i značné nebezpečí srážek, tak časté při třech pásech a tím přímo dané možnosti předjíždění.

4. Provedení komunikace petřfinské (resp. nějakého spojení Břevnova s pravobřežnými čtvrtěmi, Vinohrady a Vršovicemi), dnes ještě ne tak žádoucí a jako nejméně důležité z komunikací levobřežových, by mělo předcházeti uskutečnění jiho-severní komunikace levobřežové a odlehčení silnice Chotkovy. ovšem nikoliv komunikací petřfinskou.

Úprava ta by přispěla daleko více ke zrychlení hromadné dopravy veřejné nežli vybudování komunikace petřfinské, která podle oficiálního návrhu představuje vlastně neúplné řešení spojení Břevnova (respektive severozápadního sektoru) s Vinohrady a Vršovicemi. Po zřízení podzemní dráhy, předpokládaném v brzké době, převezme též hromadnou dopravu veřejnou, a komu-

nikace petřfinská zůstane jediné pro dopravu soukromou motorovými vozidly.

Tu by měl i u nás přijít již k platnosti názor, že prospěch veřejný (všeobecný) musí předcházeti prospěchu soukromému (jedinců), čili, že jest povinností městské správy bezpodmínečně zlepšení hromadné dopravy veřejné (pro široké vrstvy), jemuž nutno vyhověti i za cenu finančních obětí, a to již i ze známé skutečnosti, že též dopraví 6.3krát tolik osob co doprava soukromá (auta) při zabrání stejné uliční plochy.

Naproti tomu doprava soukromá (pro značně menší část občanů) nemůže žádati nemožné. Musí se ve svém vývoji přizpůsobiti stávající síti komunikační, kterou nelze přetvořiti od základu, ale jejíž zvláště citelné nedostatky mají být odstraněny jen na nejnebezpečnějších místech. Důvod prototo názor jest i ten, že všechny výdaje, spojené s výstavbou a údržbou komunikací v obcích, jsou hrazeny z daní, tedy z peněz všeho poplatnictva.

A teď, když byly výtčeny určité nevýhody oficiálního projektu, bude jistě žádoucí naznačiti eventuální možnosti jiného řešení, třeba už jen pro uvarování se výtce, že jest snazší kritika než práce tvořivá.

Uvedu jedno z ideových řešení, a to na odlehčení silnice Chotkovy jako důležitější z obou silnic. Toto odlehčení mohlo by se provést tračou dvoukolejné elektrické dráhy, vycházející od křižovatky ulice Hennerovy s ulicí Na Valech a končící před elektrárenskou transformační stanicí na Klárově. Tato trať by šla v délce 180 m otevřeným výkopem (stoupání 1:18). Pak by následoval tunel dlouhý 395 m (1:20) se dvěma výhybkami pro případy nahodilých nehod a konečně povrchová uliční úprava dlouhá 65 m (1:20). Provedením této trasy mohlo by odpadnout rozšíření silnice Chotkovy na 20 m, zřízení odboček na mosty Štefáníkův a Čechův a v budoucnosti po eventuálním vybudování podzemní dráhy pro hromadnou dopravu veřejnou mohlo by se tunelu použít i pro dopravu soukromou.

K tomu připojím několik čísel, hodnotících dopravní stav silnice Chotkovy a potvrzujících výše uvedené závěry.

A. Dnešní stav.

V roce 1936 projelo v říjnu po silnici Chotkově za 12 hodin 8384 vozidel/h oběma směry (podle sčítání elektrických podniků).

Hodinové maximum bylo 796 voz./h. mezi 15.—16. hodinou.

S připočtením vozů elektr. tratí č. 1, 2, 7, 20, 22 a 23 v počtu 160 voz./h. dostáváme hodinné maximum 956 voz./h. Vezme-li podle New Yorku (Lewis) i ten nejmenší počet vozidel/h. pro jeden směr a pruh 475 voz./h., byla míra provozní trati silnice Chotkovy v roce 1936:

$$M = \frac{956}{4 \times 475} = \frac{956}{1900} = 0.503$$

To znamená, že by mohlo po silnici Chotkově projeti ještě jednou tolik vozidel při uvažované nejmenší její výkonnosti. Proto tvrzení, že silnice Chotkova již dnes jest naprosto nedostatečná pro dopravu soukromou, jest nesprávné.

B. Stav za konečného osídlení. V. P. při počtu 2,035.000 obyvatel (viz výroční zpráva el. podniků za rok 1935).

a) Pro hromadnou dopravu veřejnou. Při použití výsledků (uveřejněných ve sborníku MAP., roč. IX/1935, č. 2, za předpokladů tam uvedených), upravených v poměru počtu obyvatel nově stanovených 2,035.000 obyvatel k tehdy uvažovaným 1,650.000 obyvatel, nutno tyto násobit koeficientem:

$$k = \frac{2,035,000}{1,650,000} = 1.233$$

Pro odbočku počítáno s $120 \times 200 \times 0.6 = 14.400$ osob pro jednu kolej jedním směrem. Kdyby vše ze severozápadní oblasti jelo po silnici Chotkově, byla by míra provozní trati

$$M = \frac{22,721 \times 1.233}{2 \times 14,400} = \frac{28,015}{28,800} = 0.972$$

čili, že by Chotkova silnice postačila i za konečného stavu osídlení pro hromadnou dopravu veřejnou.

b) Pro dopravu soukromou.

Nutno rozeznávat dva případy:

b.) Kdyby hromadná doprava veřejná projížděla navrženým tunelem.

b.) Kdyby táž doprava veřejná byla obsluhována podzemní drahou a tunel by byl použit pro dopravu soukromou.

Při b.) by zůstaly pro dopravu soukromou čtyři pruh, jimiž by podle Ehlgötze mohlo projeti:

při rychlosti 35 km/h. $4 \times 869^* = 3476$ voz./h. čili za 12 h. asi 34.000 vozidel,

při rychlosti 23 km/h. $4 \times 1052^* = 4208$ voz./h. čili za 12 h. asi 42.000 vozidel.

Podle Simpsona (str. 4) $4 \times 900 = 3600$ voz./h. čili za 12 h. asi 36.000 vozidel.

V případě b.) by přibýly ke čtyřem stávajícím dopravním pruhům dva dopravní pruh v tunelu; tedy by bylo celkem šest dopravních pruhů. Těmi by mohlo projeti podle Ehlgötze

při rychlosti 35 km/h. $6 \times 869 = 5214$ voz./h. čili za 12 h. 52.000 vozidel,

při rychlosti 23 km/h. $6 \times 1052 = 6312$ voz./h. čili za 12 h. 63.000 vozidel.

Podle Simpsona $6 \times 900 = 5400$ voz./h. čili za 12 h. 54.000 vozidel.

(Výpočet proveden s ohledem na to, že od třídy Belcrediho na Klárov, t. j. na vzdálenost asi 1000 m, by nebylo křížení, nýbrž jen odbočení, a že průměrný maximální koeficient by byl i v budoucnu 0.0985 = 0.1 [viz tab. č. 2].)

Tabulka č. 2.

Chotkova silnice podle sčítání elektrických podniků, provedeného vždy v říjnu.

Rok	Počet vozidel oběma směry	Hod. nové maximum	Hod. nový průměr	Max. hod. koef. hod. max. hod. prům.	Průměrný maximální koeficient
1929	5442	540	453.5	0.099	0.0985
1930	4693	415	391	0.075	
1931	6016	588	501.3	0.097	
1932	5847	575	487	0.098	
1933	5995	641	499	0.107	
1934	5309	603	442	0.113	
1935	6367	666	530	0.104	
1936	8384	796	699	0.095	

Uvedl jsem jedno z odlehčení silnice Chotkovy a jsem plně přesvědčen, že po uskutečnění jihoseverní tepny — o níž byla zmínka na počátku — a provedení odlehčení (třeba navrženým tunelem) silnice Chotkovy zmizel by problém komunikace petřínské a budoucnost by spojení oblasti břevnovsko-hradčanské se středem města vyřešila směrem ke Smíchovu — na most Jiráskův a k museu, kam se posunuje již dnes střed města.

Ještě uvedu jedno z ideových řešení, mající za cíl most Jiráskův, kteréžto řešení by mohlo nahradit v budoucnu silnici petřínskou. Je to vlastně spojení severozápad-

* Viz tab. č. 1.

ního sektoru s oblastí Vinohrad a Vršovic, jehož by mohlo před výstavbou podzemní dráhy být použito i ke spojení s vnitřním městem. Místo Pohořelce zvolen Dlabáčov za východisko na straně jedné a ulice Husova na straně Smíchova. Most Jiráskův by byl dosažitelný v budoucnu třeba průlomem na náměstí Arbesovo a ulici Smetanovou, most Legii ulici Holečkovou. Vyústění na Dlabáčově by bylo vzdáleno 550 m od vyústění podle oficiálního projektu bez závad tam uvedených, dolní vyústění pak ve vzdálenosti asi 400 m. Byla by to komunikace povrchová, zaústěná do hlavní ulice na stadionu, o nejmenším stoupání 1:18, s vozovkou 6 m širokou. Byla by nejpřímějším spojením jihu s Břevnovem a Dejvicemi (naprosto odděleným od jihoseverní tepny předstízně), a to od Zlíchova — Radlickou třídní komunikací — Kartouzskou — do ulice Husovy.

Tuto povrchovou komunikaci by mohl nahradit tunel o stoupání 1:17,09, vyústí-

jící proti kasárnám Prokopa Holého ve vzdálenosti 320 m od vyústění oficiálního projektu na Pohořelci.

Končím přesvědčením, že dochovaný celek zahrady Petříná je tak značné kulturní a hygienické hodnoty pro Velkou Prahu, že jest nejvýše žádoucí právě nyní — v době usilovných příprav ke zřízení podzemní dráhy — podrobiti komunikaci petřínskou — na podkladě všech až dosud při různých debatách přednesených úvah — novému zkoumání, aby nám budoucnost jednou nevyčetla, že jsme nevěnovali dostatečné pozornosti problému tak jedinečné důležitosti a dali zapadnouti bez všeobecně uznaných důvodů hlasům obhájců jedinečných krás naší staré Prahy.

Nejkrásnější pražské sady s nádherným výhledem na Prahu mají být zničeny!

Srdce každého věrného cititele krásy a přírodní čistoty je krutě zasaženo okolností, že starý a věčně svěží půvab pražského Petřína a Seminářské zahrady má být porušen silniční komunikací.

Státní regulační komise pracuje již tři léta na příslušném plánu, jenž stále nemůže být proveden. V poslední době neví již dokonce, kudy kam. Z této zmatené situace má vyvést pány z komise p. arch. Hübschmann!

Původní šíře silnice byla stanovena na 15 metrů. Tento rozměr se prý zmenšil dnes na pouhých 9 metrů. Rovněž není již komunikace myšlena jako výpadevová silnice do Břevnova tak, jak ji řešili dříve, ale jako pouhá spojka pro auta, dokonce auta jen lepšího stylu!

Této problematické a, jak z předešlého je vidno, pramálo účelné cestě má být obětováno ještě několik desítek nájemníků ze tří starých domů na Pohořelci nad Úvozem, kde by silnice ústila. Nezapomeňme, že bytová krize stále trvá v celé své kruté bezohlednosti a že jde o obyvatelstvo chudé a bezbranné!

Musíme upřímně doznati, že vůbec nevěříme pánům, že by se spokojili s pouhými devíti metry šíře. Známe ze zkušeností z ciziny a především také od nás, jak věc vy-

padá v praxi a jak značné hodnoty estetické i jiné jsou ničeny ve velkém, když se počne se stavbou.

V dnešní době, kdy se vzrůstajícím sobectvím a kořistnictvím zcela úměrně mizí i krása, které je často až zoufale málo, a kdy tato krása tak smutně odumřívá, ve vřavě moderního barbarství jest obětována necladné účelnosti, jsou přece ještě města, hlavně cizí, která svou krásu a své sady zájemně chrání. U nás se nyní projevují vždy snahy převážně opačné. Ač to bude znít kruté, musíme přece nařknouti z morálního úpadku všechny ty, kdož by mohli svým vlivem zabránit tak velikému poškození pražské sadové krásy, a nečiní toho. Myšlenka petřínské komunikace se mohla zrodit pouze v duši bezohledné a nevkusné. Praktická cena této cesty nemůže zdaleka vyvážit estetických škod, takto vzniklých. Těm, kdož v zarputilé ješitnosti se domnívají, že si takovým činem postaví pomník, nutno říci jasně a důrazně, že to bude jen pomník zkázy a násilí.

Věrní Pražané zajisté pozvednou ještě svého hlasu, aby zamezili znevažování svých sadů, pověstných ve střední Evropě, a aby zůstalo zachováno to, co je každému z nás tak drahé. Nestačí snad, že budou zničeny

sady na Letné? Mají snad být zvrácenému rozmaru jednotlivců obětovány ještě i tyto sady?

Pánové, zanechte svých politováníhodných úmyslů! Nebežte znenáhla se vylidňující Malé straně to, co jediné ještě má! Zachovejte zdejšímu obchodnictvu a živ-

nostnictvu hlavní zdroj obživy, jímž jsou přechodní cizinci a návštěvníci, hledající v jejích sadech vzácnou přírodní poesii a tělesné osvěžení!

Nedopustte, aby se jednou vzpomínalo vašich jmen s trpkostí, které byste se stali svým činem hodni!

V. A-t.

Petřínská komunikace.

Projev dra V. Hrudky v anketě Sia 27. listopadu 1936.

Na vyvšešeném plánu vidíme návrh petřínské serpentiny, jak původní plán byl správně nazýván, neboť se jednalo o skutečnou serpentinu se dvěma mohutnými zá-

půvabné stráni, okrase města, před tváří celé Prahy. A co scházelo, aby tento tanec se uskutečnil a byl pak stále ve dne v noci prováděn na úbočí Petřína? Před 10 lety

Pohorelec.

Prostor, který má být zničen vyústěním Petřínské komunikace.

kruty, které ovšem potíraly důležité určení této nové komunikace, která měla zjednatí rychlé spojení s Břevnovem. Byl navrhován opravdový tanec vozidel všeho druhu na

byl vysloven požadavek, aby komunikace byla uskutečněna do sletu před 8 lety požádaného. Nestalo se tak v prospěch dobré věci. Zatím se udál netušený rozvoj výroby

vozidel a motorisace se zdokonalila. Dnešní motory lehce překonají i obtížnější stoupání, nežli se vyskytuje na Petříně, a tudíž dnes po několika letech toto skutečné zohavení strání, tehdy nutné, bylo by nečím neodpustitelným při rychlém vývoji motorisace.

Avšak cesta k dalšímu zlepšování vozidel i k zdokonalování veškeré dopravní techniky není uzavřena. Městu velmi prospělo oddálení výstavby a tento zisk se jeví po stránce hospodářské i památkové. Zachována pohledová celistvost Petřína i ušetření těžké a tvrdé miliony, že odpadla nutnost prodlužovat komunikaci prováděním zákrutů. Síla dnešních motorů hravě překoná zvýšení stoupání; trasu možno vésti přímo a odpadají nákladné zářezy do půdy.

Památkové kruhy ovšem nebyly spokojeny se Strahovem, jakožto místem stadionu, dobře vědouce, že nejlevnější stavební místo není vždy nejacinější, naopak že se může přeměnit na nejdražší následkem nutných investic. Proto nyní se klade důraz na nutnost rychlého a vyspělého spojení s Břevnovem v době sletů. Nemá jistě zdrávo, že spojení s Břevnovem se děje pouhou Chotkovou silnicí. Avšak i lidnatější Žižkov jest k městu připoután pouze Hyberskou třídou.

Proto především varuji před stanovením blízkého data pro provedení komunikace. Pokládám za nejosudnější věc spojitost výstavbu této petřínské silnice s dobou příštího sletu. Tu se jedná o potřebu několika dnů a víme, že až dosud pražské elektrické podniky se osvědčily a svůj úkol zdolaly. Město má stále několik důležitých regulačních úkolů, které nejsou dokončeny. Přidáme snad nový?

Z každého oddálení plynou prospěchy; objeví se nové regulační možnosti, vyvinou se technická zdokonalení a nic není ztraceno. Vývoj města lze řídit i usměrňovat.

Avšak pravím, že dnes je předčasně určovat dobu stavby a bližší podrobnosti, neboť není ujasněn ráz komunikace. Nic nevíme o její povaze. Bude určena elektrické dráze, trolleybusům, automobilům, autobusům, pě-

ším pasantům? Bude sloužit pouze místní či dálkové dopravě a jejímu zrychlení? Či též se uplatní jako zábavní vyhlídková komunikace? To ovšem je těžký omyl, neboť chodci nesmějí překážet rychlé jízdě a jim jsou určeny všechny ostatní cesty v petřínských zahradách i parcích. Jak je možno určit za vyhlídkovou cestu dráhu s tunelem a zářezem, když všude v okolí máme volné cesty! A má vyhovět rychlé dopravě? Jaká vyhlídková cesta, kde vše pospíchá? Nevím, jak poslouží tato komunikace potřebám města, a volám po dalším studiu. Mluvíme o podzemní dráze v Praze a snad její účelnost bylo by možno uvést ve spojení s úkoly zamýšlené petřínské komunikace. Užití elektrické dráhy příšerně zasáhne obraz města, avšak právě ona jediná poslouží přívalům obecnstva při sletech. A jen pro auta? Kolik bydlitelů břevnovských je majiteli aut? Zákruty zničily výhody rychlého spojení a jsou dnes překonány. Při rychlém vývoji moderní techniky možno doufat, že nutnosti rychlého spojení středu města se severozápadní oblastí budou vyřešeny za cenu mírnějších zásahů v rázovitý obraz našeho proslaveného hlavního města. Ze tímto návrhem trasy komunikace, jejíž bych nazval úředním, nejsou vyčerpany všechny možnosti případného řešení, je patrné z okolností, že je veřejnosti předkládán k posouzení návrh soukromý, který v seminářské zahradě umísťuje silnici níže nežli úřední návrh a tím skrývá ji za domy.*) Proto je nutno tunel v lobkovické zahradě málo, pouze o několik metrů, prodloužit. V strahovské zahradě cesta by setrvala opět v nižší úrovni, tunelem by podešla pod Pohořelcem a vyústila až za palácem ministerstva zahraničí. Návrh by vyžadoval větších nákladů, avšak jeho památkové i komunikační výhody jsou zřejmé. Pohořelec by nebyl rozrušen a obtíže vyústění na tomto místě by odpadly. A tento zlepšený návrh dojísta není poslední; proto varuji před unáhlením a prosím o oddálení případného rozhodování.

*) Návrh Ing. Záruby a Pliške.

Petřínská komunikace?

(Tato studie, podmíněně uznávající petřínskou komunikaci, byla vypracována na podkladě posledního jejího návrhu, publikovaného v odborném tisku, návrhu arch. Ilrušky, který je v zásadním rozporu ve svém zaměření prostorovém i účelovém s dnešní projednávanou trasou; o této platí výhradně

a pouze odmítavé názory autorovy.

Na tuto skutečnost je třeba zvlášť důrazně upozornit, protože stejnému omylu podléhá i část technické veřejnosti, zpracovávající poslední kampani pro petřínskou komunikaci. — Redakce.)

Příčinu, proč otázka petřínské komunikace vstupuje do druhého desetiletí svého trvání posud stále s otazníkem, třeba hledati především v nedostatku zcela jasného stanovení jejího účelu. Lze říci, že toto bylo i příčinou odmítavého stanoviska, s nímž byla její myšlenka svého času přijata takřka bezvýjimečně odbornou veřejností; architekti si zvykli na přesné stanovení úlohy, za něhož teprve lze provésti rozbor podmínek a konečně rozhodnouti o možnosti a vhodnosti věci samé.

V otázce petřínské cesty od počátku byla směřována a zameňována potřeba všeobecné komunikace, spojující vnitřní město s oblastí břevnovsko-střešovickou, s představou nového reprezentačního přístupu k Hradu a státním úřadům umístěným na Hradčanech. Lze říci, že teprve myšlenkové oddělení těchto složek a vzájemně zcela nezávislé posouzení jejich podmínek může s konečnou platností rozhodnouti otázku možnosti či nutnosti petřínské cesty.

Především, je tato cesta zdůvodněna náležitými potřebami komunikačními? Ano — neboť může tvořiti hlavní spojku břevnovsko-střešovické oblasti s městem vnitřním. Nikoliv jako součást známé fikce obvodové komunikace, »okružní řady přes hory a dolů«, jak bylo kdysi řečeno, ale jako náhradní součást žebrového systému komunikací pražského osídlení, jehož páteří jest spojující a rozváděcí horizontála sledující zhruba řečeno tok Vltavy, na níž se navazují odbočné a výstupní komunikace do bočních údolí a na pláně. V daném případě je takovou přirozenou trasou údolí Úvoz a Nerudovy ulice, které z celé řady příčin nemůže ovšem tuto funkci plniti (zůstávajíc ovšem stále nejkratší pěší spojkou se středem města). Náhradní komunikace podél zahrad nad severním svahem Jeleního příkopu a dále Chotkovou silnicí (vlastně místo trasy údolím Brusnice) značí velkou okliku, která se v budoucnu zvětší úpravami tohoto hradního okolí, což by znamenalo další okliku na Belcrediho třídu (nynější směr trati č. 22), tedy vlastně přesun do jiného komunikačního systému údolí veleslavínsko-dejvického.

Vyplývající potřeba petřínské komunikace v náhradu za směry, jichž využití bylo geografickými podmínkami a historickým vývojem města znesnadněno, potvrzená umístěním davových shromaždišť o statistické frekvenci ve sportovní oblasti na strahovské pláni, znamenala by ovšem nezbyt-

nost sloužití především osobní dopravě hromadné, rychlostních a hospodářských podmínek stejných jako stávající způsob hromadné dopravy (v pražském případě je jím elektrická dráha pouliční) a v tento systém účelně začlenění. Dalším důsledkem je nemístnost hledati určení pro území jiná, kdy řešení bylo by vždy spojeno s násilným přemáháním terénu, na příklad snahou sloužití též oblasti dejvicko-bubenečské, která bude vždy konvergovati k své ose a jejímu vyústění Chotkovou silnicí nebo Belcrediho třídou.

Kterak je tomu v otázce reprezentačního přístupu k Hradu? Úkolu tomu posavad slouží a také v budoucnu sloužití bude nejlépe historická cesta přes Karlův most a Malou stranu, která je nepřetržitým sledem vzácných obrazů hradčanského panoramatu, Mostecké ulice s dominantou sv. Mikuláše, podhledového dojmu švarcenberského paláce a čelního, náhle nastávajícího předstoupení před hrad zdůlí. Druhý stávající přístup, ze severu, nabude významu a velkorysosti soudobého pojetí budoucími úpravami severního okolí Hradu.

Jaké výhody byly by proti tomu zjednány petřínskou komunikací? Není sporu o přednostech lehce přehledné trasy poměrně mírného stoupání, vycházející z hlavních tříd středu města, a o působení střídajících se panoramatických pohledů. Dosažená velkorysost končí však pod strahovským klášterem a ostrá pravoúhlá zatáčka ve stísněném prostředí křížování komunikací, z nichž jedna v blízkosti prudce spadá, zahajuje řadu obtíží, které přístup k Hradu této strany ztěžují a znehodnocují a jež by mohly býti odstraněny toliko tvrdými a dochovaný ráz hradčanského území těžce poškozujícími zásahy. Možno přímo říci, že rozhodnutí pro hlavní přístup k Hradu s této strany ohrožuje bezprostředně celý prostor Hradčanského náměstí, především renesanční dům bývalé hradčanské radnice i středoevropskou urbanistickou kuriositu radničních schodů a vyvolává otázku nových terénních úprav od Černínského paláce až k Hradu. Jest otázkou, zdali potřebné prostornosti reprezentačního přístupu může v této historické partii býti dosaženo vůbec a nakolik by získané vyvážilo ztrátu hodnot jiné povahy.

Může-li tedy býti reprezentativní funkce petřínské cesty jen podmíněná, jest naproti

tomu její potřeba komunikační vázána na podmínku vyhradit ji především osobní dopravě hromadné prostředky začleněnými ve všeobecný dopravní systém.

To, že cesta zasahuje sady, které jako zřídka kde přímo zasahují vltavské údolí, a to v místech zvláště nepříznivého větrného stínu, diktuje si k nim největší ohledy a především krajní omezení právě závad hygienických. Toho možno docílit jen úplným vyloučením vozidel se spalovacími motory, což by mělo být *conditio sine qua non* jakýchkoliv úvah o petřínské komunikaci. Zájem vlastníků soukromých automobilů (v této oblasti ostatně nepočetných) musí ustoupiti náležitému zájmu veřejnému; ostatně rychlost jejich vozidel jim umožňuje bez obtíží využití dosavadních výstupních směrů.

Zbývající zdroj hluku, elektrickou dráhu kolejovou, bylo by lze odstraniti nahrazením trolleybusy, ačit vřazenými do sítě elektrických drah s hlediska cestujících jak hospodářsky, tak dopravně (prodloužením této linky dále do vnitřního města, což by bylo také prvním krokem k postupnému vyměnění tramvaje elektrobusey ve vnitřním městě, jako k tomu musí dříve či později dojít).

Byly vyslovovány velké obavy z důsledků silničního tělesa jak pro ucelený prostor sadů, tak zvláště pro dálkové pohledy na petřínská úbočí.

Šířku vozovky a tak velikost zemních

úprav možno ostatně redukovati nebo konečně zapustiti je částečně do terénu a překrýti chodníkem. Řešení toto zmenšilo by na nejmenší míru počet vodorovných linií a prvků rušících sadový ráz (skrytí trolleyového vedení) a chránilo by vozovku před povětrnostními důsledky, což má svůj význam při svaživosti komunikace. Tímto řešením byla by také udržena spojitá sadová plocha bez nebezpečí křížování dopravní tepny návštěvníky sadů.

Konečně otázka historických prostor architektických. Pohřebnické vyústění petřínské komunikace je neprospěšné, nejen pro porušení uzavřeného architektického prostoru na nejcitlivějším místě, ale především s hlediska potřeb ryze komunikačních. Hladké zapojení břevnovsko-střešovického údolí a oblasti stadionu a sportovišť na strahovské pláni by si diktovalo přímé vyústění petřínské cesty jejím vedením za Strahovským klášterem do prostoru Dlabáčkova, kam také nově budovaná spojka s budoucím náměstím v ukončení Belcrediho třídy vyúští vhodněji než Keplerovou ulicí na Pohořelec. Opětným zastavením neblahého průlomu do této ulice, jež pak ztratí význam, bude možno odstraniti těžké škody na uzavřenosti prostoru, který, jako již málokde, uchovává ráz dotvořený koncem 18. století.

Potřeba petřínské komunikace? Represen-
tační — ne. Komunikační — ano, ale sou-
časné potřeba, omeziti na nejmenší míru
rušivé důsledky této nutnosti.

Arch. ing. Jiří Štursa.

Přestavba Kynzlových domů.

»Pestrý týden« věnoval dvě strany obrázům přestavby těchto domů, jedné z největších stavebních úprav památkových objektů soukromých v poslední době. Doprovo-
dil je článek Ing. Jana Nepomuckého, který zde prováděl stavební dozor. (Projekt vypracoval Ing. Roštik.) Jeho názory jako praktika, který je v kontaktu se životem, jsou tak cenné, že je zde otiskujeme:

»Není to snadná práce, je tu třeba mnoho obětí, hlavně finanční pomoci, nechejme-li se dočkat chvíle úplného zničení památných domů, jejichž majitelé nemají většinou ani zájmu, ani prostředků k radikální opravě a úpravě svých objektů. U nás je málo necenných, a proto je nutno, aby se iniciativy chopil zájem veřejný. Jsme si vědomi, že nemůžeme zacho-

vati Staré město jako museální čtvrť, na níž bychom nesměli sáhnout, naopak je třeba památné domy přizpůsobiti dnešnímu životu a naplniti je novým duchem. Většina chráněných domů na Starém městě nese stopy všech fází středověkého stavitelství, prodělaly nešťastné přestavby, přístavby a nástavby, při nichž nebylo v nejmenším přilíceno k původnímu slohu, naopak dědicové se chovali většinou vandalsky k dílu svých otců. Jmenovitě velmi obdivovaný pražský barok uniformoval středověkou Prahu a zahladil svým překotným stavebním rozmachem, v tehdejší bytové nouzi, starší náct památky renaissanční a gotické.

Jak vypadají chráněné objekty pod kritickým drobnohledem? Za obdivovanými historickými fasádami, většinou však špatně udržovanými a neodborně opravovanými, se skrývají smutné interiéry, neuvěřitelně zchátralá schodiště a chodby, tmavé,

nevětrané, obchodní i obytné místnosti málokdy vyhovující — buď příliš malé a nízké, nebo opět zbytečně rozsáhlé a vysoké — a příslušenstvím úplná nouzovým, většinou se omezujícím na společné záchody a prádelnu. Konstruktivní detaily jsou kapitolou pro sebe. Schody i podlahy vyhlapané, průlezné komíny nikdy nečistěné, kamna a sporáky, jež dávno dosloužily a které přispívají nemálo k začouzené atmosféře pražské.

Jak vypadá ochrana památek v praxi? Většinou se majitelé chráněných objektů omezují na opravu krytiny a žlabů, na obarvení fasády a vymalování schodiště. Na ostatní, dokud nehrozí přímo spadnutím, se málokdy sahá. Tento stav je neudržitelný a znamená jistou zkázu posledního zbytku stojících památek. Mnoho se mluví a píše o zachování staré Prahy, nikdo se však nestará o soustavnou praktickou realiaci, ať udržení celých staroměstských obrazů má přece být též zájmem hospodářským, neboť je to právě tato činnost, která budí vždy zájem cizinců. Ochrana památek není podepřena o žádnou finanční basí a tak vlastně celá péče spočívá jen na náhodě a na finančních možnostech a porozumění majitelů.

Nemají ovšem všechny chráněné domy to štěstí, aby se jim dostalo takové péče a dokonale opravy, jako právě dokončenému komplexu domů na Staroměstském náměstí proti radnici. Patří p. St. Kynzlovi.

Pro zajímavost ještě uvádím názory sboru obecních starších z roku 1902, kdy většina tehdy hlasovala pro zbourání domů čp. 471 a 461 pro rozšíření Melantrichovy ulice, aby tudy mohla vést pouliční dráha. Pouze rázné zakročení ochránců staré Prahy způsobilo, že konečně zvítězil návrh na status quo. To bylo ale vše, co bylo na záchranu podniknuto.

Nad tímto stavem není možno dále zavírat oči, této bolesti se musí chopiti město iniciativní činností. Oblasti chráněné jsou již dnes pevně stanoveny, avšak nám jsou dnes neznáma půdorysná a konstruktivní uspořádání zmíněných domů. Nejprve potřebujeme zhotovit stavební pláný dnešního stavu, pokud možno s vyznačením zjištěných etap, pak jest nutno posouditi je po všech stránkách disposičních i konstruktivních i kulturně-historických. Na základě toho studia je pak nutno vypracovati detailní řešení a projekty k praktické ochraně památek, přizpůsobených novým požadavkům, to jest dáti jim novou náplň, opravit je od různých přístaveb a nástaveb, které po staletí narůstaly na původních prostých disposičích měšťanských domů, otevřiti dvory opět světu a vzduchu a opatřiti je nutným příslušenstvím. Ovšem k takovému velkorysým investicím dnes nemohou sáhnouti jednotlivci, takový důležitý krok může učiniti pouze obec a městská rada, která musí v rozpočtu pamatovati na příslušné částky.

Vždyť by bylo opravdu hříchem ponechat osudu

domy, které mají svůj původ v dávném středověku a které, probádáme-li blíže záznamy v archivu, připomínají nám mnohé události nejen z historie pražské, ale též z dějin národa. Proto nám všem musí záležet na zachování staré Prahy!

Právě proto, že tyto názory jsou neobyčejně jasné a správně vysloveny, přinášejí samostatně náměty (jakými se zabýval na podzim Klub za Starou Prahu z podnětu arch. Hübschmanna), s kterými je možno bezvýhradně souhlasiti, je třeba postaviti se tím spíše proti titulu článku, pod kterým jsou uvedeny jako »Příkladná ukázka, jak by se měly opravovat a upravovat stavební památky staré Prahy«, aby zde nevznikl závažný omyl. Na této stavbě byl sice příkladný postup, jakým byla prozkoumána a výsledky výzkumů zachyceny právě autorem zmíněného článku, ale to je vše. Vnější forma její je však výsledkem kompromisu po dlouholetých sporech stavebníka s památkovými instancemi, vnitřek pak je, snad až na přízemí, velmi nešetrně a primitivně vykučán, bez ohledu na organismus tohoto stavebního konglomerátu.

Vnější projev tohoto mechanického postupu, nová jednotná podnož celé stavby, je stejně bezohledná k jednotlivým jejím složkám a vnáší do prostředí nesourodé měřítko, vyhovující pouze touhám po zdánlivé reprezentaci. S tím souvisí i překopírování původního portálu ze středu průčelí do krajní osy, kam byl vytištěn rozpínavou uniformitou nové úpravy. Je zásadně nevhodné, napodobiti staré prvky, i když jsou na téže objektu, a to zvláště v novém materiálu, který je jim úplně cizí a zkazí svou hrubostí všechnu sebe lepší snahu o věrnou reprodukci.

Nevhodnost materiálu, umělého kamene, je viděti i na mělké bosáži podnože, jejíž okraje, kamenicky opracované, neuměrně zdůrazňují horizontální spárování: Zvlášť zde, v klasicismu prostředí hladkých omítek ze staropražského vápna, působí nepříznivě její brutalita.

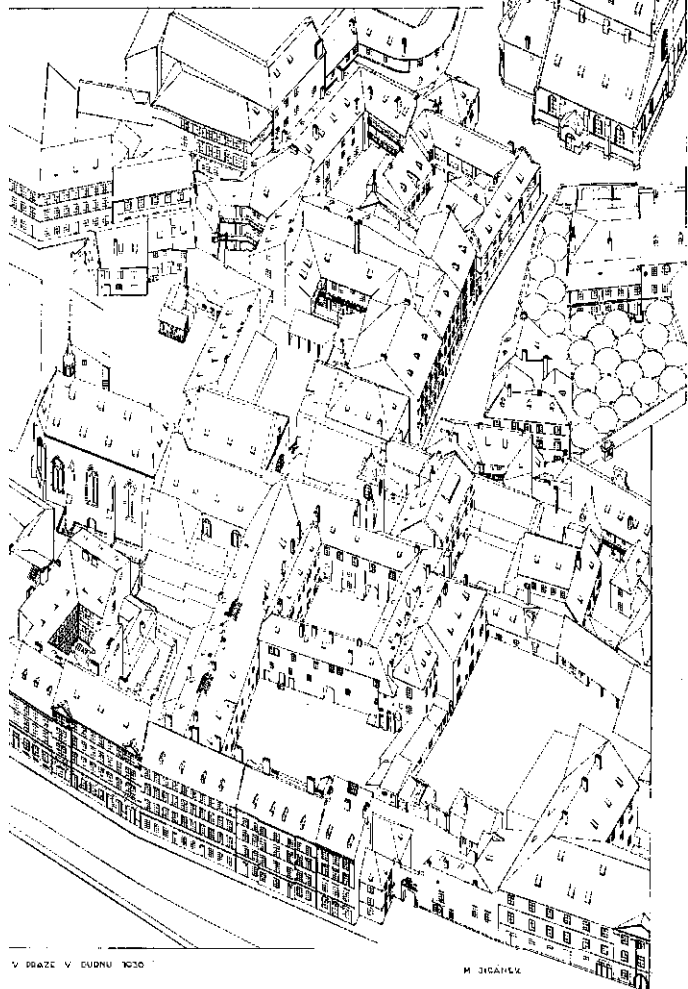
J. M.

Axonometrické studie ze staré Prahy.

Při rýsování deskriptivní geometrie na vysoké škole architektury a pozemního stavitelství v Praze velmi rádi jsme používali při metodách zobrazovacích, zejména při různých druzích axonometrie, náměty ze staré Prahy. Zprvu jsme se omezovali na studium nepatrných částí, kostel sv. Jana

na Prádle, Šitkovské mlýny a pod. Bývalý pan asistent ústavu Ing. arch. R. Mikuta připadl r. 1933-34 na myšlenku, aby se provedla studie rozsáhlejších dílů pražských. Za pomoci stavebního úřadu města Prahy, který umožnil studentům získání příslušného materiálu, půdorysů a event. studií průčelí,

Ka Františku

V PRAZE V DUBNU 1930

M. JICÁNEK

Práce z ústavu prof. Kadeřávka.

ke kterým pomůcce si studenti, rozdělení do sekcí, skizzováním na místě získali velmi mnoho cenného materiálu, byly prorýsovány pohledy na okolí Týnského kostela, okolí staroměstské radnice, skupinu kostela sv. Mikuláše s bývalým klášterem na Menším městě Pražském a okolí kláštera P. Marie Sněžné. Výsledek těchto studií byl velmi pozoruhodný a pro posluchače prvního ročníku opravdu nadprůměrný. Některé z takto získaných prací uveřejnil s velmi pěkným doprovodem p. prof. J. R. Marek, redaktor oddílu Výtvarné umění »Národních listů« v »Pestrém týdnu«, 21. číslo X. ročníku, r. 1935. Loňského roku bylo použito jako motivu pro axonometrii kláštera bl. Anežky. Studenti, rozdělení do skupin, sbírali potřebný materiál. Studovali každý detail velmi podrobně, řadu fotografických snímků si pořídili a někteří vypracovali velmi pěkné práce. Jednu z nich, vypracovanou panem M. Jiránkem, připojujeme v obraze, a to proto, že jemu pro rys přičleně umístění kláštera podává v obraze úplnou situaci celého objektu i s kostelem sv. Haštala. Další výkresy a obraz plastického perspektivního

modelu celého kláštera uvolil se s nevšední ochotou uveřejnit v »Pestrém týdnu« v letošním posledním čísle únorovém p. prof. J. R. Marek, za což mu vřele děkuji. Přispěje se tak značnou měrou k seznání vzácné památky pražské a posílá se snaha o její uchování. Práce — opravdu velká — vykonaná posluchači prvního ročníku techniky, měla po všech stranách úspěch. Seznámila posluchače z naší vlasti i řadu posluchačů cizinců s vzácnou pražskou památkou a sebraný materiál posloužil i při obětavé práci panu arch. B. Hübschmannovi, pracujícímu na úpravě okolí kláštera. Ústavu věnoval 300 Kč na odměnu nejlepších studií, za což mu rovněž skládám dík. Pomýšeli jsme v ústavu i na možnost prorýsovat v přesných axonometrických studiích celou Prahu, ale tento úkol i při značném množství studentů je nad síly ústavu. Studentům prorýsování kláštera bl. Anežky přineslo již svůj zisk, bylo by si vřele přát, aby i klášteru se vrátil zisk v brzkém a pictním definitivním upravení.

Prof. dr. F. R. K a d e ř á v e k.

Ochrana význačného rázu města paragrafem 34 stavebního řádu pražského.

Magistrát hlav. města Prahy zpravidla zamítá žádosti za zbourání některého objektu na základě § 34 stav. řádu pražského z 10. dubna 1886, č. 40 z. z., není-li současně předložen k stavebnímu schválení návrh na novostavbu. Tak se rozhoduje zvláště v souvisle zastavených částech města pohledově důležitých a důvodem pro to je hlavně snaha, nerozrušiti ucelený a po případě ladný vzhled určitého městského prostranství (ulice, náměstí) zbouráním některé části, dokud současně není rozhodnuto o návrhu na nové její zastavení, které by po stránce estetické plně vyhovovalo.

Obci je § 34 stav. řádu dáno právo, aby odmítla podle svého volného uvážení udělit povolení k tomu, čím by náměstí, třída nebo ulice patrně se zohyzdila, a to může býti nejen novostavba, ale i zbourání některého objektu. Dbalá obec proto má do značné míry ve svých rukou možnost uchrániti na př. památkově nebo umělecky vůbec cenný vzhled svých prostranství odmítnutím povolení k zbourání některého z objektů, který spolu s ostatními objekty tento vzhled

vytváří, a byl-li současně předložen návrh na náhradní novostavbu, může tuto odmítnouti v úvaze, že starobylý vzhled a charakter oné části města každá novostavba rozruší. V dané věci je jen důležité, aby vyšší stavební instance v případě odvolání postiženého stavebníka sdílely názor obce a podepřely její tendenci uznáním jejích důvodů. Proto v každém takovém případě má obec náležitě a podrobně odůvodniti své zamítavé stanovisko, aby vyšší stavební instance byla náležitě přesvědčena o oprávněnosti těchto důvodů a nečinila jen tak lehce rozhodnouti opačně.

Pro tuto praksi magistrátu rozhodujícím bylo rozhodnutí správního soudu z r. 1908, č. 6058, kdy se jednalo o zachování domu U 7 čertů v Praze čp. 476-III., a protože je v zájmu zvláště ochrany památkového rázu našich měst, aby se na toto rozhodnutí nezapomínalo, znovu je otiskujeme ve znění, jak je uvedeno ve II. svazku »Zpráv komise pro soupis stavebních . . . památek král. hlav. města Prahy« z r. 1910. Připomíná se, že obce mohou rozhodovati stejně podle sta-

vebního řádu pro ně platného, v němž je obdobné ustanovení jako v § 34 stav. řádu pražského.

Rozhodnutí správního soudu o zachování domu čp. 476-III. («U sedmi čertů»).

Č. 6058 z r. 1908.

Správní soudní dvůr uznal o stížnosti rady král. hlavního města Prahy proti rozhodnutí zemského úřadu stavebnímu, že hodlá obci náležející domy čp. 476 (dům «U sedmi čertů»), 473 a 472-III. v Praze a na místě jich novou školní budovu vystavět, a žádala, aby za účelem řízení o tomto demoličním projektu byla nařízena komise.

Důvody rozhodovací:

Přípisem z 20. února 1906, č. 1370/Ib, oznámila rada král. hlav. města Prahy magistrátu jakožto úřadu stavebnímu, že hodlá obci náležející domy čp. 476 (dům «U sedmi čertů»), 473 a 472-III. v Praze a na místě jich novou školní budovu vystavět, a žádala, aby za účelem řízení o tomto demoličním projektu byla nařízena komise.

Při komisionálním řízení o této žádosti na den 31. prosince 1906 nařízenému podali námítky proti zamýšlenému snesení zmíněných domů se strany sousedů jedině Betty Wagnerová, majitelka domu čp. 483-III., a Karel hrabě Buquoy, vlastník domu čp. 484-III., pak k jednání přibrali zástupcové pražské Soudní komise.

Karel hrabě Buquoy protestoval jednak proti zamýšlenému určení místa pro skládku materiálu před domem čp. 473-III., jednak ale vytýkal, že zbořením zmíněných domů ztratí Maltézské náměstí svůj zvláštní ráz a bude zohyděno.

Tuto poslední námítku sdílel také zástupcové Soudní komise, kteří poukazovali jmenovitě na vysokou historickou a architektonickou cenu domu čp. 476-III. a na nutnost jeho zachování k cíli udržení dosavadního vzhledu a rázu Maltézského a Velkopřevorského náměstí.

Rada města Prahy povolila výnosem z 12. dubna 1906, III.-3871, za současného zamítnutí námitek žádané zbourání označených domů a toto povolení bylo také podle výnosu magistrátu z 28. června 1906, č. 6846, usnesením sboru obecních starších z 19. června 1906 potvrzeno.

K rekursu od majitelů domů čp. 483 a 484-III. proti tomu podanému zrušil však zemský výbor království Českého podle výnosu z 3. listopadu 1906, č. 119.850, toto rozhodnutí sboru obecních starších, jakož i rozhodnutí tomuto za základ sloužící usnesení pražské městské rady, a to v tom uvážení, že podle § 34 pražského stavebního řádu, který per analogiam platí také pro bourání, může být povolení nějaké stavby odepřeno, bylo-li by tím nějaké náměstí, ulice nebo třída patrně zohyděna.

Domy čp. 472, 473 a 476-III. jsou prý nyní tak podstatnou podmínkou trvanlivosti a vzhledu Maltéz-

ského náměstí, že jich odstraněním pohled na toto náměstí, jakož i náměstí Velkopřevorské byl by poškozen a patrně zohyděn, nebyly-li by ovšem nahrazeny jinými budovami, které by odpovídaly zvláštnímu rázu a estetické ceně těchto náměstí. Pokud však zbudování takových staveb není pravoplatně povoleno, mělo by prý zboření jmenovaných domů patrně jedně zohyděním obou náměstí v zápětí.

Proti tomuto výnosu směřuje stížnost rady král. hlav. města Prahy, jež především jakožto pochybný vytýká názor, že § 34 stav. řádu lze použítí také při bourání, a míní, že analogie předpisu o zřizování budov může při bourání budov platit jen ohledně řízení. Ostatně, měla-li by tato analogie být uznána za přípustnou i též v tom směru, že při posuzování vzhledu nějaké ulice nebo náměstí stejné předpisy jak při zřizování nových budov, tak při bourání jich platí, přece nemohlo by se jít tak daleko, aby bylo připuštěno, aby názor stavebního úřadu v tom, zda bourání nějakou ulici zohydí, činil dispositivní právo majitele domu zcela illusorním. To bylo by lze tím méně pokládati za přípustné, když přece každé bourání způsobuje do jisté míry zohydění ulice nebo náměstí a když stavební úřad má možnost při provádění novostavby na místě zbořených domů předpis § 34 přivést k plné platnosti.

Stížnost směřuje dále proti tomu, že má možnost zbourání být vázána na povolení stavby budov, jež mají být nově vystavěny, poukazující k tomu, že současné předložení plánů budov, jež na místě bouraného domu mají být provedeny, stavební řád ani nežadá, a nezávadka prakticky jest nemožným, jakož i že pravoplatně povolení k stavbě neposkytuje ještě záruku, že povolená stavba také skutečně bude provedena a tím zohydění ulice bouráním povstale odstraněno. Konečně poukazuje stížnost také k tomu, že pražská obec na místě domů čp. 476, 473 a 472-III. hodlá vystavět novou školní budovu, která nesporně bude sloužit okrase okolí.

Správní soudní dvůr při svém rozhodnutí uvažoval takto:

Vzhledem k hořejšímu obsahu stížnosti řešití sluší především otázku, zda a pokud lze ustanovení § 34, al. 1. pražského stavebního řádu z 10. dubna 1886, č. 40 z. z., které mluví o tom, aby přihlíženo bylo k požadavkům vkusu a jež dovoluje odepřítí povolení k stavbě, kterou by náměstí, třída nebo ulice patrně se zohydila, použítí také na bourání nějaké budovy. Správní soudní dvůr tuto otázku zodpověděl kladně.

Citovaný stavební řád obsahuje ve III. oddíle pod nadpisem «Povolení k stavbě» jak materiálního, tak i formálního rázu vzhledem k osvědčování a vykonávání subjektivního stavebního práva. V čele tohoto oddílu stojí § 24, který ve svém prvním odstavci předpisuje imperativně, že k podniknutí veškerých novostaveb, přístaveb a přestaveb, k zřízení hrazení na straně třídě nebo ulice, jakož i k provedení podstatných oprav nebo změn na budovách již stojících, jest

potřebí povolení úřadu stavebního. V následujícím § 25 jsou jednotlivé termíny tohoto předpisu blíže popsány a jmenovitě ve čtvrtém odstavci tohoto zákonného ustanovení je uvedeno, že za podstatné opravy nebo změny (jež podle § 24, al. I., potřebují také povolení k stavbě) také ony pokládají sluší, jimiž hlavní částí nějakého předmětu stavebního se vyměňují, odstraňují nebo posunují, anebo které jinak mají vliv na pevnost stavení, na jeho bezpečnost před ohněm, na jeho poměry zdravotní nebo na práva sousedů.

Podle tohoto zákonného ustanovení podléhají povolení k stavbě ve smyslu §§ 24 a 25 také takové změny stávajícího stavebního stavu, jimiž jinak, to jest jiným způsobem než výměnou, odstraněním nebo posunutím jednotlivých hlavních částí působí se na práva sousedů.

Nemůže být pochybnosti, že pod tento zákonný předpis lze také zbourání nějaké budovy subsumovat, jelikož také zbourání jest změnou stavebního stavu, jež má vliv na práva sousedů, a mimo to také odstranění nejen pouze jednotlivých, nýbrž veškerých částí budovy v sobě obsahuje.

Ze toto pojetí §§ 24 a 25 jest správným, potvrzuje také předpis § 38, podle něhož výslovně zbourání staré budovy počítáno jest ke stavbám, jež stavebník nikoliv kdykoliv podle své vůle může podniknouti, nýbrž teprve zpravidla po obdržení povolení k stavbě smí započítati. Tím jest nejen uznáno, že zbourání nějaké staré budovy může tvořiti předmět povolení k stavbě, nýbrž také že povolení k stavbě ve smyslu III. oddílu pražského stavebního řádu musí býti vyžádáno ke každému bourání.

Toto právní stanovisko přijala ostatně stěžující si obec sama v řízení administracním, žádajíc přípisem z 20. února 1906 za současného předložení plánů pražský magistrát o zahájení komisionálního řízení o jejím demoliciím projektu, herouc beze všech námitek účast na stavebním komisionálním řízení v tom směru zavedeném, ba nestěžujíc si také do formy vydaného vyřízení jakožto nálezu stavebního úřadu první instance, bourání povolujícího.

Je-li však bourání zahrnuto mezi pracemi stavebními v §§ 24 a 25 uvedenými a povolení k stavbě vyžadujícími, sluší také veškerých následujících předpisů III. oddílu pražského stavebního řádu, které jednak upravují řízení, jehož šestiť sluší, jednak určují okolnosti, k nimž stavební úřad má přihlížeti, užití také na bourání, ač-li ovšem v zákoně samém, jako na př. v § 29 není rozlišováno, anebo není-li výslovně platnost dotčeného pravidla omezena na jednotlivé, v § 24 označené stavební práce.

Takováto omezení upotřebitelnosti takového pravidla nesluší však spatřovati v tom, jestliže zákon užívá prostě výrazu »povolení k stavbě«, »stavební projekty nebo »provedení stavby«, jelikož odborného výrazu »stavba« v předpisech následujících §§ 24 a 25 užívá se jen za příčinou stručnosti, avšak beze vši

pochyby zahrnuje v sobě veškeré v § 24 vypočtené stavební práce, tudíž jak novostavby, přístavby a přestavby, tak i zřizování ohrazení, jakož i předsevzetí podstatných změn a oprav na stávajících budovách, a vzhledem k hořejším úvahám také bourání stávajících budov.

Z téhož důvodu nelze také slova v § 34 obsažená »a může stavební úřad odepřít povolení k stavbě, kterou by se náměstí, třída nebo ulice patrně se zohyzdila« vykládati tak úzce, jako by zákon toto oprávnění stavebního úřadu omeziti chtěl jen na ony případy, kde se jedná o novostavbu, nebo kde sice se jedná jen o podstatné změny nebo opravy stávajících budov, avšak a vyloučením bourání.

Proti omezujícímu výkladu mluví nejen již vysvětlená terminologie zákona, nýbrž také ostatní slova § 34, jakož i jeho zjevná ratio iuris, neboť nelze pochybovati o tom, že první odstavec § 34, jenž ukládá úřadům za povinnost při komisionálním řízení bedlivě zkoumati zdravotní a jinaké poměry veřejné, vztahuje se na veškerá komisionální jednání a také na veškeré v § 24 označené stavební projekty, bourání v to zahrnující.

Nelze dále také pochybovati o tom, že stavební úřad jakmile shledá, že udělení žádaného povolení k stavbě brání jím pozorované zdravotní a jinaké veřejné poměry, toto povolení nejen smí odepřít, nýbrž je odepřít musí.

Jestliže nyní § 34 dále předpisuje rovněž sluší dbáti toho, čeho vyžaduje dobrý vkus, chtěl tím jasně vysloviti, že stejným způsobem, se stoujou přímě a stejnou bedlivostí, jako sluší zkoumati poměry zdravotní a jinaké veřejné, o nichž v první větě se mluví, také při všech stavebních komisích a ohledně všech v § 24 zmíněných stavebních projektů, zahrnuje v to bourání, sluší dbáti estetických ohledů a že správně tak, jako dospívá stavební úřad při šestiť prvějších poměrů k zamítnutí žádaného povolení k stavbě, může býti z posledních ohledů poháněn k tomu, aby požadované povolení k stavbě včetně povolení k bourání odepřel. Toto a jediné toto chce říci následující věta § 34 »a může tedy stavební úřad odepřít také povolení k stavbě, kterou by náměstí, třída nebo ulice patrně se zohyzdila«, jež jistě, jak již její připojení k předchozímu všeobecnému pravidlu spojkou »a« ukazuje, netvoří protikladu předchozího všeobecného ustanovení, nýbrž rozvádí jediné myšlenku v něm vyslovenou. Není-li se stanoviska gramatické interpretace důvodu nedati předpisu § 34 z ohledu na požadavky vkusu platiti při bourání, lze tím méně toto úzké pojetí zmíněného ustanovení uznati za ospravedlnění a hlediska logické interpretace.

Neboť není třeba dokazovati a také v samé stížnosti se připouští, že zbourání domu, jenž se svým okolím tvoří harmonický a urovnaný celek, může ulici nebo náměstí zohyzditi stejně, ne-li více, nežli provedení budovy do okolí se nehodící.

Naproti tomu nelze jakožto důvod k platnosti přiváděti, že bylo by to přílišným omezením disposičního práva majitele domu a přílišným zasahováním do oboru soukromých práv, chtěl-li by kdo jemu z estetických ohledů zakazovati zbourání jeho domu, jelikož jistě byla by sféra soukromých práv majitele domu více dotčena, kdyby mu sice zbourání bylo dovoleno, pak ale zastavění stavebního místa způsobem od něho žádaným bylo zakázáno, než kdyby jemu hned při jeho demolici projektu bylo dáno na srozuměnou, že jeho libovolnému nakládání domem a stavebním místem ohledy estetické překážejí.

Vytýká-li stížnost, že naprosto nesmí se přikládati prostému mínění stavebního úřadu o otázce, zda bourání způsobiti může zohyzdění ulice nebo náměstí, takovýto význam, obsahuje toto uvedení méně námitku proti usnesení v odpor vzatému, jako spíše polemiku proti zákonu, který ohledy na požadavky vkusu klade na stejný stupeň jako šetření veřejných zájmů, a který stavebnímu úřadu za stejnou povinnost klade zabránění zohyzdění města jako šetření zdravotních zájmů.

A stejně jako při šetření zdravotních a jinakých veřejných zájmů smí stavební úřad postupovati nikoliv pouze podle svého zdání, nýbrž jedině podle svého úsudku, utvořeného pečlivým šetřením všech směrodávných poměrů, právě tak rozhoduje také o otázce zohyzdění sice podle svého volného uvážení, jež podle § 3, lit. c. nemůže býti správním soudním dnem přezkoumáno, avšak přece jedině po náležitém vyšetření skutkové povahy a po svědomitém uvážení veškerých uvážehodných okolností.

Uvádí-li stížnost dále, že zohyzdění, zbouráním způsobené, jest pouze pomíjějící a že stavební úřad může požadavky vkusu k platnosti přivést svého času při zastavování dotyčného stavebního místa, sluší naproti tomu uvážiti, že mohla by míti námitka tato oprávnění pouze v tom případě, kde by nejen budoucí zastavění dotyčného stavebního místa bylo jisto, nýbrž také kde by stavební úřad došel k přesvědčení, že zamýšlená stavba je a to zohyzdění zcela vyrovnati. Nemá-li však tomu tak, nemůže nejistá snad možnost budoucího odstranění zohyzdění sprostiti stavební úřad zákonné jeho povinnosti, zabrániti zohyzdění ulice nebo náměstí již v přítomnosti.

Ostatně zemský výbor při svém rozhodnutí vzal na tuto možnost náležitě zřetel, neodepřev žádané

povolení k bourání bezpodmínečně a navždy, nýbrž dav najevo, že je povolí v tom případě, když na místě domů, jež se mají zbourati, pravoplatně bude povoleno zbudování takových budov, které by odpovídaly zvláštnímu rázu a estetické ceně v úvahu vzatých náměstí, jakož i budov, jež mají býti zbourány.

Stížnost směřuje sice také proti tomuto ustanovení, poukazujíc na to, že stavebním řádem nikde není předepsáno současné předložení nového projektu stavebního se žádostí za bourání, přehlíží však, že toto současné předložení nejenže nikde v zákoně není zapovězeno, nýbrž také v jednom — ovšem jen speciálním případě — jest předvídáno, an v § 119 stavebního řádu jest dovoleno s II. rozkazem k bourání spojití také rozkaz k novostavbě.

K tomu přistupuje také úvaha, že zemský výbor ve shora zmíněném dodatku neuložil stěžovatele, aby předložila nový stavební projekt, nýbrž jedině jí označil cestu, kterou by mohla v přítomnosti odepřené bourací povolení dosáhnouti.

To mohl zemský výbor tím spíše učiniti, ana stěžovatelka v řízení administrativním, stejně jako ve výtěžnosti a důrazem vytýkala, že na místě dotyčných domů hodlá vystavěti estetickým ohledům odpovídající školní budovu a tudíž zohyzdění, jež by snad nastalo požadovaným bouráním, za pouze pomíjějící označovala.

Vyhradili-li si zemský výbor vzhledem k tomuto prohlášení obce možnost, po seznání dotyčného projektu znova o žádosti městské rady za bourání rozhodnouti, nelze v tom spatřovati ani zkrácení práva stěžovatelky ani porušení zákona.

Poukazuje-li konečně stížnost na to, že cesta zemským výborem v rozhodnutí v odpor vzatém navržena k dosažení cíle jím ustanoveného, zabrániti totiž zamýšleným zbouráním snad povstalému zohyzdění, nemůže býti dostižena, jelikož nestává zákonného předpisu, který by mohl nutiti stavebníka, jehož stavební projekt byl schválen, aby tento projekt stavební skutečně také provedl, lze tento vývod posuzovati jen jakožto úvahu — de lege ferenda zřetele hodnou — o nedostatku v přítomnosti platného zákona, který nemůže však zákonnost rozhodnutí zemského výboru, spočívajícího na určitém zákonném pravidle, uvést v pochybnost.

Ze všech těchto úvah bylo nutno stížnost jako neodůvodněnou zamítnouti.

Ve Vídni, 19. června 1908.

Novinová sazba povolena výnosem řed. pošt a telegrafů č. 262.114-VII.-1934. — Podací pošt. úřad Praha 8.

OBSAH ČÍSLA 6.—7.: Alois Kubiček: K čemu potřebujeme petřínskou komunikaci? — Ing. Ferd. Polka: Komunikace petřínská. — V. A-t: Nejkrásnější pražské sady a nádherným výhledem na Prahu mají být zničeny! — Dr. V. Hrudka: Petřínská komunikace. — Arch. ing. Jiří Štursa: Petřínská komunikace? — J. M.: Přestavba Kynzlových domů. Prof. dr. Fr. Kadeřávek: Axonometrické studie ze staré Prahy. — Ochrana význačného rázu města paragrafem 34 stavebního řádu pražského.

Odpovědný redaktor Ing. Jan Mannsbarth, Praha II., Lublaňská 48. — Redakční rada: A. Čarek, J. Čarek, R. Hlubinka, Z. Wirth, za venkovské odbory J. Vepřek. — Otiskování článků dovoleno s udáním pramene. Vydává Klub za Starou Prahu, Praha III., Motecká 56. — Tiskem Grafie dělnické knihovny v Praze II., Myšíkova. — Do roka vychází deset čísel Věstníku.

ZA STAROU PRAHU

VĚSTNÍK PRO OCHRANU PAMÁTEK

ROČNÍK XX.

V PRAZE 15. ČERVNA 1937.

ČÍSLO 9-10.

Ochrana památek se stanoviska národohospodářského.

(Přednáška na valné hromadě Klubu za Starou Prahu dne 4. dubna 1937.)

Vážení!

Jest mně potěšením, že mohu promluvit na těchto místech o naléhavém problému řešení ochrany stavebních památek se stanoviska národohospodářského. Tato otázka jest pro naši veřejnost, a to jak pro veřejnost širší, tak pro veřejnost na věci interesovanou a jinak ochránářskou politiku ovládající, celkem novou. Jest to pochopitelné proto, že trvalo značnou řadu let, než se vůbec veřejnost začínala zajímat o ochranu památek a bylo třeba mnoho práce obětavých jednotlivců a bylo třeba mnoholeté činnosti Klubu za Starou Prahu, než vzbuzen byl zájem veřejnosti o tak důležitou stránku kulturního života národa, jako jest ochrana památek. Nejenom to. Trvalo dosti dlouho, než se památkové zájmy dostaly z oblasti romantismu konce minulého století do konkrétních vědeckých forem dneška. Nyní dospěli jsme tak daleko, že ochrana památek jest pevně ohraničenou vědou, která ovšem nesmí býti a není ztrnulá, nýbrž podléhá zdravému vývoji na základě zkušeností na tomto poli získaných a na základě vědeckého jich zpracování.

Památkářské cíle a památkářská praxe jsou se stanoviska uměleckého a historického fixovány. Není ostatně mou věcí zabývatí se touto stránkou ochrany památek, ježto jest uložena bezpečně v povoláních pracovníků uměleckých, technických a historických.

Jest však nutno k vůli úplnosti přece zrekapitulovati mnoholetou práci v tomto oboru, má-li býti s úspěchem přikročeno k řešení ochrany památek se stanoviska národohospodářského.

Jest nadevš pochybnost, že chrániti jest nejenom jednotlivé objekty stavební, máme-li na mysli, jak jest tomu v tomto případě, ochranu památek speciálně stavebních, nýbrž i celek, souhrn jednotlivých stavebních objektů, jejich stavební a krajinné pozadí a celé prostředí, ve kterém se nacházejí. Moderní památkové činnosti nepodléhá jenom jednotlivost, nýbrž celek a z tohoto důležitého poznatku jest vycházeti i při řešení ochránářské politiky památkové se stanoviska národohospodářského. Jest nezvratnou zkušeností, že zkázou jednotlivých památkových objektů jest rozrušen celek a na druhé straně, že rozrušení celku, ku příkladu nevhodnou úpravou komunikační a pod., jest porušen ráz třeba zachovávaných jednotlivostí. Je to ovšem zásada, která platí a platiti musí, která však jako všechny zásady nevyklučuje jistá omezení, jestliže se jedná o životní zájmy. Ovšem omezení jest možné jen v tom případě, když se jedná o takové zájmy veřejné, které nevyhnutelně musí býti uspokojeny a jejichž uspokojení není jinak možno, není prolomením zásady nedotknutelnosti památkové chráněného celku. Takováto omezení jsou především z důvodů veřejné komunikace, dále z důvodů technických a bezpečnostních a v neposlední míře z důvodů zdravotních.

Dokud město žilo svým samostatným životem, dokud se nestalo dopravním, obchodním a průmyslovým centrem říše, nebyly dopravní otázky tak důležité, jak jest tomu dnes. Úplnou změnu přinesly nové dopravní prostředky, železnice, elektrické dráhy a doprava automobilová, které daleko přesahují rámec města samotného a město musí jim uvolniti cestu, jestliže chce dále žiti a participovati na moderním vývoji hospodářském. Vidíme na celé řadě příkladů, že snaha odvrátiti od města z jakýchkoli důvodů moderní dopravní ruch dříve nebo později projeví se těžkými následky hospodářskými. V době, kdy se začínaly stavěti železnice, vyskytlo se několik měst, která dovedla prosaditi, aby železniční tratě byly stavěny mimo. Důsledky toho vidíme.

Takováto města dospěla k hospodářskému úpadku. Je sice pravda, že se stanoviska ochrany stavebních památek nebyla takovým způsobem dotčena, jako města živoucí a životu schopná, avšak tato výhoda jest jen zdánlivá, ježto stavební památky v takových městech se nacházející pro nedostatek možnosti jich hospodářsky využítí, se rozpadají a s naprostou jistotou podlehnou zkáze. Z toho jest patrné, že nesmí památková činnost ochrannáská jíti tak daleko, aby odřízla buď celá města nebo jejich části od dobrodiní moderní komunikace. Tím ovšem není řečeno, že otevření komunikačních tepen se může díti bezohledně, nýbrž je třeba zkoumati s největší pečlivostí a skutečnými odborníky, zda takovýto rušivý zásah jest nevyhnutelnou nutností.

Abych uvedl jeden z příkladů zbytečných zasahování do památkově chráněného celku města, uvádím všem váženým přítomným s dostatek známou otázku petřínské komunikace. Tato věc jest předmětem úporného boje a zcela zbytečně. Nebudu opakovati na tomto místě argumenty pro a proti petřínské komunikaci uplatňované, jisto však je, že tento zásah do obrazu Malé strany a Hradčan nemá žádného oprávnění se stanoviska komunikačního. Jedině z tohoto důvodu však povoláné kruhy zamýšlí petřínskou komunikaci uskutečnit, přehlížejíce, že zde není nezbytné nutnosti k takovému kroku. Na Malé straně jest daleko více komunikačně aktuálních otázek, které, kdyby byly řádně vyřešeny, by prokázaly nadevší pochybnost, že zamýšlená petřínská komunikace jest zbytečná. Je to v první řadě uvolnění ulice Karmelitské od rušivých vystupujících domů v blízkosti Újezda, dále zřízení podloubí v četnických kasárnách a konečně komunikační úprava Klárova.

Kdyby tyto úpravy byly provedeny, ukázalo by se, že způsobem snadným, který by nenarazil nikde na odpor a v první řadě též levným, byla otevřena velmi dobrá komunikace od severu k jihu, kdežto pro spojení s Břevnovem a Dejvicemi přichází v úvahu nejjednodušší řešení tunelem, kterážto komunikace by sloužila daleko větší části pražského předměstí, byla by levná a schopná pro provoz i elektrickou drahou.

Pokud se technických omezení zásady nedotknutelnosti celku týká, nejsou tato tak závažného rázu. Ovšem v případě, že by nebylo včas pamatováno na národohospodářské podchytcení ochrany stavebních památek, mohl by technický stav jejich ohroziti nejenom jednotlivé stavební objekty, nýbrž i celek. Jestliže by ve větší míře než dosud jednotlivé chráněné objekty propadly úplné stavební zkáze, nebylo by možno z technických důvodů jich udržeti, staly by se bouračkami, na jejich místě by vznikaly novostavby a nastala by ztráta nejenom těchto objektů samých, nýbrž rozrušen by byl i celek památkově cenný. To jest největší nebezpečí, proti kterému jest celá činnost památková bezmocná, neboť není možnosti zabrániti úplnému zchátrání chráněného stavebního objektu, jestliže není hospodářského podkladu pro jeho život. Takovýchto příkladů viděli jsme v posledních letech velice mnoho.

V úzké souvislosti s tím jest průlom přísné zásady ochranné z důvodů zdravotních.

Jest jisto, že hlavně doba poválečná přinesla tolik nových zásad zdravotních při stavbě obytných domů a výstavbě měst, nehledě k čtvrtím továrním, o které se zde nejedná, že ochrannáská činnost památková se musí chtít nechtěj touto věcí zabývatí a musí povolití koncese ve svých přísných zásadách z důvodů ozdravení památkově chráněných objektů a čtvrtí.

Moderní člověk žije za zcela jiných podmínek hospodářských a zdravotních než žil člověk doby barokní, renaissanční a ovšem tím spíše dob ještě starších. Není třeba se zabývatí hospodářským složením měst dob nejstarších, doby románské a gotické, ježto z dob těch máme poměrně málo zachovaných stavebních objektů, vyjímaje budovy veřejné, ať již profánní nebo církevní. Rovněž stavebních celků z této doby jest velice málo. Mluvim ovšem o speciální sféře pražské a pokud takové jsou, jsou již značně rozrušeny. Jinak tomu je s jednotlivými objekty i celky doby renaissanční a barokní. Mám zde na mysli hlavně do dnešního dne poměrně intaktní čtvrti malostranskou a hradčanskou.

Jednáme-li však o zdravotní stránce, jest účelné spojití jí se stránkou sociologickou, ježto tato dvě hlediska jsou na sobě závislá a tvoří vlastně jednotný celek.

Jestliže si zpřítomníme obyvatelstvo renaissančního a barokního města v jeho sociologickém složení, vidíme že ve městě jedná se především o živel měšťanský. Důležitým útvarem hospodářským jsou v této době cechy, to jest veřejnoprávní sdružení řemeslnická, která měla za úkol nejenom se starati o hospodářský vývoj řemesel, nýbrž i o morální a sociální prospěch mistrů a sil pomocných. Takovýto mistr, člen cechu, byl ovšem právně i morálně něco zcela jiného, než jest řemeslník dnešní. Cech jako sdružení řemeslníků byl nositelem dalekosáhlých veřejnoprávních práv a povinností. Výroba neděla se ovšem pomocí strojů, nýbrž ručně, výroba se neděla ve zvláštních oddělených továrnách, dělnictvo nebydlo ve zvláštních čtvrtích dělnických, nýbrž cechovní mistr byl ve většině případů majitelem měšťanského domu, ve kterém měl svůj byt, ve kterém měl své provozovny a ve kterém bydleli i jeho zaměstnanci.

Poměr nájemní i u řemeslníků byl poměrně řídký, a to proto, že cechovní mistři byli vázáni na svůj cech, konkurence byla značně omezena v důsledku toho hospodářská situace cechovních mistrů byla velmi příznivá a nepodléhala náhodným změnám, vyvolaným konkurencí, strojní výrobou a obchodem. Cechovní mistr své zboží též prodával, takže náplň domu byla obohacena též místnostmi prodejnými, následkem čehož normální měšťanský dům ve své celé prostotě byl zkonzumován rodinou, zaměstnanci, provozovnou a obchodními místnostmi cechovního mistra.

Další kategorií obývajících město doby renaissanční a barokní je šlechta a úřednictvo vládní a městské. Úmyslně spojuji obě tyto třídy obyvatelstva, šlechtu a stav vyššího úřednictva státního a městského, jakož i stav vojenský v jedno, ježto pro zalidnění města nelze mezi nimi rozlišovati. Úřednictvo i důstojnictvo bylo vybíráno převážně ze šlechty, která si tím získávala nejenom vítaného vedlejšího příjmu, někdy i příjmu hlavního, nýbrž pokud se jednalo o nejvyšší hodnosti úřední a vojenské, získávala rozhodující vliv na záležitosti státní. Proto se šlechta velice ráda ze svých venkovských sídel stěhovala do Prahy, aby zde zaujala místa právě uvedená. Toto jsem musel předdeslati, abych osvětlil náplň domu šlechtického. Nejedná se vesměs o veliké paláce šlechtických magnátů, které tvoří třídu samu pro sebe a kterými se budu zabývatí později. Jedná se o šlechtický dům, který se neliší nijak od domu měšťanského, ovšem jeho náplň jest jiná. Šlechtický úředník a důstojník má větší nároky bytové než cechovní mistr, nenaplnuje dům svůj provozovny, nýbrž obývá jej většinou sám se svým služebnictvem a se svou rodinou.

Tato kategorie domů nevykazuje žádných zvláštních místností reprezentačních, nýbrž slouží slušné potřebě svých obyvatel.

Pokud se týká ovšem velikých paláců šlechtických, přistupuje ještě k potřebě bydlení potřeba reprezentace, potřeba uspokojiti společenské povinnosti, umístiti v nich celou spoustu služebnictva, ba dokonce i vojska, jak tomu jest u paláce valdštejnského, potřeba umožniti provozování sportu tehdejší doby, jako je zřízení jízdáren, míčovny a konečně potřeba umístiti kanceláře správy statků a úřednictvo této správy. Takovýmto způsobem jest dána náplň velikých paláců šlechtických.

Mimo tyto dvě kategorie obyvatelstva města renaissančního a barokního přistupuje ještě další pro tehdejší dobu velice důležitý element obyvatelské náplně města, t. j. duchovenstvo. Jest všeobecně známo, že tehdejší město jest přeplněno kostely a kláštery všeho druhu. Kláštery nevystupují však v tehdejších městě jen co sdružení náboženská, nýbrž i co nositelé důležitých veřejnoprávních oprávnění, mají namnoze svou jurisdikci nejenom ohledně kláštera samotného, nýbrž i ohledně celých částí města. Na Malé straně je to především jurisdikce rytířů maltézských a kláštera tomášského. Kláštery a budovy farní s jejich obyvatelstvem duchovním a personálem světským tvoří důležitou národohospodářskou složku.

Ve všech domech se jeví podstatný rys účelový. Domy doby barokní a renaissanční nejsou stavěny na spekulaci, nejsou předmětem obchodu, jako jest dům dnešní dobou postavený, který převážnou většinou vzniká činností stavebního podnikatele a teprve od tohoto přechází do vlastnictví definitivního majitele, pro kterého však i zde má toliko význam renty a jen velmi zřídka význam účelový. Jak již řečeno, doba renaissanční a baroková staví jiným způsobem, staví přímo pro stavebníka a hledisko jest ne docílení renty z pronájmu, nýbrž jedná se o dům stavěný pro speciální účel stavebníka; tudíž při domě měšťanském o účel řemeslný, obchodní a bytový cechovního mistra, při domě šlech-

tického úředníka o účel bytový a při palácích vysoké šlechty o účel bytový, kancelářský a reprezentační. Tento poznatek jest nesmírně důležitý jako premisa pro zkoumání sociologického složení a hospodářské přeměny doby renesanční a barokní do doby dnešní.

Mimo to umístěny jsou v městě jmenovaných dob samozřejmě úřady, v době barokní i vojsko a vše co s tím souvisí. Na této složce obyvatelstva se do dnešní doby změnilo velice málo, kdežto ostatní složky obyvatelstva vymizely úplně v tom složení, v jakém se nacházely dříve.

Dům tehdejší doby odpovídal v podstatě i moderním zásadám hygienickým. Místnosti obytné byly prostranné, světlé, pokud jako takové byly užívány. Nenechme se klamati dnešním obrazem příkladně Malé strany a Hradčan, kde shledáváme nyní namnoze přímo neuvěřitelné závady zdravotní v dnešních bytech. Nezapomínejme, že v době, kdy domy ty povstávají, nebyly tak obydleny, jako dnes. Přístavky, které tvoří dnes největší zdravotní závadu, pocházejí v podstatě z 19. století a uvedu poněkud později, jakým způsobem k tomu došlo. Jest pravda, že renesanční a barokní dům vykazuje i původně místnosti tmavé, nevětrané a dnes bohužel obydlené. Nezapomínejme však, že v tehdejší době místnosti tyto obydleny nebyly, nezapomínejme, že v tehdejší době každá domácnost potřebovala na dnešní dobu zcela neúměrné plochy pro zásoby zboží u řemeslníků a potravin a paliva ve všech domech. Zámožní měšťané a šlechta měli v převážné většině na venkově své statky, ze kterých před blížící se zimou byly dopravovány pro potřebu v městě usdlého majitele veliké zásoby potravin a v první řadě paliva, kterým v této době bylo jen dříví. Tyto zásoby musely býti s ohledem na špatné komunikace dopraveny v časném podzimu a musely vydržeti až do pozdního jara.

Všechny tyto zásoby musely býti umístěny a bylo třeba velice mnoho místa, ježto se jednalo o zásoby četné rodiny i s personálem na dobu nejméně šesti měsíců. Nezapomínejme dále na to, že ve všech domech byly t. zv. černé kuchyně, že byly čeledníky, kteréžto všechny místnosti bohužel v století 19. byly použity k účelům bytovým.

O rekreační potřeby tehdejšího městského obyvatelstva bylo postaráno jednak velikými zahradami při palácích a klášterích, mimo to zámožné měšťanstvo mělo v okolí Prahy své zahrady, vinice atd., kde se mohlo snadno zotaviti. Nejblíže okolí Prahy bylo ještě do 19. století přímo naplněno zahradami, takže i z toho jest patrné, že tehdejší zdravotní stav města se stanoviska stavebního odpovídal dnešním moderním požadavkům. Závady ovšem byly tehdy nedostatek kanalizace a špatné osvětlení, avšak tyto závady nelze přičísti na vrub výstavbě města, nýbrž na vrub technické nedokonalosti tehdejší doby.

Tato zjištění jsou velice důležitá proto, že jimi jest vyvrácena námitka stále a stále opakovaná, že nelze chrániti staré město jako celek, ježto prý neodpovídá nejpřimitivnějším požadavkům zdravotním a moderním požadavkům výstavby města. Konstatuji, že město ve své původní formě a ve svém původním zalidnění v době renesanční a barokní odpovídalo moderním požadavkům pro výstavbu měst.

Jestliže tomu tak není dnes u poměrně zachovaných stavebních celků, jako jest Malá strana a Hradčany, musíme zkoumati příčinu, proč tomu tak není. A tu vidíme, že celou dnešní neutěšenou situaci zavinilo 19. století se svým převratem sociálním, technickým, dopravním a hospodářským, které jdou ruku v ruce s nepochopením nejzákladnějších požadavků stavebních, hygienických a sociálních.

V 19. století nastává náhlý přelom hospodářský v celém kulturním světě, kterému ovšem se nemohlo vyhnouti ani město Praha. Ve směru politickém se uplatňují nová hesla parlamentarismu, demokratismu, volnosti osobní a politické. To vše má, pokud se týká měst, za následek centralisaci správy městské, rozrušení dosavadních správních celků a nové osoby ze zcela jiných kruhů v městských správách.

Po stránce hospodářské však jest přelom tak radikální, že během půlstoletí úplně přeměňuje se hospodářská struktura města. Dřívější držitelé hospodářské moci v městech, cechy a cechovní mistři přicházejí o své privilegované postavení vznikem industrialisace, volné konkurence a nesmírným přílivem osvobozeného lidu venkovského do měst. Ce-

chovní mistr přestává býti nositelem hospodářské a politické moci, jest povolna ale neúprosně ochuzován vznikem průmyslu, který pomocí strojů a pomocí laciného dělnictva z venkova, které nemusí projíti dobou výuční a není kvalifikované, ničí řemeslné stavy městské. Tento rapidně se vzchájející průmysl utlačuje železnou rukou konservativní a řemeslný stav cechovních mistrů, kteří nemohou konkurovati s laciným, třebaš méněcenným zbožím průmyslově vyráběným. Remesla jsou ochuzována a z bývalých mocných cechovních mistrů se stávají drobní řemeslníci, kteří živoří, kteří nemohou udržeti dřívější standard výrobní a životní. Na místo nich nastupuje armáda průmyslového dělnictva, vyrostlá jednak ze zchudlých řemeslníckých živlů městských, převážnou většinou však z venkovského obyvatelstva, které nemá životních nároků dřívějšího obyvatelstva městského a které pracuje rádo za velmi špatných podmínek mzdových a zdravotních. Jejich bytová kultura jest minimální. To vše se jeví ovšem v zalidnění starých čtvrtí z doby renaissanční a barokní. Doba kolem roku 1800 jest dobou přechodní ještě po celou řadu desetiletí, avšak jsou již zde stopy rozkladu.

Jakmile však postupující industrialisace a zchudnutí dřívějšího stavu měšťanského pokročilo, vidíme nastávající zkázu starých čtvrtí pražských. Stávající renaissanční a barokové domy se přestavují nejnešťastnějším způsobem. Veliké světlé místnosti se rozdělují řadou příček, místnosti, kterou sloužily jiným účelům než bytovým, jsou bezohledně využity pro obydli, využita jest kde jaká chodba a komora, černé kuchyně a skladiště. To však ještě daleko nestačí. Ve starých domech vznikají, kde jenom tak trochu bylo možno, přístavky nejprimitivnějším způsobem vybavené, každá část dvoru se zastavuje bez ohledu na to, že povstávají byty zdravotně závadné a že se tím ničí i dosavadní byty, které bez těchto přístavek měly dostatek světla a vzduchu. Domy přízemní a jednopatrové jsou opatřovány nástavbami, takže z ulic a dvorů se stávají nehygienické a i estetické závadné šachty. To však nečiní jenom dům soukromý, nýbrž tato horečka zachvacuje i domy nacházející se v držení veřejném, jak toho máme mnoho příkladů na Malé straně.

Zrušením klášterů již v době josefínské vznikl podstatný zásah do dřívější struktury obyvatelstva, který však plně vyvrcholil teprve v době šířící se industrialisace. Kláštery přeměňovány jsou v kasárna, v byty pro chudinu, nikoli ovšem ve smyslu nynějších sociálních požadavků, nýbrž proto, aby byly využity. Veliké paláce šlechtické rovněž změněny jsou tímto způsobem, a to proto, že následkem centralisace státní správy ve Vídni přestává vysoká šlechta mít zájem na udržení svých pražských sídel. Rovněž vysoké úřednictvo státní a vysoké důstojnictvo převážně z Prahy mizí, nehledě ani k tomu, že do tohoto stavu nastupují zcela jiné vrstvy než v době dřívější, které nesrostly s půdou a které jsou byrokraty, úplně od své činnosti úřednické odvislými.

Zavedením železniční dopravy jest odlákáno ze starých čtvrtí pražských mnoho živností, které dříve kvetly. Uvádím v první řadě živnost hotelovou, kde na Malé straně v dobách dřívějších byly prvotřídní hotely tehdejší doby, jako V Lázních, kteréžto se vesměs stěhují blíž nových nádraží. Živnostník přestává býti zároveň obchodníkem, který své výrobky prodává a vznikají nové živnosti obchodní, které se rovněž usazují v blízkosti nádraží a vytváří se tak nové obchodní centrum. Staré čtvrti, hlavně Malá strana a Hradčany, ztrácejí své kvalitní obyvatelstvo, domy jsou rozdrobeny na malé byty, znešvařeny nástavky a přístavky a jediné, co Malé straně a Hradčanům zbývá, jsou úřady zde usazené. V ostatním obyvatelstvu se však Malá strana a Hradčany úplně mění. Do stoprocentně využitých domů se stěhují převážně drobní lidé. Zde však musím vyzdvihnouti tu skutečnost, že 19. století obydlo Malou stranu a Hradčany sice lidmi prostými, avšak hospodářsky a morálně bezvadnými. Jest zajímavý fakt, že v některých bytech bydlí ještě dnes obyvatelé po celé generace. Uvidíme později, že v nejnovější době i tato struktura obyvatelstva se podstatně mění. Kdežto koncem 19. století hospodářská struktura obyvatelstva Malé strany a Hradčan je sice podstatně jiná než v době vzniku těchto čtvrtí, jak jsou dnes dochovány, jde přes to o elementy sociálně a morálně zdravé. To se vysvětluje tím způsobem, že bytová zařízení v druhé polovině 19. století nebyla v ostatních čtvrtích pražských odlišná od zachovaného celku malostranského a hradčanského a proto si tyto čtvrti udržely i za podstatně proti dřívějšímu zhoršených bytových poměrů svůj slušný kádr obyvatelstva.

Ta věc se však rázem mění v době poválečné. Následkem příznivých předpokladů finančních pro stavbu nových domů povstávají na obvodě Prahy celá nová města, která ve svém založení a ve svých bytech vykazují veškeré moderní vymoženosti bytu, hlavně bytu malého a středního. Staví se celé desetitisíce bytů, které jsou opatřeny vším novodobým pohodlím, jsou uzavřené, mají předstíň, splachovací klosety, koupelny, mají přístup vzduchu a slunce, mají elektrické osvětlení, zavedený plyn k vaření atd. Tyto byty mají namnoze ústřední topení, domy výtahy a byty jsou poměrně laciné, ježto tyto domy byly postaveny za vydatné přímé pomoci státní a požívají dalekosáhlých osvobození od státních daní s přírážkami a od obecních dávek. Tyto nové čtvrti jsou opatřeny řádnými komunikacemi, kanalisací, vodovody a zkrátka vším, co moderní doba od bytu požaduje.

Naproti tomu podívejme se do bytů v převážné většině malostranských a hradčanských domů. Nalezneme byty bez světla a bez slunce, byty vzniklé rozdělením dřívějších velikých a prostorných bytů na miniaturní bytečky, postrádající všeho a doslova všeho, co poskytuje byt moderní. Nehledě však k tomu, je zde vadná komunikace, vadná kanalisace, vadné osvětlení a dokonce má být zbavena Malá strana v nejnovější době toho jediného, co dosud měla, svých jedinečných sadů petřínských.

Co je důsledek této přeměny? Do bytů malostranských a hradčanských, opuštěných již v polovině 19. století a dříve jejich zámožným stavem měšťanským, úřednickým a šlechtickým a opuštěných nyní svým dosavadním obyvatelstvem slušné vrstvy občanské, nestěhuje se dělnictvo, nestěhuje se drobný řemeslník, nýbrž stěhuje se spodina velkoměsta, spodina nakažená sociálně a morálně a Malá strana a Hradčany se stávají pomalu plemeništěm sociální a morální bída, sociálního a morálního rozkladu, sídlem prostituce a zločinu.

Nedejme se klamati tím, že jest možno normálním způsobem tento odliv starého a příliv nového nežádoucího obyvatelstva zastaviti. Tato sociální a morální bída má za následek úplné zpusnutí domů, na kterých majitel nemá a nemůže mít žádného zájmu, aby je udržoval, ježto toto nové obyvatelstvo si toho nežádá a majitel domu nemá prostředků, aby svůj dům uvedl do takového stavu, aby v něm mohly bydlėti vrstvy slušné, které jsou garancí udržení města před zkázou. Je sice pravda, že jednotlivci, a je to i stát a mnohá vyslanectví cizích států, se postarali o řádnou konservaci a asanaci svých domů. To je však pouhá výjimka a nemůže být pravidlem dotud, dokud se veřejnost nepostará o finanční možnosti restaurace, konservace a asanace stávajících domů malostranských a hradčanských. Byly-li jednotlivé domy tímto způsobem zachráněny, neznamená to nijak zachránění celých uzavřených čtvrtí města malostranského a hradčanského, ježto převážná většina majitelů domů těchto čtvrtí nemůže pro nedostatek finančních prostředků a pro daňové zatížení těchto nákladných prací podniknouti, které namnoze vyžadují většího nákladu než novostavba, které však nikdy nemohou dosáhnouti rentability novostavby. Důsledek toho jest, že vedle několika málo zřízených domovních objektů propadá celé okolí sociální a morální bídě, takže v nejbližší době nastane úplný rozklad malostranské a hradčanské čtvrti jako takové a jako celek bude ztracena. Nastane doba, kdy převážná většina domovních objektů nebude již ani restaurace ani asanace schopna, kdy dospěje takového stavu, že technicky musí být označena jako bouračka a kdy veřejnost bude nutně volati po střežení celých bloků malostranských a hradčanských jako sociálně, hygienicky a mravně infikovaných.

Tak jako nemohlo vzniknouti kol Prahy tisíce domů nových, vypravených vším pohodlím moderního bydlení, bez státní pomoci, tak nemůže být asanována a konservována Malá strana a Hradčany a staré části ostatních měst pražských bez státní pomoci. Jak jsem již uvedl, jest asanace chráněných domů od zničení století 19. a zmodernisování bytů a přizpůsobení jich moderním požadavkům bydlení dražší než v novostavbách. Tyto práce musí být prováděny prvotřídními odborníky, zkušenými řemeslníky, nemá-li být způsobeno více škody než užítku. Uvádím jen jako příklad, oč nákladnější je střecha prejzová, tak charakteristická pro Malou stranu, než normální střecha domů novějších a nových, oč nákladnější jest instalace vodovodní, plynová, kanalizační a elektrická ve starých kamenných domech, než novězřízená již při stavbě samé v domech moderních. K tomu při-

stupuje nákladné udržování fasád, kamenných ohrub okenních a portálů domovních atd. Při tom všem jest vlastník domu chráněného obmezen daným stavem a nemůže a nesmí danou plochu stavební zastaviti takovým způsobem, jak je to možno u domů nechráněných v jiných čtvrtích. Ježto tyto práce jsou velice nákladné a stavební plocha nemůže býti plně využita, nemůže býti dána též rentabilita těchto prací, ježto bytový trh je volný a ceny bytů musí konkurovati s byty v nechráněných pražských čtvrtích, kde novostavba a též adaptace starého domu nechráněného jest nepoměrně lacinější než asanace a modernisace spolu s konservací domu chráněného. Proto takového podnikání může činiti jen stát a několik jednotlivců, nemůže však nikdy podniknouti restauraci a asanaci chráněného domu převážné procento majitelů takovýchto domů, jestliže stát tyto práce neumožní.

Máme-li tudíž na zřeteli zachování památkově chráněných jednotlivých objektů i celku a máme-li tohoto cíle účinně dosáhnouti, jest jediná cesta možná, totiž cesta zákonné úpravy, která však nemůže otálet, ježto život jde rychlým tempem vpřed, a jestliže zákonná úprava včas tento vývoj nepodechytí, ztraceny budou nenávratně památníky našeho kulturního života minulosti, ale mimo to bude vydáno i nejhorší vysvědčení kulturní úrovni nynější generace, která připustila, aby nezadatelné památky naší slavné minulosti vzaly rychlou a nezadržitelnou zkázu. Takového počínání hlavně v dnešní době bylo by velice nebezpečné, v době, kdy se s mnohých stran poukazuje na nižší kulturní úroveň našeho státu. Nejlepším vyvrácením těchto tvrzení by byla rychlá zákonná úprava, směřující k zachránění kulturního odkazu našich předků.

Je sice pravda, že je vypracována osnova zákona o ochraně památek. Tento zákon však, resp. jeho osnova, odpočívá dosud v lůně ministerstva školství a národní osvěty a neprošel ještě konečným stadiem projednávání. Vzhledem k politické konstelaci a obsahu tohoto zákona není naděje, že by v dohledné době hladce prošel, a nemůže tudíž býti k němu jako praktickému okamžitému řešení této otázky přihlíženo. Mimo to se vztahuje tento zákon na celou říši, my však potřebujeme rychlé a jednoduché řešení pro Prahu. Pro Prahu proto, že ve venkovských městech ohrožení památkově chráněných objektů není zdaleka takové jako v hlavním městě státu — Praze, a to proto, že žádné z venkovských míst nejví tak překotný stavební rozvoj a přírůstek obyvatelstva jako město Praha.

Jakým způsobem může býti v zákoně tato otázka řešena? Řešení musí býti takového rázu, aby bylo jednoduché, účelné a spravedlivé, dále takové, aby byla dána únosnost pro finance státu a obce.

Všechny tyto předpoklady lze splniti jednoduchým způsobem.

Základem pro zdanění domovního majetku jest zákon o přímých daních, a to odd. II., jednající o dani číznovní v §§ 143 až 160. Základem zdanění jest nájemné nebo nájemní hodnota v berním roce po srážce odpočitatelných položek. Tím způsobem jest vypočten vyměřovací základ pro daň číznovní. Zákon nerozlišuje samozřejmě mezi domy památkově chráněnými a jinými.

K vyvážení všeobecných stavebních obmezení, kterým podléhá domovní majetek památkově chráněný, a to v tom směru, že nesmí býti volně sbourán, že nesmí býti disposičně měněn a že jest obmezen co do výše zastavění, tudíž vyloučeny jsou nástavby a přístavby, je třeba poskytnouti tomuto domovnímu majetku v zájmu veřejném daňové úlevy všeobecně platné pro každý památkově chráněný stavební objekt. Tato daňová úleva může spočívatí jediné v tom, že od vyměřovacího základu pro daň číznovní bude odečteno na př. 50 % daň číznovní s přírážkami bude vyměřována toliko ze zbývajících 50 % z vyměřovacího základu pro daň číznovní. Z tohoto základu 50 % bude také vycházeti vyměření obecních dávek. Tím způsobem by byla snížena daňová a dávková břemena u všech památkově chráněných domů o 50 %. Provedení může se státi toliko zákonem, a to novelou k zákonu o daních přímých, která s ohledem na shora uvedené může býti velice jednoduchá

a vyměřovací manipulace nijak nezatíží příslušné berní správy, ježto vyměřování dělo by se dosavadním způsobem a vyměřovací základ pro daň činžovní by byl vždy snížen o 50 %.

Předpokladem toho jest ovšem zjištění, který dům jest objektem památkově chráněným. I tato věc jest velice jednoduchá, ježto již Státní regulační komise označila ve svých plánech červenou barvou památkově chráněné objekty.

V případě spornosti rozhodoval by Státní památkový úřad v Praze v I. stolici a ministerstvo školství a národní osvěty ve stolici II. Novela zákona o daních přímých platila by pro Velkou Prahu.

Tím způsobem by byla vyřízena otázka všeobecného odškodnění majitelů chráněných domů za újmy s držením těchto domů spojené.

To ovšem ještě daleko nestačí k tomu, aby tyto stavební objekty mohly býti restaurovány, konservovány a asanovány. Právě uvedená úleva daňová a dávková jest jen ekvivalentem k pouhý fakt držení památkově chráněného stavebního objektu, za hospodářské újmy s tím spojené, a taková úleva ještě daleko není s to, aby podnítila radikální a skutečně cennou úpravu těchto domů. K tomu je třeba ještě dalšího podnětu, aby majitel chráněného domu nejenom byl s to, aby takovéto úpravy provedl, nýbrž aby je prováděl a mohl provádět nikoli z pouhého idealismu, nýbrž na ekonomickém základě.

Jest pravda, že poslední dvě vládní nařízení, a to z 20. prosince 1935 a vládní nařízení č. 1 z roku 1937 poskytují jisté úlevy, a to o 10 %, případně 20 % vyšší při provádění oprav domu při domech chráněných, čili jak zákon praví památných, než u domů jiných. To ovšem prakticky nijak nestačí, ježto opravné práce v domech památkově chráněných jsou o několik set procent dražší než v domech normálních, mimo to jde z velké části o práce opravné, které nijak nepřispívají k výnosu domu, jako je na příklad nákladná oprava fasád, prejzových střeš, kamenných obrub, oprava fresek a štuků.

Zde je možno jediné řešení, a to tím způsobem, že se zákonem poskytne vlastníkům památných budov, t. j. budov vyznačených v plánu polohy obce jako památkově chráněných nebo budov, které za takové uzná Státní památkový úřad, daňová úleva, záležející v tom, že se odečte od vyměřovacího základu činžovní daně v letech následujících po provedené opravě 100 % nákladů na opravy učiněných, a to po tak dlouhou dobu, pokud vyměřovací základ činžovní daně nebude nákladem na opravy vyčerpán. Jinak jest možno použití veškerých ustanovení vládního nařízení čís. 1 z roku 1937 obdobně.

Z toho jest patrné, že tyto úlevy nejsou trvalého rázu, nýbrž jen přechodného, a participuje na nich jen ten majitel chráněného domu, který provede restauraci, konservaci a asanaci chráněného domu odborně.

Oba tyto zákony byly by ve své konstrukci velice jednoduché a nezatěžovaly by nijak úřední manipulaci, tím spíše, že referát pro bytovou péči hlavního města Prahy má již značnou praxi v přezkoumávání vynaložených nákladů na opravy památkově chráněných domů.

Oba tyto zákony, a to jak trvalá, tak přechodná úleva pro památkově chráněné domy, by netušeným způsobem přispěly k zachránění nejenom jednotlivých objektů, nýbrž i celých čtvrtí a celků památkově chráněných, přispěly by nejenom k jejich zachránění, nýbrž naplnily by tyto domy novým životem a během několika let by se takovéto skvosty naší národní kultury doby minulé staly též památníky naší národní kultury doby přítomné.

Navždy by bylo zažehnáno nebezpečí pozvolného, ale jistého chátrání nejenom jednotlivých památných domů, nýbrž i celých čtvrtí, ježto by tyto domy mohly žít samy ze sebe, samy sebou se udržovati svou vlastní hospodářskou silou, která jediné jest s to, aby je zachránila.

Finanční oběti státu a obce nestojí v žádném poměru k zisku celého státu a města Prahy, a to nejenom k prospěchu morálnímu, nýbrž i k prospěchu hmotnému.

Nebudeme si jistě nijak dělati iluze o tom, že cizinecký ruch by vyhledával město Prahu k vůli novým čtvrtím, kterých každý cizinec má ve své vlasti dosti, namnoze stavebně, technicky a hygienicky mnohem modernějších a dokonalejších. Co cizince do Prahy láká, je stará část Prahy, kterou by však v krátké době našel cizinec vzorným způsobem upra-

venou, života schopnou, a Praha by se mohla stát vzorem i nejkulturnějším státům cizím, kdyby dovedla včas postavit pevný hospodářský podklad pro zachování těchto památek. Co cizinecký ruch pro národní hospodářství znamená, jest jasné každému z nás, a obět na jedné straně snížením daňové základny přinesená vyvážila by mnohonásobně finančně prospěch ze zvýšeného cizineckého ruchu, nehledě, jak již uvedeno, k prestiži kulturní.

Chci jen upozornit na to, že finanční oběti státu a obce snížením daňové základny by byly celkem nepatrné, ježto velká část památkově chráněných objektů se nalézá v rukou státu a obce, dále slouží účelům náboženským a jsou obývány vyslanectvími cizích států, takže snížení daňové základny pro státní a obecní rozpočet, z něhož právě jmenované objekty jsou již nyní vyloučeny daňově a dávkově, bylo by nepatrné. Ovšem, že i jinak při úpravě starých čtvrtí pražských památkově významných nebylo by tím učiněno vše, kdyby domy byly právě uvedeným způsobem učiněny životaschopnými. Je zde ještě mnoho povinností, které mohou splnit jenom orgány veřejné, je zde úprava komunikační, zdravotní, jako kanalisace, řádné osvětlení, což vše spadá do rámce činnosti veřejných svazků. To však není předmětem této přednášky a nemůže také být jejím předmětem proto, že o této stránce musí jednati odborníci techničtí a umělečtí. Nyní však jde jediné o to, v poslední chvíli zachrániti umírajícímu organismu chráněných čtvrtí pražských holý život, a jestliže to příslušní činitelé včas pochopí a dovedou provést, budeme moci s hrdostí poukázati, že i nynější doba jest si vědoma svých povinností národních a skutečně sociálních a je s to, aby těmto povinnostem dostála.

Dr. J. Hůla.

Jednatelská zpráva Klubu za Starou Prahu za rok 1936.

Záležitostí, jež vyplňovala převážně program klubovní činnosti v minulém období, byl problém petřínské komunikace. Klub od samého počátku netajil se svým zaměřeným stanoviskem k tomuto neblahému zámeru a bedlivě si všiml všech zpráv o něm, jsa si vědom, že nesmí vynehati žádné příležitosti, aby neupozornil na jeho památkové, estetické i hygienické nebezpečí a praktickou pochybenost. Proto, jakmile na počátku léta minulého roku byla v novinách uveřejněna zpráva o novém řešení silnice Elektrickými podniky podle projektu inž. dra Em. Hrušky, obrátil se Klub neprodleně na projektanta, aby svůj projekt v Domácí radě demonstroval. Dr. Hruška nemohl sice sám rozhodnouti, vázán úřední povahou svého projektu, upozornil však, že Elektrické podniky chystají vbrzku veřejnou anketu, kde bude věc náležitě probrána. Klub tedy urgoval zveřejnění plánu u Elektrických podniků, tyto však jej odkázaly na státní regulační komisi. V jednání byl zatím Klub a celá veřejnost překvapení zprávou o úmyslu státní regulační komise komunikaci co nejrychleji provést a o tom, že k provedení komunikace byl vyzván arch. Boh. Hübschmann. Architekt Hübschmann se netajil nikdy svým kladným stanoviskem k projektu, bude-li proveden s náležitou pietou k památkovému a estetickým hodnotám petřínského svahu a v řešení, na něž státní re-

gulační komise přistoupila, spatřoval vítězství památkářských činitelů. Pokládal za svou povinnost architekt a památkář ujmouti se díla, v jeho zájmu vhodným vsazením do terénu. Klub přirozeně ze zásadních důvodů nemohl ani za těchto okolností myšlenku komunikace koncedovat, zvláště když zde bylo nebezpečí, jak se brzy ukázalo zcela oprávněné, že v případě mlčení by se mohlo poukazovati na osobní zájem podporu prospěchu významného člena Klubu. Z toho důvodu byl ihned poslán důrazný protest k měst. radě a státní regul. komisi proti zřízení komunikace, v němž bylo poukázáno hlavně na to, že nebylo užito všech možností řešení komunikačního spojení Břevnova s Prahou a že také nebylo provedeno žádoucí vyřešení a vytýčení komunikace, na příklad na modelu Petřína. Členové domácí rady se účastnili aktivně debat o problému uspořádaných státní regulační komisí v SIA 27. listopadu a 11. prosince 1936, na nichž bylo jasné konstatováno nebezpečí záměru pro budoucnost Petřína, počítající i s event. zavedením elektr. trámy, bude-li tato odstraněna z oblasti Hradu. Projekt byl komplikován i tím, že betonářská společnost nabídla Praze zdarma provedení komunikace podle detailního projektu arch. Machoně. Členové Domácí rady nepřestali přesvědčovati o neúčelnosti komunikace, nemajíce prakticky žádoucího

začátku ani konce, o její komunikační nedostatečnosti, velkém nákladu, jehož by bylo možno užítí na akutnější podniky atd. Poněvadž byl znovu opakován a zdůrazňován fakt, že komunikaci provádí člen Klubu, byl v 5.—6. čísle XX. roč. »Věstníku« otištěn naprosto zamítavý projev předsedy Klubu dra Gutha, pronesený na anketě v SIA. Konečně věnováno snesení zamítavých hledisk na záměr komunikace i poslední číslo »Věstníku«. Vedle této publikační činnosti bojoval Klub proti projektu vyslání svých členů dra Hrudky i inž. Kubíčka do schůze na radnici, v níž o ní rozhodováno a proti jejímu vyloženému plánu podal ve stanovené době písemné námítky, které vypracovali ústř. rada Hlubinka a vrch. rada Aimer. Posléze bylo usneseno jako poslední prostředek svolati na 50 intereso- vaných spolků památkářských, lékařských, tělovýchovných, uměleckých, technických a přírodovědeckých k veřejnému projevu a resoluci proti komunikaci na čtvrtek 1. dubna t. r. Na obranu Petřina obětováno i další číslo »Věstníku« ve formě letáku, obsahující především odpověď dra Wirtha na záměrné znovuotištění jeho článku o Pražských serpentínách, který byl uveřejněn před 15 lety ve »Stylu« a jehož obsah bylo v novém čísle »Stylu«, bez žádného doprovodu použito k obhájení oprávněnosti komunikace. Bylo rozhodnuto tento leták i předchozí číslo »Věstníku«, shrnující negativní stanoviska ke komunikaci, zaslati všem členům rady a zastupitelstvu hlavního města Prahy. Podle tohoto stručného shrnutí klubovní akce proti bezohlednému, ve svých věcech důvodch pochybně prokázanému projektu jest zřejmo, že Klub neopominul žádné příležitosti důrazně a všemi prostředky záměr zvrátiti a že bude-li přes všechno varování a protesty uskutečněn, nelze vytýkati Klubu vlažnost v jednání a odporu k tomuto záměru.

Boj proti petřínské komunikaci neubral nic na pozornosti, již věnoval Klub ostatním regulačním problémům pražským. Domácí rada bedlivě posoudila návrh archit. Hübschmanna na úpravu okolí kláštera bl. Anežky v Praze I. a s náležitou objektivitou vytkla projekt rovných střeš, nezapadajících svými tvary do památkové povahy oblasti kláštera. Na její popud byla tato závada jinak důmyslného plánu ochotně odstraněna a rovné střechy v projektu nahrazeny valbami. Také bylo zakročeno proti námítkám obce pražské proti zachování starobylých domů v okolí Obecního dvora.

S povděkem byl uvítán nový regulační plán Starého města, nově chránící s náležitým respektem všechny památné domy, jak byly určeny památkovými kruhy. Na druhé straně vzbudil však plán důrazný odpor řadou nepietních zásahů v zájmu zbytečných a neuvážených komunikačních úprav v oblasti Můstku, Provaznické ul., ulice Karoliny Světlé a j., při čemž ničeny některé cenné domy, na př. U Matky Boží, U zlatého anděla, Braunerův dům, Podlipného, Šedivých, Lažanského palác, domy Wiehlův a Zengerův v ulici Karoliny Světlé a j. Zvláště nelibě zde byl konstatován záměr podbřežní komunikace pod kláštelem Křižovníků. Proti tomuto protipamátkářskému obsahu plánu byl podán ostrý protest, který vypracoval inž. Mannsbarth.

Pochopitelnou pozornost vzbudil v Klubu nedávný projev min. předsedy dra M. Hodži o nutnosti stavebních úprav Prahy před světovou výstavou 1942. O projevu bylo v domácí radě mnoho diskutováno. Příznivě bylo na vědomí vzato prohlášení o nutnosti zříditi v Praze podzemní dráhu. Zato zmínka dra Hodži o požadavku estetické výstavby pražských nábřeží vzbudila oprávněnou obavu, aby nebyla zneužita protipamátkářskými kruhy pro případ pobřeží malostranského. Bylo konstatováno, že nejlepší ochranou proti takovým nebezpečným záměrům by bylo brzké uskutečnění severojižní pobřežní komunikace po Kampě. Domácí rada použila projevu pana ministerského předsedy ke vypracování připomínek všech památkářsky i regulačně bolavých míst v Praze. Připomínky, jež vypracovali ústř. rada Hlubinka, vrch. rada Vaněček a jež byly rozšířeny rozkladem dra Huly o nutnosti definitivního vyřešení daňových úlev byly ve formě memoranda zaslány dru Hodžovi a primátorovi dru Baxovi s přáním, aby se staly předmětem náležitého uvážení v investiční komisi, která k realizaci stavebních úprav hlavního města ve smyslu projevu dra Hodži byla ustavena při ministerském předsednictvu. Nedávná zpráva »Českého slova« o nových záměrech kancláře presidenta republiky na úpravu severní strany Hradu, týkající se vybudování dvou reprezentačních tříd, přemostění Jeleního příkopu a uvolnění budovy Jízdnárny, vyvolaly žádost ke kancléři presidenta republiky a k prof. Janákovi, jakožto hradnímu architektu o bližší vysvětlení projektu. Na doporučení prof. Janáka má býti žádost kladně vyřízena pozváním členů Domácí rady na Hrad, kde bude projekt vysvětlen.

První polovinu uplynulého období byl Klub živě zaměstnán sledováním záležitosti zřízení pomníku presidenta Masaryka v Praze. Hned jak byla publikována zpráva o tom, že Elektrické podniky daly na postavení pomníku k dispozici půl milionu Kč a že naléhají na jeho urychlené zřízení, zaujal Klub k záležitosti velmi precísní stanovisko. Jako nejvhodnější místo pro postavení pomníku pokládá Klárov, ovšem za podmínek náležité úpravy jeho prostoru a s předpokladem, že budou odstraněny Schönovy domy (s použitím zákona o Akademickém domě z roku 1920). Dále naprosto zavrhuje koncepci pomníku jezdeckého, jakožto konvenční a neodůvodněnou životním posláním prezidentovým. Toto stanovisko tlumočil také správní radě Elektrických podniků jako své připomínky. Dříve však, než vypršela lhůta určená k podání připomínky, rozhodla se správní rada Elektrických podniků vypsat dvě soutěže na postavení pomníku. Soutěž na místo pomníku a soutěž na jeho umělecké řešení. Klub vyslovil s myšlenkou soutěží svůj souhlas, ovšem za podmínky, že v porotě budou také památkáři. V připomínkách o obsazení míst členů poroty usnesla se Domácí rada navrhnout členy podle tří odborů: architektky, sochaře a památkáře. Do I. skupiny doporučila pp. Janáka, Kubíčka, Stefana, Filla za české, Sochora nebo Fuchse za moravskoslezské a Jurkoviče nebo Šilingera za slovenské architektky. Do skupiny sochařů pp. Bžocha, Drahoňovského, Kofránka a Mařatku a do třetí skupiny památkářů pp. Gutha a Wirtha.

Podle těchto hledisk širšího významu věnoval Klub přirozeně i nemenší pozornost záležitostem užšího obsahu ochrany památek. Bylo intervenováno u projektanta přístavby ministerstva financí v Letenské ulici, inž. Roitha, aby byl zachován nedávno opravený ranně barokní komín na klášterní budově Angl. panen. Bylo protestováno u Stavebního úřadu hlavního města Prahy, V. odboru proti znehodnocení umělecké integrity Palackého mostu odstraněním původních kandelábrů plynového osvětlení a proti neforemnému zamaskování jejich základů na postamentech zábradlí mostu. S povděkem kvitováno obnovení vodního zařízení na pomníku Františkově. Znovu bylo zakročeno u ředitelství Čedoku ve prospěch rozšíření a prodloužení prohlídkových projížděk autokary Prahou. Domácí rada pokládala za povinnost vytknouti zbytečné stranění památkám menšího nebo podružného významu a prezíráni objektů památ-

kově a umělecky proslulých. Čedoku byla nabídnuta revize projížděkového plánu, dnes již nedostačujícího. Usilí Klubu tu mimoděk šlo paralelně se zájmy Svazu hoteliérů, kteří rovněž nelibě z existenčních příčin, sledovali neobchodní a s hlediska povznesení cizineckého ruchu neudržitelné počínání autokarových společností a svolali za účelem nápravy poradu, na níž byl přizván i Klub. Zastupoval jej zde jednatel. Výsledkem porady bylo konstatování nutnosti širší publikační propagandy Prahy v cizině a dohoda pořadatelů porady s přizvanými o prodloužení projížděk na dvě tury, dopolední a odpolední.

Širšího a zásadního významu byl podnět klubovní, adresovaný radě hlavního města, aby uvolnila ve svém rozpočtu 100.000 Kč a z peněz těch umožnila pořízení studií na asanační očištění malostranských budov od nehygienických a neestetických přístavků. Význam tohoto projektu je několikařý. Vědle památkového, estetického a hygienického obohacení této části města, jejíž hospodářský význam pro cizinecký ruch jest neocenitelný, zvýší se podle dosavadních zkušeností i přirozeně hospodářská hodnota jednotlivých budov i zhodnotí se jejich úkol pro účely moderní bytové kultury. Tím se zároveň zvýší i jejich vážnost jejich majitelů k jejich památkovému i uměleckému obsahu a zaručí jejich udržování pro další budoucnost. Rovněž není bez významu, že vzornou asanační úpravou těchto objektů podporují se cíle Civilní protiletectké obrany. Rozklad k městské radě v tom smyslu vypracoval arch. Hübschmann. Dr. Wirth přislíbil zapůjčiti k tomuto účelu výsledky měření, vykonaných ministerstvem školství v oblasti malostranského náměstí. Důrazný byl protest, který zaslal Klub předsednictvu senátu Národního shromáždění a v opisu i kanceláři presidenta republiky proti vleklé, nepamátkářské a formou práce nedůstojné úpravě senátní budovy na Malé straně, jejíž nedostatků se veřejnosti přesvědčivě ukázaly u příležitosti Garden party v Rajske zahradě.

Domácí rada věnovala také bedlivou pozornost řešení mostu v Divadelní ulici mezi Národním divadlem a chystanou pomocnou budovou. Způsob zaskleného průchodu, obloženého travertinem nebyl shledán dosti vhodným k poměru k architektuře tak cenné jako jest Národní divadlo a v ministerstvu veřejných prací žádáno vyřešení uměrnější, eventuálně jiný způsob spojení obou budov.

Při vycházce do Klementina byli členové Domácí rady upozorněni na nehotový stav úpravy severozápadního křídla jeho stavebního komplexu, na jeho chatrné střešy a nezasklená okna, jejichž náležitá oprava čeká od roku 1934 na své uskutečnění jako poslední zbytek velkolepého díla adaptačního pro účely Národní a univer. knihovny. V zájmu brzkého splnění této úpravy byla zaslána patřičná žádost zemskému úřadu i ministerstvu veřejných prací. Významným byl i protest adresovaný primátoru dru Ba- xovi v záležitosti modernisace přízemku Lidového domu v Hyberské ulici, při čemž odstraněn ušlechtilý kamenný balkonek budovy. Podle informací, jež Klub v té věci získal, byl projektant úpravy k tomuto činu skoro donucen nepochopitelným přáním architektonické komise, ač jeho původní projekt úpravy portálek zachovával. Z odpovědi panu primátorovi bylo však s podivem shledáno, že nepřímou vinu na tomto smutném případě mají někteří činitelé památkářů, kterážto vysvětlení nebylo však podle vyšetření min. školství u Státního památkového úřadu shledáno správným, poněvadž památkáři nebyli ke komisi pozváni. Podobný nevysvětlitelný případ se udál při stavbě domu čp. 254, vedle Renthausu v Nerudově ulici, kde schválený projekt fasády novostavby, odpovídající povaze ostatních domů měl být dodatečně bez předchozího komisionálního souhlasu nahrazen nevhodným projektem firmy Moderna. Okamžitý zákrok u pana primátora vrátil záležitost do schváleného stadia, za což bylo panu primátorovi upřímně poděkováno.

S povděkem vzal Klub na vědomí další případ pietní úpravy starého domu pro potřeby moderního bydlení u paní Mildeové v Loretánské ulici.

Klub se také připojil k intervenci Klubu přátel Malé strany, aby byl opraven dům »U Steinitzů« v Mostecké ulici, a aby bylo při té příležitosti odstraněno nové a neslohové svrchní patro. Podle odpovědi rady hlavního města Prahy nelze však v tuto dobu žádosti vyhověti pro nedostatek prostředků. Nemenší pozornost věnoval Klub v uplynulém období zachování a rozmnožení estetického vzhledu města. S vytrvalým důrazem byl vytýkán způsob neonové reklamy Městské spořitelny na budově býv. Malostranské radnice v Praze III. svou rozměrností a povahou neodpovídající uměleckému a historickému významu budovy i celého jejího okolí. Energetický zásah Klubu

i ostatních památkových korporací byl korunován zdarem v tom, že ředitelství spořitelny dalo úpravu reklamy nově vyřešit arch. Lauermanem způsobem nezávadným a přislíbilo nahradit jím rozměrné a do očí bijící neonové zelené trubice.

Podobným úspěchem a příslibem brzké nápravy byl provázen podobný zásah klubovní v případě předimenzovaného nápisu Smetanova musea na Wiclově budově vodárny u Karlova mostu.

Významným příkladem, jak nelze ve starých částech města generalisovat šablono-vité a všeobecné zásahy regulačního plánu, nýbrž postupovat vždy s citem a věšením individuálním, ukázal opět případ novostavby na místě t. zv. »Jedové chýše« u kostela sv. Apolináře v Praze II. Domácí rada zaslala ex post zásadní protest proti podobné praxi v budoucnu a v důsledku tohoto případu okamžitě varovala proti zamýšlené nástavbě t. zv. Koblasova domu na Betlémském náměstí.

Z drobných zákroků v zájmu estetiky města dlužno ještě jmenovat protest, zatím bezvýsledný v případě reklamních tabulí na Šlechtickém domě v Celetné ulici a proti nedomyšlenému systému, podle nějž byly umístěny plynové kandelábrы v ulici Melantrichově, právě v pohledné ose na některé pěkné detaily domovní. Záležitosti pražské zeleně náležely i v minulém období k významným jednáním klubovním, třebaže dlužno s povděkem konstatovati, že případů nešetrného postupu v tomto odvětví ochrannářské činnosti nebylo tolik jako v letech předchozích. Domácí rada se především postavila s naprostým souhlasem a důrazem za negativní nález ankety, uspořádané Masarykovou akademií práce v příčině postupu stavebního úřadu, IV. odboru (sadového). Negativní zkušenosti, jež Klub získal ve sledování činnosti tohoto úřadu, byly v minulém období nově doplněny výsledky poznání pochozí komise pro sadovou úpravu vrchu Žižkova, svolané z podnětu klubovního na 2. října m. r. jako pokračování porady ze staroměstské radnice. Komise bohužel nemohla provést očekávané úspěšné zasáhnutí památkářských činitelů v žádoucí úpravu sadu, poněvadž nalezla sad již hotový, bohužel způsobem nežádoucím. I zde aspoň dodatečným protestem u městské rady kritisoval Klub samovolný postup městského úřadu.

Znovu a důrazně byla rada hlav. města Prahy varována před podporou záměru

vinohradského Sokola vybudovati na značné části plochy Riegrových sadů na Vinohradech sokolovnu a hřiště. Zní jako paradox, že na 900 stromů má padnouti za obět zbudování sídla organizace, která směřuje k ozdravení lidského organismu a zvýšení hygienických stránek života. Rada hlavního města byla požádána, aby svou podporu Sokolu prokázala darováním jiného méně exponovaného místa.

Spolu se Svazem čsl. spolků pro okrašlování a ochranu domoviny protestoval Klub proti zřízení tenisových hřišť v zahradě býv. kláštera Anglických panen a žádal o zveřejnění zahrady aspoň v určitých hodinách denních. Žádost neměla prozatím úspěchu. Zato úspěšně skončil zákrok proti úmyslu Loretánské Matice vysázeti nádvoří Loretánského kláštera koniferami. Se zadosťučněním byla posouzena sadová úprava vojenského hřbitova na Hradčanech. V poslední době bylo zakročeno u rady hl. města Prahy a kanceláře presidenta republiky ve prospěch sadové úpravy boků Chotkovy silnice, jejíž přírodní stav, demonstrující geologické rozvrstvení půdy neharmonuje s úlohou hlavního spoje Prahy se severozápadní oblastí města a především s úlohou reprezentační cesty na Hrad.

Vedle těchto podniků, v nichž pokládal Klub za svou povinnost zakročiti, sledovala Domácí rada celou řadu záležitostí, o nichž bylo toliko interně debatováno, aniž došlo prozatím k otevřenému vystoupení. Byl to na příklad záměr vybudovati na ploše býv. Donucovací pracovny na Hradčanech pobočnou budovu Národního musea, podnik příznivě posuzovaný jako protiváha nežádoucí možnosti rozparcelování pozemku pro soukromou exploataci, záležitost barevné úpravy facad pražských domů, v níž zaujal Klub stanovisko respektování barevného tónu významných památkových budov i sousedního okolí, nebo rozšíření průchodu v Hladové zdi, žádané obcí a naprosto zbytečné, poněvadž podobný průjezd zde již jest a stačí upravit toliko přístup k němu. Se spolehnutím v názor povolaných dohlédlaých činitelů byla sledována mosaiková výzdoba vestibulu staroměstské radnice, úprava Karolina, projekt úpravy nábreží vltavského za Braníkem i úmysl proměnit bývalý Hybernský kostel v stálou expozici min. obchodu, železnic a školství, informující cizince o všech stránkách československého života a kultury, event. i ve výstavní síň Muchovy Slovanské epopeje. Zatím nevykrystalisoval postup

v záměru upozorniti hasičské kruhy na možnost a nutnost protipožární ochrany těžko dostupných památkových objektů, především hradů a zámků. S naprostým odporem byl konstatován úmysl Léčebného fondu veřejných zaměstnanců zakoupiti pro své účely budovu Anenského kláštera v Praze I., což by znamenalo asi zničení této významné památky, nehledě k tomu, že její prostředí by asi sotva splnilo požadavky fondu. Ze zásahů ve prospěch ochrany památek venkovských, dlužno kvitovati především intervencí u rady města Plzně ve prospěch ofotografování tamních památek pro městský archiv a opravy Alšových sgrafit na některých domech. U Státního památkového úřadu zakročeno proti tomu, aby oprava kostela v Býčkovcích nebyla zadána firmě Kafka v Červeném Kostelci, v oboru restaurace církevních památek neblaze pověstné. U rady města Hradce Králové bylo žádáno ohledání staré radnice v Hradci. U velkostatkáře Maxe Lobkowicze bylo intervenováno, aby byla vyčištěna a opravena dvoulodní románská místnost, zbytek býv. biskupského hradu, ve sklepě roudnického zámku. Ministerstvo veř. prací bylo požádáno, aby zakázalo hromadný přístup turistů do vykopávek kláštera na ostrově u Davle, poněvadž hrozilo nebezpečí, že nákladné úsilí badatelské zde bude přemírou ochoty spolků, jimž ostrov dán v opatrování a nežádoucí lidské zvědavosti značně znehodnoceno.

U majitelů zámků Žehušic a Horní Libchavy bylo intervenováno, aby zájezdům odborných organizací povolili vstup do zámeckých interiérů.

Památkový úřad byl upozorněn na naivní a spolu nevkusný a nebezpečný způsob úpravy sousoší piety v Bernarticích u Trutnova, jež bylo v důsledku svého dvoustého výročí trvání křiklavě olakováno a rozrušeno zasekáním izolátorů elektr. vedení.

Se zvláštním důrazem zakročeno u Státního památkového úřadu v Brně a městské rady ve Frýdku proti zhoření tamní radnice, ušlechtilé empirové budovy se zbytky staršího stavu ze 17. stol.

Posléze zavržen návrh na vnitřní regulaci Bratislavy zaslaný k posouzení Ústavu pro stavbu měst při Masarykově akademii práce jako nedomyšlený a na rychlo zhotovený.

Původní záměr užití klubovního modelu Prahy jako účinného exponátu v pavilonu ČSR, na světové výstavě v Paříži uspěl poněkud pracovní tempo na něm, jež bylo umožněno nedávnou subvencí ministerstva

veřejných prací v částce 20.000 Kč. Byly vyhotoveny koty ulic a opatřeny překližky jako základ výstavby modelu. Na čas byla část modelu vystavena v zasedací síni klubovní a model zpřístupněn, architektům účastnícím se soutěže na pavilonu. Výsledek soutěže ukázal, že architekti nezvali mnoho podíl modelu při řešení architektury pavilonu vážné a z toho důvodu, jakož i pro jeho rozsáhlost a choulostivost bylo od myšlenky jeho vystavení v Paříži upuštěno. Opatrování modelu zajištěno zvýšením pojistné sumy proti jeho zničení na 300.000 Kč. V uplynulém období se vzdal práce na jeho provádění jeho dlouholetý spolaautor arch. Jos. Čermák, obdržev výhodnější postavení v zemské službě. Na jeho místo nastoupil architekt Fišer.

Dávny úmysl Klubu model trvale veřejně vystaviti, nedošel v uplynulém období ani přibližně splnění, třeba bylo o něm debatováno. Myšlenka vystaviti jej v Čröbeově vile na Vinohradech s počátku dosti uskutečnitelná byla opuštěna pro odlehlost místa a později úplně znemožněna novým určením budovy sociálním účelům.

Klubu se dostalo v uplynulém období účinné podpory finanční z různých stran. Vědle pravidelné subvence Kč 1000.— od ministerstva školství a nár. osvěty došly podpory od Malostranské záložny ve výši Kč 200.—, od rady hlavního města Prahy v částce Kč 600.— a Městské spořitelny v obnosu Kč 500.—. Všem dárčům bylo upřímně poděkováno. Významným podnikem v činnosti klubovní v minulém období byl cyklus šesti přednášek »O stavbě měst«, uspořádaný po dobré zkušenosti loňského cyklu »O stavebním a uměleckém vývoji Prahy«, opětne spolu s Kruhem pro pěstování dějin umění. Přednášky se konaly v únoru a březnu 1936 ve velké posluchárně filosofické fakulty v Praze I, Břehová 5 za slušné účasti obecnosti.

Cyklus zahájil prof. dr. Bedřich Mendl, načež promluvil dr. Jindř. Čadil o městě antickém, dr. Zd. Wirth o městě středověkém, renesančním a barokním, inž. Jar. Vaněček o městě 19. století a městě moderním po stránce technické a docent dr. Al. Miškušovic o tomtéž námětu po stránce výtvarné. Byl dán souhlas k tomu, aby přednášky byly opakovány v Českých Budějovicích na pozvání tamní odbočky Klubu. Závěrečná přednáška loňského cyklu Stará Praha, jež proslovil dr. Zdeněk Wirth, byla vydána tiskem v úpravě Dyrnykové jako

prémie pro členy na rok 1937. Prvý výtisk byl věnován prezidentu republiky.

O vycházkách bude vydána zvláštní zpráva.

Časopis »Za Starou Prahu« byl v nové úpravě a s novou tendencí vydáván pravidelně redakcí inž. Jana Mannsbartha a za redakční rady pp. A. Čarka, dr. J. Čarka, R. Hlubinky a Zd. Wirtha. Kancelářskou agendu obstarával jednatel s ostatními funkcionáři a sl. Emou Dvořákovou jako kancelářskou úřednicí.

V průběhu období vzdal se členství v Domácí radě, nastoupiv přesenní službu vojenskou, dr. Jaroslav Pešina. Jako jeho nástupce nastoupil PhC. Pavel Kropáček.

Valná hromada Klubu za Starou Prahu dne 4. dubna 1937 zvolila tento výbor:

A. Předsednictvo:

Předseda: Almer Jan, Ing. arch. vrch. stav. rada.

I. místopředseda: Guth Karel, Ph. Dr. doc., ředitel histor. archeolog. sbírek Národního musea.

II. místopředseda: Kubíček Alois, Ing. arch. vrch. odbor. rada.

B. Členové domácí rady:

Blažíček Oldřich, PhC., Čarek Alois, ředitel úctárny Všeobecného pensijního ústavu, Čarek Jiří, Ph. Dr., Emler Jan, Ph. Dr., vlád. rada a ředitel universitní knihovny, Hlubinka Rudolf, ústřední rada magistrátu, Hrudka Václav, Ph. Dr. katecheta v. v., Hula Josef, JUDr. advokát, Hübschmann Bohumil, architekti, Kropáček Pavel, PhC., Madelmayer Hubert, Ing. stav. vrch. rada, Mannsbarth Jan, Ing. arch., Merhout Cyril, vrch. odbor. rada, Nauman Pavel, Ph. Dr. redaktor, Pavelka Václav, architekt, Pecánek Karel, arch. rada osvět. služby, Poche Emanuel, Ph. Dr., Rixy Miroslav, odbor. rada, Rouček Rudolf, PhC., Vaněček Jaroslav, Ing. vrch. stav. rada, Wirth Zdeněk, Ph. Dr. sekční šéf, Vondráček Otakar, Ing. staveb. rada.

C. Revisoři účtů:

Bernreiter František, statist. rada, Hornov L., MUDr. odborný lékař, Sechert Jindřich, arch. kapitán.

Zpráva o činnosti odboru Klubu za Starou Prahu v Kutné Hoře za rok 1936.

Státní památkový úřad v Praze byl informován o stavu otázky ohledně domu čp. 100 v horní části Palackého náměstí, ústící soutěskou do Husovy třídy, když stavební úřad navrhoval jeho zbourání vzhledem k značnému nákladu na novou úpravu tohoto domu, totiž zřízení podloubí na průčelní straně, aby odlehčeno bylo frekvenci v této úzké ulici. Památkový úřad trval na zachování domu, poněvadž zbourání jeho příliš by porušilo dosavadní uliční interiér a naskycoval budoucí úpravu. Zatím však městská rada vypsala prodej tohoto domu a zavázala nového nabyvatele, že do Husovy třídy musí zřídit podloubí podle návrhu stavebního oddělení. Nový vlastník domu skutečně podloubí zřídil, ne však podle návrhu Památkového úřadu; tím se frekvenci ulevilo, ale způsob, jak věc byla řešena, nemůže se nazvat šťastný.

Na žádost Památkového úřadu pořídil jednatel celkové i detailní snímky nově opraveného domu čp. 166 v Sultysově třídě (za přispění Památkového úřadu opraveného), při jehož úpravě, jak vylíčeno bylo v loňské zprávě, odkryto bylo podloubí s krásně zachovanými renesančními pásy a sloupy s hlavicemi. Snímky vzaty pro státní archiv.

Z podnětu odboru dala místní školní rada konservovati 4 velké obrazy neznámého autora (oleje na plátně), zdobící odpočívadla budovy zvané »Stará reálka« (čp. 67—68), Hrubá Skála, Perštýn na Moravě, Křivoklát a Orlik. Práci provedl akademický malíř J. Šedivý.

Na vyzvání jednoty Sokol navrhl odbor text na pamětní desku K. Havlíčka Borovského (prof. O. Španěl v Praze), která byla odhalena dne 6. září 1936 na krajském soudu v Kutné Hoře na paměť 85. výročí osvobození K. Havlíčka Borovského kutnohorskou porotou.

Odbor podal městské radě návrh, aby epitafium Bernarda Dačického z Heslova, které bylo dosud volně uloženo v kapli Smíškovské v chrámu sv. Barbory, vezděno bylo do zdi v kapli haviřské, což bylo provedeno.

Městské radě podán byl protest proti podané žádosti umístiti tabětní budku na Riegrově třídě proti zemské průmyslové škole. Zadatelé nebylo vyhověno.

Na žádost archeologického sboru Vocel popsán byl stav obrazu Petra Brandla na hlavním okně v chrámu sv. Jakuba (sv. Trojice) a dán popis stavu sboru k dispozici.

Do místních listů v době třístého výročí smrti Brandlovy napsána byla jednatelem zpráva o velmi špatném stavu tohoto jediného obrazu umělce v Kutné Hoře s výzvou k občanstvu k zajištění prostředků nutných ke konservaci obrazu. Archeologický sbor Vocel vzal tento úkol na sebe.

Při opravě domu Knajslíkovského (knížecího) ve Vladislavově ulici čp. 376, při úpravě bytu v I. patře objeven byl pod barokovým stropem (se štukem a polychromií) dřevěný strop gotický, jenž byl jen zčásti odkryt. Majitelka tohoto významného gotického domu s barokisovaným průčelím se dožadovala na konservaci podpory Státního památkového úřadu. K odkrytí gotického dřevěného stropu nedošlo a barokový strop, jej zakrývající, uveden byl do původního stavu. Je třeba litovati, že při této příležitosti nebyla podle konservačních zásad upravena gotická vedlejší síň (očistěná kamenných žeber klenutí, svorníků atd.). Jednatel vzal snímky na žádost obce pro Státní památkový úřad.

Na žádost majitele empirového letohrádku, domkáře pana Hájka na Kamejce u Žehušic, pořídil jednatel snímky tohoto zrušeného dílka hraběte Chotka (býv. majitele sousední Kačiny) — popsal jej a podal zprávu o jeho stavu Státnímu památkovému úřadu, poněvadž majitel objektu chtěl se dožadovati podpory Státního památkového úřadu. Stalo-li se tak, není jednatelem dosud známo.

Státní památkový úřad požádán, aby upozornil městskou radu nedati povolení k zřízení kanceláře v široké chodbě domu čp. 170 v Sultysově třídě, neboť vestavbou kanceláře pojišťovny zničen by byl tento pozoruhodný starý dům.

Na náklad spolku (Kč 420.—) konservována byla vzorně mistrem Bekem dřevěná plastika sv. Václava na městském domě »Staré mateřské školky« čp. 540 — na náměstí svatojánském.

Na žádost Čsl. obce legionářské, odbočky v Kutné Hoře, vypracoval jednatel návrh na umístění pamětní desky padlým legioná-

řům (dvacáté výročí bitvy u Zborova), proti úmyslu vsadit ji do podnoží pomníku padlých před Hrádkem. Jednatel označil za vhodné místo průčelí radnice (Vlašský dvůr). K realizaci úmyslu dosud nedošlo.

Místní odbor vyslovil nesouhlas k neorganickému a násilnému rozdělení velkého nárožního domu čp. 232 v Tylově třídě a proti otlučení staré fasády na polovici domu jednoho vlastníka a nahrazení měkké vápenné omítky omítkou tvrdou. Po dlouhém jednání majitele polovice domu s městským úřadem došlo k neodůvodněnému otlučení starého fasádování.

Při této příležitosti je třeba litovati, že majitelé domů dávají otloukat měkké fasády, mnohdy velmi vkusně a sličně koncipované, a nahrazují je omítkami tvrdými. Bude třeba dosavadní soupis chráněných domů rozšířit o některé význačnější domy, jejichž průčelí mají hodnotu památkovou; nové tvrdé omítky porušují charakter starého města.

Městské radě doporučeno zakoupiti bustu pana presidenta dra E. Beneše od profesora Kar. Dvořáka (pálená hlína, Mánes, Praha).

Na žádost cizinecké komise přehlédnut byl český text k velkým obrazovým publikacím (alba města Kutné Hory) za účelem cizojazyčného překlada.

V ohledu péče města o jeho památky je třeba uvést dokončenou vnější opravu chrámu sv. Jakuba nákladem Kč 170.640,55, ukončenou opravu kostela P. Marie na Náměstí (Kč 8886.—), opravu goticko-barokového domu »Hudebních kasáren« (Kč 58.396), opravu špýcharu na předměstí Žižkově, při níž prejšová vysoká střecha byla snešena a snížena, ale barokové štíty zachovány (Kč 58.000.—), opravu domu čp. 540 na Sv. Jáně (mateřská škola) Kč 15.890.— a vnější opravu nadačního domu čp. 56/57 (státní zastupitelství) nákladem Kč 11.380.—. O opravách těchto možno se vysloviti s úplným uspokojením.

Restaurační práce chrámu sv. Barbory, prováděné státem, vyžádaly si nákladu asi

140.000 Kč. Zbývá provést umělé osvětlení chrámu reflektory.

Válnou hromadu Svazu pro okrašlování a ochranu domoviny, sídlem v Praze, konanou v Kutné Hoře ve dnech 31. května a 1. června 1936, pozdravil za odbor Klubu jeho starosta dr. inž. V. Vraný. Člen odboru akad. malíř J. Šedivý vykonal v osvětlovém sboru přednášku se světelnými obrazy o Brandlovi.

Jednatel protestoval v místních listech proti devastaci údolí Bylanky majetníkem mlýna čp. 75 a v údolí Vrchlice pod zříceninami hradu Siona u Chlistovic (majetníci dědici Dalbergovi).

Ve funkci konservátora navštívil jednatel Čestín u Zbraslavic, zhotovil snímky zbytku tamního renaisančního zpusťlého zámku a podal Státnímu památkovému úřadu zprávu o prováděných adaptacích nynějším majetníkem (obcí), které nešetí zachráněných významných detailů stavebních. Starší adaptace v minulých letech zasáhly velmi bezohledně v tento stavební organismus.

Na vyzvání Památkového úřadu navštívil konservátor obec Neškaredice a podal zprávu o stavu šindelové krytiny na kapli sv. Jana Nepomuckého, právě obnovované.

Dále upozornil archeolog. sbor Vocel v Kutné Hoře k proponovanému výkopu na hradišti Siona u Chlistovic (Roháč z Dubé, 1437), že je třeba bezpodmínečně souhlasu Státního památkového úřadu a čsl. státního archeologického ústavu v Praze, který podle statutu je vybaven právem výkopu v Československé republice. O úmyslu archeolog. sboru Vocel vyrozuměny byly oba tyto státní úřady a jednání o povolení bylo sborem zahájeno.

Konservátor zúčastnil se dvou schůzí poroty pro posouzení plánu pro stavbu nové budovy městské spořitelny, a to jak v Kutné Hoře, tak i v Praze.

Odbor Klubu s radostí uvítal »Zprávy památkové péče« jako ústřední časopis, věnovaný teorii a praxi ochrany památek.

Jesef Vepřek.

Jednatelská zpráva Klubu za Staré Budějovice za rok 1936.

Těžisko práce českobudějovských ochránců památek spočívalo v roce 1936 v úsilí o dokončení nového regulačního plánu města, na jehož přípravách se již od let pracovalo a jehož je již svrchované zapotřebí.

Předseda Klubu prof. A. Träger, jenž je zároveň místním konservátorem, spolu s členy Klubu vypracoval podrobný soupis památek, jenž stručnou charakteristikou seznamuje se všemi historickými nebo umělecky

památnými domy ve vnitřním městě, ať už jsou památkami jako celek nebo některou svou částí. Podle tohoto seznamu, systematicky probírajícího ulici za ulicí a doprovázeného bohatým albem fotografií, byly zakresleny do nového regulačního plánu všechny domy památkově zajímavé; ježto byly takto zakresleny všechny domy, ať už vcelku nebo jen v detailu památkově cenné, zaručuje tento seznam do budoucna, že budou památkové korporace dotázány o mínění i při těch přestavbách, jež se dotýkají domů ve svém celku nechráněných.

Jak už bylo loni sděleno, byl zemským úřadem předběžně schválen již úsek tohoto plánu, zabírající Českou ulici. Podnětem k předložení tohoto dílčího regulačního plánu byla zamýšlená novostavba obytného domu v České ulici, jež se přidržovala zastaralého a nevyhovujícího již platného regulačního plánu a ohrozila intaktní historickou část České ulice, hodlajíc ji ochuditi o charakteristické loubí. Ježto nebylo námitek proti tomuto dílčímu plánu (Autoklub svůj protest odvolal, když se mu dostalo vysvětlení od památkových kruhů), byla nová regulace České ulice schválena a tím odvráceno nebezpečí, které ji hrozilo.

Zatím co probíhalo jednání o Českou ulici, byl spěšně dokončován nový regulační plán ostatního vnitřního města podle zásad, shora již zmíněných, takže celý elaborát mohl být na sklonku roku odevzdán k posouzení doc. dru A. Mikuškovici, expertu Ústavu pro stavbu měst, a na to vyložen k veřejnému nahlédnutí na radnici. Ježto v stanoveném termínu nebyly podány proti navrženému plánu námítky, byl celý elaborát zaslán do Prahy k schválení zemskému úřadu. Dostane-li se mu — jak Klub pevně doufá — tohoto schválení, bude osud památek v českobudějovském vnitřním městě konečně zajištěn.

Vedle tohoto důležitého a významného úkolu byly ostatní památkářské problémy roku 1936 rázu spíše podružnějšího, třeba mnohdy se dotýkaly objektů památkově velmi zajímavých a cenných. Uvádíme z nich jen důležitéjší. Díky protestu Klubu byl zamítnut návrh na zřízení restaurační terasy nad hladinou Mlýnské stoky, již by byl porušen ráz historicky i pohledově cenné památky na starou vodní fortifikaci. Práci J. Přeučila a nákladem patronátu a záduší byl zvenčí důkladně a pietně opraven gotický kostel sv. Jana a Prokopa na hřbitově

ve Starých Budějovicích; fasáda byla nově omítnuta, nárožní rustika opravena a tesané detaily očistěny. Věžní bání byla pokryta mědí. J. Přeučil podal také rozpočet na opravu starých Masných krámů ve vnitřním městě, velmi cenné, ale bohužel značně sešlé historické památky; zvláště zadní renesanční štít vyžaduje již naléhavě konservace. Oprava sama byla odložena na rok 1937.

Několika soukromým domům ve vnitřním městě, památkově cenným, dostalo se nové vnější úpravy; tak na př. byl nově omítnut krásný barokní dům č. 15 v Divadelní ulici, adaptován dům České průmyslové banky na náměstí, v jádře pozdně gotický, a Pelíškův dům v Radniční ulici obohacen o podkrovní byt, aniž tím nějak byl dotčen vnější vzhled fasády. Jeden z nejkrásnějších soukromých domů, časně renesanční stavbu s arkýřem na nároží České a Hroznové ulice, podařilo se uchrániti od rušivé stavební úpravy.

S koncem roku 1936 přiblížil se také konec komisiárního systému ve správě obce; po obecních volbách, vykonaných v pozdním podzimu, vrátil se počátkem roku 1937 vedení obce opět do rukou volené samosprávy. Éra vládního komisaře zasáhla určitým způsobem také do ochrany místních památek; na jedné straně dlužno vděčně kvitovati porozumění a dobrou snahu vládního komisaře dra A. Soumara, jenž ve všech obtížných případech a zvláště při pořizování nového regulačního plánu vycházel památkářům krajně vstříc, ale na druhé straně Klub radostně vítá návrat samosprávy na budějovickou radnici, vedené novým starostou poslancem drem A. Neumanem; její návrat totiž znamená obnovení všech volebních komisí, za vládního komisaře zrušených nebo aspoň nesvolávaných, mezi něž patří i komise stavební a především komise památková a umělecká. Tento sbor, v němž zasedají městští úředníci příslušných resortů, místní konservátor, přízvaní odborníci a zájemci (mezi nimi i zástupce Klubu), znamenitě se za minulou samosprávu osvědčil a jmenovitě vždy plně uplatnil autoritu korporace úředního charakteru, a proto je důvodná naděje, že jeho obnovení a těsná spolupráce s Klubem přinese posílení snahám českobudějovských ochránců památek a usnadní mnohé úkoly, jež v předchozích dvou letech spočívaly výhradně na bedrech místního konservátora a Klubu za Staré Budějovice.

Dr. V. I. Denkstein,
t. č. jednatel.

Otisk zvláštního čísla t. l., rozeslaného členům ústředního zastupitelstva hlavního města Prahy.

Ústřednímu zastupitelstvu hlavního města Prahy!

Paní a pánové,

předstupujeme před Vás v osudné chvíli, než svými hlasy rozhodnete o rozsáhlém a nákladném projektu, který Vám předkládá rada hlavního města Prahy ke schválení a podle něhož má být s odůvodněním, že jde o nanejvýš důležitou komunikaci, zničena dosud nedotčená nádherná zeleň stráně petřínské.

Od doby, kdy se český národ ujal správy na pražské radnici, a také po celou dobu trvání našeho obnoveného státu nešlo v Praze o důležitější problém, dotýkající se přímo živelně nejkrásnějších složek půvabu, který založil proslulost města. Od roku 1861, tedy od dob Vocelových, bojuje se v Praze o záchranu nejvýjimečnějších součástí architektury v obraze města, a právě výsledkům odvážného boje všech nezištně a ideálně smýšlejících obránců vděčíme za to, že máme ještě zčásti Prahu důstojnou a hodnou, aby byla hlavním městem našeho státu. Od let šedesátých šlo na příklad o záchranu nádherné renaissanční kašny primátora Krocína na Staroměstském náměstí, o románskou kapli sv. Kříže, o pozdně gotickou Prašnou bránu, o řadu nejlepších barokních památek, ale také o záchranu celé Malé strany a Hradčan.

Dnešní situace jest jiná. Nemůže být odkazováno k tomu, že jde o ideologický boj, o detaily chápateľné jenom exklusivní částí obecnstva. Naopak — dnešní náš boj proti zřízení petřínské silnice vede se za hodnoty stejně staré, ale boje se účastní ne jenom ušlechtilí nebo učení jednotlivci, ale nejširší veřejnost, zastoupená odbornými spolky uměleckými, technickými, ochrannými, zdravotními, sociálními atd., a v jejich řadě stojí i Památkový sbor samého hlavního města Prahy, složený z volených zástupců radničních klubů a povolanych odborníků. Jak je viděti, nebylo dosud tak zásadního rozporu v názorech menšiny na řešení úpravy našeho hlavního města, jako v tomto případě, kde na jedné straně úporně bojuje nezlomná vůle původců této myšlenky, opřená o usnesení městské rady, a na druhé straně odborná a zčásti i laická veřejnost.

V této otázce nejde jenom o ohrožení přírodní památky, ale také o hodnoty významu zdravotního a sociálního. Petřín byl do dneška jedinečnou přírodní rezervací, scelený za obrovských obětí obce pražské a státu v jediný parkový útvar a úplně zveřejněný. Petřín jest mimo to nejkrásnější součástí Malé strany, jeho úbočí sestupují až do samotných ulic a jsou na straně severovýchodní architektonicky zpracovány v řadu překrásných šlechtických zahrad. O Petřín je opřena veliká část města, která natrvalo zůstane většinou oblastí malých bytů, takže každé znehodnocení této přírodní rezervace připravuje drobné obyvatelé města, jimž není možno opatřiti si zotavení mimo město, o fyzickou a morální posilu k práci. Námitky, že i po zřízení komunikace zůstane většina parku veřejnosti přístupna, zde neplatí, poněvadž automobilová silnice zamoří svým benzinovým a olejovým pachem a hřmotem vozidel široký pás podél své trasy.

Námítá se Vám i široké veřejnosti, že úřední kruhy již před devadesáti lety pomyslely na vybudování této silnice, ale ani tato námitka dnes neplatí. Trať tehdy pro-

jektované silnice byla odlišná a dokonalejší a její provedení bylo by tehdy bývalo možné, poněvadž petřínské stráně, zejména v části dnešního Nebozízk, byly ještě nezalesněnou pustinou a mimo to Praha oplývala přemírou zahrad uvnitř většiny bloků a velikou řadou nezastavěných ploch výbec. Dnes bylo by tedy již vandalstvím tuto skoro stoletou myšlenku znovu oživit a provést.

Na Vás, volení zástupcové obyvatelstva hlavního města Prahy, záleží v této chvíli, abyste svým hlasem rozhodli, chcete-li zničení Petřína nebo máte-li občanskou odvalu tento Praze škodlivý projekt zamítnouti. Slovnití pánové, odvoláváme se k Vám a prosíme, abyste v hodině poslední neopustili naši Prahu, nedovolili ji znehodnotit v místě nejcitlivějším. Budoucnost Vám za to bude žehnat!

Klub za starou Prahu.

Pražská pětiletka

Lidový vtip Pražanů nazývá údobí do připravované výstavy roku 1942 pětiletkou a »Sia« dne 26. února věnovala večer hovorů o pracích a úkolech, které má zdolat tato již nedlouhá doba. Nebylo by ku prospěchu, jestliže by některé myšlenky večera zapadly bez účinků. Rozpravu zahájil doc. dr. Krch a účastníci se jí četní členové i hosté. Výhodou večera byla jeho jasnost, metodičnost a stále uvádění číselnice výloh. Jestliže jsme slyšeli hodnocení námětů nutných k provedení a označených tak od předsedy vlády na 3 miliardy Kč, snadno chápeme zásadní hlediska inženýrů a architektů »Sia«. Opatrnost je matka moudrosti.

Dr. Krch tudíž rozlišil navrhované náměty na nutné, naléhavé či nezbytné a pak na vedlejší, sice potřebné, které však mohou počkati buď pro dosavadní nepřipravenost či pro možnost odsunutí. Tudíž je úkolem stavebních a regulačních úřadů sestavit úpravy města podle jejich potřeb a naléhavosti, stanovit výši nákladů, uvést ve shodu možnosti hospodářské s urbanistickými nutnostmi. Není peněz a možno provést pouze nejnutnější věci a velmi úsporně. Musíme hlavní úkoly oddělit od podřadných, neboť svízelně bude zaopatřit peníze na nejnutnější. Dr. Krch postupoval metodicky a započal hlavním, o čem se jedná, výstavištěm. To nestalo se, když na nejvyšším a nejméně přístupném místě Prahy budováno stadion, sletišť a při levnosti pozemků zapomenuto, že výlohy nadměrně vzrostou dalšími nutnými úpravami příjezdů. »Sia« nazývá polohu výstaviště na severu Královské obory dobrou, avšak požaduje na úpravu výstaviště a příjezdů čtvrt miliardy Kč. Ovšem do počtu zahrnut most přes Masarykovo nádraží, úprava čisticí stanice, tudíž věci nut-

né, jichž potřeba neustane ni po ukončené výstavě.

Podstatnou složkou výstavního ruchu bude provoz a slavnosti na sletišti a nutno upravit na ně vozbu. »Sia« liší tři oblasti návštěvníků sletišť, na severu, jihu, ve středu města. Oblast severní až po Kobylisy má od severu příjezd upraven a stačí malé opravy. Oblast jižní má být nasycena spojkou mezi Jiráskovým mostem na Hřebenky a na stadion, a tu stejně musí být provedeno toto řešení i pro dálkové spojení v budoucnosti. Nesmíme dálkovou komunikaci svěsti na první vnitřní překrvený okruh u Národního divadla, když jsme již Jiráskovým mostem nažali druhý kruh. Až dosud elektrické dráhy o slavnostních dnech zdolaly provoz na sletišti, ovšem s obtížemi a zpomalením jízdy. Pomůže pouze prostředek, jenž rychle dopraví masy obecnstva. Zatím se navrhuje zrušení jedné tratě, čísl. 1. na Mariánských hradbách. Není zapotřebí rozebírat, co komunikačně znamená rozrušení vozby. »Sia« namísto málo výkonné a neplodné silnice pro osobní vozidla navrhuje elektrickou dráhu pro širší zástupy obecnstva v tunelu pod Petřínem převezení ke sletišti. Tím zároveň vyhověno bude potřebám břevnovského obyvatelstva, které nemá a nebude mít vlastní aut. »Sia« dokonce propočítává náklad na tunel na 40 mil. Kč a ostatní úpravy 15 mil., tudíž celkově na 55 mil. Kč, avšak provedla by se skutečná odpomoc dopravním svízelním. I nyní přijatá petřínská silnice nebude levná.

S umožněním bromadné a rychlé dopravy osob na příští výstaviště a dnešní sletišti souvisí několik nutných a přece neškodných zásahů ve vnitřní Praze. »Sia« navr-

huje tunel od Václavského náměstí pod Melantrichovou ulicí do Pařížské třídy. Rozšíření Můstku i Melantrichovy ulice a vedení elektrické dráhy tímto směrem by příšerně zatížilo uzel Václavské náměstí-Můstek. Otázka Čechův most—Letná by se snadno komunikačně rozřešila a rázem by se odpomohlo přetížení Chotkovy silnice. Směr Můstek—Rytířská ulice—Železná stejně by zatížil osu Příkopy—Ulice 28. října. Tyto dva tunely, pod Petřínem a pod Staroměstským náměstím dají život západní i severozápadní oblasti blavního města a nejsou ani v cel-

kové úpravě v dalším provedení neproveditelné a finančně nemožné. »Sia« počítá na tunel staroměstský 37 mil., letenský 25 mil. Kč. Mimo to se počítá do nutností úprava a zlepšení výpadoých komunikací, zdokonalení zdravotnictví, asanace, rozšíření vodovodu. Musí být upraveno Vítězné náměstí, Náměstí republiky, křižovatka Spálené ulice, cesta Kampou, příjezd k Památníku odboje. Je nutno budovat úsporně a pouze věci nejnaléhavější. Celá Praha ve všech částech ať se vyvíjí jako město krásné a účelné.

Dr. V. H r u d k a.

Pokladní zpráva Klubu za Starou Prahu k 31. prosinci 1936.

Příjem :

Hotovost 1. ledna 1936 . . .	Kč 40.718.99
Subvence a dary . . .	Kč 21.700.—
Členské příspěvky . . .	Kč 3.876.—
Věstník (předplatné) . . .	Kč 3.920.—
Výnos vycházek . . .	Kč 141.—
Úroky ze vkladů za r. 1936 .	Kč 1.459.50
Výnos přednášek . . .	Kč 467.25
Prodej publikací . . .	Kč 324.80
	<u>Kč 72.607.54</u>

Vydání :

Vydání se členy (legitimace) .	Kč 199.50
Věstník (tisk, klišé, honoráře)	Kč 7.092.50
Činže (byt, světlo)	Kč 2.264.30
Služné a remunerace	Kč 6.676.60
Kancelářské potřeby a otop . . .	Kč 2.282.05
Tisk publikací (prémie 1937) .	Kč 1.665.—
Model Malé strany	Kč 2.779.65
Poštovné	Kč 185.05
Daně a kolky	Kč 567.10
Pojistky	Kč 539.20
10% provise z inkasa člen. příspěvku	Kč 643.—
Předplatné na časopisy . . .	Kč 96.50
Sneseno	<u>Kč 24.990.45</u>

Přeneseno Kč 24.990.45

Příspěvky spolkům	Kč 41.—
Různé	Kč 120.—
Hotovost 31. prosince 1936 .	Kč 47.456.09
	<u>Kč 72.607.54</u>

Fond rezervní :

Zemská banka — 25.832	
— k 31. prosinci 1935 . . .	Kč 23.389.63
Úroky za rok 1936	Kč 644.37
	<u>Kč 24.034.—</u>

Jmění Klubu za Starou Prahu k 31. prosinci 1936 :

Fond rezervní	Kč 24.034.—
6% státní dopravní půjčka .	Kč 2.000.—
Zařízení Klubu	Kč 800.—
Hotovost 31. prosince 1936 .	Kč 47.456.09
	<u>Kč 74.290.09</u>

Al. Carek,
t. č. pokladník.

Dne 12. března 1937 všechny položky porovnány s doklady a shledány správnými.

Sechert, Bernreiter,
t. č. revizor. t. č. revizor.

OBSAH ČÍSLA 9—10: Dr. J. Hůla: Ochrana památek se stanovívala národohospodářského. — Jednatelská zpráva Klubu za Starou Prahu za rok 1936. — Zpráva o činnosti odboru Klubu za Starou Prahu v Kutné Hoře za rok 1936. — Jednatelská zpráva Klubu za Staré Budějovice za rok 1936. — Otiak zvláštního čísla t. l., rozeslaného členům ústředního zastupitelstva hlavního města Prahy. — Dr. V. Hrudka: Pražská pětilетка. — Pokladní zpráva Klubu za Starou Prahu k 31. prosinci 1936.

Odpovědný redaktor Ing. Jan Mannsbarth, Praha II., Lublaňská 48. — Redakční rada: A. Carek, J. Carek, R. Hlubinka, Z. Wirth, za venkovské odbory J. Vepřek. — Otiakování článků dovoleno s udáním pramene. Vydává Klub za Starou Prahu, Praha III., Mostecká 56. — Tiskem Grafie dělnické knihtiskárny v Praze II., Myslíkova. — Vychází 15. každého měsíce, kromě prázdnin. — Podací poštovní úřad Praha 8.

ZA STAROU PRAHU

VĚSTNÍK PRO OCHRANU PAMÁTEK

ROČNÍK XX. (1936)

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR

JAN MANNSBARTH

REDAKCE:

A. ČAREK, J. ČAREK, R. HLUBINKA, Z. WIRTH, J. VEPŘEK

V PRAZE 1936

VYDÁVÁ KLUB ZA STAROU PRAHU

TISKEM GRAFIE V PRAZE

OBSAH

Prezident dr. E. Beneš o budoucnosti hl. města Prahy	1	Zastavovací předpisy. J. M.	31
Fr. Petr: Několik slov k opravě malby staroměstského orloje	4	Vycházky. J. M.	32
Dům U Čapků. Projev Klubu za starou Prahu	6	Jednatelská zpráva Klubu za st. Prahu v roce 1935. E. Poche	32, 44
Stavební úprava Pražského hradu a jeho okolí (přednáška prof. Engla)	7	Petřínská komunikace (projev předsedy dra Gutha v anketě SIA)	33
Nový návrh petřínské komunikace (Stavba. 2. XIII.)	8	Levice, která neví o pravici (čp. 477 v Melantrichově ul.). Jan Mannsbarth	35
Sadové řešení vrchu Žitkova. J. Č.	8	Opravy průčelí budov a domů. Jan Almer	35
Cyklos přednášek o Praze	8	Co umožní zachranu staré Prahy. JUDr. Hůla	41
Úprava okolí Břevnovského kláštera. E. Hnilička	8	Galerie v Basileji. J. M.	43
Zikmund Reach. Z. Wirth	10	Seznam publikací archeologické komise při Č. akademii věd a umění	47
Opevnění král. města Nymburka. Ing. dr. techn. h. c. E. Zimmmler	18	K debatě o návrhu petřínské komunikace 11. prosince. K. Guth	48
Nejdůležitější urbanistické problémy pražské (Styl č. 11-12, XIX.)	13	K čemu potřebujeme petřínskou komunikaci? A. Kubíček	49
Masarykův pomník (k chystané soutěži). J. M.	14	Komunikace petřínská. Ing. F. Polka, v. st. rada	51
Stadion Slavie (k výstavě vč. soutěže). J. M.	14	Nejkrásnější pražské sady s nádherným výhledem na Prahu mají být zničeny. V. A-t.	54
Anketa o pražských sadech (M. A. P., 23. IV. 1936). J. M.	15	Petřínská komunikace. Projev dra V. Hrudky v SIA, 27. listopadu 1936	55
Ve státním památkovém úřadě. Z. W.	16	Petřínská komunikace? Arch. ing. Jiří Štursa	56
Reklamy na Malostranské radnici. B. Hů	16	Axonometrické studie ze staré Prahy. Prof. dr. Fr. Kadeřávek	59
Návrh na přemístění sousedí sv. Jana N. na Pochořelci v Praze IV. J. Chochol	17	Ochrana významného rázu města. § 34 stavebního řádu pražského. R. Hlubinka	61
Úprava kaple sv. Longina. J. Almer	18	Ochrana památek se stanoviska národohospodářského. (Přednáška na valné hromadě dne 4. dubna 1937.) Dr. J. Hůla	65
Barevná domovní průčelí. J. M.	22	Jednatelská zpráva Klubu za starou Prahu za rok 1936. Dr. E. Poche	73
Území donucovací pracovny. J. V.	23	Zpráva o činnosti odboru v Kutné Hoře za rok 1936. Josef Vepřek	79
Činnost Jednoty svatovítské. Z. W.	23	Jednatelská zpráva Klubu za staré Budějovice. Dr. Vl. Denktein	80
Kostel sv. Gotharda v Bubenči. J. M.	24	Otiak zvláštního čísla t. l. rozeslaného členům ústř. zastupitelstva hl. m. Prahy	82
Pražské sady	24	Pražská pětilетка. Dr. V. Hrudka	83
Zbytky benediktinského kláštera na ostrově u Davle	24	Pokladní zpráva Klubu za st. Prahu k 31. prosinci 1936. A. Čarek	84
Vestibul Staroměstské radnice — nová úprava. R. Hlubinka	25		
Úprava okolí kláštera bl. Anežky	27		
Obranná činnost Klubu:			
1. Námitky proti návrhu regulace St. města	28		
2. Zachování obecního dvora na St. městě	29		
Památník Odboje. J. M.	30		
Budova senátu. J. M.	31		